

FEKETE ISTVÁN

Barangolások

FEKETE ISTVÁN

Barangolások

ISBN 963-7638-180

© Fekete István örököse

CHRISTIANUS — O.M.C.
1053 Budapest, Kossuth Lajos u. 1.
Felelős kiadó: Dr. Ákos Géza és Valentiny Géza
Készült: 13,5 A/5 ív terjedelemben

BARANGOLÁSOK

közel hatvan év alatt, éjjel és nappal, esőben, fagyban, nap-sütésben és borulásban, hajnalok hajnalán, éjjelek éjjelén, nehéz zsákmánnyal és üres tarisznyával, vidám gondolatok és elment drága Emberek emlék-árnyai között, amikor hiába sütött a nap és ölelt át a virágos táj méhzsongással és kakukkszóval, mert a szívemben sírt ástak és bánatot vetettek.

Aztán újra barangolások, mert az Idő napja újra felkelt. Ellobbant a régi bánat, elhamvadt, és szelíd emlékké nőtt az Időben, amely néha felhős, néha napsugaras arcával csak krónikát írt, hogy megnyugodjanak az elmúlt és jövőendő napok ragyogásában az elsüllyedt, tömjénszagú idők után.

Barangolások erdei fényben, puha gyalogúton, kopott legelők tarlóján, bodzavirágok súlyos illatában és sötét fenyvesek elsóhajtott tégnapjaiban, amikor észrevétlenül vállamra ült az Idő, és csendesen figyelmeztetett a sok tegnapra és a fogyó holnapokra.

Barangolások az Idő és Emberek erdejében, amely lassan emlékké válik, mint az elszállt füst és az ódon kalendáriumok, amelyekben már megfakult a betű, és nincs már értelme az Időnek sem, amelyben — mint ez a könyv — emlékké válok majd magam is.

Fekete István

ÉJFÉL AZ ERDŐN

Éjfél van. A toronyban elhallgatott már az óraütés zengése, de a kongás szétrepült az éjszakában, megérintette az alvó falut és alvó szíveket; kihúlt kéményeket, meleg párnákat, élőket és holtakat; szétáradt a határban és elveszett az erdők felett, hol némán állnak a fák, és a csend gyalogútján puhán ballag az Idő.

Éjfél van az erdőn.

Csillag nem látszik, a felhők megálltak, az utak elsüllyedtek, zúzmara ónja alatt földre borultak a bokrok, s a korhadt ágak a földre kíváncsoznak.

Alszik az erdő.

Alszanak a fák, gyökérmarkukba szorítva a föld melegét, alszanak a cserjék, magukra borítva hósoknyájukat, alszanak a rügyek: a vágy tavaszi virágai, a lepkék bábkoporsójukban, a bogarak a vén fák kérge alatt, a mókusok az odvak párnás melegén és a varjak szellős magasságban, fekete szárnyuk alatt őrizve a tegnapi melegét.

Alszik az erdő, de az új nap ébersége végigszaladt már a nyiladékokon, nyomában imbolyogva repül egy bagoly, egér szalad az avaron, róka surran a sűrűben, és az erdész kakasa erőlyesen követeli a virradatot.

Pattan egy ág, roppan egy gally, árnyék mozdul az árnyékban, s a távoli virradat ígéretében még mélyebb az álma azoknak, akik álmodnak.

Az öreg December elballagott már nyugat felé. Nehéz csizmái megkoppantak távolodó szomorúsággal, de nem károgtak utána még a varjak sem, mert a keleti ég virradó lángolásában, ígéretcsikók patája alatt szikrázik az erdei út, s a szánkóról számba veszi az erdei világ ragyogását az ifjú Január.

Álmodik az erdő, és a vén fák tudják, hogy ez a valóság; de tudják a baglyok is, sötét odúk száján kileskelve, tudják a varjak is, és még a szemük se rebben Január fényes fogata után, melyet loholva követnek a fiatal gazda kutyái, a Hideg és a Szél.

Elcsilingel a szán, de nem maradt utána csend. A fagyos levegőben mintha óriási szű percegne valahol, visszhangos az öregerdő, horkol a fűrés, csattog a fejsze... s mintha a szíve szakadna meg a vén fáknak: rekedten felkiáltanak, s eldőlnék a hóban holtan. Holtan? Nem igaz. Az erdő nem ismeri ezt a szót. Az erdő volt, van és lesz. Igaz, a fák ledőlnek, de a gyökerek szívják már az új sarj táplálékát, álmodják már az új hajtást, és a csírák mélyén már új erdők szuttognak.

Holtan? Hogy lenne ez igaz, hiszen fájukból tűz lesz, otthonok melege, út lesz és távolság a kerek robogásában, játék a gyermekek kezében és szívében, munka lesz és kenyér, szerszám és kisteknő, kitárt kapu és ringó bölcső...

Holtan? Hiszen papír lesz belőle és könyv és harangláb, és belőle lesz a koporsó, egy másik világ ismeretlen messzeségének nyugodalmas csónakja. Nem, az erdő nem fél a haláltól. A fák dőlnek és nőnek, mert ez a dolog rendje.

Lám, jön már vissza a fényes fogat, de csak lépésben, halkan pengenek már a csengők, nem kíséri senki, az ígéretcsikókból a beteljesülés vén kancái lettek egy hónap alatt, s a fiatal Januárt lassan húzzák az Idő temetőjébe.

— Akinek lejárt az ideje, az menjen — bólintanak a vén fák, és gondolkák a varjak —, majd jön másik.

Jön is!

Ifjú ez is, de csak gyalogos, Február a neve, és kissé köhögős. Hiába biztatják rezes orrú fuvarosok, hogy emberelje meg magát, hozzon egy kis havat, hideget, hogy tartson még a szánút — nem ígér semmit. Hiába nézik az erdészeti irodában a hőmérőt, hogy jó szánúttal mennyi fát lehet még kifuvarozni, Február csak lógatja az orrát, szipog és topog, nádrágja rongyos, kucsmája foszlott, nem szól, ha szidják, nem szól, ha dicsérik, nappal locsog, éjjel kopog, ha megbolondul, zúg-búg, és ha elhagyja magát, olyan ködöt sóhajt bánatában, hogy még a fuvarosok is elhallgatnak, akik eddig a csillogokat szedték le az égről, mert a szánkónak már befellegzett, a kocsinak meg még nem nyílt ki az idő, s a lovacsák úgy másznak a sárban, mint a legyek az enyves papíron.

Hogy azután a sok átok fogant-e meg, vagy az erdészeti hivatal által sürgetett csendes nyavalya vitte el Februárt — nem lehet tudni. Egy szép reggelen ott feküdt az árokparton, félig olvadó hólébe fordulva, de a varjak még csak azt se mondták: kár... Nem is nagyon mondhatták, mert egyszer csak elkapta a víz, és vitte-vitte dél felé.

Ekkor sütött ki a nap, mire a cinkék először halkán azt mondták:

— Kincs... kincs... — Később pedig valakitől azt kérdezték: — Nincs cipőd? Nincs cipőd?...

A gyalogúton egy kislányka lépegetett, és mezítláb volt. Ruhája gyűrött és téli, mint a szegény kis parasztlányoké, de az arca hamvas, és a szeme kék, mint némelyik nagyon szegény kis parasztlányé.

— Nincs — mondta, és kötényéből kankalint ültetett a domboldalra és ibolyát a bokrok alá.

— Kár!... — mondták a nagyképű varjak. — Kár ide a virág, hiszen még tél van!

— Nincs tél — mondta a kislány szerényen —, hideg van, de tél nincs. — És amint melegkék szemével végignézett a tájon, szikrázni kezdett a nap, kivirágzott a som, nyújtózkodtak a fák, s a varjak távoli fészkeikre gondoltak.

— Ki vagy te? — kérdezték óvatosan, mert nemcsak a tolluk, de a szívük is meleg lett.

A kislány nevetett, s ettől a nevetéstől egyszerre búgni kezdett a vadgalamb.

— Én a Március vagyok — mondta csendesen, és amerre ment, kizöldült lába nyomán a fű, édes nedvek indultak el a vén fákbán, puhán szétomlottak a vakondtúrások, a fűzek barkás ága megpatlant, a csemetekertben dalolni kezdett egy leány, s a dal édes volt, mint a méz. Az erdei munkások ekkor vállukra dobták a fejszét, hónuk alá fogták a nagyfűrész, tarkójukra lökték a kucsmát, hogy a nap melengesse téltől mart arcukat, és elindultak hazafelé. Csak egy legényke maradt még a lassan füstölgő téli tűzrakás mellett, és hallgatta a távoli dalt. De ekkor már koszorú volt Március homlokán; gyűrött ruháját hiába tépték le a téli bokrok, alatta tündökleni kezdett az új ruha. Arca kipirosodott, haja, mint az arany, s amerre ment, felzendült az érkezők dala.

— Nézd csak a kis penészvirágot — cserregett a szarka irigyen —, hogy kikupálódott! De majd leveti ez is a selyemruhát! Láttuk, mi lett Januárból és Februárból...

— Ilyen ostoba szarkát még nem is láttam — mérgelődött a vén holló. — Hát nem látod, hogy ez megmarad? Nem látod, hogy tele van a köténye és a szíve?...

Azon az éjjelen meglassult a patak folyása, vize tiszta lett, mint a harmat, és mélységében csillagok fürödtek. Másnap kivirágzott a kökény, zöldellni kezdett a fűz, a kőrisfák héja kifényesedett, az utak felszáradtak, s a fuvarosok lovackái úgy csapkodtak farkukkal, mintha bögyölyök csípték volna őket, pedig csak a téli szőr viszkedett a bőrükön.

— Az aggszörnek eső kell — mondta ki a szentenciát a legöregebb fuvaros, s a többiek úgy néztek rá, mintha nagy újságot hallottak volna, holott ezt minden gyerek tudja.

De ha eső kellett, hát lett is. Lógó hasú, vemhes felhők jöttek délről, és szitálni kezdett a langyos tavaszi eső. Először csak mint a köd, aztán sűrűbben, nagyobb cseppekkel, végül mintha öntötték volna.

Mosakodott az erdő.

A fák kitárták karjaikat, fürdették rügyeiket, szoptatták gyökereiket, és ha közibük vágott a szél, ledobták a száraz ágakat, mert már nem volt rájuk szükség.

Tisztálkodott az erdő.

Aztán újra esett, újra feltámadt a szél, közben néha kisütött a nap, hirtelen meleg lett, amire megint hideg esőt hoztak a fellegek.

— Megbolondult ez a Március? — csóválta fejét az öreg anyaróka, és megborzongott, mert meztelen hasa a vizes fűvet érte, ami nem jót tesz a tejnek. — Tisztára megbolondult; mégse lenne szabad az időt ilyen taknyosokra bízni!...

— Hahahaha — nevetett mögötte valaki —, csakhogy engem már nem Márciusnak hívnak ám! Megnöttem, nézz rám, vén szuka, nézz rám, mert még havat is hozhatok, ha szemtelenkedel, és el ne feledd, hogy már Április a nevem!

A vén róka ijedten loholt a lyukjába, ahol hét kölyök és millió bolha várta.

— Április, persze hogy Április, azért ilyen kelekótya, de majd meglassúdik. Kamaszkodik, változik a vére, hát istenem, mink is voltunk fiatalok...

Többet nem mondhatott, mert nekiestek a kölykök és a bolhák, és azt már csak gondolta, hogy a nagy szerelemnek rendesen szoptatás és vakaródzás a vége, de ez is annyira köztudomású, hogy nem is foglalkozott tovább vele.

Abban azonban igaza volt, hogy a növekvő Április meglassúdott. Kapkodása elmúlt, megállította a szelet, közelebb hozta a na-

pot; rendezte a fészkeket, rügyeket fakasztott, virágba borította a soron következő fákat, mert a méhek már igen zúgolódtak a virágok után.

És egy reggelen virágba borult a vadcseresznye, azután a vadkörte, és a méhek hálásan orgonáltak a tétovázó szellőnek, fűnek, fának, az egész ragyogó világnak.

Árnyékosodott az erdő.

A fűz már teljes koronát bontott, a nyír is, a bükk most pödörgette leheletfinom leveleit, a gyertyán utána, aztán a kőris, és ha szél zendült, zúgva rázta magát a tölgy és a cser, mert a tavalyi levelek nem akartak elválni tőlük semmi áron.

A gyalogutat már majdnem benőtte a fű is. Április néha andalogva nézte erdőországát, néha kurta szoknyát kapott magára, és láthatatlanul beállt a csemetekerti munkásnők közé, akik egészen olyanok voltak, mint ő, mert a készülő nászt hordták szívükben. Ott volt a csemeték csomagolásánál, melyek milliószámra mentek szét az országba, és megsimogatta az alélt kis fácskákat:

— Ne féljete! Ne féljete! Utánatok küldöm az esőt, a napot, a fényt és a meleget. Kopár tájakon, vízmosásos domboldalakon, futóhomokon erdő lesz belőletek. Erdő és árnyék, erdő és illat, erdő és szépség, erdő és élet. Ne féljete!

S a csemeték megnyugodtak, álomba szomorkodták magukat, amíg alattuk kattogva megindult a vonat, és a csemeték nem gondoltak arra, hogy nélkülük a vonat se rohanhatna ismeretlen tájakon, mert a síneket a talpfák tartották, a síneket az erdő tartotta.

Az erdő pedig tovább levelesedett. A föld átmelegedett, a gyökerek küldték, egyre küldték a táplálékot a legtávolabbi rügyeknek is, a tölgy és a cser új levelei egyszerűen lelökték a régieket; a déli vándorok megérkeztek már mind, és esténként a békák százezer tagú zenekara hangversenyezett az erdei tó partján.

Április ekkor már megkomolyodott és megszépült. Nem cserregett már utána a szarka, hanem csendesen ült a fészken, nem szólt már az öreg róka se, mert a patakban lefűrödt a bolhákat, és fiai ott játszottak a lyuk előtt, és egymáson gyakorolták a csirkefogás egyszerűbb iskoláját.

Április mosolygott és öltözködött.

Nyúltak a fák az ég felé, forrósodtak a tojások a fészekben, sűrűsödtek a cserjék, új ágakat növesztve, tántorogva repültek a lepkék a napsugárban, a virágok minden kis szellővel virágport és szerel-

met leheltek a levegőbe, és az erdészeti irodában új erdők, új magvak, új kertek tervei születtek, boldogulásra és örömeire az embereknek.

Valami volt a levegőben.

Április úgy érezte, minden szív benne dobog, minden megpatlant tojás benne lüktet, minden sóhaj, vágy, szerelem kinyílt már az erdőn. Felvette hát legragyogóbb ruháját, gyöngyvirág koszorút tett homlokára, végigszaladt a nyiladékokon, mint a fény, és bekiáltott a csalogatókba és öregerdőbe:

— Daloljatok, madarak!

Ekkor egy pillanatra csend lett, aztán felzendült az örök kórus.

Aztán halkult, elhalt, mint a sóhajtás, mert fény ereszkedett az erdőre. A fákban gyorsabban lüktettek az édes nedvek, a kérgek tárgultak, a tojások megrepedtek, reszkető lábú, egynapos őzfiak álltak a sűrűben, és szimatolták a levegőt, amely szagos volt, mint a lakodalmi csokor.

Alkonyodott az erdő; a tűnő nap glóriájából ekkor elindult egy legény, s az öreg tölgy mellett lelépett a földre.

— Üdvözöllek — mondta a vén fa —, nem tudok már meghajolni, uram, de azelőtt se szoktam. Üdvözöllek az erdő nevében, drága Tavaszunk!

A legényke megsimogatta a tölgy rücskös arcát.

— Sokáig élj még, öreg fészektartó; itt várjak?

— Nem kell várnod — mosolygott a tölgy ezer ránca, és a fa mögül előlépett Április. A Tavasz kitérte karját.

— Mindig az, és mindig más... — susogott, és lágyan átölelte a lányt.

— Mindig más, mindig az... — omlott el a lány az ölelésben, s akkor egyszerre bódult alkony lett az erdőn. A vacsoracsillag szemérmesen behunyta szemét, a békák kórusa nászindulót pengetett.

Aztán hullani kezdtek a virágok, a vágy elcsitult, és amikor reggel a lány végigsuhant a nyiladékon, koszorúja nem volt már a fején, de nézése bátor lett, és keble telt.

— Megváltozott, hogy megváltozott ez az Április — kacsintott utána a szarka —, de megkomolyodott, annyi szentigaz...

— Csodálatosan ostoba vagy — korrogott az öreg holló —, nincs szemed? Nem lány ez már, hanem anya, minden fészek, az egész erdő anyja, és a neve: Május.

De Május első napja ezzel a hajnallal még nem ért véget. Alig ragyogott fel a keleti égen az örök nap lángoló vörös arca, alig kergette el az utolsó felhőbáránnyt is nyugati aklába, bumm-bumm! — hallatszott a falu felől, mintha ágyúztak volna. De ki örült volna meg május elsején ágyúzni? (Nem mintha máskor nem lenne örültség.) Az ágyúszó azonban később nagydobnak bizonyult, melyet lassan elnyomott a közeledő muzsikaszó.

A nagy tisztáson már készen vártak a kecskelábú asztalok, földbe eresztett lábú padok, sőt sátrak is, amelyek alatt erős készülődés volt észlelhető. A bográcsok teljes odaadással tartották kormos hasukat a tűz fölé, a rostok és nyársak pedig úgy kellették magukat, mint a vénlány farsang utolsó napján. De kellették is! És nemsokára olyan illatok terjengtek az erdőn, melyet az emberek erős képzelődéssel menyeyinek neveznek.

Aztán lassan megtelt a térség. Négykézláb mászkáló gyerektől a szárazág öregasszonyig ott volt mindenki, és rossz ételről, rossz gyomorról egy szót se szólt senki, nem is beszélve az italokról — s ez irányban erős felkészültség volt észlelhető.

A nap azonban nem állt meg az égen, és lángoló tavaszi útját járva, árnyékot vetett már a tisztásra, hol színes forgatagban járta a Tölgy a Fűzzel, azaz Kövi Jancsi Vízi Marissal, „sose halunk meg!” rikkantással, ami szintén erős túlzásnak, de teljesen érthető túlzásnak nevezhető. Némelyek azonban gyöngyvirágot mentek szedni, és találtak is — ámbár visszatérve nem volt gyöngyvirág a kezekben, tehát elveszett valahol... Ez előfordul.

Később felvillantak a tüzek a földön és csillagok az égen, és — jaj, de kár! — hazafelé ballagott a muzsikaszó.

Reggel már csak a hamurakások józan szürkésege emlékeztetett a dínomdánomra és arra, hogy embernek, fának egy a vége. A nap emésztő lángolással úszott az erdő felett, s a fák lefelé fordították leveleiket, hogy ki ne aszalja belőlük a nedvességet.

— Esőt, Május — sóhajtott a rét, a csemeték, a madárporontyok — esőt, mert elveszünk!

— Nem elég ez a sok ronda cserebogár — méltatlankodott a tölgy —, még ez az aszály is!

— Meg ez a millió hernyó — siránkozott a galagonya. — Hol vannak a cinkék? Hol vannak a híres féregpusztítók?

De a madarak csak ülték, leeresztett szárnnyal, tikkadtan, mert a levegő forró volt, mint egy végtelen kohó, az ég szürke, s a föld cserepes, mint a kemencepad.

— Esőt! — lihegett az erdő.

De napok teltek még, mire Május előkerült. Ő se volt már olyan üde, mint régen, de azért ragyogott asszonyos pompájában.

— Nem kell mindjárt kétségbeesni — mondta keményen. — Eső kell, hát eső lesz! Más dolgom is van nekem, millió.

Estefelé aztán megmozdult a szél, és dél felől ormótlan fellegeket görgetett maga előtt. Zúgni kezdett az erdő, cikázni az ég; meghűsült a levegő, és egy-két koppanás után dobolni kezdett az eső a cserépszáraz avaron. Esett, esett az eső, és zúgott a szél.

A fák kitárták leveleiket, a füvek nyújtózkodtak, a cserjék szétterpeszkedtek, a gyökerek szürcsölték a nedvességet, és újra rakni kezdték az évgyűrűk karikáját a szálerdőkben és csallitokban is.

Reggel felé elállt a szél, szétszakadtak a felhők, párát sóhajtott a cserszagú erdő.

— Köszönjük, Május!

Csak a vén tölgy hallgatott, elégedetten nézve a vihartól földre pocskolt cserebogarakat.

— Május, Május — szólalt meg később —, hát vakok vagytok? Nem Május ez már, gyerekeim, hanem a szárnynövesztő, gyümölcs-érlelő, szénaszárító, ágerősítő, drága örök anya: a Nyár.

Elmúlt már a szerelem az erdőn. A méhek irgalmatlan hajzában gyűjtötték a télrevalót, a gyökerek tömték a sejteket, de már fáradtak voltak egy kicsit. A csemetekertekben megkeményedett a növények vékony dereka, a lányok markot szedtek valahol lágoló tarlón, az erdei réteken sarjúból voltak már a petrencék, a költözők fiai magasan szálltak, és dél felé néztek, a fészkek üresek voltak, a pókok hálója poros volt és szakadozott, és senki nem vette észre, hogy az erdők hűsén, kopár domboldalak alkonyán, szürke hajnalok derengésében egy fáradt öregasszony ballag az emlékek gyalogútján, a kifosztott anya, a ráncos arcú, elvénhedt Nyár.

De ekkor már pihentek a fák, ködöt szült a völgy, hallgatatag lett az erdő, sejtelmesen távoliak a csillagok, s alattuk az úttalan éjszakában tilinkózva hívogatták egymást a délre szálló vándorok. Egy reggelen azután felszólt az öregasszony a tölgyfán bóbiskoló hollónak:

— A fiaimat akarom...

Néma lett az erdő; még a pókhálókön pergő száraz levelek is megálltak. Néma és szomorú, amikor a négy fiú odaállt a halottas ágy mellé. Csak az öregasszony mosolygott — mint az anyák, akik mindhaláláig csak jót tettek —, szeme fáradtan csukódott le, és nem is nyílt fel már többé.

A fiak csak álltak; messze az öregedő mélyén koporsót ácsolt a harkály, és lassan megzendülve búcsúzott a nagy halottól az erdő.

— Nem nagy örökség — mondta a legidősebb fiú, Szeptember —, de azért vigyázok rá.

— Jó — bólintott a másik három, és eltűntek a ködben.

Szeptember pedig — mint egy koravén magtáros — köhögős árnyékot és zsugori kamraszagot terjesztve végigsiránkozta az erdőt:

— Gyűjtsetek és takarékoskodjatok, vigyázatok és mértékletesek legyetek, én már nem adhatok semmit; szegény anyám azért adott, mert volt neki...

— Számár! — reccsent rá a vén holló. — Azért volt neki, mert adott... hogy ilyen derék asszonynak hogy lehet ilyen nyavalyás gyereke... Tedd a dolgod, és eredj!

Szeptember tehát tette a dolgát, és — ment. Megfestette kékre a kökényt és pirosra a gálagonyt, sírt egy kicsit a gombáknak, erőtllenül leverte pár levelet a fákról, dél volt néha, amikor kibújt a ködpaplan alól, és észre se vette senki, amikor elbujdosott valahova, mert nem volt neki elég szomorú ez a világ.

Akkor éjjel egyszerre megváltozott a világ. Éles szél zizegett végig az erdőn, s amikor feljött a nap, egy borvörös orrú, vidám, vénülő legény lépegetett végig a nyiladékokon.

— Le a levelekkel — kurjantott, és megrázta a fákat —, eleget ettetek, ittatok, aludjatok! Majd csinálók én itt rendet! — Megcsipkedte a kökényt, hogy még jobban belekékült, a vadkörtét, hogy még jobban belesárgult, s a galagonyt, hogy még jobban belevörösödött. Szétcsapott a bokrok között, felrúgta a gombákat, aztán vidáman elment a szőlők felé.

— Dolgom van. Mire visszajövök, egy szusszanást sem akarok hallani!

A kis cinkék ijedten pislogtak utána, a mókusok ásítottak, a méhek mind halkabban zsongtak a kasban; a pókok szélnek eresztették hálóiukat, a fák leszórták leveleiket, mert a nedvek megsűrűsödtek már az ereken, a gyökerek nem szívtak már semmit, mert levél nélkül nem kezdhettek semmit, és álomra mocorgott az egész erdő. Csak a holló nézett a vidám Október után.

— Dolga van — hunyorított —, dolga... Iszik! Ha ezt szegény anyja látná, de nem is lesz hosszú életű...

Bizony nem is lett, mert egyszer-kétszer végigszágulzott még az erdőn, aztán csak elmaradt. Talán fejbe verték valamelyik szüreti mulatságon, vagy nyakát törte a szőlőhegy mély árkaiban — ki tudná megmondani? Elég az hozzá, egyszer csak szomorú verkliszó hangzott fel az erdőn...

— Ki vagy te, és ki a fene bántott? — kérdezte az öreg róka, akinek minden szál szőre felborzolódott a síri muzsikától, de ennek dacára tárgyilagos volt.

— November vagyok, és nem bántott senki, de jön a halál, hallod, a halál.

— Lehet, hogy a te halálod jön, de ehhez nekünk semmi közünk. Itt nincs halál! Nekem kölykeim vannak, a tölgy lehullatta már a makkot, a fák alszanak, a fészkek álmodnak.

— Nem hallod, hogy vágják az erdőt? — szipogott November. — Jaj, jaj, hallod a fejszét, hallod a fűrész? Halál ez, hallod?...

— Hallom — acsarkodott a róka —, és ha még egyszer hozzányúlsz ehhez a ládához, megharapom azt a pipaszár lábad...

— Megyek; megyek, nincs nekem elég szomorúságom, de amíg megyek, még muzsikálgatok magamnak... azt hiszitek, jobb jön helyettem?...

Egyelőre azonban úgy látszott, nem jön senki, de közben lehullott a hó. És az utolsó fiú mintha csak erre várt volna.

Egy reggelen szigorú férfi szállt ki a testes szánból, s amerre ment, csikorgott csizmája, és a kidöntött fák roppantásával recsegte:

— December vagyok! Tudom, mit érek, tudom, mi a dolgom, tudom, meddig élek. Csend — ordított az egyik bokorra, amelyik dideregve mondani akart valamit —, csend! Itt csak én beszélek!

— Kár, kár! — siránkoztak a varjak és éjjel holtan hulltak le a fáról, mert December jeges keze megérintette szívüket.

Ekkor már mélyen aludt az erdő, de öregedett a hó, és öregedett December is.

Elmúlt már az ő ideje is.

Nekidől a vén tölgynek és elalszik. Az álom végtelen, az álom a valóság.

Alszik az erdő, s az Idő égigérő tornyában az órák újra ütni kezdenek.

SZILVESZTERI EMLÉK

Este még könnyű szélben hajlongott a sás, és a néma köd puhán ült meg a csalitok fölött, de úgy éjfél tájon felkelt a hold, és csontüregű szemével dermedést nézett a világra.

Elült tőle a szél, kiegyenesedett a sás, és a szállongó köd odafagyott az erdőhöz. És egyszerre fehérek lettek a kopasz fák, a reszkető cserjék, a zombékok és a homokos árokpartok, hol — nem is olyan régen — fácántyúk fürdette csirkéit.

A csirkék azóta megnöttek, elszéledtek. Némelyik kakas lett, némelyik tyúk, de volt olyan is, aki nem érte meg ezt a fehér világot, mert a nyárban és az őszben fölös számban csavarogtak rókák, nemkülönben héják is.

Hallgat az erdő, csak mi lépegetünk ropogva a fagyos úton. Várjuk a sípszót, amire feljajdul a csend, és a hajtók lármájára rettegve pattogni kezd az erdő. Puskások csak ketten vagyunk. Nem beszélünk, tudjuk a helyünket, mint ahogy a hajtók is ismernek minden bokrot, hiszen évek óta csináljuk ezeket a hajtásokat, és ez a vadászat búcsú is. Azért vagyunk olyan csendesek.

Néha átnézek barátomhoz, ő is hozzám, és ez a nézés nem kérdés, hogy jön-e valami, inkább bólintás, hogy az idő bizony elmúlt, és utoljára vagyunk ebben az erdőben.

A hajtókat már hallani:

— Ne, róka, ne !...

Amikor újra végignézek a nyiladékon, barátom akkor emeli puskáját. Nyugodtan, lassan.

Aztán megrándul a puska, és én tudom, hogy egy rókával kevesebb van az erdőn.

Most a másik oldalra fordulok, és villámgyorsan kell lőnöm, mert egy róka akkor perdült vissza a sűrűbe. Kicsit elbámészkodtam, és most nem biztos, hogy meglesz-e a róka. A hajtók már nincsenek messze, hát bekiáltok, hogy engedjék el a tacsót, mert egy

Nemsokára hallom is:

— Nyif-nyaf-nyif-nyaf!

Szemem a sűrűn, de nem látok semmit, és az ugatás is egy helyről hallatszik.

A nagy figyelésben későn veszem észre, hogy egy kakas nyitott szárnyakkal siklózik át felettem, és kapkodva elhibázom.

Csak a róka legyen meg!

Erre a fohászra jön is a válasz:

— Itt a róka, itt a róka, hej, az anyád... dobja ide, Péter bácsi a botját... eredj innen, kutya!

A következő pillanatban hallom a bot zuhanását és a kis tacsó fájdalmas vonítását.

— Ne a kutyát üsd, te ökör! — mondja az öreg Péter.

— Mondtam, hogy menjen innen... — És újra zuhan a bot.

Csend. Na, most mi van? Csak halk diskurálást hallok. Erőltetem a fülem, és végre hozzám ér a bűvös szó:

— De szép farka van...

Nincs már baj. Most már jöhetnek a nyulak, vagy ami akar. De nem jön semmi. Később a hajtók jönnek, és végül a kis tacsó, mérhetetlen szemrehányással a szemében.

— Gyere ide, Uccu!

De Uccu alig néz rám, mintha én is tagja lennék valami bűnszövetkezetnek, mely a kis tacsókat fejbe veri.

A rókák azonban szépek. Két róka volt a hajtásban, és meg is lett mind a kettő. Nagyon tudjuk már, hová kell állni. Az elmúlt évek alatt kitapasztaltuk.

És lassan múlik a nap.

Ebédhez tüzet rakunk. A füst lassan merészkedik a hideg ég alá, és amikor feltörnek a lángok, a levegő remegni kezd a tűz fölött, mint nyáron vagy tavasszal, amikor a Napisten áldott tenyerét rajtatartja a világon.

Mire az ebéd vége, már késő délután van. Az erdőben ordas árnyékok sompolyognak, és az utolsó hajtásban már felvillan a puska-cső lángja.

Ritka rudas erdőben jönnek a hajtók, amikor valamelyik váratlanul elkiáltja magát:

— Róka !

De ekkor már látom is a komát, amint elnyúlva, kétségbeesett iramban száguld át köztünk. Pontosan középén. Bizony messze

van, de az ördög nem alszik... A gyors dupla után a róka töretlen sebességgel repül át a nyiladékon. Nézek utána. Kár volt lőni. Talán megsebeztem.

Ekkor furcsa dolog történik. A róka támolyogni kezd, ugrik jobbra, ugrik balra, végül felbukfencezik egy tuskóban, és úgy marad. Megsimogatom öreg puskám, barátom kalapját lengeti felém, a hajtók kiérnek.

A kis tacsót is megsimogatom, melegen, hosszan, és ez a simogatás az erdőnek szól, a fáknak, a bokroknak, és hála van benne az elmúlt örömekért.

Az idő eljárt, és ha most fáklyám lenne, beszúrnám valamelyik öreg fa villás ágai közé, hogy világítson, amíg világíthat magányos, dermedt éjszakákon az emlékeknek, és múljon el magától a múltó idő sötétségébe fúlva, mint maga az emlékezet.

Este van már ekkor. A vadászház előtt sötétben állnak a hajtók és valamelyik azt mondja:

— Nem hideg a klepetus, Jóska?

Válasz nincs.

Dideregve, összefagyva áll mellettünk Jóska, a tüdőbajos cigány. Hosszú, fekete kabátja nyitva, hóna alatt hegedűtok. Nézi a rókákat.

— Hogy vagy, Jóska?

— Köszönöm, csak vagyok...

Hangja színtelen, rekedt, szomorú.

A városban nem kellett, és itt is elmarták a többiek, mert félték a betegségétől.

— Hová még, Jóska?

— Nem tudom.

— Ülj fel a kocsira. Vedd fel ezt a szűrt.

Jóska kapkodva bújt a kopott szűrbe.

— Megyünk valahova? Megyünk — suttogetta, és hangjában régi mámorok kalandvárása lobogott. — Muzsikálok én olyan nótákat...

— Jól van, Jóska, csak takarózz be jól.

A kocsi nekiszaladt az estének. Az erdő fái elszaladtak mellőlünk, és már a szőlő mély útján kapaszkodtunk fel, hol a fagyalsövényekre fehér csipkét vert a dér.

Megálltunk az öreg pince előtt.

Itt búcsúzzunk az óévtől és egymástól. Jóska váratlanul jött, de ne adja Isten — azt hiszem, tőle is búcsúzhatunk.

Az asztalon apró lámpa, a kemence szája melegen nevet, s a levegőben ódon almaszagban fürdik a csend.

Körülöttünk suttog az elmúlt év.

Barátom bort tölt.

— Te, tudom, nem iszol, Jóska...

Jóska szemei lázas hetykeséggel nevetnek.

— Szabad már... a doktor úr megengedte. Ihatok, amit akarok...

Összenéztünk, és a szomorúság nyúlós marka megszorítja torunkat. Jóska ihat, amit akar...

— Hát Isten éltesen, Jóska!

Megtörli száját, de már nincs nyugta. Bontogatja hegedűjét. Pengeti. Mi meg nézünk a borba, könnyöklünk, és Jóskára gondolunk, akiben szétfutott a bor, és nem hallja, hogy ziháló lélegzésében mintha kaszát suhintának.

Éjszakába nyúlik az est. A bor fogy, a pengetésből nóta lett, és nem is olyan lehetetlen, hogy Jóska meggyógyuljon. Hallott már ilyet az ember...

Nevet a kis lámpás, melegen döng a kemence, és Jóska énekel. Talán nem is ének ez, csak olyan igrices elmondás, melyet átsző a hegedű panaszkodása, betyárokról, pecsétes levelekről, gyöngyről, csillagról, vérről...

Éjfélkor barátom elfújja a lámpát, és hirtelen sötétben maradunk. A hegedű tétován zeng még egy kicsit, aztán elhallgat, és mélységes, üres lesz a csend.

Amikor a gyufa fellobbant, egymásra néztünk. Jóska arca fehér, mint a gyolcs.

— Megijedtem — dadogta —, nagyon megijedtem... fulladok a sötétben... nem jó nekem a sötétség... — És remegő kézzel leteszi a hegedűjét. Szétleskel a homályos sarokba, eltolja maga elől a poharat, és lázas, nagy szemében riadtan vergődik a félelem.

Odakint ekkor hujjogva feltámadt a szél. Száraz leveleket sodort éjféli zizegéssel a holt év fehér arcára, és mi elfeledtünk egymásnak boldog új évet mondani.

SZILVESZTER

Ez a szilveszteresti meghívás már olyan régi volt, hogy sajnálkozva bár, minden más meghívást lemondtunk. Távoli faluba szólt, túl a barátom faluján, pedig nekem még oda is utaznom kellett. Körülöttem már zibongva készülődött a város a reggelig tartó hejehujára, én pedig kelletlenül ácsorogtam az autóbuszállomáson, felelőtlen fogadkozásokkal keseregve, hogy ilyen meggondolatlan ígéreteket többé nem teszek. Hozzá még hideg is volt, és a szél kajánul bujócskázott a hóhalmok között, nem mulasztván el minden fordulónál megcsípni a fületem.

Végre befarolt az autóbusz, szintén unottan és ridegen, mintha teljesen fölöslegesnek tartaná ezt a szilveszteri utat, ezt a pár rendetlen embert, akik még ilyenkor se tudnak otthon maradni, vagy utolsó pillanatra hagyják a hazautazást. Egyszóval kedvetlenül indult az egész est, nem is beszélve arról, hogy az autóbuszban mellém telepedett egy kucsmás egyén, aki a társasutazást csak egymás hegyénhátán tudta elképzelni, lévén az autóbusz majdnem üres. Mereven kinéztem a fekete ablakon, azaz benéztem a kocsí belsejébe, mert az ablak csak a belső világot ringatta a láthatatlan hőmezők között.

Az ablak sarkában azonban észrevétlenül nőni kezdett az odatapadt hó. Nini — esik! Később már látni lehetett az ablaknak csapódó hópelyheket, s mire megérkeztünk, olyan hóvihar nyargalt a falu medrében, hogy legszívesebben visszaültem volna az autóbusz enyhe, kivilágított bódéjába. De az autóbusz odapottyantott az útra, és megkönnyebbülve vitte vörös lámpáját odébb.

Barátom vidáman fogadott, én pedig meg voltam sértve, mert nem várt az „állomáson”, holott azelőtt se várt soha. Ez ilyen ostoba, sértődős este volt, s ezért elhatároztam, hogy barátomat megbüntetem. Vidám, mint a madár, én meg fölöslegesen keserű leszek, így a jó hírekre egyelőre nincs szüksége; mert pénzt is hoztam neki.

— Remélem, ebben az időben nem akarsz elindulni — mérgelődtem kitarotán, de barátom vidáman legyintett:

— Ez, fiam, a felsőbb hatalmaktól és a Haza Bölcsétől függ.

A Haza Bölcese: Deák Ferenc nevű állandó fuvarosunk volt, akit nem ijesztett meg a kis hófúvás. Furfangos és bátor ember volt Deák Ferenc bácsi, aki bátorságát szalmafonatos butykosából táplálta.

Most se váratott sokáig magára. Szánkója vidáman csengőzve zökkent meg a ház előtt, bár lovacskaí sörényét és farkát zászlóként lebegtette a szél.

— Elindulunk, Ferkó bácsi?

— Mihelyt fölültek, azonnal, rögvest.

Hát elindultunk, bár nem látszott egy lélek sehol a faluban se, nemhogy a mezőkön. A szél süvöltve nyargalt az éjszakában, s a hó ostorként vágott arcunkba. Látni nem lehetett semmit.

— Nem tévedtünk el, Ferkó bácsi?

— Tudják a lovak az utat.

Majd szétvetett a méreg. Barátom bóbiskolt, én fáztam, fülem, orrom mintha már nem is az enyém lett volna. Megyünk vakon ebben az ismeretlenségben, de — a lovak tudják az utat... Hogy nem sülyed el alattunk a föld...

De nem sülyedt el, legalábbis egyelőre nem. Később azonban helyzetem kényelmetlenné vált, a kas erősen balra dőlt. Barátom ki-magaslott mellettem, én pedig egyre mélyebbre kerültem.

— Hallod-e, meg van kötve ez az üléskas?

— Mért lenne megkötve? Ámbár én is érzek valamit... — mondta barátom —, tán beszakadt a feneke.

Deák Ferenc ekkor hátrafordult:

— Alighanem az eplény törött el, ámbár törött volt már régen... de gondoltam, kitart.

Nem tartott ki.

— A Rézinél megállunk, és megigazítom, addig csak maradjanak nyugodtan — mondta Deák Ferenc, és én fél óráig moccanni sem mertem, mert az üléskas már a havat kotorta, és a szántalpak támasz nélkül csúszkáltak a hóban.

Rézinél tehát megálltunk. Valamikor híres csárda volt ez, két falu között az út mellett, de akkor már csak a vásárosok pihentek meg benne és magunkfajta hajótöröttek. A kellemes meleg szinte megölelt bennünket. Rézi fehér kötényt kötött, és felsrófolta a fél lángon égő lámpát.

— Forralt bort? — nézett ránk szakértően.

— Fél litert — mondta barátom bágyadtan, s amikor az asszony kiment, hozzátette: — Nincs nálam pénz. Nálad van?

— Nincs! S ami van, az nem az enyém.

— Baj. Kiég a szemem, ha az öreg Ferkó bejön, és meglátja a fél litert. Három embernek... Hát kié a pénz, ami nálad van?

— Egy barátomé.

— Hm... jó barátod? Ne haragudj, nem akarok magándolgaidba avatkozni.

— Persze hogy jó barátom.

— Na látod, én most várok valami kis pénzt. Kölcsönvesszük, és kész. Ha jó barátod az illető, belátja...

Elővettem a pénzt, s barátom szeme felcsillant:

— Fele is elég. Felével te gazdálkodsz, felével én.

— Itt van az egész, de tied a felelősség.

— Kérlek, úgylis a vendégem vagy. Éjfélre azért odaérünk.

Ekkor jött be a Haza Bölcse.

— Mondtam, hogy az eplény törött el, ugye? A lovakat bekötöttem az istállóba, amíg fölengesztelem a kezem, aztán megcsinálom a szánkót, és mehetünk. Az istállóban cigányok vannak — tette azután hozzá —, mondják szegények, hogy nem hívták őket...

A cigányok azonban nem maradtak az istállóban. Bejött egy, azután még egy. Ez az utóbbi aztán kiment, és bejött kettő. Csodálatosan és simán szaporodtak. De nem vettük őket észre. Mi utasok vagyunk, és már megyünk is. Vak is látja, ámbár Deák Ferenc úgy ült a széken, mint akinek szénája és szánkója rendben van. Barátom már harmadszor ment ki a konyhába, hogy a forralt bor mennyiségére és minőségére újabb utasításokat adjon. Amikor visszajött, úgy nézett a cigányokra, mintha valami csodálatos és feltűnő jelenséget látna, aztán megrövidőan azt mondta:

— Szerszám nélkül?

A lámpa világossága ekkor csodálatosan elhalványodott a cigányok arcának ragyogása mellett. Eltűntek, és pillanatok alatt megjelentek, s a hangolás meleg pendülései megcsókolták a falakat, végigtáncoltak a törött lábú székek között, és megsimogatták a szívünket. Deák Ferenc nyugodalmas mozdulattal — végre — letette a kucsmáját, én is belekönyököltem az asztalba s a szilveszteri éjszakába, amely most már el van rendezve. A hegedűk pedig siránkozva és boldogan sóhajtottak fel:

„Befújta az utat a hó...”

Reggelre elállt a szél. A hómezőkön új esztendő napsugara ragyogott, a lovackák vidáman kocogtak hazafelé, és Deák Ferenc kucsmája úgy a tarkójára volt lökve, hogy csak a csoda tartotta.

— Az Isten áldja meg hitelezőnket — mondta barátom —, most már talán elárulhatod, kié volt tulajdonképpen az a pénz.

— A tied... édesanyád küldte — mondtam csendesen.

A TÖR

Itt — természetesen — nem arról a törőről lesz szó, amellyel gyilkolni szoktak középkori sikátorokban, és azokról sem, amelyek összependültek valamely harmatos hajnalon, megzavarva a madarak hangversenyét, akik oktalanságnak tartották a pipaszárlábú lovagok ugrándozását, mint ahogy az is volt.

Nem, itt olyan törőről lesz szó, amely lószőrből van fonva, és gyanútlan madarak megfogására szolgál. Természetesen csakis barna vagy fekete farokszőrről lehet szó, melyet bizonyos veszedelmek között szerez meg az ember, azaz a gyerek. Némelyik ló ugyanis ragaszkodik a szép hosszú farokszőrhöz, melyet légycsapónak használ, és rúg, mint a veszedelem, nem is beszélve arról, hogy a lótulajdonos is közvetlenül szokta megtorolni azt a rongyos pár szál szőrt. Ne is beszéljünk tehát erről a szűkkeblűségről, hanem inkább arról, ami a gondolatot adta a tör felállítására padlásunkon.

Igen, én — annak idején — a padlásra jártam gondolkodni. Padlásra vittem örömöm és bánatom; a padláson művelődtem, elolvasva Ubrik Borbála keserves történetét és nagyapám szerelmesleveleit. A padláson álmodoztam, és a padláson leskelődtem az egérfamiliák családi eseményei után, amíg csak meg nem jelent Náci nevezetű macskánk, elhurcolva a családfőt.

Általában a padláson minden más volt, mint a lenti zajos életben. Itt homály volt és múltszagú csend, amit régi ruhák, utazókosarak, csizmák, edények leheltek felém, emlékeztetve elődeimre, akik viselték ezeket a ruhákat, utaztak ezekkel a kosarakkal, hajnalokon és erdős estéken, és ezek a régi holmik megőrizték az elmúlt idők és emberek érintését. Akkor még persze nem tudtam, hogy ez így van, de világosan éreztem, s amíg anyám vadonatúj télikabátjáról habozás nélkül levágtam egy-két hadvezéri „arany”-gombot, eszembe se jutott a foszlott, százéves mellény pitykegombját lecsavarni.

Természetesen gondjaimat is felhordtam a padlásra, és az álmodó, puha csend sokszor tanácsot adott, még anyagi gondjaimban is.

Közeledvén ugyanis a búcsú, emésztő gondjaim voltak, mert egy Ilona nevezetű nyolcéves hölgynek könnyelműen bársonybukszát és gyöngysort ígértem. Ez a becsületbeli adósság mázsás súlyként nyomta kilencéves keblemet, amikor egy galamb jelent meg a padlásablakban, és egy kis forgolódás után beszállt a búzára, és enni kezdett.

Hm gondoltam —, nono!... Ez a galamb ugyan a mi galambunk, de lop, tehát büntetést érdemel. A büntetés csakis lőszőrhurok alakjában képzelhető el, utána pedig Ödön következik, aki apám után a legnagyobb galambtenyésztő a faluban. Ödön életét adja egy szép galambért, de tíz krajcárt feltétlen, és egy bársonybuksza alig harminc krajcár; és a gyöngysor is kikerül negyvenből. Világos és tiszta üzlet ez, ámbar az üzlet mögött felrémlített apám néha érthetetlenül zordon alakja. Igen ám, de a következő pillanatban Ilona nézett rám a padlás homályából, gyűrogetve kezében kis kendőjét, sőt meg is szólalt:

— Igazán nekem vetted?...

Kis egérfogai megcsillantak, és úgy nézett rám, de úgy, hogy baljós sejtelmeim ijedten hátráltak, mint a kelő nap elől a nyári köd.

És másnap már fel volt állítva a tör, én pedig a legsötétebb sarokból lestem a fejleményeket. Erre az alkalomra Nácit, a macskánkat kizártam a padlásról, mert esetleg éppen akkor jut eszébe valamelyik ürge egér után loholni, amikor jön a galamb, és világgá megy a tíz krajcárommal.

Már szinte elálmosodtam, amikor jött is a galamb, és búgni kezdett, hajbókolva kifelé valami láthatatlan galambhölgynek, akit a pokolba kívántam. A galambnak rengeteg mondanivalója volt, amíg végre megakadt a szeme a búzán. Aztán leszállt, és óvatosan körültepte a tör.

— Eridj már bele — dühöngtem —, nem lesz semmi bajod. Ödön is ad annyit enni, mint mi, és ott faragott galambdúc van...

Ekkor jött az egér. Nem volt nagy egér, de bátran odament a búzához, fenékre ült, s egy szem búzát hámozni kezdett. A galamb figyelte, aztán nem törődött vele, és szépen belesétált a törbe. Jöttment a hurkok között egy darabig — úgy dobogott a szívem, mintha egy ló ügetett volna az udvaron —, aztán idegesen húzogatni kezdte piros lábát. Az egér ijedten surrant el, én pedig felkeltem, és kalickába segítettem az erősen szabadkozó galambot.

— Ne félj, számár, nem eszlek meg — biztattam, és aznap galambtenyészetünk két taggal lett szegényebb, és én húsz krajcárral gazdagabb.

Így közeledett a búcsú, és galambjaink fogytán fogytak.

— Valami hordja a galambokat — mondta apám egy ebédnél —, de majd végére járok a dolognak. Felállítottam a csapdát.

Egy kicsit elmosolyodtam, ámbár a kezem reszketett.

Csapdát? Hát én nem megyek bele, az bizonyos — gondoltam.

Már csak egy galamb kellett, hogy imádoztam bársonybukszája s a gyöngysor meglegyen, s alig vártam, hogy apám elmenjen valahová. De nehezen indult el, s még előbb a boltba is elküldött, mire pedig hazaértem, már nem volt otthon.

Szüret! — gondoltam, és rohantam a padlásra. A tőrnek megvolt a helye a búzában, jól kipróbált és látható helye, mindig oda tettem, és nemhiába! Most is. Beletűrtam kezemmel, hogy elsimítsam a helyet, s akkor...

— Juj! — ugrottam, mint egy szöcske, mert kezemen egy drótcsapda lógott, és a kémény mellől, mint a zord végzet, előlépett apám.

— Mondtam, ugye, hogy felállítottam a csapdát... — mondta csendesén. — Majd odalent számolunk.

És számoltunk!...

A tőr sokáig ott lógott ágyam felett, figyelmeztetve erre a számadásra, búcsúkor pedig rácsos ablak mögül néztem a sátrak tetejét, a ringlispil forgó aranygombját, és könnyes szemmel gondoltam Ilonára, akinek kicsi szíve ha most meg nem szakad, hát soha.

De nem szakadt meg! Ilona manapság több unokás nagymama, én pedig megjegyeztem, hogy ha tőrt állít az ember, a saját lábára vigyázzon...

MATULA ÉS EGYEBEK

Abban az időben sokat jártam vidrák után. Kitartóan, azt mondhatnám: makacsul. Hiába, hiába! Néha a könnyeim csorogtak a hidegtől, és félig vakon botorkáltam haza hajnalonként, mert szememet megrontotta a szikrázó hó.

A folyóparton hol itt, hol ott leselkedtem, és úgy ismertem már az éjszakát, a benne mozgó életet, mint más a háza táját. Tudtam, hol járnak a nyulak, hol az őzek, sőt egy ismerős rókám is volt, melyet meglőhettem volna, ha nem kötöm magam a vidrákhoz. De én kötöttem.

Meddő erőlködés volt ez nagyon.

Pedig vidra volt bőven, mert a vízparton reggelre mindig megtaláltuk a „jelenségeket”, amint azt Matula nevezte. Matula nem is nagyon haragudott rájuk, mert néha akkora darab halakat hagytak a parton, hogy egy ember „gömbölyűre ehette magát” belőle. Mondanom sem kell, hogy ez az ember Matula volt.

Ő ültetett engem a legjobb helyekre, ahol „nagy dolognak kell lenni”, ha nem jön ki a vidra... Nem tudom, miért, de abban az időben csupa nagy dolgok történhettek vidráéknál, mert sose ott jöttek ki, ahol Matula biztosra ígérte.

Később már meggyanúsítottam az öreget, hogy szándékosan mutat olyan helyeket, ahol soha nem jön kézre vidra.

Egyik estefelé is azt mondja:

— A бүрүһөз үлјөн, ифјур! Csak a бүрүһөз... Ott ma biztosan kijönnek...

— Јөнnek a фенét! — мегелөдtem. — Lemegek a зүгөһөз.

— Csak tessék rám hallgatni. A бүрүһөз...

— Nem megek!

— Pedig máma olyan érzésem van, hogy ott kijön a vidra. — És csaknem könyörgött az öreg.

De én makacs voltam, mint egy öszvér.

— A зүгөһөз megek! Üлјөн maga a бүрүһөз, ha olyan biztos.

— Jól van — mondta megbántva —, hát oda ülök.

Be is vackolt az öreg a бүрү mellett egy égerbokorba, én pedig továbbmentem a zúgó felé, hol egy kis esése volt a víznek, utána pedig széles homokpadot rakott, melyen sokszor találtunk vidranyomokat. Még hallottam, amikor öreg mesterem rozsdás puskáján felhúzta a kakasokat, aztán egyedül maradtam.

Hamar elértem én is a helyemet. Elöttem zúgva kavargott a víz, és hártásodott már a széle, mert hideg volt nagyon. Az ég tiszta volt, amilyen tiszta csak az ég lehet, és a csillagok szinte böktek sugarukkal.

Nemsokára felkelt a hold, utána pedig elbaktattak mellettem az ismerős nyulak. Világos volt, mint nappal. Múlt az idő, és úgy éjfél-tájon jött egy róka a vízparton. Ez nem az ismerős róka volt, mert a másik oldalról jött, és nagyon nagynak látszott.

Elöttem a víz üres. Olyan üres, hogy talán nincs is vidra benne... Mire várjak? A róka meg jön... jön... Szép, nagy róka...

Ha most rókát lesnék, csak úgy remegne bennem az izgalom, de mivel vidra van a játékban, szinte fitymálom a rókát. „Csak” egy róka...

Még egyszer lenézek a vízre, aztán megnézem a rókát. A víz reménytelenül sutorog, a róka pedig most megy el előttem.

A puská durranására valahol vadkacsák hápognak, a róka pedig csak elfekszik a havon. Gondolom, az öreg Matulát hogy szurkálja a kíváncsiság!... És elindultam a rókával hazafelé. Ropogott a hó, és megelégedett voltam. Vidra úgysem lett volna, így legalább löttem egy szép rókát. Beszélhet nekem Matula ezután. Jobb, ha magára hallgat az ember.

Ekkor nagyot pukkant Matula mordálya, és visszhangozva dobant rá a szívem is. Megálltam. A rókát letettem a földre, és hallgattam. Csend.

És ebben a nagy csendességben világosan megéreztem, hogy jobb lett volna az öreg csőzre hallgatni.

Rohantam a parton, és csak akkor kezdtem lassúdni, amikor közeledtem a бүрүhöz. Ne lássa az öreg, hogy érdekel az eset... pedig... nem, nem lehet vidra! De ha mégis vidra lenne, hát én bundástul, rókástul fejest ugrom ebbe a pocsék vízbe.

Nem kellett fejest ugranom. Nem vidra volt, hanem vidrák voltak. Párási idő volt akkor, s az öreg összevárta a kergetőző vidrákat, és postával egy lövésre agyonlőtte mind a kettőt...

Hazafelé Matula vitte a rókát is meg a vidrákat is. Nehéz lehetett, mégis én álltam meg minden húsz lépésre, mintha abban a súlytalan, ragyogó éjszakában minden terhet és minden bánatot csak egyedül én hordtam volna.

Buzsáki libák

A berek szélén mesélte nekem ezt a történetet Matula.

Őszre járt akkor az idő. A ködtől olyan sűrű volt az este, hogy a feldobott kalap fenn maradt volna a levegőben.

A köd felett vadlibák tanácsalankodtak hangos gágogással, és a tűz mellett pirultak már a nyárson a halak, melyeket Matula szerzett némely „jó halászok”-tól. Tudtam ugyan, hogy ezek a „jó halászok” mélységesen megvetették a halászejegye intézményét, de a hal kiválónak ígérkezett, s a többi nem tartozott rám.

Néztük a tüzet, hallgattuk a libákat, és csendben voltunk abban a kis világosságban, melyet a tűz vetett körénk. Egyszer csak megszólal az öreg, fölfelé mutatva ujjával, ahol a libák zajongtak:

— Nem 'tom, a Farmosi tekintetes asszony libái nincsenek-e köztük...

A „Farmosi tekintetes asszony” egy fiatal özvegy volt, aki a Balaton mellett tyúkfarmot csinált. Keltetőgépet hozatott, pesti lány lévén, bújta a szakkönyveket, és sok szorgalommal pótolva a gyakorlat hiányát, szép eredménnyel tyúkáskodott. Farmja után kapta aztán a Farmosi nevet.

Nekidültem egy nádkévének, cigarettára gyújtottam, és ránéztem az öreg csőszre, ami annyit jelentett, hogy jöhet a „mese”...

... az úgy volt, kérem, hogy a tekintetes asszony a sok szép tik mellett libákat is akart nevelni, és elhirdette a népeknek, hogy akinek eladó van, csak oda vigye.

No, vitték is!

Egyik reggel, alig pitymallott, egy kocsi állt meg a ház előtt.

— Itt veszik-e a libákat? — mondja az ember, merthogy meghalt a felesége, és ő biz nem bajlódik velük.

A tekintetes asszony még sajnálgatta, hogy így szegény ember, meg úgy szegény ember, aztán hogy adja a libákat?

Olcsón adta, pedig még azt is mondta, hogy ezek nem olyan közönséges libák, mert ezek valódi buzsáki libák. Egy-két napig ólban kell a libákat tartani, hogy szokják a helet. Lerakták a libákat, az ember eltette a pénzt — valami hatvan forintot —, aztán gyüi! — és elnyargalt.

Örült a tekintetes asszony nagyon az olcsó vásárnak, nézegette a libákat, melyek csak üldögéltek a szép fehérre meszelt ólban, és nem akartak lábra állni.

Amikor pedig felállottak, tántorogtak ide-oda. Nyilván nagyon megkötötte a lábukat a buzsáki ember, és még bennük van a zsibbaság... Dél tájban aztán kiterelgették a libákat az udvarra, hogy hadd ismerkedjenek a majorsággal.

No, ismerkedtek!

Csak föl kacsintottak az égre, geggentek egyet, aztán huss! — amerre tágasabb. Még máig is repülnek. Mivelhogy vadlibák voltak.

Pálincás kukoricával fogta őket az az ember, utána még talán meg is itatta egy kicsit, azért üldögéltek olyan szelíden.

De a hatvan forintot elvitte a nyüves!

A halak szépen pirultak, elfogyott a cigaretta is, csak a libák gágogtak tovább felettünk a ködben. Vacsora után újra közénk ült a csend. Egyszer csak megszólalt Matula:

— Máig is viszi a hatvan forintot. Hát ilyen szerencséje van némelyiknek...

Mindezekből látható, hogy Matulának a pénzszerzés tisztaságáról egészen különös fogalmai voltak. Ő még ismerte a szegénylegényeket, és nagy tisztelettel emlegetett néhányat, akikkel személyes ismeretségben volt.

— Akkor még berek volt a berek — legyintett az öreg, inas keze mintha az elmúlt idők árnyait simogatta volna. — Kanizsától Öreglakig: egy víz, egy nád. Elmúlik minden. Még a pipának is más az íze...

Amikor karácsonykor újra találkoztunk, csupa keserűség volt az öreg.

— Nincs itt fene se — panaszkodott —, se vidra, se róka. Pedig jólesne az a kis lőpénz.

Ismerve Matulát, nemigen hittem neki. A lőpénz alig pár fillér volt, s a bőrök ára egész kis vagyon. Alig lehetett elhinni, hogy Matulának lett volna szíve minden bort beszolgáltatni.

— Hadd, fiam — mondta nagybátyám, akinek megemlítettem gyanúmat. — Az öreg Matula ritka becsületes ember!...

Karácsonyra egy prizmás messzelátót kaptam ajándékba, és a domboldalról nézegettem a havas erdőt, amikor Matula unokája ballagott el alattam az úton.

— Mi újság, Ferkó?

— Annyi a liba, mint a polyva — mondta. — Ifiúr meg mit néz a „kukkeron”?

A kis völgyben alattunk állt Matula háza. A fehér tűzfalon két fekete lyuk. Mintha hunyorogtak volna felém...

— Öregapád házát — mondtam. — De belátni a padlásra is. Látom, már megszáradtak a bőrok...

A legényke szemei aggódóak lettek.

— Na, én akkor istennek ajánlom — köszönt el —, ha libázni tetszik, csak a nyárfához tessék.

És elsietett.

Este a vacsoránál azt mondja nagybátyám:

— Látod, nem volt igazad. Itt járt az öreg Matula, és behozott három róka- és egy vidrabőrt. Nem akart minden alkalommal a nyakamra járni. Nem úgy, mint ezek a fiatal vadőrök. Minden rókának akkora feneket kerítenek... Matula még a régi világból való, és ritka becsületes ember...

Én csak néztem a tányérom. Talán bele is pirultam, hogy Matula ártatlanságába gázoltam.

És hallgattam.

TÉLI NAPOK

Az ősztendőre ráhullott a hó és eltemette. Könnyű fehér takarót kapott, melyet erőtlen, langyos kis szélgyerekek is összetépnek, neki még sincs belőle ébredése soha. Majd ha a melegedő nap előtt földhöz lapul a tél fehér arca, és kibukkannak alóla a füvek meg a rögök, azok már az új esztendő gyermekei lesznek, akik nem is emlékeznek a régre, amely elment, és elsüllyedt abban az örökön növekedő óceánban, amelynek neve: Idő.

Szél jár a dombháton, és felborzolja a szalmakazlak oldalát. A kazal végében a földön sármányok keresgélnek a polyva között, és ijedten dobják magukat a szél szárnyára, ha meglibben a kazal ormán a csóva, melyet arató kezek fontak még a nyári napsütésben. A kazal tetején hóból van a kucsma, de a friss vágás szalmaszáalai között a nyár zizeg, az augusztusi nap sárga lángja szikrázik, s a káni-kulában fürdő sarló szikkadtsága álmodik.

Járhat a szél hóval, hideggel. Ásíthatnak érdes, szikrázó éjszák: a szalma, melynek parányait a nap építgette, el nem ereszti a meleget.

Oda jár hálásra az apró tollas nép. A kazal magához öleli, megmelegíti a didergő testeket, amikor a téli éjszaka befúrja magát mindenüvé, és gonoszul csillognak, éber hidegséggel, a csillagok.

A sármányok és verebek most is ott tipegnek a kazal árnyán, szedegetik a polyva közé keveredett gyommagvakat.

Elnézem tevésük-vevésük.

Az öreg kazaltól aztán elszaladnak gondolataim, naptalan útjain az időnek. Emlékeim kézen fogják egymást, és túl a hegyen, túl a völgyön elindulnak felém, hogy még egyszer megmutassák szomorúan mosolygó arcát a messze években földre bukott időnek.

Búgott a cséplő, és dohogott néha, ha nagy kívét eresztett bele az etető. Ilyenkor mérgesen csattant össze a szíj a nagy rántástól, és a fűtő szigorúan csóválta meg fejét:

— Megszakítja még a masinát... — És bevágta a kazán ajtaját. Aztán ment a munka tovább. Tenyérinyi olajos asztalkámon egy kunyhó vázát rajzolgattam, s csak akkor néztem fel, ha mérgesen elbődült a gép. Tervezgettem.

Dombháton csépelünk, erdők között, és korá hajnaltól sötétes alkonyatig jól megfigyelhettem, hogy a nagy erdőség minden ép-kézláb madara megfordul ezen a tájon, különösen a ragadozók.

Most is ott gyakorlatozott két erdei kabasólyom, egy fecskét hajszolva. Alig boldogultak vele. Végre az egyik alávágott, a fecske riadtan csapott felfelé — egyenest a másik karmaiba. A tragédia pilanatok alatt történt.

Itt kellene uhuzni — villant fel a gondolat, és csináltattam egy erős kunyhóvázat. Beállítottuk a készülő kazal végébe, és rárakattam a szalmát. Ennél jobb uhukunyhóm soha nem volt. Teljesen láthatatlan, kényelmes, és nagyon jó helyen. Csak cigarettázni nem lehetett benne. A kunyhót télire szántam. Mert nyáron ezernyi alkalmas bokor, szénaboglya, gabonakereszt kínálkozik a vándorló uhu-zónak, míg télen nincs hova elbújnia.

Nőtt a kazal, és lassan magába rejtette a vázat. Pompás kis hely lett. Minden órában megnéztem, és célozgattam, mintha már ott állna előttem az uhu.

No, csak jöjjön a tél!

Az is megjött. Azt mondják, hogy télen fázik az uhu, és ártalmára van a vadászat. Kemény hidegben ez igaz, de enyhe téli napokon nem tapasztaltam a bagolynak semmi baját, ha egyszer-kétszer kivittem. Igaz, öreg baglyom annyira nem vitte a tudományát, hogy megmondta volna: mikor fázik.

Száltelen, napsütéses januári napon szenteltük fel az új kunyhót. Az ünnepély elég rosszul kezdődött. A váz felső tartógerendái — a roskadó szalma súlya alatt — eltörve fityegtek alá. Pedig tölgyfa volt. A hibát nagy nehezen eltüntettem, és bizalmatlanul nézegettem az óriási szalmatömeget, mely nyakam közé volt készülőben... Aztán kivettem az uhuat. A kazaltól nem messze volt a major, hol mintha messze vidékek ezernyi varja adott volna találkozót, annyian voltak. Alig ugrottam be kunyhómba, megindult a varjak támadása, melyhez hasonlót nem láttam soha. Fekete varjak egész légiója örvénylett a bagoly fölött, itt-ott szűrkéekkel vegyest. Hagytam, hogy egy kicsit mulassanak, aztán elkezdtem a szűrkéket kiszemezni a károgó gyülekezetből. Lövésemre óriási lármával kicsit felemel-

kedtek, aztán újból neki a bagolynak. De a szürkék észrevehették, hogy az ő bőrükre megy a játék, mert mind bizonytalanabban és messzebből kerülgették a baglyot. Talán már a tizediket emeltem ki a kavargásból, amikor a varjak látták, hogy ennek fele sem tréfa, és otthagytak. De csak a majort szegélyező jegenyékig mentek. Ott leszálltak és onnét szidták a baglyot. Amikor az uhu megrázta magát, vagy a szárnyaival egyensúlyozott, mindig akadt egy-két vállalkozó, mely közelről akarta ócsárolni az ellenséget. Ha szürke volt: a porondon maradt.

Egy óra múlva megunták a meddő és élelem nélküli foglalkozást, és elmentek tovább bányászni a trágyatelepek tájára.

Nyugodt percek jöttek.

Sütött a téli nap. Kunyhómban meleg volt, és elégedetten néztük egymást baglyommal. Más néznivaló nem akadt. Egerek cincogtak a kazalban, távoli domboldalakon szikrázott a hó.

Baglyom ekkor megrándult és felém, majd oldalt nézett el a föld felett. Mintha azt mondta volna:

— Vigyázat! Valami alacsonyan jön!

Felfújta magát, szépcsapta szárnyait, és kivédte egy kékes réti-héja vágását. Lőni nem tudtam, mert a támadó már el is tűnt. Azzal a kecses libbenéssel, melyet a sirályoktól lesett el. Baglyom mereven nézett utána.

— Hipnotizáld vissza, drága madaram — esengtem —, soha ilyen jó alkalom, hogy megszabaduljunk ettől a hóhértól!

Talán száz lépésre a héja gondolt egyet, és megfordult. Vissza! De olyan átkozott alacsonyan és takarva a bagolytól, hogy lőni megint nem tudtam. Lőrésem előtt pedig oly közel fordult meg, hogy a kazlat súrolta. Ezt már nem álltam. Kirúgtam a kunyhó ajtaját, és a szélesebben távozó madarat lelőttem. A söréttávolság határán. Egy pillanat késés, és elmegy.

Nagy örömmel nézegettem a szép madarat. Majdnem fehér. Csak a szárnya végei feketék. Különben régi ismerősöm. Egy áttelelő öreg hím, mely gyenge fogolyállományunkat pusztította. Sokszor késztetett meggondolatlan lövöldözésre, hogy hátha kap egy szemet... Nyáron sose láttam. De télen hol itt, hol ott tűnt fel imbolygó repüléssel a havas mezőkön, mint a sirály a vizek felett.

Összeszedtem a szürkéket is. Volt tizenöt darab, és újra beültem a kunyhóba.

Egy kis szél kapaszkodott fel a dombtetőre. Baglyom fázósan húzta össze magát. Azon gondolkoztam már, hogy hazamegyek, mert féltettem a baglyot, amikor a kazal melléti gyalogúton megláttam Sándort, az erdőben tanyázó legöregebb cigányt. A baglyot csak akkor látta meg, amikor alig tízlépésnyire volt előtte, és felborzolva tollát, pattintott egyet. A roskadtan ballagó cigány csupa ideg lett abban a pillanatban. Ragadozó. Szemei szinte előre ölték. Sunyin megállt, letette kalapját a földre — mint aki nagy munkára készül —, és két kézre fogta a fejszéjét, közeledett a bagolyhoz.

Tőlem kissé oldalt volt, de amúgy is tökéletesen takarásban megszólaltam:

— Takarodsz innét!

A cigány rémülten felkapta fejét a tompa hangra, melyről nem tudta, honnét jön, és kalapját is otthagya, ész nélkül elvágtatott. Csak úgy porzott a hó utána.

Uhum szemrehányóan nézett be hozzám:

— Hogy lehet az ilyesmin nevetni?... Egy olyan fejszével... ha rám csap...

Aztán hazamentünk. A fenyvesben még egy mókust lőttem uhumnak. Nagyon szerette... Nem szoktam a mókust bántani, de a mai nap után ennyi kedvességet igazán elvárhatott tőlem öreg madaram.

Alig vártam, hogy az öreg cigánnyal találkozzam, és óvatosan kivegyem belőle a történetet, találkozását a bagollyal. Minden cigány nagyon babonás. Micsoda szép mesét kanyarít majd az öreg Sándor!

De erre nem került sor.

Ködös januári reggel a majorban jártam, és egy kis csoport ember jött velem szembe az úton. Durván faragott, hosszú ládát vittek a vállukon. Látszott rajta, hogy teknőnek való nyárfából ácsolták ki.

— Mit vizstek, Mátyás? — kérdeztem a cigánybírótól, aki előttük ment. De abban a pillanatban már meg is bántam a kérdést. Valami névtelen szertartás volt az emberek szemében, valami ünneplő gyász, és akkor már éreztem, hogy halott van a furcsa koporsóban.

— Az öreg Sándort, instálom.

Én is elkísértem a kis pusztai temető kapujáig. Talán zavartam volna őket, beljebb nem mentem. Öreg magtárosunk már ott állt pitykés dolmányában, és amikor a koporsót letették a földre, megszólalt:

— Vegyétek le a kalapotokat...

Aztán csendesen elmondta a miatyánkot.

A cigányok is összetették kezüket, és a gödörre néztek, mely ásított a ködös reggelben fogatlan szájával.

Amikor a koporsót leeresztették a földbe, meghúzták a kis harangot is, mely feljajdult, mint a gyereksírás. Hányták már a földet a gödörbe, és a harang visszhangtalan gingallózását a hulló göröngyök magukkal rántották az öreg Sándornak — útravalónak.

A VAD SZEME

Úgy van, ahogy az Idő tökéletesre érlelte. Nem akarok most arról szólni, hogy a történelem előtti időkben milyen változásokon ment keresztül, amíg tökéletes lett. A teremtés azonban — úgy vélem — akkor fejeződött be, amikor a mai tökéletes állapotát elérte. Azóta nem változtatott rajta semmit, legfeljebb élesedett a létért való mind súlyosabb küzdelemben.

A vad szemét nem rontja a füst, a por, a korom, a műfény, és nem rontják mesterséges erőltetések. A napszakok fényárnyalataihoz könnyen alkalmazkodik, és a lassan fokozódó sötétséget annyira megszokja, hogy majdnem lát benne.

Majdnem. Mert a többi ismert és ismeretlen érzékek mind munkában vannak éjjel. A vad éjszakai észleléseit a látása csak kiegészíti. Még a kimondottan éjszakai szárnyas és szőrmés ragadozók is tapogatnak éjjel, és vakon rohannak a veszedelembé, melyet nem vesznek észre, tehát nem látnak meg.

Az éjszakában szürke síkokká válnak a plasztikus idomok, melyeket a gyenge holdfény, a csillagok s az égbolt derengése, a köd vagy szemetelő eső tökéletesen felismerhetelenné tesz. Nem mondhatjuk hát egyetlen vadunkra sem, hogy éjjel lát, de bátran állíthatjuk, hogy igen kevésbé lát többet, mint a jó szemű ember.

A róka igen értelmes és jó szemű fickó, mégis nemcsak sötét éjjel, de még alkonyi szürkületben is majdnem fellöki az embert, ha orra nem figyelmezteti a veszedelemre.

Egy rókatanyát tudtam mészköpadok alatt, honnan semmi módon nem lehetett őket kipusztítani. Csenevész akácokban volt ez a hely egy meredek völgyben, ahol lesni nem lehetett. A völgy mellett lóheretábla. Ide jártak ki egerészni. Egyik este kimentem mégis megpróbálkozni velük, de a siker minden reménye nélkül. Beültem a lóherésbe, melyből azonban jócskán kilátszottam. Alkonyattal kijött egy róka, lehetett háromszáz lépésre. Jól megnézett — mozdulatlanul ült —, és visszament a gödörbe. Amikor beszürkült, is-

mét láttam, hogy valami mozog a völgy szélén, de felőlem lehetett nyúl is. Elkezdtem cincogni, mint az egér.

A róka úgy jött, mintha esztét vesztette volna. Nem volt tíz lépésre, amikor meglöttem.

Hol van hát itt az úgynevezett éjszakai látás? A rókának, ha csak egy kicsit lát, már harminc lépésről feltétlen észre kellett volna venni. Ugyanezen a helyen még három rókát löttem ilyen módon. Az utolsót már szántáson, mert közben a herét felszántották. Ekkor belefeküdtem a barázdába. Elég nagy ember vagyok, nem nyelt hát el az araszos barázda annyira, hogy az a híres rókaszem ne akadhatott volna meg rajtam. Ez a róka egy nagy szuka volt. Azt sem lehet hát mondani, hogy valami tudatlan kölyök volt, melyet könnyű így lépé-
re csalni.

Amíg tehát nappal a vad szemét magasan az emberé fölé kell helyezni, addig éjjel majdnem egyforma esélyekkel versenyezhetnek, s ez a verseny egy jó távcső illegitim segítségével teljesen az ember javára billenti a mérleget.

A nappali látásban is messze kimagaslanak a madarak, különösen a ragadozók. Ők igazán versenyen kívül állnak; szemük többé-kevésbé túri a napfényt, és olyan szelet, olyan vad rohanást állnak ki — valószínűleg rebbenés nélkül —, melyet rajtuk kívül egy vadé sem.

Amikor a sólymok pedzik áldozataikat, olyan tűneményes gyorsasággal vágnak azokra, hogy szemmel alig követhetők. Ebben a gyorsaságban — mely szerintem a pedzés pillanatában magasan száz kilométer felett lehet —, azt hiszem, egyetlen vad sem tudná a szemét nyitva tartani. A vércse toronymagasságból észreveszi az egeret, ami még nem nagy tudomány, pláne ha az egér mozog, de észreveszi a zöld szöcskét is, amely hasonló zöld növényen mászkál. Ez már magas teljesítmény.

A varjak meglátják a hóra hullott kukoricaszemet harminc-negyven méter magasságból, és az uhu finoman jelzi a közelgő orvadarat akkor, amikor még a gukker is alig hozza emberi szemnek elérhető távolságra.

Alkonyattal nyugvó fájára húzó orvmadár ijedten vág fel a mozdulatlan lesen ülő embertől is, kihez a szörmés vagy csülkös vad talán lépésekre odamenne. A szárnyas vad általában jobban reagál a legkisebb mozdulatra, és jobban fél minden szokatlan, gyanús színtől, tehát bátran állíthatjuk, nekik van a legjobb szemük a vadak társadalmában.

A vándoruhuzó természetadta kunyhóját kénytelen néha levágott ágakkal tökéletesíteni. Ezek a levágott ágak meg is felelnek a célnak, ha nem a levél fonákjával néznek kifelé, és nem tűz nagyon szigorúan a nap, mely a halott leveleket megpörzsöli, és más színűvé változtatja. Ha ez megtörtént, már mehetünk is új kunyhóba, mert legfőljebb egy-két ölyv erőszakoskodik a bagoly körül, melyek mindig hajlamosak az öngyilkosságra. Amíg az esti lefelé jövő őz a takarás nélküli fa mellé húzódott, de a mozdulatlan embert némi gyanakodás után megszokja, addig a fogolykakas, ha nem is reppen fel, szaladva viszi el kis családját a veszélyes közelségből. Pedig azt hiszem, az őz fejlettebb szellemi képességekkel van megáldva, mint a fogolykakas, csak a szeme rosszabb.

Egyszer egy bak tíz lépésre mellettem jött ki a bükköny-táblára, valamivel naplemente után, de még teljes világosságban, és bár a szeme egy darabig rajtam volt, később megszokott, és nyugodtan legelt, amíg a sötétség el nem nyelte. Teljesen takarás nélkül álltam keresztbe tartott puskával egy tölgyfának támaszkodva, szoborszerű mozdulatlanságban. Gyenge kis bak volt. Amikor már megállapította magában, hogy aligha lehetek veszedelmes jószág, nyugodtan vakaródzott olyan hévvel, hogy szívesen segítettém volna neki.

Tavaly szalonkahúzáson egy szarvastehen nyolc-tíz lépésre legelt el mellettem, és mivel szimatot nem kapott, nem vett rólam tudomást mindaddig, amíg a várva várt madár el nem pisszentette magát a fejem felett.

Erre, feledve az öreg tehenet, a szalonkát annak rendje és módja szerint — elhibáztam.

Csúnyán leromlott öreg dáma volt. Akárhogy fordult, a szeme állandóan rajtam, és közben nagyokat szippantott felőlem. Attól féltem már, hogy nagy feje leesik hegedűnyakáról, úgy kinyújtotta, hogy szimatot kapjon. Hiába. A szél felőle fújt. Akkor elfordult tőlem, mintha ügyet sem vetne rám, de a következő pillanatban már felkapta fejét, és merően rám nézett. Mivel azonban káplár úr Tikos jóvoltából a vigyázzállásból annak idején kellő oktatást kaptam („sose tudhati az ember, mikor lesz rá szüksége abban a piszok civil életbe...”), győztem a mámi fixírozását, amíg csak a madár meg nem billentette lelki egyensúlyomat. Pedig a szarvasnak is jó szeme van, mégis tanakodott rajta, mi lehetek, amikor teljes világosságban, minden takarás nélkül álltam. Zöld hubertusom színe nem bántotta, mozgás nem ijesztette, szimatot nem kapott, zörejt nem hal-

lott. De nem bízott a szemében! Ha megmozdulok, bizonyára világ-gá megy.

A vad arra van beidegződve, hogy az ártás mozgással és zajjal jár, és ha ezek a kísérőjelenségek nincsenek, a szeme tökéletlennek bizonyul.

Kétségtelen, hogy csak a madaraknak legtökéletesebb szervük a szemük, míg a többi vadnál az lényeges kiegészítésre szorul. A madárnál úgyszólván minden a szem, mert egyéb érzékszervei jóformán számításba sem jöhetnek, kivéve a baglyoknál a fület s általában a tájékozódás szervét. A csülkös vad sem a táplálékszerzésben, sem a védekezésben nem elsősorban és nem kizárólag a szemét használja. A neki megfelelő füveket szaglász és tapintás útján szerzi meg, és erre a szemét nem is használja, mert az ugyanakkor mással, a védekezés és állandó kémlelés munkájával van elfoglalva. A legtöbb növény bizonyos egyéni páraburokkal veszi magát körül, mely telve van a speciális illó és éterikus olajok szagával, s a vadnak ez nagyon elég annak megállapítására, hogy neki való-e az a növény, vagy sem. És amíg az áruló szimat minden kétséget kizárólag megmondja, milyen ellenségről van szó, meneküljön-e, esetleg felveheti-e a küzdelmet, addig szeme ilyen pontos megállapításokat csak nagyon is kézzelfogható esetekben végez. Egyébként mindig más szervek kiegészítő megállapításaira szorul.

Egyes vadnak, például a nyúlnek szeme határozottan gyenge a többiekéhez viszonyítva. Ha az ember mellett három lépésre elbaktat a nyúl, igen rossz vagy semmi takarás is elég — ha az ember egyébként mozdulatlan —, hogy az nyugodtan legelésszen körülötte. Ez a megállapítás a szántóföldi nyulakra vonatkozik, mert az erdei nyulak sokkal jobban igénybe veszik szemüket, és több eredménnyel is.

A távolságok növekedésével a szem észlelőesélyei még inkább csökkennek, és még inkább befolyásolja azt a mozdulatlanság és a mimikri. Igaz, a távolság növekedésével csökken a veszély is, melynek megállapításában megint csak a ragadozó madarak vezetnek. Pontosan és ösztönösen megállapítják a távolságot az élelemnek szánt áldozattól, és soha el nem kezdenek valamit üzni elérhetetlen távolságból.

Ha szürkevarjú puskaport szagolt, kocsitól, embertől olyan tökéletesen tartja „azt” a bizonyos távolságot, hogy mérőszalaggal sem mérhetnénk ki jobban. Csak még két lépést várt volna — mérgeledünk.

Van azonban minden vadnak a szemével kapcsolatos olyan érzéke, mely tudományosan talán még nincs megállapítva, de amelynek létezésében én hiszek. És ez az érzék annak meglátása és ezáltal megérzése, hogy veszélyesek vagyunk-e reá nézve vagy sem.

Az egyenletes, erős léptekkel siető embert közelebb bevárja, mint a lopakodót, és feltétlen megállapítja, hogy vele vagyunk-e elfoglalva, vagy más dologban járunk. A vackában fekvő nyúl jobban kitart, ha nem nézünk rá, és a szürkevarjú elrebben abban a pillanatban az útszéli fáról, amikor — ha fejünket nem is mozdítjuk — ránézünk.

Nemcsak azért van ez, mert a vad nem bírja az ember tekintetét, hanem azért is, mert megérzi azt a belőlünk kisugárzó energiát, melynek ölés a vége, s amelyet — legtöbbször nem is homályosan — felfog a mindig remegő életösztön.

Sokan erre azt mondanák, hogy igen, mert a veszélytelen embernél nincs a vad által jól ismert szerszám, a puska. Ezt ismeri meg, és ettől fél, nem attól, hogy az ember jóban, vagy rosszban jár.

Erre megint azt mondom, hogy az erdőőrnek mindig a vállán a puska, és naponként lőhetne ezt vagy azt, de ha kiadjuk a rendelkezést, hogy lője meg azt a meddő sutát — nem boldogul vele. Eltakarodik az útjából minden, s az erdő titkos rádiója megszólal:

— Vigyázzni, a Mihály rosszban jár!

A favágók hangos csapatját hányszor megbámulja a sokat keresett koronás tízes, és bár azok ráfogják a fejsze nyelét, oda se fűtyent nekik. Nemcsak azért, mert tudja, hogy az ilyen társaság nem veszedelmes, hanem mert látja és érzi is azt.

Hányszor van az, hogy naponként látunk egy-egy vadat, melyet odaszántunk valakinek, s amikor eljön a várva várt nap, úgy eltűnik, mint a tavaszi köd.

A vad szeme ezekben a meglátásokban erős. Előző nap már nagyon nyújtogattuk a nyakunk, nagyon kinéztük a helyet, ahonnet be lehet cserkészni. A vad látását nem kerülte el szokatlan élnétségünk, és ösztöne másfelé tanácsolta. Sokan erre azt mondják: véletlen, a sors szeszélye stb. Én azonban szívesebben hiszek a vad ösztönös megérzéseiben, az élő szervezetek energiakisugárzásaiban és -felfogásában, amely figyelmezteti a vadat a veszedelemre.

Mert — mint valaki mondta — mióta a kovácsmesterünk fia egy szivarosdoboz és egy régi telefonkagyló segítségével Londont hallgatja, mindent lehetségesnek tartok ezen a világon.

JANUÁRI HÍREK

Az új évig elhúzódó ősznek nehezen, de vége szakadt. Két kemény nap összerántotta a szétmálló, sáros rögöket, és utána, amint illik — elkezdett szállingózni a hó. Szép finoman, szinte ködszerűen. De azért hamar meglátszott a dombokon. Megmaradt. Aztán szorgalmasan hullott tovább, és két nap múlva fehér volt a határ. Bevált az öreg közmondás: „A kutya nem ette meg a telet.”

Érdemes volt a körvadászatokkal várni. Fekete határban nehezen kelő, sárpapucsos nyulakat lődözni — igazán nem mulatság. Eltekintve a vadászok és hajtók lábait húzó, darabonként ötkilós sárkoloncoktól, a vele járó fáradtságtól, olyanok a nyulak, mint a vályogvető cigány. Hasig sárosak, és a vadkereskedő egyáltalán nincs elragadtatva. Ez pedig pénzbe kerül.

De az idén erről szó sem volt. Kopogott a határ, a magnak való élelmes nyúl idejében otthagya a veszedelmes tájekot, és az eredmény sem volt rossz. Jó, közepes. Pedig sokfelé panaszkodnak, hogy az idén kevesebb volt a nyúl, mint tavaly.

A körökben szépen repdestek a foglyok is. Most a bőséges tél-elő után egy kis éhkopp következik, és a gyengéje megsínyli a havat meg a hideget, de ez hozzátartozik a természetes szelektáláshoz. Az etetőket még némigen látogatják.

Ragadozót keveset látni. Egy-egy karvaly ármánykodik az árkok partján cserkészve, de héját még az idén nem láttam. Szürkevarjú kevés van, az is inkább a feketékkel állt össze, és köztisztasági tevékenységet folytat az utakon. Dacára becsületes foglalkozásnak, hamarabb felrebbennek, mint a feketék. Úgy látszik, van a fülük mögött... A tavaszi bűnök árnyéka kísért. A szomszédos területet egy pár galambászhéja is bérli az emberbérlelőn kívül. Ez az egy pár héja teljesen tönkretette a terület fogolyállományát. Határuk a falu. Soha a falun innen nem látni őket. Pedig nálunk most szépen van fogoly. Puskavégre alig kerülnek. Üres, lombtalan a határ, becserkészéséről szó sem lehet.

Szívesen felajánlanánk a szomszédnak öreg baglyunkat, hogy uhuzással próbálkozzék, de szegény fülesünk egy csöpörgős novemberi napon elköltözött az örök és szabad vadászmezőkre. Talán az öregség bántotta, talán a szabadság utáni vágy koptatta el egészségét — nem tudom. Egy reggel holtan találtuk. Sok szép hajnali vadászatnak volt tanúja. Nyugodjék!

Egyik hajtásunkba — sűrű, bokros vízmosásba — két kutya is belekerült. Egy foxi és egy farkaskorcs. Tőlem nem messze voltak, és jól láthattam tanakodásukat. Viselkedésük pontosan az erdei vadé volt. A foxi visszatört lövés nélkül, a farkas pedig oldalt vágott ki, hol — bár messziről — mégis elegendő sörétet kapott az oldalába. Nagy jajgatva elvonszolta magát. Remélem, beledöglik. Bár ez nem biztos. Egyik erdőőrünk a nyáron elég közelről pofon durrantott egy farkaskorcsot, mely — magam is láttam, de már itthon a faluban — igazán félig döglött volt, és mégis kigyógyult. De ki ám! Igaz, a fejét félretartotta, mintha a bal oldali dolgoktól undorodnék, de a jobb oldaliakra annál nagyobb szekszepejlje volt. Nyulászott vidáman tovább — már csak úgy fél pofára —, amíg rossz sorsa egyik barátommal foglyászat közben össze nem hozta. Ő aztán agyonlőtte. Végérvényesen.

Téli vendégségben visszamaradt két pár őrgébicsünk is, vagy ahogy Somogyban mondják: szarkagábor. Keménykötésű legények, az bizonyos. Úgy repdesnek, mint kánikulában, és olyan nyugodtan megülnek a jeges ágon leskelődés közben, mintha búzakeresztben üldögeálnének aratás idején. Tudom, hogy néha a tilosba tévednek, és a tél apró zsellérei, a cinkék, őszapók, tengelicék nincsenek biztonságban tőlük: mégse visz rá a lelkiismeret, hogy bántsam őket. Akik ilyen keményen megdolgoznak a létért, azok meg is érdemlik, hogy éljenek! Reggelenként szinte keresem szürke gombóc kis testüket az ismerős fákon. Megvannak. De elgondolom, hogy a felborzolt tollak alatt vajmi kevés lehet a hús... talán nincs is.

Rókánk kevés van az idén. Friss havon csapát is alig találni. Tavaly sok szuka esett, így nem volt jó a szaporulat. Egyet lőttem mindössze. Az is kan volt. Sűrű zanótosban trappolt előttem, és csak a hátát láttam. Lövésemre felvágta a farkát. Azt gondoltam, vége hagyományos szerencsémnek a rókákkal. Mikor a hajtók kijöttek, mégis megnéztem a lövés helyét. Ott feküdt a róka. Nem is nagyon örültem neki. Hiszen ez természetes...

A következő hajtáson aztán úgy elhibáztam egyet gyenge húsz lépésről, hogy még duplázni is elfelejtettem. Azt hiszem, ezzel aztán fuccs a rókás szerencsének. Úgy érzem, nem is érdemlem meg. Még ha valami vad rohanásban lett volna... de alig ballagott!

Egyik körünkben pedig — rét közepén — felrepült a havas zombékok közül egy — gólya.

Nagyon-nagyon szomorú látvány volt. Ösztövé lábaival kétszer is nekifutott, amíg felvonszolta magát a levegőbe. Pedig nagy súlyt nem kellett neki emelni... A körön kívül harminc-negyven lépésre ismét leszállt és ott gubbasztott a fehér világban, halálra váró egykedvűséggel. Ősi, életre ösztökélő ösztönök talán keserűen lázadtak a fehér arcú végzet ellen, de ha körültekintett, belátta, hogy itt csak meghalni lehet. Szárnya mögé dugta hát fejét, talán álmodott egyet-kettőt a tavaszi rétek gólyahírvirágos világáról, a kémények melegéről, hol meglátta a napsugaras világot — és szépen készült a jeges kezű úr fogadására.

Valaki meg is jegyezte:

— Szegény pária! Legjobb lenne agyonlőni...

De nem nyúlt a puskájához senki.

RÓKÁIM ALKONYA

Újabban divat a különféle írásoknak olyan címet adni, melynek jóformán semmi köze a tartalomhoz. Az érdekes olvasó így aztán az elmaradt csattanó helyett a címen lepődik meg, és azt gondolja magában: „Ez aztán írás! Ködös, mint Albion.”

Majdnem ebbe a hibába estem én is. „Rókáim alkonya” ugyanis nekik egyenesen hajnalhasadás, míg az alkony borongása az én pus-kámra és eddigi hagyományos rókaszerencsémre telepedett. Tehát nekik most virrad, nekem pedig alkonyul. Mégpedig equatori gyorsasággal.

A szerencse fordulása ott kezdődött, hogy öreg browningom agya meghasadt. Így hasadhat meg a szerelmes szív: észrevétlenül, mondhatnám suttyomban. Mire a gazdája észreveszi, már meg van hasadva. Mit tesz erre az ember? Ugyebár, kicseréli a nőt, illetve az agyat. Bekopogtat a puskaműveshez és meggyőződik, hogy ilyen esetben a ragasztás mit sem ér. Potom ötven pengőért olyan agyat tesz rá a mester, „mint egy szép álom”. A „szép álom” nagyon relatív fogalom. Én, ha szépet álmodom, vagy tavaszi szalonkahúzáson vagyok, vagy tüzet rakok valami nagy víz partján, hol szállong ezernyi vízimadár, és lágy kenyérre csordul a szalonna leve.

A puskaműves a szép álmot gumi nélkül el nem képzei... Itt a puskaagyra szerelt gumiról van szó, amely megakadályozza, hogy a puska kirúgjon a hámból, és a hozzá nem szokott vadász kabátjához tapadjon a gyors felkapás pillanatában, miközben a róka ész nélkül távozik.

Amikor a fegyvermester a műhely mélyéből előhozta fegyverem, mindjárt megakadt a szemem az agy végén szerénykedő gumitalpon. Rózsaszínben simult az agy végére, és a gyermekkori gumilepedőt juttatta eszembe. Meg is szagoltam... A mester ragyogó arccal törölte meg a puskát, és kérdőleg nézett rám.

— Remek — mondtam. — De a gumiról nem volt szó.

— Az is benne van az ötvenben — oszlatta el anyagi aggályait a puskák öregedő professzora.

A gumitól eltekintve a munka igazán kifogástalan volt. Nagyon szép diógyökér, tükröfényesre polírozva. Légy legyen a talpán, mely ezen végigmegy bokaficam nélkül!

Már az első vadászon fel is tűnt mindenkinek.

— Ez igen! Ez aztán egy...

Rókára ment a játék. A szomszédos nagy erdők bőségesen ellátnak bennünket újabb és újabb szállítmányokkal, melyek fácánjainkra spekulálnak, így időnként a rókák között rendet kell teremteni.

Elálltam hát az egyik reménydús „standon”. Először egy nyúl ballagott ki a nyiladékra. De ezt még nem a hajtók verték fel, hiszen még nem is hallom lármájukat. A kanálfülű megnéz, s hogy jobban lásson, még fel is üt. Nézzük egymást. Nem tetszem neki, mert eltrappol. Meg vagyok sértve...

Most egy mátyás sáپیtoz előttem a sűrűben. Gyanúsán sopánkodik. Talán a róka? Ha jön, hát ott kell neki kijönni, ott, a fagyalbokor mellett... Ez a gondolat még meg sem fordult a fejemben, már kisurrant a róka, pontosan az elképzelt helyen. Ekkor közbelépett a gumi agytalp. Amint felkapom a puskát, hozzátapad hubertuszomhoz, és mire korrigáltam a helyzetet, a róka már becsúszott a nyiladék túlsó oldalán.

Mérgesen „utána” lőttem. Nem tudom, a rókák szoktak-e hahotázni, de az enyémnek könnyei csuroghattak...

Szidtam még a magját is annak a gumifának, a fegyvermester pedig — ha van igazság a földön — akkorát csuklott jókívánságaim nyomán, hogy majd a nyelvét harapta el... Hát így néz ki a fegyvermesteri szép álom.

A derék mátyás is átlendült a fejem fölött. Rosszul tette. Lelőttem, csak úgy kalimpált. Próbaképpen. Hát van igazság ezen a földön? Ennél már nem akadt meg az agy.

Rossz sejtelmeim azonban már gyökeret vertek bennem. Régen nem hibáztam én rókát... hátha most megtörött a jég?...

A következő hajtásban megint nagyon jó helyre kerültem. Ezen a helyen már két rókát lőttem tavaly. Itt kell kijönnie. Már indul is a hajtás. Puskámmal egy-két kapáspróbát teszek. Egész jól megy. Nem akad már.

— Zrrrrr! — Az orrom előtt a gazos csádéból ugrik fel a „rókám”. Megismerem. Szinte látom már azt a szép bukfencet. Nem akad már a gumitalp. No, most!... El volt zárva a puskám. Az „übung”-hoz ugyanis elzártam a puskát. Most már nem mérgelődtem. Vége! Vége az aranjuezi szép napoknak. Vége a rókás szerencsének. Rossz sejtelmeim valóra váltak. A hajtók közt nagy kiabálás: — Róka! Róka! — Ott megy már a rókám. Gyalázat!

Most már nem lesz ebben a hajtásban több róka. A hajtók már közelednek. Egy bagoly suhog át a nyiladékon, és mindjárt le is száll a másik oldalon. Álmos az öreg egérpusztító. Sokáig egyensúlyoz az ágon, amíg megnyugszik. Szinte várom, hogy ásítson. Néz rám piros karikás, nagy szemével. Visszapislogok. Nem kell félni, öreg cimborá... Puskám nem neked van felajzva.

És ekkor... és ekkor, mint egy fergeteg, rohan át egy róka a „lénián”. Könnyen hibáztam el. Minden megerőltetés nélkül. Nem volt közel, de „rókavirágzásom” idején már feleútján felborítottam volna.

A durranásra odább száll baglyom. Nem is bánom. Ő volt az egyetlen tanúja ennek a csúfos esetnek. Lehet, hogy megsértődött, hogy „lecimboráztam”. Aki nem tud lőni, az ne cimborázzon le senkit — gondolta, és igaza van.

Most egy nyúl vágat át a róka nyomán. Hármat is karikázik, amíg átér a túlsó oldalra. Hát a rókát is így kellett volna. Az sem ment gyorsabban. Messzebb se. Hiába! A rókára rászállt az elérhetlenség misztikus homálya.

Egy héja is átvág a fejem fölött. Jó magasan. Dupla kell ennek az orgyilkosnak. A második lövésemre összekapja a szárnyát, és hangos zörgéssel vágódik az alacsony tölgy száraz levelei közé. Megy a lövés veszedelmesen. Csak róka ne jöjjön, mert azt biztosan elhibáznám.

A hajtók már közel vannak. Egyik ki is lép a nyiladékra. Vége a hajtásnak. Kiürítem a puskát. Ez a rendje a dolognak. Mi jön a fegyver kiürítése után?... A vállrövetés — mondanák a tapasztaltanabbak. Nem! A fegyver kiürítése után jön a — róka! A negyedik. Nem is siet túlságosan, és én mélységes letargiával nézek utána.

Ne aprózzuk talán az eseményeket. Őt rókát lőhettem volna egyetlen délelőtt. Egyik szebb volt, mint a másik. Őt róka! Hiányzó kocsibundám felépítéséhez úgy kellett volna, mint egy falat kenyér.

Komisz az ilyen róka. Semmi belátása nincs. Hagyják az embert télvíz idején bunda nélkül dideregni. Hát nem hordták már eleget azt a bundát? Még ha újat kértem volna tőlük! De én szerény vagyok. Beérem a használttal is, mert például amelyik utoljára ment át a nyiladékon, lehetett talán négyéves is, mert akkora volt, mint egy — mondjuk — kis farkas. Hát most kérdem: olyan túlzott vágy egy négy éve használt bunda? Hol van hát itt a rókák alkonya? — kérdezhetné az érdeemes olvasó. Csodálkozom, hogy nem méltóztatott kitalálni. Eddig lestem, vártam, szerettem „Ő”-ket, ezután pedig kutyába sem veszem a vörös frakkost. Kigolyózom a szívemből őket. Erkölcsei halottak lesznek. Hát nem alkonyat ez?

JANUÁR

Elhangzottak már a hajnalködös roráték zsolozsmái, elkondultak a pásztorok csengettyűi, megkopott a karácsonyfák ága; Január van.

Tél van. Szól még a puska, de a szívek mélyén ott lappang már a hamu:

— Emlékezzél, ember...

Szól még a puska, mintha sohasem akarna vége szakadni, de olyan ez már, mint a cigánymuzsika hajnal felé. Odakünt már a holnap pernyéjét hordják álmos hajnali szelek, és a másnap gondjai ballagnak el az ablak alatt.

Szól még a puska, de olyan ez már, mint a tavaszi varjúkárogás. A végét járja. Beszélhetsz, jó madár... hiába károgsz, el nem szomrodunk, ha le is kell a puskát tenni ideig-óráig. Akinek szomorúság ez, az úgysem vadász. Az igazi vadásznak nem csonka az éve, az igazi vadásznak nincs „évadja”, az igazi vadásznak éve van. Teljes tizenkét hónappal. Éppen úgy, mint a gazdának. Előkészít, vet, ápol, arat és betakarít. Egyforma örömmel, kedvvel, szeretettel. Az évszakok változása hozza a munkák változatosságát, és ahogy várjuk hosszú télen a tavaszt, rekkenő kánikulában a langyos, dióérlelő őszt, éppen úgy kell vágnunk a vadászok puskaropogásos aratása után a magvetés csendjére, az ápolás gyengédségére. Mert nincs öröm, mely el nem porlad a megszokottság tikkadtságában, és igazán boldog vadász csak az, aki majdnem egyforma derűvel akasztja le a szögről és teszi oda-vissza a vadászaratások hangos szavú kaszáját: a puskát.

Szól még a puska, tudom, hogy szól, de azért a körökben már számolgatjuk, hány csapat fogoly van itt, hány ott. Miért van itt olyan kevés, és miért van amott több?...

A hó nyitott újság. Nem mindig friss, az igaz, de azért jól lehet olvasni benne. Elég nagy betűkkel írnak bele a mezei és erdei újságírók... Itt egy széttépett nyúl, amott egy fogoly... még egy fogoly... apró madár... és a körökből idejekorán látunk elszállni egy-egy hé-

ját, karvalyt vagy más veszélyes ragadozót. Lövésre alig kerülnek. Aránylag kicsiny alakjuk jó magasán átimbolyog a vadászok gyűrűje felett, és nem törődik velük senki. Bezzeg a szegény ölyvek! A sas-imitátorok! Bevárnak, és már csak akkor emelkednek kellő magasságra, ha fütyül feléjük a serét. Sokszor elkésnek, és ilyenkor nagy az öröm: — Megvagy, bestia! — Hogy a „bestia” hány egeret kebelezett be naponta, azt nem kérdi senki.

A kör lassan bezárul és elhangzik: befelé!

Ez a szó nem mindenkire van egyforma hatással. Van, aki komolyan veszi, és van, aki — hajh, az az átkozott reuma! - úgy mozog befelé, hogy a maga kis zsákocskája, kapucskája „véletlenül”, de nagyon testhezállón kialakul. És elkezdődik a rekordtávolságokra való lődözés. Persze a vad fele megsörétezve elmegy. Nem is látszik, hogy egy-egy szem sörét a hóna alá csúszott, és a halál férgét is menti nyomorult életével. De a vak csibe is talál szemet, és zsákos emberünk is felborít pár nyulat óriási távolságból. Egyiket le is lépi: kilencven lépés... Hiába. Csak páratlan ez a puska... az ő puskája... Közben a kapu annyira kinövi magát, hogy a fele vad vidáman távozik rajta a házigazda nagy lelki gyönyörűségére. Végre a szomszéd puskások megunják a dolgot, és a kapucsínálót egyszerűen kizárják. Harag lesz belőle, akárki meglássa, de a hibán már segíteni nem lehet. A kör elromlott, és egy csomó vad szanaszét gubbaszt a havas határban, és a fájdalommal együtt nő bennük az ősi félelem az ismeretlen rémtől, az enyészettől. Összehúzzák magukat, és várnak. Ha olyankor van a vadászat, amikor fácánt és foglyot is szabad lőni, természetesen ezek is bőven akadnak a halálraítéltek között, hiszen a nagy kapu fölött ők is megkapták a kellő mennyiségű, vaktában nekieresztett sörétadagot.

Eljön az éjszaka, és mialatt kapucsínáló barátunk ötödször meséli el, hogy a „rendezés hibájából” milyen lehetetlen távolságokra kellett lőnie... de azért, hát kérlek, hiába, nincs... még jó, hogy éppen nála „támadt” a kapu, mert az ő puskája százhusz lépésről — kérlek alássan — úgy vágja a vadat, mint a répát. Ezalatt a nyomorult vad télnyütte testében nő a láz, és nő a kín, és puffadtra eszik maguk a rókák.

Reggelre aztán félig megevett tetemek-tarkítják a határt, és népes varjúgyülekezetek veszekednek a megmaradt koncon.

Alvófájáról lelibben az ölyv is, hogy kenyér után nézzon, és rendesen ilyenkor látják meg azok a foglyot vagy nyulat prédálva, akik az ölyvet „hasznosvad-pusztításon” fogják.

A vad jól látja a másikról, hogy az beteg, hogy az könnyű zsákmány, védekezésre, menekülésre képtelen, tehát a természet örök törvényei szerint rászáll és elpusztítja. Így az ölyvek is. Amikor a lelapult fogoly fölött átszáll, az talán megrebber egy pillanatra, talán kint vergődik a havon, talán már meg is van dermedve, hát nem vesződik a bizonytalan, kis testű egerrel, hanem bekebelezi a foglyot vagy a nyulat. Vagy amit talál. Ezek azok a „vadpusztító” ölyvek, melyekről azt mondják:

— Saját szemmel láttam, amikor foglyot evett...

— A nyúlról lőttem le. Bevárta a kocsit húsz lépésre...

Talán éppen kapucsináló barátunk az elbeszélő, akinek pedig tulajdonképpen köszönhetik az ölyvek a bőséges reggelit és az alig lemosható rossz híruket. A lószőr törökben megfogott fogoly vagy fácán is rendesen az ölyvek konyhájára jut, mert pihenőfáikról szemlélődve legelőször veszik észre a könnyű préda vergődését.

Bűnös-e hát mindezekért az ölyv? Bizonyára nem! Bűnös lenne, ha az egészséges vadat pusztítaná, üldözné, és ezeket a kártevőseket rá is lehetne bizonyítani. Ezt pedig nem lehet!

Életemet erdőn-mezőn éltem, és a sors segítségével életem még le. Ismerem az orvmadarakat „személyesen”, szemem jó, és repüléséről messziről megmondom, ki fia, de én ölyvet soha hasznos vadat üldözve nem láttam. Pedig egyet legalább látnom kellett volna, mint ahogy a karvaly, a héja, a kabasólymok zsákmányszerzését sokszor megfigyelhettem. Nem állíthatom azt sem, hogy ilyen eset elő nem fordulhatna, hiszen a körülmények kényszerítő hatása alól az ölyv sem vonhatja ki magát, de én soha nem láttam kártétel közben, mint ahogy nem látták ismerőseim sem, akiket pedig alaposan kikérdezgettem. Akadt ugyan egy köztük, aki folyton ölyvekre panaszkodott, és amikor az „ölyv” már a kertjükben vágta le a tyúkot, végre lelőtte.

— Itt van a te drága madarad — mondta —, a tyúkon lőttem agyon. — Az „ölyv” egy ritka nagy héja volt (Astur palumbarius).

Határunkban — a telet kivéve — 40-50 darab ölyv dolgozik. Inkább több, mint kevesebb. Tavaly még annyi egerünk volt (nem beszélve az előbbi évekről), hogy 15-30%-os károkat okoztak, de volt olyan táblánk is, amelyet okosabb lett volna kiszántani. És hasztalan volt minden védekezés. De a szigorúan védett ölyvek és vörösvércsék költsége jól sikerült, mert szépen elszaporodtak. Jó munkájukat elősegítettük még azzal, hogy az összes herefélék tábláiba

15 holdanként egy-egy alacsony, száraz pihenőfát állítottunk, hogy a szitalásban kifaradt madár ott békességben emészthessen.

Az egérinvázió az idén is megindult, és úgy látszott, ismét nagy károk érnek bennünket, azonban az ölyvek és vörösvércsék résen voltak, és — pocakot eresztettek! Az egér pedig — a múlt évekhez viszonyítva — valósággal eltűnt. Volt olyan 40 holdas tábla, mely felett egyszerre 16 vörösvércsét és 7 ölyvet számoltunk meg a levegőben. Nem beszélve azokról az ölyvekről, melyek a pihenőfákon ültek, és azokról a vörösvércséről, melyek a földön éppen egeret téptek.

Hozzávetőleges számítással határunkban legalább 100 vörösvércse és 50 ölyv pusztította az ürgét és az egeret. Ha pedig ezekre csak napi 4 darabot számítok — ami, azt hiszem, mélyen alatta van az elfogyasztottnak —, akkor is 600 egérrel lett kevesebb naponként a határban. Ez pedig nagy szám. Tudni kell ehhez a mennyiséghez azt is, hogy volt olyan „egérdús” esztendőnk, amikor a herefélék tarlóinak feltörésekor az iskolás gyerekek egyetlen napon 3000 egeret vertek agyon, ez pedig csak körülbelül az aznap felszántott 10 holdnak volt a „termése”.

Bátran állíthatom tehát, hogy az idei nagy károsodásunkat kizárólag az ölyvek és vörösvércsék akadályozták meg, mert sem a hideg esők, sem más körülmények szaporodásuknak útját nem állták.

Megfigyeléseink pontosak, ismétlődők, nem máról holnapra összekapkodott, szórványos észlelések, s azért azokat minden vadász- és gazdatársamnak lelkiismeretes figyelmébe ajánlom.

Január van.

Szól még a puska, és áll még a bál, de a lelkekben hamut kavarnak már fel az új év szele:

— Emlékezzél, ember!...

Az önmegettartóztatás és a böjt nem a szomorúság ideje, mert akkor már új életek zsendülnek, vágynak csíráznak, melyekre vigyázni kell a magvető féltő gondjával.

Az aratás nem pusztítás, és nem minden gyom, aminek gyomkülsőt adott a természet.

Emlékezzél, vadásztestvérem, és hints a homlokodra hamut, ha oktalanul megkínoztad vagy elpusztítottad az Istennek egy-egy teremtményét.

Akkor talán jobban vigyázol az Úr elkövetkezendő esztendejében.

VENDEGEK VOLTUNK

Az volt már a harmadik karácsonyest, amit nem töltöttem otthon. Nőtlenek előnyben — mondták a családosi tisztek, amikor a szolgálatot elosztották, s így karácsonyeste szomorúan lézengtünk a kaszárnyában.

Az ügyeletes tiszt szobájában akkora volt az unalom, hogy majd szétvetette a falakat, és csak akkor kaptuk fel fejünket, amikor Karády, a kürtös elkezdte fújni a takarodót.

Azóta sem hallottam olyan szépen takarodót fújni. Az a kürt nem recsegett, és nem rikoltott. Lágyan, szinte csalogatva kiáltott szét a városban, és bűgva hívogatta álmra az öreg bakákat; amikor elhallgatott, a kopottlépcsős kaszárnyafolyosók még mindig visszahangzottak, mintha a takarodó soha el nem múlna, és zengne tovább, túl téren és időn mindazoknak, akik valaha itt ragyogtatták fiatalságukat, most pedig békén húzzák magukra a havas takarót Bukovinától a Piavéig.

Utána — csend. :

A vaskályhában dörmögött a tűz, és már kigomboltuk a zubbonyunkat, mert kutya meleg volt.

— Ki kellene az ajtót nyitni! — ásított Pacolay hadnagy.

— Ki — mondtam, és ennyiben maradtunk.

— Van nálad cigaretta? — kérdezte később.

— Nincs.

— Kellene hozatni.

— Kellene...

— Ez a Karády elmenne a kantinba — szötte tovább Pacolay.

— Kiálts ki érte! — És néztem a sötét ablakot, mely mögött valahol karácsony volt.

— Ki itt a kadét? — mérgelődött Pacolay.

— Fene se tudja — ásítottam —, én vendég vagyok, akit ide hívtál, és még cigarettád sincs. Egy hadnagy, akinek nincs cigarettája. Szégyen ez, hidd el. Kadéti körökben ilyesmi nem fordul elő...

Pacolay egyébként osztálytársam volt, de egy évvel idősebb. Mikor a háborúnak vége lett, ő már hadnagy volt, én pedig kadét. Jó barátok voltunk.

Felugrott az ágyról, és kicsapta az ajtót:

— Karády!

— Parancs, hadnagy úr!

— Hozzon, fiam, tíz Mirjamot.

— Meg tíz Khedivét — tettem hozzá. — Elvégre vendég vagyok.

Pacolay az égre nézett, melyet egyelőre a plafon helyettesített.

— Így jár az, aki legénységi állományú egyénekkel komázik — sóhajtott.

— Elmehetek — mondtam, és kényelmesen végigdőltem az ágyon, amelyen eddig Pacolay heverészett...

Ebben a pillanatban elordította magát az őrszem, mint akit nyúznak:

— Fegyverbeee!...

Felugrottunk. Összerángattunk magunkon minden szíjat, csatot, és elindultunk kifelé.

A helyőrség-ügyeleti tiszt volt, Patkovics kapitány. Nagy vadász, és szintén legényember.

A hivatalos rész után megkérdezte:

— Egyébként... mit csináltok?

— Ünneplünk! — keseredett el Pacolay. — Ha jövőre még szolgálok, karácsony előtt megházasodom.

— Ne tedd, fiam! — óvta Patkovics. — Olyan az, mikor egy fiatal tiszt megnősül, mint amikor a kőszáli sast cukorspárgával az éjjeliszekrényhez kötik... Erről jut eszembe: lőttem egy vándorsólymot! Tegnap kimegyek az új területemre... Hű, de meleg van itt!

— Tessék a köpenyt levetni!

— ... mondom, kimegyek a területre... — És Patkovics kapitány megszűnt mint kapitány, és megszűnt mint helyőrség-ügyeleti. — ... balról földreppentek a kacsák. Kinézek két gácsért. Totty. Totty. Azután a nádasból kiugrik egy róka. Durr! A szőlők alatt valami szürke madár vágódott át felettem. Jó napom volt. Lehúztam.

Kezével mutatta a lövéseket. Pacolayval szürcsöltük a vadász-históriákat. Kint már ellobbantak a karácsonyfagyertyák, elaludt a város, de mi ezt nem vettük észre. Vadásztunk... vadásztunk...

Később előhúzta az óráját.

— Lehetetlen — dörmögte. — Mennyi idő van nálatok?

— Éjfél, kapitány úr.

Felugrott. Fene a dolgát! Jól elvadásztunk. Az ajtóban megállt.

— Holnapután kijöhetnétek velem. Összelőjük az ajándék nyulakat. Meg ami akad. Enni-innivalóról gondoskodom. Szervusztok!

Összevágtuk a bokánkat, és karácsony másnapján hajnalban a restiben vártuk kapitányunkat.

Helyette legénye jött, jól felmálházva, de gazdája nélkül.

„Beteg vagyok — írta Patkovics —, de azért Ti csak menjete ki, és mulassatok jól. Ferkó ismeri a területet...”

Sajnáltuk és mentünk. Pacolay is hozott két hajtót. Így öten voltunk.

A vonat havas tájakon szuszogott velünk. Igazi szép téli nap volt. A kőrokon tengerikék kapaszkodtak, a havon foglyok lépegettek, és a harmadik falnál körvadászat volt. Majd kiestünk az ablakon az érdeklődéstől. A kör már vége felé járt. Volt benne nyúl szépen, de éppen felőlünk akkora „zsákot” csinált valaki, hogy még Pacolay is sokallta, pedig Pacolay „született” zsákos volt.

— Ekkorát azért nem szabad — csóválta fejét.

Ráadásul az illető pocsek rosszul lőtt. Amíg csak láttunk belőlük valamit, talán két nyulat lőtt meg rendesen.

Úgy dühöngtünk az ablakban, hogy majd egymást vertük meg.

— Csak megölni az ilyen — csikorgott Pacolay —, még ha tudna lőni!...

— Akkor is disznóság! — mérgelődtem. — Te persze ezt nem érted. Most legalább láttad. Ez a hiányos vadásztisztesség...

Szerencsére megérkeztünk. A vita hevében nem hallottuk az állomás nevét, és már majdnem elindult a vonat, amikor az ablak alá sétált Ferkó, és csak úgy megkérdezte:

— Nem tetszenek leszállni?

Miután az induló vonatról leugráltunk, és megállapítottuk, hogy Ferkónak istenáldotta idegei vannak, összeraktuk puskáinkat.

A terület a vasútnál kezdődött.

Árkos-bokros, nádasos, ideális hely volt. Ragyogott a nap. Pacolay úgy lőtt, hogy öröm volt nézni, de magam is szépen „dolgoztam”. Aztán az a változatosság!

Nyúl, fácán, fogoly, kacsa. Amikor pedig az egyik nádasból ki-perdült egy bozontos nagy róka, és Pacolay jó messziről felfordította a komát, megállapítottuk, hogy Patkovics kapitány ritka kedves úr, akinek ezt a napot akárhogy is, de megháláljuk.

— Egynémely hadnagy tanulhatna tőle — vélekedtem, mire Pacolay elhibázott két kakast. Duplára. Jónak láttam söréttávolságon kívül lépegetni. De délre megint összebékültünk.

Tüzet raktunk az árokparton. A fellobogó rőzsetűz magasra hordta a nádpernyét, és sütötte arcunkat. Szótlanul ettünk, és amikor bekattintottuk bicskáinkat, úgy éreztük: miénk az egész világ. Miénk a téli ég, a messze táj, a tűz melege, a hó csillogása, és miénk az ünnep, amely ragyogva úszott távol faluk tornya felett.

— Jóllaktatok? — kérdezte a legényeket Pacolay.

— Köszönjük, hadnagy úr. Akár maradhatunk... — válaszolt Ferkó, aki mint századosi pucer, határozottan rangidősnek érezte magát a többiek között.

— Akkor mehetünk — kelt fel Pacolay, és folytatódott a gyönyörű nap.

Különösen fácán volt sok. Egy hídon átmenve szinte úgy dobálták fel a kakasokat a nádasból. Az egyik legény már kétszer fordult a bakterházból, ahol a vadat gyűjtöttük.

— Patkovics ajándékozhat, amennyi jólesik — mondta Pacolay —, csak azt nem értem, ezt a csodálatos területet hogy kapta meg olyan olcsón.

Végül elfogyott a patronunk. De ekkor a napnak már csak véres karimája látszott ki a dombok mögül, és keletről hideg köd tántorgott az éjszaka előtt.

A vadat úgy kellett feladni, mert az egész fülke tele lett volna vele. Otthon az állomáson Pacolay harsányan intézkedett a vadak körül, és összefutottak a vasutasok, mert nem láttak még annyi fácánt egy rakáson. A három legényen kívül még hordárt is kellett fogadni.

— Ezek aztán vadászok! — hallottuk a hátunk mögött, és kihúztuk magunkat. Ami igaz, az igaz!

Másnap nem győztünk hálálkodni Patkovicsnak.

— Gyönyörű volt, kapitány úr!

— Örülök, hogy jól éreztétek magatokat, meg azután elintézhettem minden ígéretemet. Még az étkezdének is jutott tizenöt kakas. Holnap díszvacsora. Nem is tudom, hol találtak ennyi kakast. Én öt-hatnál sose lőttem többet.

— Ott a híd mellett — magyarázta Pacolay —, abban a nagyobb nádasban.

Patkovics gondolkodott.

— Híd mellett? Nincs ott nádas.

— Dehogy nincs ! — erősködött barátom. — Amint átmentünk a hídon, ott van a nádas. Bal kézről...

Patkovics kapitány megvakarta a fejét, és olyan mozdulatot tett, mint aki valami nagyon rossz gondolatot hesseget el magától.

— Átmentetek a hídon, azon a kis patakon ott a bakterház előtt?

— Á, dehogy! — tiltakozott Pacolay. — Azon a nagyobb hídon. Egy nyárfa van mellette.

Patkovics egészen elkomorult.

— Akkor belétek is üt az istennyila!

— Bocsánat! — sértődött meg barátom. — Nem tudtuk, hogy kapitány úr azt a területet magának tartja fenn...

Patkovics úgy hadonászott, mint a szélmalom.

— Tartja a tihanyi tüzes mennykő!! Az már nem az én területem! Érted? Az a főispán területe...

Szinte megroskadtunk. A legviharosabb kihallgatás után sem voltunk ilyen szárnyaszegettek. Csak álltunk. És sürgősen elhatároztam magamban, hogy Ferkót felpofozom. Pacolay nem volt ennyire önálló.

— És most mit csináljunk? — kérdezte.

Patkovics ránk sem tudott nézni.

— Menjetek a fenébe! — tanácsolta.

Enyhén összevertük bokánkat, és mentünk. Az utcán megszólalt Pacolay:

— Ugye, mondtam?

— Mit mondtál?

— Hogy nekem olcsónak tűnt fel ez a terület.

— Olcsó? Azt hiszem, ez a terület pokoli drága lesz... — véltem, és betértünk a Magyar Konyha különhelyiségébe, ahol hosszabb ideig bánkódtunk. Úgy éjfél tájon Pacolay úgy döntött, hogy azonnal megkéri a főispán szeplős leányát, és akkor részint szabadon vadászhatunk azon a pompás területen, részint pedig mint nőstisztet, nem teszik karácsony este szolgálatba.

— No nem igaz?

— Gyere haza, Géza — lágyultam el —, ezt meg kell fontolni, meg a főispánék már biztosan lefeküdtek...

Reggel levelet kaptunk Patkovicstól:

„Tizenegyre legyetek a lakásomon. Főispánékhoz megyünk.”

— Talán egyúttal megkéred a lányt is — mondtam menet közben, de Pacolay nem volt fogékony az ilyen szellemes dolgok iránt.

Patkovics teljes díszben várt, és komor volt, mint egy dandárki-hallgatás.

— Mindjárt megyünk. Gyújtsatok rá.

Rágyújtottunk, de kimondottan siralomház-hangulatunk volt. Ekkor bejön Ferkó egy névjeggyel:

— Ez az úr van odakint.

Patkovics hangosan olvasta:

— Dr. Tárkányi Béla.

Felszisszentünk, letettük a cigarettát, és úgy éreztük magunkat, mintha egy bomba füstölögne előttünk, és menekülni nem lehet.

Tárkányi Béla a főispán fia volt. Hát már tudják?!

— Vezesd be azt az urat!

Tárkányi Bélát jól ismertük. Gógös fráter. Ez ugyan nem kímél bennünket.

— Szervusz, szervusz! (De milyen szerény!)

Ültünk, mint a vesztőhelyen. Csak a pap hiányzott.

Tárkányi ránk nézett.

— Kérlek, kapitány uram. Az ügyet szeretném négyszemközt...

— Csak parancsolj — mondta rekedten Patkovics. — Rájuk is tartozik.

— Igen? Bocsássatok meg. Nem tudtam. Nagyon szerencsétlen dolog...

— Hát ez az — bólogattunk.

— Bár a határ helyenként annyira elmosódott... mégsem lett volna szabad előfordulni... (Kezdi már!)

— Teljesen igazad van — mondta Patkovics szigorúan.

— Mégis kérlek benneteket, tekintsetek el. A jóhiszeműség — azt hiszem — nem kétes. A kárt természetesen megtérítem.

Összenéztünk. Ez megbolondult.

— Legszebb módja pedig az lenne — folytatta —, ha ti átjön-
nétek a mi területünkre, s hogy úgy mondjam, visszavadásznátok.

Ültünk. Pacolay arca olyan volt, mint a szfinxé. Csak egy kicsit butább. Valami világosság azonban derengett már, de nem mertünk hinni benne.

— Szóval áttévedtetek a területemre — mondta Patkovics vidáman, és szilvóriumot tett az asztalra.

— Úgy van. De mondom, viszonzásképpen bármikor szívesen látunk benneteket.

— Már megtörtént...

Tárkányi nevetett:

— Ne tréfáljatok!

Alig hitte el, hogy mi hasonló ügyben mentünk volna, csak ő két nappal előbb orvvadászott Patkovics területén.

A szilvórium tisztára elfogyott. Nem győztünk parolázni a nagy kimagyarázkodásban.

Hazafelé együtt mentünk. Búcsúzáskor Pacolay azt mondta Tárkányinak:

— Valami vadászatot említettél... csak a dátumra nem emlékszem. Tudod: annyifelé vagyunk hivatalosak...

VADDISZNÓK

Némelyik vad szinte öléebe hullik az embernek, a másik meg messze kitér előle. Az egyik felkeresi a legrosszabb, legkilátástalanabb helyeket is, a másik pedig elkerüli olyan ígéretes állásokban is, amelyekre azt szokták mondani: „Ide állj. Ha valahol, hát itt...”

Ha róka van a hajtásban, az akkor is rám szokott jönni, ha akkorra tisztáson állok, mint egy templomhely, és a hidegtől gémberegett ujjaimat huhikolom... ha meg disznót kiáltanak a hajtók, nyugodtan vállra vehetem a puskát, azok olyan messze törnek ki tőlem, hogy még csak nem is látok belőlük egyet sem.

A sors ezen furcsa akaratában most már szinte megnyugodtam. Annyit lázadoztam ellene, annyszor megpróbáltam a lehetetlent is, és annyszor kaptam fricskát, hogy ha mégis utánuk indulok, a tarisznyámba tett kis elemózsia mellé odatelepedik a reménytelenség is:

— Úgyis hiába...

Pedig mennyit, de mennyit jártam utánuk! Didergő hajnalok, holdvilágos éjszakák, hangtalan nyáresték és pókhálós őszök fogódnak össze emlékeimben, amikor hiába szedtem össze minden ügyességem, a vadásztudomány minden praktikáját, a végén az elemózsia mellé kapaszkodott kis reménytelenség szálfányira nőtt, és a szemembe nevetett:

— Na, nem megmondtam?...

A kimondottan disznós hajtásokban mérgelődöm a legtöbbet. Ilyenkor a sors mintha kárpótolni akarna — látnivalókkal.

A sokat keresett bak — egy nappal a tilalmi idő bekövetkezte után — ilyenkor vágat el mellettem, a róka húsz lépésre keresztbe áll a nyiladékon, egy-egy héja is átlibben a fejem fölött, és a hajtás vége felé kigyalogol mellettem hosszúcsőrű szerelmesünk, a szalonka.

Szorgalmasan megcélzom mindegyiket, és magamban azt mondom, hogy: bumm... Az igazi bumm azonban másfelé szól. Hozzák is a hajtás végén a szép fekete disznót, mely nálam is kijöhetett volna, ha nem undorodna tőlem úgy minden nemzetsége.

Volt egy vendégünk, ki még nem is látott disznót. Két hajtásba vittük ki, mindenikben meglőtte a maga kisebb kanját. Elibe jöttek szép lépésben. Tizenöt lépésre megálltak, keresztbe fordultak, és csak éppen azt nem mondták:

— Tessék, uram, szórakozni.

Ha aztán mégis összehozott velük a sors, azt csak kicsúfolásomra tette. Vagy nem tudtam lőni, vagy ellőtték előlem, vagy csüörtököt mondott a puskám, és végül, ha meglőttem — elveszett.

Egyszer havon hajtottunk. Akkor már beláttam, hogy puskás vonalba hiába állok. Elmentem hát a hajtókkal, hogy a visszatörők közt próbáljak szerencsét. Már a hajtás kezdetén felugrott a túlsó domboldalon egy igazán kapitális kan és egyenesen felém tartott. A hajtókat elengedtem magam mellett, és egy öreg tölgyfa mellé húzódtam. Szent Hubertusz, segíts! Talán megtörik a jég — sóhajtottam. A disznó közeledett. Haj, de gyönyörű látvány volt! Fehér agyarak, mint kis sarlók, ívelnek, és meg-megáll, de már nem mehet el. Alig van harminc lépésre. Nekihuzakodom, és amikor már gondolatban a szobám falára akasztom a királyi trófeát, egy éktelen durranás a másik tölgyfa mellől, és a disznóm csak eldől, mint a zsák.

Azt hittem, gyilkosságra vetemedem. Egyik vadőrünk lépett ki a fa mellől — akkoriban a disznók nagy károkat tettek, és meg volt engedve a vadőröknek, hogy ami visszatör is, löjjék —, befelé mosolygó ábrázattal, mely csak akkor savanyodott el, mikor engem meglátott, és meglátta az indulatok vonaglását arcomon.

— Ne tessék haragudni — szólt őszinte megbánással. — Nem is álmodtam, hogy más is van itt. Inkább letagadom, hogy én lőttem...

Még csak ez hiányzott! Most már igazán ott kellett hagynom a gyászos helyet. Elmentemben még horkantott egyet a nagy kan, mintha utánam szólt volna: trottl!...

A legnagyobb disznó volt, s a legszebb agyarakkal, melyet erdőn láttam. Lehetett két mázsa. Ennél súlyosabb csak az az önvád volt, melyet napokig hordtam, hogy miért is nem lőttem csak két másodperccel előbb.

Ősszel hajtottunk disznóra. Egyik hajtás a másik után múlt el eredmény nélkül. Mivel pedig a hajtás elején szigorúan meg lett hagyva, hogy csak disznóra szabad lőni, szinte megostromoltak — a rókák. Minden hajtásban egy.

Nekem kedvencem a róka, hát bizonyos mértékig kárpótolva éreztem magam az ügyis várható sikertelenségért. A legutolsó —

negyedik — rókám mellett azonban nem lehet szó nélkül elmenni. Ilyen hosszúlábú rókát még nem láttam, és ami a legfontosabb: nem volt farka. Csak akkora, mint amennyit a vizslának hagyott meg régebben az ember. Legföljebb ujjni hosszú.

Olyan jóképű krakélerpofával trappolt felém, hogy egészen felvidultam. A hajtók zajongása nem sok gondot okozhatott neki, mert még közben ráért egy egeret is elcsípni, melyet lenyelt, azután újból felém indult. Egészen mellettem ügetett el. Olyan alakja volt, mint egy sovány foxinak.

Rókám után nemsokára jöttek a hajtók. Kilenc disznót láttak. A következő hajtasba törtek át.

Felálltunk. Csendes kopogtatással rendben közeledtek a hajtók a ritka rudasban. Alig voltak tőlem ötven lépésre, amikor felugrott előttem a kilenc disznó. Egyenest nekem. No — gondoltam —, jön az áldás csövestül!

Amikor a legnagyobb kilódult a nyiladékra, odalöttem. A disznó óriásit ugrott, s amikor ismétetni akartam — mert még egy lövés-re lett volna időm —, puskám felmondta a szolgálatot. Beszorult a patron.

Mindegy — vigasztaltam magam —, az első biztosan megvan. Azzal elindultam a rálövés helyére. Megtaláltam az ugrás helyét, de sehol egy csepp vér. Kivártam az időt, és kutyával utána. Lépésről lépésre az erős csapán. Minden levél, minden ág átvizsgálva. Nincs vér, nincs vér... Nyugtalankodni kezdtem, de a disznó olyan közel volt — talán tizenöt lépésre —, hogy el nem hibázhattam. Hát csak utána. Bizony, csak utána! Egy kilométer hosszan a határig... Elveszett!

Rá nyolc napra találták meg mégis a mi területünkön, félig rothadtan, combok és agyar nélkül. A disznó ugyan elhagyta a mi határunkat, de nagy kerülővel mégis visszaszájött és elpusztult.

A vadőr invitált, hogy menjek, és nézzem meg, milyen szép nagy darab volt... Úgy emlékszem, valami nagyon csúnyát mondtam neki...

Egyszer meg jelentik, hogy az erdő egyik részén van egy konda disznó. Papa, mama és a gyerekek. Engem főleg a papa érdekelt. A vadőrök jelentése szerint „disznónagy” állat.

Az egyik széles erdei csapásra jártak ki alkonyattal, hol a páfrányok közt túrtak, és a vadkörtét szedegették.

Szép őszi napok jártak akkor. A kökény már hamvaskéken mosolygott a piros galagonyabokrok mellett, az erdő meg búcsúzóan szép volt, mintha takaróját bús háremasszonykezek szótték volna, mesétálmódó, hosszú éjszakákon.

Álomra készült az erdő.

Hol itt, hol ott húzott magára színes leveleket, melyek lustán himbálódzva szálltak az örök ágyba. A magyar őszök csűrbetakarító, áldott keze halkán megrázogatta a fákat, és a pörge kalapú kis makkokat magához rántotta a föld szeretete. A barna avarban aztán eltűntek. Mocorogtak még egy kicsit, talán ásítottak is, de sóhajtott az öreg cser odafenn, és talán azt mondta: „Aludjatok, gyerekek...” — és újra színes leveleket küldött le magáról takarónak.

Aztán őszi párák szálltak a völgyekből, és messze nyugatra elindult csillagos, fekete kendőjével az est.

Féltem, hogy besötétedik, mielőtt a disznók megjönnének. A makk kopogott csak a leveleken; egy nyúl is kiballagott mellettem, és jól megnéztem, mielőtt kilépett volna a tisztásra. Aztán egy ág pattant a sűrűben.

Jönnék! Halk neszek közelednek, de látni majd csak akkor lehet valamit, ha kilépnek a nyiladékra. Most csend lett. A szél tőlük fúj, szimatot nem kaphattak. Még a makk-kopogás is megállt, olyan csend van. A sűrűbe nézek, oda, ahol a neszezés megszűnt, pedig ott úgysem látok még semmit. Visszapillantva a nyiladékra, megrándul a karom a meglepetéstől: ott áll három fekete árnyék.

A gyerekek. Három szép süldőcske. Szimatolgatnak. Aztán még egy, még egy, még egy... hangtalanul csúsztak ki a sűrűből. Már nem is tudom, hányan vannak. De ez még mind csak süldő. Most egy jóval nagyobb tolakodik közéjük. Ez lehet a mama. A süldők most már turkálnak. Ide hallom, hogy pattan egy-egy gyökér. A mama olyan mozdulatlan, mintha odaöntötték volna. Erős kísértésben vagyok. Szépen meglőhetném.

— No és az gyarak? — kérdezte tőlem egy belső hang.

Leeresztettem a puskát, pedig már veszedelmesen alkonyodott. És ekkor a többenél valamivel feljebb egy egész domb nőtt a nyiladékon. Azt hiszem, a szám is tátva maradt, és csendesem felemeltem a puskám... Ebben a pillanatban nagy robajjal megugrik mellettem az elfeledett nyúl. Egy fél pillanatra önkéntelenül odakapom a fejem, s amikor lőnék, a nyiladék már — üres.

Hogy a következő percekben mit csináltam, alig tudnék beszámolni, és csak odahaza vettem észre, hogy még a vadászszőkem is otthagytam...

Azóta nem tudok a nyulaknak megbocsátani, és ha a körben karikázik előttem egy-egy nyúl, gondolatban mindig hozzáteszem:

— Nesze a disznóért!

Így azután az éjszakák fekete lovagjai az elérhetetlenség ködében járnak előttem. Talán már rájuk sem lőnék, ha összetalálnának velük, hiszen úgyis hiába. Hacsak most meg nem fordul a babona, hogy a sors kajánságát, ím, így elpanaszoltam.

FEBRUÁR

— Tegye már le azt a torzonborz kucsmát, hiszen kiskabátban járnak az emberek, és a gyerekek tegnap már ibolyát hoztak haza... Csak maga „pompázik” ebben a zord fövegben...

Így a feleség.

— Nézze, „angyalom”, hagyja békén az én öreg kucsmámat. Február van, és azt mondta az öregbéresünk...

— Hagyja a népies hasonlatokat. Megjártam már velük elég-szer... rendes ember ilyen időben nem hord kucsmát.

Nem szeretek vitatkozni. Rendes embernek is tartom magam, de azért, jobban mondva „csak azért is” feltettem öreg báránybőr satyakomat, és mentem a dolgom után. Másnap pedig hiába kerestem a fogason. Elsüllyedt az asszonyi önkény naftalinszagú sötétségében. Őszinte vagyok. Nem nagyon bántam, mert már meleg volt, és csak inkább tessék-lássék morogtam:

— Előveszi még maga azt a lebecsült öreg szerszámot... — És feltettem „szalonkás” kis kalapomat.

A mogyoró már régen virágzik, hóvirággal tele az erdő, és a bükkök rügyeinek csak egy lehelet kell, hogy kipattanjanak.

A körvadászaton csülökig dagasztottuk a sarat enyhe tavaszi esőben, és a nyulak párázásnál kitépett szőrét lehetett látni mindenfelé.

A bakok barkás agancsa teljesen kifejlett, és egy bíbicet láttam, amint jókedvűen hintázott a tocsogók felett.

Tavaszi van — gondoltam. — Kellene apró serétet hozatni, hát-ha hamarosan itt lesznek a hosszúcsőrűek...

— Mi újság a határban? — kérdelem vadőrünket. — Látott-e már fiányulat?

— Még nem találtam, de már biztosan vannak — mondja. Vasárnap vadásztak a régi bérletünkön — folytatta —, de már délben ab-bahagyták, mert az összes nőstény nyúl, amit lőttek, erősen vemhes volt. Pár nap alatt fiaztak volna. A terület háromnegyed részén már

nem is vadásznak. Ki kellene menni az uhuval — tanácsolta —, tudok két héját, de nem szállnak le, és én bizony nem tudom meglőni.

Kabátját a karján hordta, és törölgette a homlokát, hogy elváltunk. Meleg volt. A szántások párologtak, a vetések zölden nevettek, és egy harkály ívelve szállt a kocsi előtt, egyik fáról a másikra, mintha játszott volna.

Délben azt mondja a rádió: oroszországi légtömegek legyőzték végre a nyugat-európai óceáni meleg áramlást, és Ukrajnában már 45 fok hideget mértek. A számra már nem emlékszem pontosan, de valami „sarki” szám volt. Jó, jó — gondoltam —, ez is olyan, mint az „erdélyi farkasok”... A hírek között ugyanis akadnak néha vadászatiak is, melyek derűs perceket okoznak a hozzáértőknek, míg a laikus bizonyára összecsapja a kezét:

— Nahát! De jó dolguk is van ezeknek a vadászoknak...

Azt mondja a beszélő:

— Kolozsvár környékén annyira elszaporodtak a farkasok, hogy hivatalos vadászatot kellett rájuk tartani. A vadászon 63, azaz hatvanhárom farkas esett. Sem több — főleg pedig —, sem kevesebb... — Nono! Talán csak 62 volt...

Egy másik alkalommal pedig arról számol be a bülbülszavú szpíker, hogy Somogyban, Lengyeltóti mellett egy gazdatisztet megtámadott egy vadkan. Csak úgy... Mondhatnám: per tangentem. Az intéző azonban fegyvert rántott és lőtt. A vérengző vadállat pedig a halál martaléka lőn. Ó!

A vadkan valószínűleg múzeumba kerül, mert Somogyban emberemlékezet óta vaddisznó nem került terítékre. (Mondja a rádió...) Érthető tehát, ha a vaddisznók eme utolsó mohikánját kitömetik. Meg aki ezt a hírt a Rádiónak leadta — azt is!

Hála Istennek, akad még Somogyban vaddisznó. Mondjuk, kettő-három...

Ezekről jut eszembe egyik kedves napilapunk közleménye. A hír friss, tehát — autentikus.

Három favágó a favágók mély álmát alussza egyik romániai őserdő mélyén. Hrrrr... hrrrr...

A favágók nem tanultak természetrajzot, és nem tudják, milyen veszélyes dolog ez. Mert ilyenkor jön a „kőszáló” sas (nem kőszáli!). A kőszáló sas csúnya madár. Súlya száz kilón felül van (tüzet nem fúj!), és szerencsétlennek érzi magát, ha nem favágóhúst inhalál vacsorára.

Kiválasztja a legkövérebbet, a szegény Gligort (négy gyereke van... hát nem gyalázatos az ilyen kőszáló?), és úgy kontyon vágja, hogy Gligor még ma is dadog. Hát eljárás ez?

Gligor sem rest! Felkapja fejszójét, és neki a kőszálónak! Közben a küzdők rémesen ordítanak.

Jön is a segítség azon minutumban. Két újabb favágó és két újabb kőszáló.

A harc általános lesz. A kőszálók hátrálnak, miközben Gligor a támadónak levágja a fejét. Suttj! És a kőszáló feje a porba hull... (Ó, Irgalom Atyja, ne hagyj el!)

„A kőszáló súlya kereken egy mázsa, és egyik szárnya 3 méter, azaz három méter hosszú, és most tömlik a múzeumban...”

Ezzel szemben Európa legnagyobb ragadozó madarai, például a barátkeselyű vagy a szakállas saskeselyű sincsen soha 9—13 kg-on felül, és mindkét szárnyuk kiterjesztve a 300 cm-t sohasem, vagy csak kivételes esetben haladja meg...

Az orosz hideggel azonban a rádió, úgy látszik, mégsem mondott nagyot, mert tegnap már havat sepert a szél a Bakonyban, és vadőrünk topogva jelentette reggel:

— Haj, haj... oda van az első fiadzás... Hat nem megmondtam?... (Egy szót sem szőlt!)

— Ne károgjon — mérgelődtem —, hozza rendbe az etetőket, a hótólót. Itt az utalvány az ocsúra, és az öszvéressel vihetik a széna-kötegeket.

Egész éjjel ordított a szél, és reggelre méteres a hó, de vannak kétméteres fúvások is.

Szerencsére a vad elég erősen ment bele ebbe a szibériai időbe, bár a hirtelen hőváltozást bizonyára megsínyli.

Üres a határ. Szegény nyúlanyók szomorúan bújnak el terheségükkel, vagy takarják az anyaság örök ösztönével a pusztulásra ítélt apróságot. Hiába! Ha a vackot csak percre is elhagyják, azt azonnal befújja a hó, és az otthon meleg gödrében elaluszna az alig fellobbant kis élet.

Itt hát kevés a mentenivaló. Annál több az öregeknél. Ott aztán van tennivaló bőségesen. Nem sok kell hozzá. Egy kis munka, egy kis ocsú, egy kis széna, répa és egy kis — emberség!

A muszka szél üvöltve hordja a havat, én pedig vad naftalin légkörben járok-kelek, mert öreg kucsmám óvatosan, mondhatnám lopva megjelent a fogason.

MÁRCIUS ELEJÉN

Március 1. Hajnalokon még végigkocog a határban a tél, de a reggeli nap fényessége elől már a fagyzugokba húzódik. Birodalma fogytán fogy. Köhögő öregember lett a kemény legényből, kinek aszott bordáit megzörgeti a hajrázó márciusi szél.

Halódik a tél.

Hol van már az ő országa?... A nagy fehér mezőkre ránevetett a nap, végigboronálta a déli szél, és mire a tél észrevette magát, már ki is rántották alóla a gyékényt. A fehér tengerben fekete szigetek nőttek, meleg, zöldellő földszigetek, és ma már csak az erdei szakadékok hideg árnyán lapul egy-egy homályos, piszkos hódarab, melybe görcsösen kapaszkodik a levitézlett úr.

Innét jár ki hajnalokon a dombhátakra, hogy végignézzen vélt uradalmán. De érkezése nyomán most már nem dideregnek fázósan a cserjék, és csúfondárosan utána kiáltanak a cinkék, mint a falu vásott gyerekei a félnótás koldus után.

A tél visszafenyeket botjával, de ütni már nem tud.

Titkos jelek és üzenetek jöttek valahonnan, hogy az új úr már elindult napkeletről. Lehet, hogy a felhők hozták, de az is lehet, hogy a billegető mondott valamit, ki tegnap érkezett külföldről, és fontoskodva billegett a patakparton egy nagy kövön, mely már ezerszer látta az évszakok urainak érkezését, és nem sokat törődött velük. Rideg volt az öreg kő kívül-belül... Azt sem bánta, ha virágok bújtak meg árnyékában, de attól sem félt, ha öles hó takarta el. Bosszúsan hallgatta a billegetőt, kinek már dédükapját is tartotta szürke hátán. Mennyit tud beszélni az ilyen haszontalan madár... Hát ha ő egyszer kinyitná a száját... de kinek beszéljen? Társtalanul áll örökös magányában, és mindenféle ugráló puhatestűhöz nem ereszkedik le. Inkább hallgat. Az erdőt tegnap egy kis déli szél mosdatta meg, és az öreg bükkös kinyújtózkodott. Duzzadó rügyeit megcsiklandozta a szélhordta eső, s a megmosdatott millió rügy valami lilás színt adott az erdőnek a téli barna helyett.

— Ejnye, de eljár az idő — gondolták az álmos fák —, még elkésünk az öltözködéssel... — És odatartották üstöküket a szeleknek, hogy fésüljék meg egy kicsit a szétborzolt ágakat.

S a szél öreg nótákat dúdolván fésülgette az erdőt.

Március 2. Orkán. Az útszéli akácok suhogva birkóznak a széllel, és szomorúan üres a határ. Még a pipiskék is eltűntek, pedig ezek a szürke kis zsellérek naphosszat szaladgálnak az úton, és hol itt, hol ott hallatszik bánatos téli füttyögtetésük, mely sírásnak is beillik.

Tegnap rnég nyulakat láttam a zsenge lóherén, és foglyok szaladtak párban, barázdában, de mára mintha minden tavaszi gondolatot elfűjt volna ez a goromba szél. A nyulak között már erősen hasasok voltak. Hova rakja le szegény nyúlanyó az apróságokat ebben a zergénye időben? Küzdelmes anyaság ez nagyon...

Március 3. Egész éjjel üvöltött a szél, esett az eső, és csattogott az antennadrót az ablakomon. Egyik majorunk kb. 300 méterrel magasabban van, mint lakásom. Hajnalban megkérdem telefonon a gazdát:

— Mennyi esője volt?

— Eső? Hó, kérem, hó! Egész éjjel esett, és esik most is. Három fok hideg van. Minden szeme megmaradt...

Hát így fordult az idő. A gazdaságban még nem sok kárt tett, bár nagyon elmaradhatott volna, de a nyulak első fiadásának vége. Rosszul indul ez az esztendő is. Délelőtt körülnéztek a határban. A foglyok megint összeverődtek. Párban nem látok egy darabot se. Nyulat is keveset.

A határon árok húzódik, kevés náddal. Déli fekvésű. Biztosan van benne egy-két alom idei nyúl — gondolom, amikor valami fehérét látok mozogni a nádasban. Furcsa alakja van. Mi lehet? A kocsi közeledik, a fehérség alig van száz lépésre, izeg-mozog, de még mindig nem tudom, micsoda... Most már csak nyolcvan lépésre vagyok tőle, és megtöltöm kis golyósomat...

A fehérségnek mintha nyele lenne, mely jellegzetes ingamozgásokat végez. Ez nem lehet más, mint kutya! Eszik valamit a meredek árokparton, fejjel lefelé, s ide nem látszik más, mint a farok, mellyel izgatottan integet, és a „tükör”.

És mivel nem valószínű, hogy ilyen távolságból jó felvételt csinálna rólam, a „lencse” táját célba veszem.

Csúnya lövés, de ha észrevesz, elugrik. Felbőszített, hogy még ilyenkor is hóhérolja a vadat, mert tudtam, hogy nyulat eszik. Valószínű kölykeket. Alig csettent a puska.

Bezzeg a kutya! Felágaskodott, hanyatt vágta magát, és hempergett ide-oda. Aztán kapott még egyet, és csend lett.

Megkeresem a helyet, ahol evett. Egy csont és bőr öreg nyúl fekszik ott, félig megrágvá. Beteg lehetett már nagyon, és a kutya itt a nádasban megszorította. A büntető igazság elég hamar odaütött...

Aztán a kutyust átadtuk a pataknak, mely lomhán indult meg vele békésebb tájak felé, hol nincs puska, ellenben lépten-nyomon kövér süldőcskék pattognak fel a kis kutyák orra előtt... lehetőleg sántán...

Március 4. Tél van. A félhalott, házsártos öreg tél, az eltemetett és kicsúfolt betyár, megsuhogtatta karikását, és odacsördített az erdők nyaka közé... Bezzeg elhallgattak a cinkék, és összeborzongtak a cserjék! Hordja az északi szél a havat, és a fák újra meghajtják fejüket az öreg zsarnok előtt.

Reggel óta szállong a hó, és fehér a határ.

Tegnap olvastam az újságban, hogy valahol Pest környékén szalonkákat láttak. Elromlott ezeknek a kalendáriumjuk? Jó lenne a többieknek leszólni oda az albán mocsarak tájára, hogy maradjanak veszteg a bőrükben, és ha már megváltották a jegyet szép hazánkba, hosszabbítsák meg egy-két héttel, mert nincs az az IBUSZ, aki most rendes időt tudna nekik liferálni, bármilyen előkelő idegenek is...

Kertemben egy karvaly pusztítja a cinkéimet. Szeretném jobb belátásra bírni, de úgy látszik, másfelé van halaszthatatlan ügye. Járok a kertben. Friss hó. A kerítés mellett nyomok. Jól megnézem. Még jobban lehajolok... Szinte hasra fekszem...

Nyest! Ez már igen! Érdemes volt kijönni. Már nyúzom is — gondolatban.

Egyelőre csak csapdákat állítok. Négy vasat és két ládát. Verebket lövők csalinak. Közben megérkezik a karvaly is. Leszáll a nyárfára, és néz, mintha a világon sem lennék. Nyugalma rám ragad, és lepattintom. Éppen a tyúkok közé esik. Nagy riadalom.

Március 5. Izgalmas csapdavezsgálat. Az első érintetlen. A második felfordítva, összecsapódva. Óvatosan emelek, mert hátha alatta a hóban van a nyest. Semmi. Talán valami madár szállt rá?...

Most egy láda következik. Le van csapódva. Megemelem, valami mozog benne... Nagy az öröm: megvan a nyest! Eszembe jut,

hogy életlen a bicskám. Elfelejtettem megköszörszölni. Ilyen gondatlanság... ennek a nemes szörmének borotvaéles kés kell...

Óvatosan leteszem a ládát, és továbbmegyek. Szeretettel viszszapislogva a kincse... Újabb három vas üres. Az utolsó — láda. Az is le van csapódva! Valami ugrál benne...

Még egy nyest! Ilyen szerencse! Lám, lám, ki hitte volna?

Igaz, még görény is lehet, mert nem látok bele a csapdába, de sejtelmem aligha csal. Nyest lesz az, akárki meglássa! Milyen súlyos... Görény, az könnyebb lenne...

Bevisszük a ládákat a mosókonyhába. Zsákot húzunk a szájára és kinyitjuk a ládát. A nyest prűszkölve, fújva ugrik a zsákba. Látni persze még most sem látjuk.

— Te Ferkó — mondom famulusomnak —, a nyest szokott így fújni?

— Hogyne, kérem — feleli Ferkó készséggel.

— Láttál te már életedben nyestet?

Ferkó nagyot néz.

— Látni még nem láttam, kérem, de ha azt tetszik mondani, hogy nyest, akkor biztos, hogy nyest.

Megvakarom a fejem... de Ferkó belém vetett bizalma megerősített.

— Hát akkor a falhoz! — vezénylem.

Ferkó meglóbálja a zsákot, és a falhoz vágja, csak úgy nyekken. Az „illető” még mozog a zsákban, ezért Ferkó még földhöz is vágja...

— Rázd ki!

Ferkó kirázza a zsákból... nem a nyestet, ó, nem... de a feleségem szép fekete macskáját, a Nácit...

Most már ketten vakarjuk a fejünket.

Ferkónak jobban helyén volt a szíve, mert egy ösztönös mozdulattal bezárta az ajtót.

— Jobb, ha magunk vagyunk... — mondván.

— Lássuk a másik csapdát — mondom mérgesen. Arra is rákérül a zsák. Abból is beugrik valami a zsákba, de ez csendben van. Ferkó tanakodva néz rám:

— Hát ha ez is macska?

— Ne törődj vele, Ferkó. Nekünk már nincs több macskánk...

Ferkó még mindig tétovázik:

— Igen, igen, kérem, de hátha a mienk?

— Rendes macska nem mászkál a kertben. Falhoz!

Ferkó rosszat sejtető arccal, de azért kellő szigorúsággal a falhoz vágja.

— Kirázhatod. — Ferkó úgy guberálta, mint aki el van készülve a legrosszabbra... de aztán felderült az arca, és súgva mondja:

— Balogéké...

Délben a feleségem érdeklődik:

— Nem fogott a csapda semmit?

Olyan hirtelen jött a kérdés, hogy majd az orrom dugom a levebbe.

— Nem megy az olyan gyorsan — felelem.

Majd később azt mondja:

— Ez a Náci is kezd már csavarogni. Reggel óta nem láttam...

— Valószínű a padláson van — válaszolom —, sok az egér.

Pedig, sajnos, biztos tudomásom van arról, hogy Nácit a legsúlyosabb okok tartják vissza a megjelenéstől, ami egyáltalán macskát érhet...

Hogy jöhetne elő szegény? Bőr nélkül?

Mert Ferkó engedélyt kért, hogy Nácit dohányzacskónak léptettesse elő. Remélem, ebben a formában nem lehet ráismerni.

Végül még csak annyit: hogy akik olvassák ezt a szomorú beszámolót és ismerik a szereplőket, legyen annyi szolidaritás bennük, ha a feleségem a Náci után érdeklődne, mondják azt, hogy patkányt evett talán, és attól pusztult el. Mert én ezt fogom mondani.

MÁRCIUS

Valamelyik reggel egy darabka papírt találtam asztalomon:

„Tegnap este két szalonkált láttam.”

Hosszasan néztem az egymásnak eső szarkalábakat, és azt gondoltam: megint elmúlt egy év... Tavasz van. Tavaszelő, azaz kos hava. Elkezdtek a vetést, megjöttek a szalonkák: új esztendő kezdődött!

Az, hogy vadőrünk a szalonkát két t-vel írta, nem zavarta révedező gondolataimat. Ha mindenféle jelentéktelen szavakra pazarolhatjuk a dupla t-ket, akkor a szalonkától igazán nem sajnálom. Cso-dálom, hogy Mihály nem hárommal írta!... És nem nagybetűvel... Esetleg piros ceruzával...

Estefelé aztán felkapaszkodtam az ígéret hegyére, melyen hűs szél boronálta a kopasz ágakat, és jól körülnéztem idei helyem után.

Mert nem mindegy ám az, hogy hol áll az ember! Tavalyi helyem nem is volt szerencsés, de meg azóta nőtt is az erdő.

Hosszas tűnődés után azt mondtam: itt! — és letettem puskám hogy egy-két felesleges ágat levágjak. Nem volt ez túlságosan fontos, de ráértem, s ilyenkor fontoskodik az ember. Meg olyan kertészkedési láz fogja el. Szép simán levágni az ágakat, és formát adni a kis fának, hogy ne szívják holmi kajla ágak...

— No, öregem — szoltam a kis fához az operáció után —, most nézd meg magad! — És körüljártam gyönyörködve, miközben egy szalonka az orrom előtt rebtent fel, és elsuhan a barna erdőben...

— Ha nem lennél az első — néztem utána, amíg láttam —, most valami csúnyát mondanék. De az első vagy az idén, hát — isten hozott... azaz isten veled!

Biztonság okáért azonban marokra fogtam öreg puskámat, és felnéztem az égre, hogy ama bizonyos csillag villog-e már felém, irdatlan messzeségből jelentve az időt, melyben a húzás megkezdődik.

Halványan csillogott. Itt van hát az idő! Egy kis szél borzong az erdőn, és a tölgyek vörös levelei remegve suhognak. Valahol egy fá-cánkakas békétlenkedik, és a rigók is fuvoláztatnak, mint ezt már annyian és olyan szépen megírták.

Nem szeretem, hogy a rigók és sármányok és pintyek esti madaraknak képzelik magukat. Elég hosszú a nap, füttyörésszenek nappal. Füttyörésszenek reggel, mint ahogy az illik, de este, amikor a Vénusz tündöklő zöld szemével lenéz erre a piszkos földre — este hallgassanak!

Imádkozzanak és hajcsi! Ilyenkor nem szeretek mást hallani, mint hogy pssz... pssz... kor... korrr... azaz csak szeretném ezeket a dallamtalan hangokat hallani...

Erősödik a szél. A tölgy levelei perregve zizegnek, az ég sötét-lilára válik, a hold kifliájában Szent Dávid legfeljebb okarinázhatna, mert ugyan hol férne el hegedűjével, és mind több és több csillag nyitja ki szemét a firmamentumon.

Egy bőregér libeg el felettem, fölösleges izgalmat okozva, valahol harangoznak: este van.

No, még egy cigaretta — gondolom —, és ha az után sem hallok semmit, mehetünk.

Felvillan a gyufa, és — ó, én balga! — a fénytől félig vakon hibázok el egy hátulról jövő cvikket... Tíz másodperccel előbb vagy utóbb gyújtottam volna rá!... Csak tíz másodperccel!

Másnap nem láttam „semmit”. Mert ugyebár, az nem számít, ha olyan süldő nyúl ugrik fel az ember mellett, melyet már a kutya alig tudna elcsípni. Ez azokban a zergenye időkben született, amikor azt hittem, egy darab nyúlfiú sem éri meg a másnapot. S íme! Vidáman dobálja fenekét a kis süldő a gyalogúton, és öreges fortéllyal szinte eltörik, amint beugrik a gázosba.

Azt sem lehet „valaminek” mondani, hogy fülel az ember a mátyásmadár perlekedésére, és eláll a bokor mellett, mert sohasem lehet tudni... A mátyás okos madár — ha bennünket figyelmeztet. Ha minket árul el, akkor fecsegő, fészekrabló, disznó stb. Jelen esetben derék, jóra való Mátyásnak bizonyult (nagy M-mel). Igaz, egy kis cinogással segítettem is a dolgon, mert rókára gyanakodtam.

Egy cicus volt. Ártatlan kis cicus, egy, még nála is ártatlanabb békával a szájában. A béka, szegény, brekegve vitorlázta az ösztö-vér lábait, minden jobb jövő reménye nélkül, magam pedig egy billentéssel eltöröltem az útról a békát, macskát, en block — hogy

a kereskedelmi kifejezésekben való jártasságonról tanúságot tegyek...

A mátyás (kis m-mel) — mert a mór, ugyebár, már megtette kötelességét — rikkantott egyet, mintha azt mondta volna: „No, ezt kézre adtam” — aztán elszállt másfelé, amit nagyon okosan tett, mert kisfiamnak mátyásszárnyat ígértem a kalapjába a pótfácánfarok helyett, melyet valami pulyka vallott magáénak még a békevilágban...

Harmadnap megint semmi. Csend volt még a környéken is. Amikor a tompuló estében messze valahol dörren a puska, felajzódnak a csituló vágyak, remények. Mégiscsak vannak!... De ha ilyen süketen hallgat az este, elfelejtjük, hogy kankalin sárgul az utak mellett, bíbic jajong a tocsogók felett, és szinte az ősz zizeg a barkás ágak között.

Sötétben ballagtam hazafelé. A csillagok alatt egy gém kiáltott nagyokat, és a falu végén az egyik „kiskapuban” erőteljes „átkaroló” mozdulatokat figyeltem meg.

Nono! Csak tavasz van azért!

Egy darabig aztán nem mehettem.

Nem fáj a szívem túlságosan, mert nem jelentettek semmit, de nem is értem rá. Vadőrünk azt az érdekes megfigyelést tette, hogy amíg este alig mozdul valami, addig reggel elég tűrhető húzások vannak. Ezt a megfigyelést mások is megerősítették. Mi lehet az oka? Talán a száraz erdő? A nappali felmelegedések talán csitítólag hatnak a szalonka szerelmi vágyaira, míg a hűvös, párás éjjel felborzolja a vágyakat?

Vagy talán rájött, hogy a reggeli udvarlás sokkal veszélyesebb, mint az esti? Ez sem lehetetlen. Hiszen alig fordul egyet a csallitok felett, már gyilkos csattanások kiáltanak fel hozzá az esti szürkületből, míg — ehhez képest — milyen békések, csendesek a hajnali röpködések...

Azt is mondják, hogy a réteken elszórt égerbokrosokban, kis erdőkben sok a szalonka. Húzás is van. Ott még nem száradt ki a föld, és ez kell a hosszúcsőrűeknek. Nem győződtem meg erről, de lehet, hogy igaz, sőt valószínű, hogy a vizenyősebb helyeken többen vannak, mint a zörgő, száraz erdőben.

Szalonkám azonban tegnapig nem volt egy darab sem. Tegnap aztán...

Szóval tegnap vasárnap volt. Szép, tavaszi vasárnap, amikor a méhek gordonkásabb hangjukat veszik elő, és a faluk harangjai átkiabálnak egymásnak ájtatos üzeneteket.

Ballagtam az erdőszélen, és gyönyörködtem a kankalinok át-látszó sárgaságában, mely valószínű a zöldből és fehérből született, amikor felszállt előttem „a madár”. Lomhán, alacsonyan. Amikor a lövés elcsattant, sziszegtem egy kicsit, mert egyrészt a szalonka vidáman ment tovább, másrészt a lövés irányában út is van, melyen járhat valaki... és... szóval szidtam magam; a lövés irányából ekkor hangok hallatszottak...

Megdermedtem. Uram, csak most ne hagyj el! Talán éppen a szemébe ment vagy a hasába... hashártyagyulladás... persze több gyermeke van... jaj, jaj! — és már úgy éreztem magam, mintha a bíró előtt állnék: gondatlanságból okozott emberölés... Egy esztendő börtön.

Valaki zörgött felém az erdőben. Jaj! Csak a lába legyen, vagy a karjában pár szem sörét...

Végre szétnyíltak az ágak, és egy kis ember törtetett felém nagy igyekezettel. Szinte vidáman.

— Meg tetszett lőni! — mondta. (Jézus, Mária! — susogtam.)

— Hol, mutassa, hol?

— Ott, a fenyők alatt. Mindjárt hozza a gyerek... Fene hosszú csőre van... Gyere má, Jancsi!

Csodálatosan süttött a nap. Hát nincs baj! Sőt, még a szalonka is megvan! Megtöröltem a homlokom. (Két pengőt adok Szent Antalnak!)

Kibújt aztán Jancsi is a szalonkával. (Itt van, fiam, cukorra!)

Az ember még elő akarta részletesen adni az esetet, de már egyedül akartam lenni. Elküldtem hát őket. A szalonka azután aggatóra került. Beletellett fél óra, amíg kihevertem a gondolatot, hogy emberre lőhettem volna.

A másodiknál már vigyáztam. Ez is olyan öregesen kelt fel, s amikor az erdő felé fordult, elég magasan is repült, lelőttem. Itt már nem lehetett baj. Boldogan akasztottam a másik mellé. A nagy lövöldözésre előkerült vadőrünk is. -

— Ez már igen! — mondta. — Ez igen. Már kettő! Hazafelé tesszik menni?

— Igen — mondtam —, még itt a széleken megpróbálom.

— Tessék ám vigyázni — figyelmeztetett —, gyerekek járnak az erdőn, a kanász is itt legeltet... könnyen megvan a baj.

Felmérgettem:

— Ne oktasson engem! Tudhatja, hogy nem lövöldözök vak-tában. Velem ilyesmi nem eshetik meg. Én megnézem, hova lövök, és... nyitva tartom a szememet. — Szóval lekaptam az öreget.

Ma pedig viszek neki három pakli dohányt...

Hát nincs igazam?

Középfinom törököt, mert azt szereti!

WALTER KARCSI

Tavaszi volt akkor. A vadgesztenyék rügyei ragadós fiatalsággal csillogtak a napsugárban, az öreg templom órája zengve ütött tízet, és mi összevissza rohantunk az udvaron, mint kiscsikók, amikor először látnak zöld gyepet, és nem tudják, harapjanak-e belőle, vagy meghenteregjenek benne.

A fiatalabb tanárok hátratett kézzel sétáltak köztünk, és álmodozva néztek túl néha a kőfalon, mely magas volt, és kemény, mint maga a törvény, és túl rajta, az apácák udvarán illedelmesen sétáltak a tanítóképzős kisasszonykák...

Tavaszi zsigongás csengését szórták szét az öreg falak; a lárma egyszer csak elcsendesült, halkult, aztán elhallgatott.

Mi az?

Mindenki az égre nézett. Az öreg templom tornya mellett most bukkant fel egy furcsa madár, melynek két lába, mint két fonál, úszott utána, nyakát különösen megtörve tartotta, és hangosan azt mondta: kvak... kvakvak. De a szárnyát alig mozdította, amíg átsuhant felettünk.

— Gólya, gólya! — kiabáltak a városi csemeték, és újból rohanni kezdtek, mert a madár ismeretlen volt, és nekik nem hozott semmi üzenetet.

Hosszan néztem a madár után.

Eszembe jutott a nádas, az öreg fűz, melynek odvában a szalakóta költött, a cigányok sátora, melyben kék füst és fekete rajkók születnek, és szomorú lettem. Messze még a vakáció...

A másik fánál is állt valaki. Kalapját kezében tartotta, és még mindig az eget nézte, mintha látná még a nagy madarat.

— Hallod a szamarakat — mondtam —, gólyának nézik a szürkegémeket.

Felém fordult. Szemei csillogtak, és ritka, szőke haja imbolygott a szélben. Walter Karcsi volt, az új fiú, aki évközből valamelyik pusztáról került közénk, ahol az apja intéző volt.

— Ismered? — kérdezte, és először mosolygott, mióta elfoglalta csendesen helyét az osztályban.

— Ismerem-e? — legyintettem. — Nem mozog a nádasban madár, melyet nem ismerek. Te is?... — És a következő percben már régi ismerősök voltunk.

Jó barátok lettünk. A puszták elhagyott világa, a réteken kószáló lenge füst emléke — mely a pásztortüzek száján terem — egymáshoz tereltek bennünket. Órák alatt összenéztünk néha, mint akik ősi titkot őriznek, és tízpercekben elhúzódtunk a többiektől, és álmodoztunk titokzatos, nagy vizekről, mely fölött imbolyogva járnak ritka madarak. Zsebünkben pedig ott tanyázott a csúzli.

Magyarul gumipuskának mondják, de mi abban az időben nem rajongtunk annyira magyartanárunkért, hogy magyarosító törekvéseink lettek volna.

A csúzli nem veszélyes szerszám annak kezében, aki nem ért hozzá. De mi értettünk. Félelmetesen. A sürgönydróton csiripelő veréb éppen úgy nem volt tőlünk biztonságban, mint a levélhordó, aki az intócédulákat csak a családfőnek adta oda, de Ring bácsi színes virággömbjei se, ki szívből üldözte csúzlista hajlamainkat.

Madárskalp-, tojás-, lepke-, bélyeg- és reklámgyűjteményünk álma lett minden „jóra való ifjúnak”, aki ez idő tájt a II/B „hallgatója” volt. Később — mikor már a legifjabb verebek is ijedten szárnyaltak el, ha zsebünkbe nyúltunk, a postásért majd kicsaptak bennünket, Ring bácsi pedig összes haját kitépte a pompás üveggömbök romjai felett — később hosszabb kirándulásokat tettünk a környékbeli verebek és távirópóznák porcelánszigetelőinek őszinte bánatára.

Harapós kutya? Hahaha!

Karcsi lőtt, amikor a kutya elindult felénk, s ha ez nem törte meg a rohamot — közelről én, s a kutya üvöltve inalt békésebb tájakra. Igaz, mi is, mert a környékbeli gazdák — érthetetlen! — nem szereték, ha házörzőjük a nadrágunk nagyobb darabja nélkül tért vissza...

Különösen a vizek mente vonzott bennünket. Valami homályos vándorösztön ködlött bennünk, és a folyó mentén fáradhatatlanul mentünk lefelé, mint dalos vándorlegények az elmúlt időkben, amikor messzebb voltak a városok egymástól, kapuk őrizték a polgárok vagyonát, és szigorú törvények — no meg vasrács — az aszszonyok erényeit.

Karcsi kék szeme ilyenkor felmelegedett, vékony lábszárait szaporábban szedegette, és taktusra dúdolt valami nótát.

— Hopp! — Olyan szeme volt, mint a héjának. — Látod a patkányt? — A vágóhíd táján jártunk akkor, mely a folyóparton volt, és úgy látszik, valamelyik fürödni vágyó patkány lubickolt alattunk.

Karcsi becsukta a jobb szemét — gondos célzásnál ez fontos —, a patkány pedig nyikorogva fordult kettőt-hármat a szennyes vízben, mielőtt elnyúlt volna végképpen.

Karcsi rám nevetett: ez volt a lövés, mi?!

Aztán tovább lépdeltünk a vízparton, hol barkákat szült már a fűz ága, és a százszorszép ezer kis csillagszeme nevetett felénk.

Amikor a folyó háta zöldesbarnára változott, és messze a hátunk mögött a nap vörös arcába benyúlt a város füstös kezével, megfordultunk, hogy vacsorára még hazaérjünk. Szomorúan bandukoltunk ilyenkor, és öregek lettünk lelkünkben, akik előtt nincs már semmi új; csak a szürke másnap és benne egypár elkészítetlen házi feladat.

Jött a húsvét. Én már hatszor is összeraktam kis motyómat izgalmas örömben az útra; már hallottam a feltámadásos harangok kongását, és megvásároltam a hosszú szárú pipát Józsi kocsisunknak, ki egy ilyen pipáért gyilkolni is hajlandó lett volna, ha nekem nem lett volna elég egy pár örvös galambra szóló ígéret.

Karcsi napról napra szomorúbb lett. Hiába hívtam, nem jöhetett velem, mert vendégek érkeztek az ünnepekre, köztük valami befolyásos nagybácsi, aki Karcsit látni akarta, s akitől Karcsi atyjának állása is függött...

Szidtuk a nagybácsit, és karonfogva járkáltunk a tízperces szünetben. Karcsi sóhajtott néha, én pedig szégyelltem magam, mert nem tudtam mutatni, hogy vele szomorkodom.

— Mit hozzak neked? — kérdeztem.

— Semmit — mondta. — Jegyezd fel, mit lőttél, merre jártál, és majd elolvassuk együtt, mintha ott lettem volna...

Órán néha átnéztem hozzá, de nem nézett vissza. Maga elé meredt, és én úgy éreztem, megcsaltam legjobb barátom.

Utolsó óra volt. A tanár urak jókedvűen, minden komoly cél nélkül forgatták a félelmetes noteszokat, és nem osztályoztak. Főleg azokat szólították, akik biztosan tudták az anyagot, aztán megszólalt a csengő. A nevető csilingelés végigszaladt az öreg boltívek alatt, betáncolt a szívünkbe, ott visszhangzott még sokáig, azután kiröppent az ablakon.

Hangosan kiáltottunk: „Boldog ünnepeket!” — és kitárultak az ajtók széles-szabadságosra.

A rohanás vágya minden tagomban ott bizsergett, de Karcsi szomorú, lassú készülődése belém horgolt, és utolsónak lépkedtünk le a vásott lépcsőkre, melyek csodálkozva adták alánk fogait, és bizonyára azt gondolták: betegek vagyunk.

— Elmúlik ez is — vigasztaltam Karcsit, de aztán csak hallgatunk, mert éreztem, nem igaz szívből beszélek.

— A vonathoz lemegyek még elbúcsúzni — nyújtotta kezét kapujukban, és elfordult. Vidám, vékony kis lábszárai a lötyögős nadrágban most szomorúan vitték el tőlem Karcsi bánatát.

Az állomáson már vidámabb volt.

— Hoztam valamit neked — mondta —, nem örökre, csak kölcsön a vakációra. Add becsületszavad, hogy nem bontod fel, csak a vonaton.

Adtam. Összeviszsa beszéltem aztán figyelmetlenül, mert az utazás láza már elfogott, és más világban éltem, mint Karcsi, aki ott állt a peronon, amíg csak láttam a vonat ablakából. Vásott kis kalapjával integetett felém, ritka, szőke haját meglegte a tavaszi szél, aztán elveszett a szemem elől, mert közénk állt fakó arcával a távol-ság és az idő.

Óvatosan bontogattam ki csomagját.

— Istenem! Karcsi, te vagy a legjobb barát a világon! - suttogtam. A lány selyempapír ölében ott feküdt álmaink álma, egy gyári csúzli, bőrrrel bevont vaságassal...

Még egyszer az ablakhoz ugrottam, hogy hátha látom még kis barátom, de akkor már messze jártunk, s a város csak egy kormos fal volt a zöld mezők üde ágyában.

Hazulról azonnal írtam:

„Karcsikám, nagy örömet szerezte nekem, és igazán mondom, ennél már csak az lenne nagyobb öröm, ha itt lehetnél...”

A napok aztán elrepültek. Elnémultak a harangok, hogy aztán hujjogó allelujával újra feltámadjanak, megettük a szentelt kalácsot és sonkát, kiszakítottam az új nadrágom, és a királyi csúzlival belőttem a falu egyetlen tükörablakát, mely egyúttal Háberfeld bácsi boltjának kirakata is volt.

Más érdemleges esemény nem történt.

A vonat aztán újra belerántott a zöld mezők tengerébe, mely felett bíbicek villogtatták szárnyaikat, és nemsokára feltűnt a szürke folt, a város, melyben egyetlen öröm várt rám: Karcsi.

Szinte jólesett most, hogy én vagyok kicsit szomorkás, és Karcsi lesz majd vidám, amint meglengeti zöld kalapját az állomáson, és én hálásan visszaadom a nagy szerszámot: a csúzlit.

Karcsi nem várt az állomáson, hiába nézegettem. Nem engedték talán — gondoltam, és szidtam a nagybácsit, akinek mindig rosszkor volt szüksége Karcsira.

Csendesen lépkedtem hazafelé. Csodálatos — nem változott semmi. Az emberek csakúgy jönnek-mennek, mint azelőtt, a galambok is vidáman forognak a levegőben, vidáman indulóra füttyent a vonat, pedig — istenem! — vége a szabadságnak. Hát nem látja ezt meg senki rajtam?...

A szobám ásítva fogadott. Könyveim rosszindulatúan lapultak az asztalon, melynek közepén fehér papírlap idegenkedett.

„F. I. úrnak, tanuló. Helyben.”

Unottan bontogattam. Négyfelé nyílik. Ezüstös kék a kerete, kereszt a felső szélén, s a közepén vigyorgó, fekete betűk:

„Walter Károly élete 12. évében... visszaadta lelkét...”

Mintha zörrenve kinyílt volna az ablak, és jeges szél kuszálta volna torz-értelmetlen-fájdalmasra arcom... Lerogytam a székre. Istennem! Nem lehet... a szabadság is elmúlt... Nem! Nem igaz! Karcsikám, hiszen még nálam van a csúzlid... hogy adom én ezt vissza?... — és könnyeim odafolytak itatósomra, melyen tíz nappal előbb még Karcsi rajzolgatott.

Vigasztaltak. Nem lehetett. Az elmúlás lehetetlensége vajúdott bennem kegyetlen miértekkel, és a csúzli égetett, mintha megcsaltam volna halott kis barátom.

Délután ténferegtem az urcákon, nem ismertem meg senkit. A hársfák lassan mentek el mellettem, és amikor a nap már hosszúra nyújtotta homályos árnyékom, úgy éreztem, mintha cél lenne már utamban, amikor felbukkantak a barkás ágú szomorúfüzek és alattuk a temető.

Mentem az árnyékom után.

Az öreg sorok után fiatalabbak jöttek, még fiatalabbak, és a szemem most már lázasan olvasta a neveket. Néha megálltam. Talán nem is igaz?... Talán más... talán... ó, istenem!

— Walter Károly... — És szemeim tele lettek könnyel. Aztán leborultam a nyers földre, melyen kegyetlenül terpeszkedtek meredt hideg koszorúk.

Imádkoztam. Aztán elhajtottam egy széles szalagot a dombról, belevájtam kezemmel a földbe, és a kis gödörbe odatettem a csúzlit. Be is hantoltam. És szóltam olyan halkán, hogy magam se hallottam:

— Karcsikám... visszahoztam... nincs semmi baja... és kérek, ne haragudj rám... Mi atyánk...

Az út végéről még visszanéztem. A keresztek országából kinőtt ekkor Karcsi fejfája, és kitérta felém karjait.

Túl a temetőn felhőpárnákat rántott magára a tűnő nap. A domb-ra futó országúton mintha Karcsi távolodott volna. Vékony lábszárait vidáman szedegette, kopott kis zöld kalapja már a felhőkig ért, és kezét a zsebében tartotta.

Azt hiszem, csúzli volt benne.

ÜRES TAVASZ

1937

Nem tudom, hogy mi az oka, de nem akar már tavasz lenni. Hiszen — nem mondom — azelőtt is híresek voltunk nyúlfarknyi tavaszainkról és hosszú, ragyogó őszeinkről, de ma már ez a rövidke tavasz is addig kacérkodik a téllel, amíg — nyár lesz belőle.

A páragőzős, szélcsendes tavaszi esték elmúltak, és a hóvirágot itt éri még az ibolya, mert az egyik elkésett, a másiknak meg sietni kell, nehogy rendetlenség legyen a természet háztartásában.

A feketerigó fuvolája nem hallgatott el a vágásokban ma sem, de olyan hideg északi szél dobálja a lágy hangokat, hogy összehúzzuk magunkat a tízéves hubertuszban, és azt gondoljuk: okosabb lett volna az asszonyra hallgatni, és bekecsben jönni szalonkázni.

Mert hiszen róluk van szó.

Róluk, akik vagy nagyon megfogyatkoztak, vagy másfelé veszik már évek óta útjukat, mert nálunk csak mutatóba akad egy-egy. Pedig nincs hiány sem erdőben, sem puskában. A jó helyek minden este elállva, s az eredmény a semminél alig valamivel több.

— Nincs, nincs — mondogatjuk.

Csak legalább látnánk! Ami mozog is, hangtalanul, alacsonyan suhan, óriási lehetőséget adva a hibázásra. Az idén még csak egyet hallottam szépen korrogni, pisszegni, a többi — talán három — úgy jött, mint a héja, amikor éji szállást keres.

Jó lenne megtudni: mindenütt így megcsappant a számuk?

Öreg erdőőrünk, aki harminc éve járja erdőinket, bánatosan emlékszik azokra az időkre, amikor — néha — egy puskás hármat is lőtt egy este, de a környező dombokon is vígan szólt a puska mindenfelé. Megbízható ember, el kell hinni, amit mond, de meg akikről beszél, maguk is bizonyítják. Most bizony elmúlik egyik este a másik után, amikor hallgat a puska, vagy néha pattanik egy-egy ideges duplázás.

Az idén esett szalonkák száma — pedig majd a fél vármegyéét tudom — nem éri el a két tucatot.

Hova lettek hát?

Másfelé mentek? Utálják talán ezt a szeles vidéket? Vagy más menetrendet kaptak, és amennyivel nálunk kevesebb, másutt annyival több van? Alig hiszem. Sajnálattal kell hát megerősítenem mások megállapítását, mely szerint a szalonka nálunk fogy. Fogy bizony. Hogy azután ennek mi az oka, ezt a Magyar Madártani Központ hivatott megállapítani. A vadász látóköre ebben a tekintetben meglehetősen korlátolt. Ő csak azt tudja megmondani, hogy vannak-e vagy nincsenek, jó a húzás vagy rossz azon a pár száz hold területen, melyet bejár. De országos, pláne kontinentális viszonylatban teljesen vak.

A Madártani Központban összegyűlnek a hírek a világ minden részéről, tehát ők tudnak csak elfogadható véleményt mondani, hogy általában fogy-e a szalonka, milyen mértékben, mi ennek az oka, és mi a teendő.

Nagy köszönettel és érdeklődéssel látnánk egy ilyen közleményt az intézet valamelyik tudósának tollából.

Ami pedig a tavaszi szalonkahajtást illeti, azt hiszem, ha a magyar vadászokat megszavaztatnánk, legalább nyolcvan százaléka a húzás mellett és a hajtás ellen szavazna, tudva ennek következményeit. Mert itt végeredményben nem az a kérdés, hogy melyik kedvesebb: a hajtás-e vagy a húzás, hanem az a szomorú tény, hogy ha tovább is ilyen tempóban irtjuk ezt a patinás madarat, nem lesz mit hajtani, de nem lesz húzás sem. Mivel pedig hajtásban jóval több esik, és ráadásul még kotlókat is lövünk, nyilvánvaló, hogy erről a módról le kell mondani szépszerével, amíg nem kényszerít rá bennünket maga a természet.

Vándormadaraink is csak úgy pityegnek-potyognak. Kevés van még itt, azok is megbánták, hogy siettek. Tegnapelőtt egy gólyát láttam az árokparton. Fél lábon gubbasztott, és valószínűleg a Nílusra gondolt, hol elbogarászhatott volna még egy-két hétig a szent folyó áldott iszapjában.

Csőpörgött az eső, és azt mondtam magamban, hogy ma érdekes kimenni. A felhőket felsodorta a szél jó magasra, aztán elcsendesedett.

Az erdőben nagy jókedv füttyörészett rigóék portáján. Egyszerre boldogok voltunk.

Az ég alján ugyan felbukta magát egy fekete felhődomb, de amíg az ideér...

A húzás negyedóra múlva kezdődik. Elálltam a helyemen, és megnéztem az órám. Még tíz perc. A felhő aggasztóan közeledett. Még hat perc... De be kellett gombolkoznom, olyan hideg lett, s a széki erdő felől olyan zúgás közeledett, mintha száz teherautó rohanna az országúton. A felhő hegygé nőtt, melyen szürke árokcsíkok húzódtak.

— Szent Hubertusz — fohászkodtam —, csak még tíz percet segíts!

A felhő már a fejem felett volt, a zúgás is félelmetesen közel morgott, és a következő pillanatban — abban az ígéretes, várva várt pillanatban — nyakamba szakadt egy olyan hóvihar, mely becsületére vált volna decembernek is.

Egy perc alatt fehér lett az erdő, és esett és esett! Cifrákat gondoltam, és néztem a reménytelen, szürke eget. A kezem úgy megfázott, mint télen soha, de azért vártam.

Ekkor a sustorgó hóviharban megjelent „a madár”. Küzdött a széllel, és valósággal megállt a fejem felett. Lövésemre lesiklózott mellém, s amikor odamentem, hogy felvegyem, felállt, és úgy elrepült, mintha ez lenne a legtermészetesebb dolog a világon. Nem sok baja lehetett.

Minden keserűség nélkül néztem utána. Úgy éreztem, ebben az időben nem is illett meglőni. Hóban rókát lő az ember, és nem szalonkát.

Aztán még láttam egyet, elmosódva húzott, magasan a szakadó hóban, és keservesen megállapítottam, hogy úgy látszik, befellegzik és behavazódik itt minden öröm, ami még az öregek idejéből megmaradt, és csak a gond meg az árnyék nő — legyűrhetetlenül.

A nyiladék végén várt az erdőőr, és kezében lóbázott egy szalonkát.

Ide esett, kérem, a lövés után.

Ázott, csatakos volt szegénynek a tolla. Úgy látszik, mégis halálosan érte a sörét.

Megsimogattam a kedves, titokzatos madarat, és úgy éreztem, nem is esik annyira a hó, meg a felhők közül is mintha kicsillogott volna a zsidók csillaga...

MOST VAN AZ IDEJE

Március

A szalonkák már a nagy lengyel mocsarak felé járnak, ha ugyan el nem fogta őket a fészekrakás ősi ösztöne már nálunk, az őzbakok még most köszörülgetik agancsaikat, így hát a puskák beolajozva és kitisztítva pihennek a szekrényben vagy a fegyvertáblán, melyek keretén szüette makkok csavarognak, mint a kígyó a paradicsomi almafára.

Pihennek az öreg mordályok, a kényes golyósok, a karcsú húszasok, melyek a kakast már belül hordják, és amikor csend van a szobában, bizonyára megcsóválják agyukat:

— Hát szabad ilyenkor pihenni?...

Olyan ez, mintha a gazda hasra feküdne vetés idején. Ha valaha, hát most van az ideje, hogy a puskák éhes torokkal járjanak a határban, és szóljanak és harapjanak, és tisztogassák a gazt, amely most burjánzik legjobban, és amelynek árnyékában a kis vadcsaládok jobban pusztulnak, mint jégeső után.

A felzendült vetésekben fészkek remegnek, és vackok pislognak, mint kis gyertyák, és nincs más menedékük, mint a véletlen és a — puska. A tavaszi fuvalmak a ragadozóknak is fokozták az élet-ösztönt és az étvágyat. Ott is készülnek a fészkek és a vackok. A szülői szeretet ott sem kisebb semmivel, mint a hasznos vadnál, és a ragadozó is betömi a falatért síró szájakat mindenáron.

Valaki egyszer felvetette azt a nemes gondolatot, hogy a fészkelés, kölykezés ideje alatt hagyjunk békét a ragadozóknak. Mert — mondotta — gondoljunk csak az agyonlőtt vagy másként elpusztított ragadozó fiainak szörnyű éhhalálpusztulására, és megremeg kezünkben a puska, ha csak egy csepp jóérzés is van bennünk. Hát ez igaz. Fordítsunk azonban egyet, és a másik oldalon a ragadozók által elpusztított hasznosvad-szülők fiainak ugyanilyen vergődését látjuk, s ha a kettő között választanunk kell, mégis inkább a ragadozók pusztulását vesszük magunkra.

Van talán középút is, de ezt a középutat meghatározni szinte lehetetlen. A középúton járó vadász például nem használ mérget, mert a ragadozók vadászata, legyen az szőrmés vagy szárnyas, sokkal nehezebb, tehát sokkal érdekesebb, mint a hasznos vadé. Ezt a középutat tehát simítsa minden vadász a saját lelkiismeretéhez, mert azt mindig a helyzet és a körülmények határozzák meg.

Vannak azonban esetek, amikor nem kell a középutat keresni, és amikor gondolkodás nélkül ordíthat az öreg mordály. De ilyenkor aztán ne legyen irgalom, szív, latolgatás, mert minden perc drága. Ne kíméljünk időt és fáradságot, ne legyünk álmosak, ha fel kell kelni, mert csak állandó éberséggel tudjuk megőrizni a szaporulatot.

Nem mondom, hogy a hajnali felkelés mindenkinek kenyere, de ha ráér a vadász, sok olyan dolgot lát és figyel meg, mellyel sohasem találkozik, ha a hajnalt elmulasztotta.

Még derengjen hát az éjszaka, amikor elülünk egy bokor, vízmosás-út, árok takarásában, és messzelátónkkal végigsöprünk a határban, ahol még nem látunk semmit. Kis 22-es golyósunkat a fának támasztjuk, mordályunkat az ölünkbe fektetjük, esetleg meg is simogatjuk, mert az öreg megérdemli. Talán az apánké volt, s akkor el is révedezhetünk a tűnő időkön, múltó örömökön, de mindig visszatérő vágyakon és reményeken.

Amint a derengés szürkületbe csap, a szürkület meg világosságba, egyszerre kiderül, hogy nem is olyan üres a határ. Kicsi még a vetés, kibarnállik a nyulak háta. A barázdában fogolypárok szaladnak, mintha sürgős dolguk lenne valahol, és a fasor végén hajnalt károg a szürkevarjú.

A kis golyóst erre kézbe fogjuk. A szürke mintha csak tudná, mi a dolga. Idébb jön egy-két fával, és meg lehet próbálkozni. A kis puska alig szól, a varjú még kevesebbet; csak ledől az ágról. Nem volt éppen könnyű lövés — állapítjuk meg —, de tudunk mi még az egy szem golyóval is bánni. . .

Csendes a határ, a nyulak még a fejüket sem emelték fel a pattanársra. Az út végén most valami fehérséget látunk bandukolni. Messze van még, és azt hisszük, fehér kendős asszony jön a hajlásban, és még csak a feje látszik. Éppen előttünk megy majd el. Előre örülünk, hogy látunk majd egy emberi arcot, amely nem tudja, hogy nézik, tehát — őszinte.

A fehérség most megállt. Ekkor jut eszünkbe csak, hogy Zeiss jóvoltából ellátunk odáig. . . A gukker aztán a fejkendőből egy fehér-

tarka kutyát csinál, mely gyenge galoppban, meg-megállva kutatja végig az út két oldalát. A vetésben mozgó nyulakra oda se hederít. Tudja, hogy azok elérhetetlenek. Hol az egyik, hol a másik oldalán tűnik el az útnak. Pontos munkát végez. Itt-ott időz egy keveset... és mi megszorítjuk az öreg 12-est: — Türelem, öreg bajtárs, türelem. — A kutya már nincs messze. Egész pofája véres, és valamit még hoz is szájában.

Elengedjük magunk mellett egy kicsit hátulról... srég-vizaví... Nemhiába remegett öreg 12-esünkben az energia... A kuvaszt szinte áttolta a túlsó oldalra.

A nagy durranás után kicsit meglapul az élet a határban, de tíz perc múlva már mintha mi sem történt volna. Szarkák diskurálnak a kelő nap fényes sugaraival, melyeket szívesen ellopnának ezek a született kleptomániások — ha lehetne. Messze vannak, a kis puskáknak hát nincs dolga.

Most egy szürke madár jön az út felett. Már készítettük a nagyobbik puskánkat, amikor a madár előtt felriad egy pacsirta. Elszorul a szívünk. Szeretnénk kiugrani a bokorból, és segíteni és ölni, de már késő. Az imbolygó zsvány elől nincs menekülés. Egy villanás fölfelé, egy oldalvágás, és a pacsirta már nem költ az idén... Viszi a karvaly. Szerencsére nem messze. Előttünk száll le hatvanhetven lépésre egy hantra, és bár az öreg puska követeli magának a szólást — mert ő még legény a talpán —, a kis golyóst vesszük elő. Nekidülünk a fának, és édes a bosszú a pacsirtáért. A pattanásra madarunk fellybben a levegőbe. Már a másik puskához kapunk — közben őszinte, de rövid kritikát mondunk lövőtudományunkra —, mert a madár érthetetlenül felém köröz, amikor látjuk, hogy nincs semmi hiba. Ez a körözés a súlyosan beteg madár körözése. Aztán ereszkedik, inkább esik merev, szétterjesztett szárnyakkal a szántásra, és úgy is marad. Nő a kis golyós becsülete. (Magunké nem kevésbé!) Óvatosan a fának támasztjuk és számadásokat végzünk, hogy a kutya, szürkevarjú, karvaly elpusztításával mennyi kisvadat mentettünk meg. Aztán megint a messzelátóval nézünk széjjel. Nem sokat mutat. Csak nyulakat látni. Azaz... Azaz szidjuk erdőőrünket, mint a bokrot. Éppen tegnap jelentette:

— Rókát, kérem? Még kívánva se látni...

A rókának erről nincs tudomása, mert ott ballag előttünk háromszáz lépésre. Óvatosan emelgeti lábait, és olyan nyugodtan ballag, néha körülszemlélődve, mint a szőlősgazda szüret előtt.

A szemben levő kis erdő felé tart, melyet hiába hajtottunk meg a télen háromszor is. Most már tudjuk, hogy miért volt üres. A sűrű földszedresben lehet a tanyája. Megint vadőrünkre gondolunk, és a keresztanyját emlegetjük, aki viszont ártatlan a dologban. A fene tudja, mióta basáskodik itt ez a róka és szedi a vámot, hiszen úgy lépked, mint egy spanyol grand... Ha nem jövünk ki magunk, itt maradt volna örökös vámszedőnek. Így azonban majd némi bolhá-zást végzünk a kiserdőben.

Tavaly nagyon fogytak a fácánjaink egyik fekete fenyvesünk-ben. Akkor is megkérdeztük:

— Nincs itt róka, hogy olyan kevés a fácán?

Vadőrünk mosolygott:

— Nincs itt, kérem, kívánva se...

Az első hajtásban lőttünk kettőt, a másodikban egyet...

Folytatnánk a visszaemlékezést, de egy szarka száll fölénk a fá-ra. Lekémlel a bokrok közé, aztán ide-oda billeg, és átkiabál a túlsó fákra, hol szintén hangoskodnak a rokonok. Kis golyósunk szinte nevet, amikor felemeljük. A szarka kevésbé...

A hajnali harmat már felszállt. Csupa madárdal minden bokor. A pacsirták úgy szállnak felfelé, mintha az ég húzná magához a ta-vasz nótás kis szerelmeseit. A faluban most kezdenek zörögni a sze-kerek.

Egy nyúl trappol el előttünk. Hát ennek mi a baja? Elő a guk-kert! Nem látunk semmit. Aztán egy fogoly rebben fel a tenyérnyi vetésből, de olyan ijedten, hogy menyétre gondolunk. Nem mozdul semmi. Már majdnem megnyugszunk, hogy magától ijedezik a vad, amikor megint egy fogoly rebben fel. Ezt már meg kell nézni közel-ről. A hajnali lesnek már úgyis vége. Kibújunk a bokorból, és öreg puskánk kíváncsian húzódik a hónunk alá.

Óvatosan megyünk végig a barázdán, és szemünk minden fűszálon külön végigszalad. De milyen szürke az a nyúl... Mire húsz lépésre érünk, a nyulból hatalmas kandúr lesz. Ha erdőben lőné az ember, gondolkodhatna, hogy nem vadmacska-e.

Megemeljük a puskát. A macska a mozdulattól kiugrik, és szin-te repül. De hát öreg jószágunk utána szól mérges, öreges hangon, és a macska befejezte vadászati tevékenységét.

Most már hazafelé vesszük az utat. Füttyűrészhetünk is, ha ép-pen cseppent valami szívünkbe a pacsirták muzsikájából, mert jó-kedvünk van, s azt valamilyen formában ki kell mutatni. Ragyog

a tavaszi reggel, mozog a vad mindenfelé, s a szívünk tele van örömmel, napsugárral, pacsirtaszóval s a jól végzett munka békességével.

No, tegyük hát félre puskáinkat a holt szezon ürügye alatt, mert holt szezon nincs, csak holt terület van ott, ahol most beolajozzák az öreg mordályt, melynek már úgylis mindegy, a kényes golyóst, amelynek meg úgylsem szabad száraznak lennie, és felakasztják a molyette posztójú fegyvertáblára, melynek keretein a bánatos makkok még mindig nem határozták el, hogy a keret jobb vagy bal oldalán kössenek-e ki végérvényesen.

APRÓSÁGOK

Baglyomról

Baglyom szereti a verebet. Ha pesti lennék, azt mondanám: imádja. De ő nem imádja, csak szereti. Imádságról szó sincs.

Amikor elébe tartom a verebet, pattint egyet csőrével, mint aki méltányolja az elkövetkezendő élvezetet, aztán kiveszi kezemből, megforgatja szájában, és nyel egyet. Az elhantolás ezzel befejezést nyert. Aztán megint pattint egyet, mintha azt mondaná:

— Ne aprózzuk az esetet. Most kezdek belejönni...

Elibe tartom a második verebet is. Egyet fordít rajta — ez úgy látszik, valami formaság, mert nem látom semmi célját —, és két nyelésre a veréb zökkenés nélkül leér a másik mellé.

A harmadik verebet már megnézi. Azt mondhatnám: gusztálja. Pislant egyet, megvakarja csőre tövét, és újból megnézi a verebet, mintha azt mondaná: „No, nyavalyás kis darab...” — és leszáll vele ülőfájáról a földre. A szárny- és faroktollakat kitépi, eldobja, s az így gyalogosított verebet darabokra szedve elnyeli.

A negyediket — rendesen — már hiába tartom elibe. Sőt fúj is néha. Valószínű azt gondolja, hogy menjek a fenébe verebeimmal együtt, ő most emészt, és becses jelenlétemhez nem ragaszkodik.

No, most! Meghintálom a verebet orra előtt, és mutatva, hogy jó, ha nem kell, hát elviszem — kifelé tartok a kunyhójából.

Az uhu erre érdeklődni kezd. Aggódik. Aggódik... mondván magában: „Nono, még elviszi a verebemet!”

Nagy szemei kinyílnak, és felszáll újra fájára, de minden mozdulatomat lesi. A verebet ekkor feléje dobom. A tenyérmű karmok úgy elkapják a kis verebet, hogy sokszor egyik lábát a másikkal átkulcsolja. De ez már aztán elég! Felszáll a verébbel magasabbik ülőjére, és hátat fordítva tépi a verebet. Úgy tesz, mintha enné, pedig már meglestem. Nem eszi meg. Megkopasztva otthagyja a vastag ágon, és csak később veszi elő.

Amikor ajtaját beteszem, és zörög a zár, abba hagyja a tépést, de nem néz hátra. Talán azt hiszi: ha visszanéz, nem megyek el...

Esténként és hajnalokon erősen kiabál. Ilyenkor mindig megígérem magamban, hogy elpusztult párja helyett párt szerzek neki, de hát nem olyan egyszerű az. Elég bánatom volt vele, amikor elpusztult.

Új szállásuk még nem volt teljesen készen, amikor Erdélyből meghoztam a baglyokat. Nem akartam törni a hibátlan, szép madarakat, hiszen úgyszólván elég hosszú volt az út, hát kieresztettem a kényelmes kunyhóban őket. Nem is lett volna semmi baj, de az éjjel csúnya, hűvös idő kerekedett. Az időszakos tetőt a szél a dróthálóról lefordította és egész éjjel áztak. Reggel már hiába szárítottam őket. A nőstény tüdőgyulladást kapott és elpusztult. Most itt áll az íróasztalom felett, és szemrehányóan néz rám. Igaza van! Nem is tudok lelkiismeret-furdalás nélkül visszanézni...

Azóta a hím egyedül van. Én keresem — többek közt — neki is a kenyeret. Ez a kenyérkereset nem mindig olyan egyszerű. Amikor hó van, akkor játék. A verebek ugyanis beszállnak a tyúkházba, melynek kilincsére madzag van kötve. A madzag végét famulusom, Ferkó fogja. Mikor már elegendő veréb dúskál a tyúkházban elhelyezett ocsún, Ferkó berántja az ajtót, s a verebek sorsa meg van pecsételve. Ferkó beugrik az ajtón, és azt mondja:

— Csönd, bűdösök!... — És leveszi a kucsmáját.

Ferkó nem ájtatos természetű, és ez a kucsmalevés semmiféle vallási funkcióval összefüggésben nincs. Ellenben Ferkó a verebek közt a törvényt képviseli, kucsmája pedig a hóhérbárd vagy — ha finomabbak akarunk lenni — guillotine.

Ebben a kucsmában a szőrön és bőrön kívül egy kiló zsír is van. Pfuji! — gondolják a higiénikus lelkek, pedig nincs igazuk. Mert ha ebből a kucsmából a zsír ki lenne áztatva, szétesne az egész, mert hiszen az tartja össze...

Szóval a kucsma egy kilogramm „eleven erővel” puffanik a tyúkházban hol itt, hol ott, s a verébkék potyognak, mint ősszel a légy.

Ez a kenyérkereset egyszerűbb formája.

Nehezebb az, ha kis golyóssal kell lepattintani őket, s a második lövés után úgy eltűnnek, hogy a verebet bátran lehetne kihalt fajnak tekinteni. Legnehezebb pedig az, amikor elromlik a kis golyós. Ilyenkor le kell a lelkiismeretet gyúrni, és nagy puskával a verebek közé pörkölni, de számolni azzal, hogy a bagoly a verébbel együtt ólmot is nyel. Egy évben egyszer — nálam is megесik.

A verebek fent ülnek egy akácfa sudarán, én pedig alattuk settenkedtem. Puskám már az arcomnál volt, és célozgattam, hogy minél több essék „lik iránt”, mikor egy sötét gombóc vág a verebek közé, én pedig meglepetésemben odalöttem a nagy zűrzavarba.

Szépen potyogott a veréb és velük együtt egy természetes karvaly.

Hát ilyen a szegény karvaly szerencséje! Baglyomat azonban nem érdeklik az ilyen érdekes történetek. Neki mindegy. Koszt: koszt. Ez pedig — kvártéllyal együtt — megjár a szegény rabnak, ezt mindenki beláthatja.

Erről a karvalyról jut eszembe egy másik, mely azonban nem került baglyom konyhájára.

Nagyon fontos hivatalos tárgyalásom volt az egyik irodában. Az ilyen hivatalos tárgyaláson rendesen komoly az ember, mert érzi, hogy úgyis valami disznóság lesz a vége. Ehhez mért elmélyedéssel bámultam ki az emeleti ablakon, és úgy tettem, mint aki erősen gondolkodik.

Partnerem is úgy tett, de ő még közben beszélt is. A különbség csupán ez volt közöttünk.

Ekkor: puff! — az ablakon.

Egy karvaly a verebet úgy fogta el, hogy nekiódult vele együtt az ablaknak, és szinte odanyomta az üveghez. Egy pillanat fele volt mindez, aztán eltűnt a látomás.

Hivatalos partnerem bámult, bámult. Elkezdtünk a ragadozó madarokról beszélgetni, aztán elbúcsúztam szépen, és ezzel a hivatalos ügy el volt intézve.

Mondom, valami igen fontos ügyről volt szó...

Egy bika

Honnét vetődött ebbe a kis erdőbe, a jó isten tudja! Agancsa gyanús, törött, szőre szürke, és lába bénán fityegett. Amikor lépett, kínosan bólintott:

— Miért... miért... miért?...

Nagyon szenvedett. Amikor az eltört láb meglódult, fejét ferdén tartotta, mintha már neki mindig csak hallgatódzni kellene, mert háta mögött az enyészet sompolygott.

Az erdőt jártam, amikor találkoztunk. Egyszer csak felállt előttem a nagy állat, és pár lépést tett. Aztán megállt, és rám nézett.

— Nem félek — mondták szemei —, elmúlni jobb!

Álltunk, és néztük egymást. Nem értettem az egészszet. Mit akar itt ez a bika, hol még az őzek sem szoktak megállni? Lába törött, egyik agancsából csak egy csonk meredezik, és úgy néz rám, mint ha én lennék az oka... Vagy bennem is csak embert lát? (Embernek lenni ugyanis — az utóbbi időben nem olyan nagy kitüntetés...) Nem tudom.

— Miért szenvednél tovább, öreg harcos? Hidd el, nem élet ez így... és nem öröm nekem... De majd jól célzok. Nem fáj...

Amikor felemeltem a puskát, hirtelen elindult. Szökellve, mint a régi jobb napokban. Az elmúlás közelsége megrémítette. Az élet még egyszer fellázadt az enyészet ellen, de aztán az elcsigázottság hurkot vetett az élni vágyásra. Megállt.

Aztán csak eldőlt, mert keményen kiáltott a fegyver, és zúzmara kezdett szállongani a fákról.

Mire odaértem, szemei már opálosodni kezdtek, és békések, messze nézők lettek. Most már nem fáj a láb, és hosszú-hosszú napok után végre lehetett pihenni.

De hogy én mit kívántam annak az „ember”-nek, aki egy marék postával — valószínű legelés közben — csúffá tette ezt a gyönyörű teremtményt: azt már inkább elhallgatom.

ESŐ UTÁN

Reggel még sütött a nap, de délelőtt már nagy, lomha felhők jöttek a nyugati szél hátán. Vihar előtti suhogás hajtogatta a nyárfákat, és olyan port hordott magával, hogy még délután is varcogott a fogam között. Nem sok reménnyel néztem az idő nagy nekikészülődését. Annyiszor becsapott már, hogy nyugodtan elmehetne a Meteorológiai Intézethez...

Alig fordult meg bennem ez a rosszmájú gondolat, máris egy kövér csepp esett az orromra. Dehogy törültem le! Egyetlen vágyam volt bőrig ázni, s azt hiszem, ebben a nagy vágyakozásban velem voltak a szomjas búzák, a ritka rozsok, a fakó árpák, kínjukban virágozó törpe lóherék és millió virág, gyökér, félig csírázott mag, ameddig szem ellátott, meg még azon túl is, a víztelenség és aszály szomorú életteleniségében.

Aztán még egy esett a kalapomra. Mi tagadás, levettem, és biztonság okáért megnéztem, nem valamelyik fecske kacérkodik-e velem. De nem. Valódi esőcsepp volt. Szinte békebelinek tetszett.

Mit cifrázzam tovább — eleredt az eső.

Február óta az első. Csendesedett a szél, de jó öt percre kellett még vernie a zápornak a száraz földet, amíg csak a porral végzett. Aztán indultak meg a kis patakok, az élet erei, szanaszét hordva egy-egy kortyot fűnek-fának a szomjhalál előtt a tizenkettedik órában.

Délig jól esett, de egész délután lassan szemerkélt.

Estefelé eszembe jutott, hogy ma eső után korán megindul a vad, a kóbor kutyák is ilyenkor végigcaftatják a határt, jó lenne egy kicsit körülnézni. Meg egy halhatatlan bak is járt azon a tájon... hátha...

Azt hiszem, ilyen elérhetetlen bakok minden erdőben vannak. Szinte legendás már a hírük. Nem szaporodnak, el nem tűnnek, de puskavégre nem kerülnek. Óvatosságuk határtalan, és ha mégis lőtávolba kerülnek, valami tüneményes szerencse megóvjá őket.

Nekem két ilyen bakom van. Azt, hogy „nekem”, megjegyzem, éppen így mondhatná akárki.

Az egyikre tavaly minden szabad időm rááldoztam, sőt felajánlottam Erdélyben lakó nagybátyámnak, hogy törje meg a jeget, mivel mi nem mentünk vele semmire. Sajnos, az ő látogatása elmaradt, és a bak ma is a legjobb egészségnek örövend.

Egyszer sikerült megpillantanom. Sűrű bokrok között. Alig volt hús lépésre. És néztük egymást. Nem láttam ugyanis többet belőle, mint az arcát és egy kis foltot a lapocka táján. Feje, agancsa takarva. És bár olyan szemtelen önbizalommal nézett szembe, hogy nem lehetett más, csak a keresett, mégis leeresztettem a kétszer is felemelt puskát. Az a gondolat, hogy esetleg vemhes vagy borjas sutát lövök meg, nagyon lehiggasztott. Amíg aztán igyekeztem más rést keresni a sűrű ágak között, hogy egyebet is lássak belőle, elugrott a hatalmas bak.

A másikkal már többre vittem. Arra már rá is lőttem.

Disznót hajtattam egy igen sűrű csepőtésben. Egyszer csak az egyik hajtó elkiáltja magát:

— Szarvas! — Jó, jó, gondoltam, azért igazán nem érdemes óbégatni. És mivel az utolsó hajtás volt, s a hajtók már majdnem kiértek, elzártam puskám, és vállra vetve figyeltem a zörgés irányába. Bika-e vagy tehén — találgattam, és ekkor... és ekkor szétnyílt a bozót, és elrohan mellettem a bak, de egy olyan bak, amely életem végéig álmaim bakja marad.

Mint egy kis mozdony, zúgott el mellettem, és agancsa a füle fölött magasán kiállott. Uramisten, micsoda agancs! Jól láthattam, hiszen nem volt tőlem tíz lépésre sem — ideális formáját, gyöngyözését és vastagságát.

Kapkodtam fűhöz-fához, és elkéstem. Mondhatom, hogy ennek a baknak vagyok még ma is a betege.

A harmadikat még nem is láttam. De ma olyan idő van, hogy ki tudja? Kora alkonyattal végigcserkeltem az utakat. Kinéztem az erdősarokra is, hol egy nyúl már vígan kosztolt a kis lóheretáblán, melyre a bak néha kijár. Továbbmentem. Az idő még korai. Hátha látok egyebet is. Az utakon apró tócsák csillogtak, szél suhogott a fák koronájában. Jobb cserkelőidőt el sem képzelhettem. Ha cserkelek ugyanis, csak a szemem dolgozik. Nagy ritkaság az, ha a vadász előbb hallja meg a vad neszezését, mint a vad az övét. Ezért könnyebb dolog a les. A vadász mozdulatlan, jó széllel ül el minden moccanást, melyet szeme s füle elér, meglát és meghall. Mennyivel nehezebb a helyzet, ha mindketten mozgásban vannak.

Itt egyformák az esélyek. Száraz, csendes időben pedig cserkész-utak nélkül belopni a vadat szinte lehetetlen, és ha sikerül: művészet.

De most zúg a szél, puhák az utak, és ázottak a száraz levelek, melyek hangtalanul és engedelmesen tűrődnek a talpam alá. Néha megtorpanok. Egy-egy sárga folt ingerkedik velem. Ilyenkor odamerevedek az úthoz, és a gukker hamar lerántja a leplet a tavalyi rőt cserlevélsomóról, mely a csalódást okozta. Néha mozog is az „illető”. Sőt! Agancsot rak fel száraz ágból, de nem lép ki a takarásból. Gukker nem is kell, hiszen annyira „biztos” a dolog... A szem pedig úgy kimerül az erőlködésben, hogy a végén minden józanságra szükség van, hogy oda ne lőjjek az elsárgult páfránybokornak.

Már végén járok a „jó” helyeknek, szelem is elfogy, vissza kell fordulni. Visszafelé már sietek, hiszen teljesen hátba kapom a szelet. Kiindulási helyemről most jobbra tartok. A lóheretábla felé. Hátha kijött már a bak. Végtelen óvatossággal bújok ki az erdőből. Az ágakat lassan tolom szét magam előtt, és — megdobbán a szívem. Nagy, vörös folt sárgállik a lóhere közt. Visszahúzódok. Elő a gukkert! Kíméletlen dolog ez a messzelátó. Egy akkora nyulat hoz elém, mint egy sárga vizsla, hogy nagyobbbat ne is mondjak. Ekkora nyulak csak erdőben teremnek. De most látom csak, hogy nem is egyedül van. Amint jobban kihajolok, felül a nyulam, és nyugtalankodik. Nincs az a mezei nyúl, amely ezt a végtelen lassú mozdulatot észrevette volna. Itt azonban a veszély nagyon közel van, és nem árt az óvatosság. A kisorákának sok kell, és az anyaróka tűzön-vízen keresztül megszerzi a mindennapi nyúlgerincet vagy fácánmellet.

A nyulaktól talán kétszáz lépésre még egy vörösség mozog. Hosszú mozgása simább, nem baktató, tehát az már igazán őz. A gukker egy hatalmas rókát mutat. Olyan bozontos farokkal, mintha december lenne. Ide-oda szaglász, és ha megfordul, előttem talán háromszáz lépésre megy el.

Mit kellenc tenni?

Elvágni az útját — ötlik fel a gondolat. A róka megfordul, és most már biztos, hogy előttem kereszttbe megy el. Visszahúzódok, és nagy kerülővel elibe. Egy kis domb van köztünk. Ha irányt nem változtat, nekem jön.

Egy vadrózsabokor mellett húzódok le, és kinyitom a zárócsapot. De csak nem jön. Már fel akarok állni, amikor balról éktelen kutyaugatást hallok. Felugorva látom, hogy rókám rohan nyugat felé, és utána két kuvasz. Egy nagy fehér-tarka és egy kisebb feketés.

A méregtől toporzékolni tudnék. Ez az a két dög, melyeket már fél éve jelentenek, hogy nem lehet elpusztítani. Csak a mezőkön vadásznak, hol elbújni nem lehet, és az embert kilométerre elkerülik.

A róka már nagy előnyt szerzett, és kutyáim csökkentik az iramot. Az egyik szaglászva félkört fut. Úgy látszik, visszatérnek az eredeti célhoz — kinyulat keresni.

Nem törődöm most már a bakkal, hanem hirtelen előveszem tarisznyámból a rókacsalogató pipámat, és sírok vele, mint a nyúl. A nagyobbik kutyát mintha megvillanyozták volna. Megfordul, és rohan felém. A kisebbik lassan utána. Elég messze vannak, nyugodtan készülök a fogadtatásra. Átmegyek a bokor másik oldalára, és várom a nagyobbik kuvaszt, mely már csak nyolcvan lépésre van, és lohol felém, mintha zsinóron húznák. „Ráültetem” a légyre, és amikor már nincs húsz lépésre sem, elhúzom a ravaszt. A kutyába mintha gránát vágott volna. Nehéz 9,5-es Schönauserom kicsit oldalt fogta, és az expanzív golyó valósággal kizsigerelte. Jobbra fekszik a kutya, balra a belső része.

Kollégája még csak most ért fel a domb hajlásaira, és a lövésre olyan üvöltésbe csap, mintha nyúznák. Elkapkodott lövésem lemarad, a másodikkal meg elibe lövök. Kutyám üvöltve rohan, és azt hiszem, a mai emlékek hatása alatt más területre vált vadászjegyet...

Most jut csak eszembe, hogy én tulajdonképpen bakra jöttem volna. Nem mondom, hogy nem szívesebben kanyarítottam volna nyakamba a szellem-bak édes terhét, de így is szinte vidáman vettem vállra puskám. Kielégített vagyok.

Eszembe jut, hogy aggódó nyúlanyók mától kezdve nyugodtan kuporoghatnak vackaikon, és az öklömnyi kis nyúlfiak békén lapulhatnak a répalevél alatt. A gidák is kijárhatnak legelni alkonyattájt a friss lucernákra. Mert ki tudja, hátha valamikor belőlük is elérhetetlen öreg bakok válnak, akik a maguk titkos utait mindig láthatatlanul járják.

Kellenek az ilyen bakok.

Kell, hogy az erdők egy-egy vadja felett az elérhetetlenség köde szálljon, mert ha mindent elérnénk, miért járnánk az erdőket? Miről szólnénk álmainkat, és mit mesélnénk el fiainknak? Amelyiknek agancsa a falon függ: azt megmutathatjuk. De amelyik odakünn maradt, az lesz majd a téma az öregség hamuba hulló estéin.

Amikor már csak az emlékek tarlóját járjuk, és elmondjuk:

— Hej, fiam, ha én azt a bakot akkor meglőhettem volna!...

A MÚLT TÜZEI

A leszüdörben ért az este.

Almos nyugaton vastag felhők nőttek az ég alján, és láthatatlan öblükbe odahullott az aranyküllős nap. A felhők sötéten bodrosodtak, nőttek, nőttek, mint messze hegyek, melyeknek csúcsán még ott a tavalyi hó, völgyeikben sötétség szorong, és mögöttük a végtelen messzeségben most bukik ősi tengerekbe a világosság.

Mögöttem halkan beszélget az erdő. Suhogás kél az öreg bükkök koronájában, pattanik a gally, zizzen az avar, és a szürkeséggé aszott fényt lassan elnyeli a csend.

Haza kellene menni, hiszen nem látok már semmit, de ha megmozdulok, megdermednek körülöttem a titkos hangok, és megáll az élet, amely most indult volna útjára a sötétség szárnyai alatt.

Riasztva ugrana el a bak, amely nem jött ki, amíg világos volt, de most már biztosan itt legel valahol, és vad vágatásban inalna a két-három nyúl, melyeket már délután is láttam, amint kivörösödött hátuk a lóherésből.

Hát csak ülök tovább a növekvő sötétségben. A felhők már ideértek, mert nem látok csillagot, és a feketeség már úrrá lett a horizonton is.

Ekkor, mintha a föld alól jönne, dadogó nyelvvel megkondul lent a síkon valahol a harang, és rőt világosság kapaszkodik a nyugati égre.

Tűz van!

Az a rémült pirosság ott az égen ilyenkor mindig megszorítja a szívem, és gondolataim száguldva indulnak meg az emlékezés kanyargó ösvényein.

Húsvéti vakáción voltunk. Korán jött akkor a tavasz, és virágban volt már az erdő, amikor a kocsi bekanyarodott a homokos úton.

A ház csendjét felverte a boldog viszontlátás zsbongása, de csakhamar elszéledtünk körülnézni, hogy megvan-e még az öreg Basa, a komondor, Bikfic, a vizsla, és a többi kedves négylábú barátunk.

Minden a régi volt. A legkisebb öcsém olyan híreket hozott, hogy róka hordja és karvaly tizedeli a baromfinépet. Ez volt még csak a jó hír!

Másnap már hajnaltól felváltva kucorogtunk az erdőszélen, telve gyilkos szándékkal a rablók iránt. A sok baromfi, pulyka, pelyhes csirke, kacsá elöttünk szedegetett, de most már bizonyára a biztonság jóleső érzésében.

Végre délfelé engem ért a „szerencse”. Felnézett az égre a kakas, vészesen elkerentette magát, és egy nagy szürke madár odavágott a csirkék közé. Hogy mi volt ez a madár, sajna még ma sem tudom...

Kiugrottam a takarásból, és oda dupláztam, hol a ragadozó egész alacsonyan imbolygott.

Lett erre kavarodás!

A kutyák őrjöngve rohantak ki, a baromfi kiabált, de madaram rendíthetetlen nyugalommal vitte fejünk felett a csirkét. Újratölteni nem volt idő. Amikor leült a zsivaj, és mentünk beszámolni a lakás felé, csak akkor vettük észre, hogy lövéseim mégsem voltak eredménytelenek! Nem bizony! Elkapott a vadászláz, és se látva, se hallva agyonlőttem a kotlóst és fél tucat csirkét. Szerettem volna a föld alá bújni!

Az „önvédelem” gondolata azonban letorkolta a szégyenkezést, és öcsémmel egy pillantást váltva, a halottakat eltüntettük a legközelebbi bodzabokor alá. Együttal a legválogatottabb halálnemeket helyeztem kilátásba neki is, ha a kotlóshalál kiderül.

Öcsém akkor hadapródiskolába készült, így jónak láttam jövendő tisztí becsületszavát is lekötöni. Ekképp bebiztosítva visszamentünk helyünkre, várván az elkövetkezendőket.

A lakás felől nemsokára feltűnt nagynéném s egyik unokanővérem, megtudni a lödőzés eredményét. Minél közelebb értek, annál inkább éreztem, hogy az „eredmény” lerí rólam, öcsém pedig piros volt, mint a pipacs. Talán nem lett volna baj, ha az anyjukvesztett csirkék nem álltak volna körbe, mint egy bánatos kardalostársaság, és égnek tartott fejjel nem sírdogáltak volna: sip... sip... sip...

— Hát ezeknek hol az anyjuk? — kérdezte nagynéném körül nézve.

Jómagam ebben a pillanatban erős köhögési rohamot kaptam, de öcsém túl intelligensen vélte megoldani a dolgot:

— Elvitte a kánya.

Nagynénim egész életét az erdőben élte le, hát jól tudta, hogy nincsen olyan kánya, mely a kotlóst felveszi, és el tud vele repülni. Keményebb hangon szól:

— Ha meg nem mondjátok, hova lett a kotlós, szólok édesapátoknak!

A tisztí becsületszó meg lett szegve. Szótlatlanul mutatott a bodzabokor felé a tisztí kardbojt jövőendő méltatlan tulajdonosa. A többi már filmszerűen pergett le. Nagynénim benézett a bokor alá, és láthatólag megdöbbsent az eredményes puskázástól. Aztán szigorúan rám nézett, és kinyújtotta a kezét:

— Ide azt a puskát! — És szabályosan a hóna alá csapva, húgom társaságában otthagyt bennünket.

Amikor kellő távolságban voltak, öcsémhez fordultam, ki meglapulva, mint a nyúl, várta árulása gyümölcsét. Amint megmozdultam, elugrott, én meg utána. Az erdőszélen állt egy hatalmas vadkörtefa, melynek odvában lódarazsak tanyáztak. Erre vette az áruló az irányt. Amint elvágtatok a fa mellett, a ki-be járó darazsak közül egy az arcomba vág, és közvetlenül a szemem alatt megcsíp. Ennek a csípésnek különféle következményei lettek.

Kezem a szemem elé kapva, félig vakon a fájdalomtól, először is belerohantam egy galagonyabokorba, melytől arcom olyan lett, mint a kottapapír. Másodszor pedig délutánra képem a felismerhetetlenségig feldagadt, és szempilláim csak késpengényire nyíltak ki.

Unokabátyám, kivel abban az időben egy kislánynak udvaroltunk, rosszul leplezett örömmel meg is jegyezte, hogy csak attól fél, hogy nem fér el majd a fejem a koporsóban.

Egész délután tétován ödöngtem, közben húgaim a kotlóssal ölték, melyet részint közös költségen akartak kitömetni, részint pedig estére feltálatni vacsorára.

Forrt bennem a tehetetlen düh az egész világ, főleg a darazsak ellen, és estére már készen volt a bosszúterv. Kipörköltöm a darazsakat.

Egy kis papírzacskóba puskaport tettem, azt szalmacsóvába tekertem, és az egészet az odú szájába lökve, hosszú póznával meggyújtottam. Aztán rohanás hazafelé.

Bedagadt szemeimmel alig látva valamit, felbuktam egy tuskóban, de ettől eltekintve simán hazaértem. Percek múlva már ártatlan arccal ültem a vacsoránál. Az ebédlő ablaka az erdőre nyílt és alig nyeltünk le pár falatot, rőt világosság lobbant fel az ablak üvegén, és valaki tompán elkiáltotta magát:

— Tűz van!

Még ma is csodálom, hogy szívem azt a dobbanást kibírta. Gondolataim zizegve rohanták át az összes gyújtogatási büntetéseket, a tűzbe dobált gyerekektől a statáriumig bezárólag, és rohantunk kifelé.

Künt pedig lobogott, lángolt az öreg pudvás körtefa. Koronája körül ijesztő glóriát vont a vörösség, és a nyers, leveles ágakat sísteregve emésztette meg a tűz. De a tettest hiába keresték.

Azóta, ha valahol az estében ijedt arcát az égre veti a tűz, és távoli harangszó elbicsakló nyelvvel kiáltja a vészt, mindig kigyúl előttem a vén körtefa, és kedves arcokat világít meg, melyek árnyékká váltak azóta, és alig van belőlük más, mint az öreg fából: sok kedves emlék és egy marék hamu.

Akkor is tavasz volt.

Bőjti szelek nyargalásztak a berekben, és hideg szél füttyült a kopasz réteken is, akár októberben. A nyurga fák földig hajoltak, repült a tavalyi levél, és apró madárrajokat sodort a szél a magasban.

Éjjelente dúdolt a kémény.

A háztetőn öreg kandúrok költötték boszorkányhírüket, és ijedten rebhent meg szívünk, ha egy-egy lepattant zsindey kerepelve rohan le a tetőről, hangos csattanásával mállva szét a földön.

A kályhatorkok hidegen hozták be a kísérteties hangokat, mert már rég ellobbantak a tél tüzei, és a tavasz még erőtlenül küzdött a fagyzugok makacs hótorlaszain.

Délelőttönként már fényeskedett nap, és a déli oldalakon pompázott a som, de estefelé fehér ködöt lehelt a haldokló tél. Néha vadgalambok jöttek messze délről, megpihentek az öreg tölgyeken, és búgtak egy-egy verset. Ilyenkor halkan nevetett az erdő. Aztán nyújtózkodott, és korhadt ágakat dobott le magáról.

A patak laposra öntött homokpadjain billentők szaladgáltak, és megnézték magukat a víz tükrében, melyben kékllett a magas ég, és néha még jégdarabokat hozott valahonnan. Túl a parton zizegve hullámozott a sás birodalma, és elnyelte a patakot, mely itt már lelassult, és csendes lett és barna, mint a ráboruló zsombék őszi avarszíne.

Amikor megérkeztünk is, suttogott a szél a síkokon, vörösödött nyugaton az ég alja, s a lovak sörényét felborzolta, farkukat meg zászlóként lobogtatta.

De ki törődött akkor a széelle?

Tíz egész nap állott előttünk. Boldog, szabadságos tíz nap. Zsebeink lyukadásig roskadoztak a flóbertpatronok súlya alatt, a kofferban fényképezőgép és a horgok egész gyűjteménye.

Amikor beértünk az erdőbe, mintha elvágta volna a szelet. Itthon vagyunk. Alig tudtunk elaludni. Még az este szerettük volna lerohanni az egész határt, kipróbálni horgot, puskát és fényképezőgépet. Másnap aztán flóberttel és horgászfelszereléssel nekivágtunk a nádasoknak. Rövidesen kiderült, hogy horgászni még nem lehet, a flóberton meg állandóan veszekedtünk, hogy ki lőjön, ha egy rendesebb madár tűnt fel a láthatáron. Nem is lőttünk semmit. A tanakodás alatt a madár rendesen odébbállt. Öcsém egy mátyásra lőtt, mely vígan repült tova, de ő kijelentette, hogy leesett. Tessék-lássék keresgélünk a bokrok alatt, aztán otthagytuk a reménytelen mátyással együtt.

A patakparton aztán tüzet raktunk, hogy szalonnát pirítsunk. Ebben egyetértettünk. Flóbert csak egy volt, de nyárs mindenkinek jutott.

Sisteregve csordult a szalonna leve kenyerünkre, és öt perc múlva már egy hang sem hallatszott. Utána elnyúltunk a nádkévéken, és boldog semmittevésben, a holnap nap szabadságának ragyogásában néztük az eget. Azt hiszem, akkor maradéktalanul boldogok voltunk. Előttünk pattogott a tűz, hallgatagon néztük a zizegő, zügó nádas, és kovácsoltuk a holnap napot.

Azt mondja a bátyám:

— Pista, lépj arra a tűzre, mert belekap a kévébe!

— Oltsd el magad — bosszankodtam. — Otthon parancsolj! — Nem volt lelkiöröm megmozdulni kényelmes helyemen.

Bátyámat izgatta a tűz alattomos haladása a nádas felé, azért öcsémmel is próbálkozott:

— Sándor, hozzád van legközelebb! Lépj rá!

Sándor, a főalvó, félig már elszunnyadva szólt:

— Majd elalszik.

— Én nem bánom — szólt bátyám —, de ha tűz lesz, ti vagytok az oka. — És lecsukta szemét.

A kis láng pedig utazott szép lassan a nádkéve felé, melyre nem ült senki, mert a tűztől kicsit távolabb esett, és végre a zombékok közé ért. Csak rá kellett volna lépni, és elalszik. De mi megkötöttük magunkat, és nem mozdultunk. Pedig a lángocska ugyancsak igye-

kezett. Még fél perc, és éreztük, baj lesz, de nem mozdultunk. A baj azonban fél percig sem várt. Egy szélroham aláágott a kis lángnak, az egy pillanat alatt felfutott egy nádszálon, melynek foszlós héján vígan futhatott, és a nád bugája lobot vetett. Egy pillanat volt az egész. A következőben pedig már tíz szál égett hasonló gyorsasággal.

Hiába volt már minden. Hiába ugráltunk fel, és rohantunk oltani. Hiába trappolt bele Sándor öcsém — a hétalvó — egy nyakig érő kátyúba, hiába ütöttük-vertük egy hosszú póznával az elszabadult bestiát, annál jobban égett. Közben bátyám a nagy izgalomban ötméteres csóragjával ugyancsak hiába vágott akkorát a fejemre, hogy megfordult előttem a világ. Harsogó lángtenger lett előttünk minden. A szél a zsarátnokot átdobta a patak túlsó partjára. Már majdnem körül voltunk zárva, amikor a döbbenetes ijedtséget elnyomta az életösztön. Ki ebből a pokolból! Csúnya akadályverseny volt. Méteres lángokon ugráltunk át, és helyenként már a patakba kellett belélnünk, hogy meg ne égjünk. Legnehezebb volt a finis. Nem volt már más út, csak a patak. De a pokoli hőségben már az égerbokrok is pattogva égtek. Fejünket kapkodva az égő zsarátnokok elől, ráhalsalva a térdig érő vízre, rohantunk előre, de már nem sokáig bírtuk volna. Szerencsére kiértünk. Ott aztán félig megpörkölve, félig megvakulva, füstösen és dadogva az ijedtségtől, összenéztünk. Hát volt is mit nézni!

Bátyám a flóbertot szorongatta markában, de kalapja elmaradt. Sándor öcsém a Kodakot tartotta a kezében, s a Kodakból szépen csordogált a víz. Kormosak voltunk, övig sárosak, és tele békalencsével. Kackiás kis vadászkalapom két helyen is kiégett. És fejemen akkora hurka az ütéstől, mely homlokomtól a tarkóig ért.

Mi lesz most?!

A nádas lobogva égett. Fölötte rikácsolva kerengett ezernyi madár. Az égő perje szállt toronymagasan, és mi borzongva gondoltunk a következményekre. Mint szomorú tűzkárosultak, ültünk, és néztük a reménytelen lángtengert, melyben elhamvadt vakációs jókedvünk, aranyos tíz szabadnapunk, és a hideg futott végig a hátunkon a hazamenés gondolatára.

A rémület odaszegzett bennünket, és homályosan csírázott csak a gondolat, hogy mit fogunk mondani a számonkérés nehéz perceiben.

Bátyám tért először magához.

— Más is meggyújthatta... — szólt, és ránk nézett.

— Cigányok is járnak az erdőn — tettem hozzá, és cipőm kezdtem kifűzni, hogy megszársítam.

— Ne itt! — mordult rám bátyám. — Vagy azt akarod, hogy itt találjanak, és ránk fogják az egészet?... El innen, de minél hamarább!

Felálltunk, hogy otthagyjuk a gyászos helyet, s ekkor az égerbokrok mellett kibukkant az öreg Herlicska, a vadőr meg a fiatal alerdész.

Amint meglátott, futva indultak felénk, és még ma is hallom az öreg siránkozását:

— Ugye, megmondtam... ugye, megmondtam...

Mi pedig holtra váltan ragadtunk a földhöz, és mozdulni sem tudtunk. Mindennek vége! Gyűjtogatásunk következménye még rémesebbnek tetszett. Szerettünk volna a föld alatt lenni.

Az öreg már hozzánk ért, és nem tudtuk megérteni, miért törülgeti rólunk a kormot, miért veregeti hátunkat, miért ismételteti:

— Szegények, szegények... Ugye, mondtam... ugye, mondtam... — Ekkor ért oda Parrag alerdész.

— Nincs baj? — dadogta. — Nincs baj, ugye, nincs baj?

Bátyám végtelen szomorúsággal intett a ropogó nádas felé...

— De maguknak nincs-e baja? Igazán nem tehetek róla... Herlicska azt mondta, nincs benne senki... Ne haragudjanak. A fene egye meg a nádist... meg kellett volna győződnünk, nincs-e benne senki... Hiszen holnap is meggyújthattam volna...

Hej, mekkorát villant a szemünk! Hogy kisütött a nap! Az öröm olaja kezdett csoronkálni szívünkre, és szerettünk volna lerogyni a boldogságtól.

Bátyám szava jött egy először:

— Ugye, nem a cigányok gyújtották meg? — És igyekezett mérgesen rám nézni, még ma sem tudom, miért...

— Nem hát! — lelkendezett az erdész. — Az erdőmester úr elrendelte, hogy gyűjtsuk meg a nádist, ha jó északi szél lesz. Már három éve nem volt leégetve, és tele van rókával...

A nádas még este is égett. Izzó parázsözön hullámozott az éjszakában, és az a fénytenger az égre vetette félelmetes fényét. Itt-ott még felcsapott magasra a láng, s mi — mint a gyilkos áldozatához — visszatértünk nézni a tüzet.

Szétszóródtunk azóta. Ki erre, ki arra. De ha tűz lobbanik valahol az éjszakában, és csendes estéken az emlékek parazsa lángot vet a tűnő idők éjszakájában, ott állok újra a nagy világosság partján, és ott állnak velem a többiek is.

Azok is, akik még megvannak, meg azok is, akik már nincsenek azóta.

AZ IDEI SZALONKÁZÁSOK

1938

Előre kijelentem, hogy a cím nem fedi a valóságot, sem a témát, amelyről írni akarok. Sokkal találóbban adhattam volna a „Szalonkázási vágyak” vagy „Szerettünk volna szalonkázni” címeket. Mert kijárni ugyan kijártunk, és a környék minden fegyverforgató ifja és véne törte magát, hogy a cím a valóságosnak megfeleljen, azonban a nagy igyekezet meddő maradt.

Hiába válogattuk ki három erdő legeszeményibb helyeit, hiába mentünk ma dombosabb, holnap laposabb részre, hiába volt egyik nap szél, másik nap csöpögő eső, harmadikon meg ideális szélcsend, az eredménytelenség konokul egyforma maradt.

Reményeink üszke mindennap lángra kapott, és a szétoszlást megelőző cigaretta közben nem mulasztottuk el a szellemes megjegyzést, hogy: „Na, ha ma nem, hát soha!” Aztán elálltunk helyeinkre, és az alkony csendesedő feketesége rátelepedett a reményekre is.

Sehol egy lövés. A feketerigó elfújja a takarodót — nem minden kajánság nélkül —, és mehettünk haza. A társaság öregebb tagjai ugyan néha megállapították, hogy „körös-körül ropogtak a fegyverek” — ez azonban vagy békevilági, vagy háborús képzelődés lehetett... és ma, ha visszapillantok a szezonra, szomorúan kell megállapítanom, hogy a rekordot erdőmérnök barátunk tartja öt darabbal. Megjegyzem, ő négy hétig „ült” az erdőn, és az ötből csak hármat lőtt húzáson. Jómagam — mi tagadás — valami egyet löttem. Azt is alig találtam meg.

Pontosan megjegyeztem a helyet, ahova esett, és nem hagytam el a helyemet, csak amikor már elsötétedett. Persze — először is — egy galagonyaág majd kiszúrta a szemem. Aztán pedig tapogatva, mint a vak a hajnalt, beletenyereztem földiszedertüskébe, meztelen csigába, friss őzbogyóba, egyszóval mindenbe, amibe egyáltalán bele lehetett tenyerelni — szerencse, hogy kevés ember jár arra —, végre megtaláltam a madaram.

Naplóm, hogy időrendben is összeszedjem az idei szalonka-
évad eseménytelen eseményeit, a következőket mondja:

Márc. 10. Ma jelentették az elsőket.

12. Kimentünk a Diósba. Nem sok reménnyel. Mégis meglepett, mennyit láttunk.

Öt darabból csak egyre tudtam rálőni.

Ezt az egyet aztán simán elhibáztam. Mondhatnám azt is, hogy alacsonyan jött, hangtalanul és gyorsan, mondhatnám azt is, hogy öreg browningom ki van már löve, és „kihagyta”, de minek mondom? Elhibáztam, és pont. Márpedig ha én első szalonkámat elhibázom, az az esztendő szalonkára már fuccs. Ez persze babona, de az vesse rám az első követ, akinek a sok általános babonán felül még nincsenek ilyen privát babonái is.

14-én remek időben voltunk Egerszárban. Hallottam egyet piszszegni, de látni egyikünk sem látott semmit.

15-én a Bocskor-hegyen voltunk. Csendes diskurálás esett arról, hogy a tavasz jobban az elmúlás felé tereli az ember gondolatait, mint az ősz. Olyan a tavasz, mint a vajúdo beteg asszony, akiből igaz, hogy új élet születik, de magában hordja az örök körforgás enyészetbe szálló gondolatait. Az ősz a víg szüretre melódiáit termi, és arra gondol az ember, hogy a tele kamra, gyümölcsök pirossága és kéksége, új bor zamata, halomban csörgő dió és karácsonyra érő sonkák mellett jöhet a tél, a köd, a zúzmara s a csengő szánkókkal mindjárt vadászatok ideje. Akkor lesz igazán otthonná az otthon, ha nagy tuskók zümmögnek a kályhában, és a faluvégen vidáman lobbannak fel a disznóperzselők tüzei...

Régi helyemre álltam. Kettő elcikázott felettem, mely alkalommal sikerült a cakkba lőnöm.

14-től 19-ig nem volt érdemes kimenni, mert olyan szelek voltak, hogy normális szalonka ilyen időben nem húz. A féleszűt meg lovagias vadász nem bántja. De meg úgyis elhibáztuk volna...

22-én hajtás rókára. Jó ilyenkor a sűrűket még egyszer átfésülni, mert itt-ott a koma be szokott számolni vedlésnek indult irhájával. Titkos gondolatunk pedig az volt, hogy talán egy-két hosszúcsőrű is akad. Láttunk is hetet. Pazar sortüzek után kettő megkerült. Engem üldözött a balsors. (Hát nem igaz a babona?) Az első hajtásban kigyalogolt kettő a nyiladékra, tőlem alig húsz lépésre. Amint

emelem a puskám, felrebbentek oly közel egymáshoz, hogy mind a kettőt lehozta volna egy lövés is, ha az utolsó pillanatban a puskám végén, túl a két szalonkán meg nem látom két szomszédomat, ki közben átballagott a nyiladék túlsó oldalára...

Búcsúképpen utánuk lőttem, de ki vagyok téve annak, hogy jövőre, ha már fiaikat is visszahozzák, az öreg szalonkák ujjal mutogatnak rám, hogy: „Ez az a bácsi, aki felett bátran elrepülhetsz, fiókám.”

Húsvét vasárnapja. Délután. Lapozgatok az emlékek fakuló lapjain. Némelyik oldal olvashatatlan, a másikon meg az emlékezet előhívója szinte megszólaltatja az eseményeket.

Amint kinézek az ablakon, a homályba hulló délutánon látom, a somogyi réteken virágzó füzek bólogatnak a patakparton, a bíbic kiabálva hintáz a laposok felett, hol a rétek zöldjébe éket ver a sárga gólyahír, és harang kong valahol a messze ment szeretettek és elmúlt idők mind ragyogóbbá, mind elérhetetlenebbé váló túlsó partján.

Húsvét vasárnapja van. Alkonyba hajlik az idő, és már úgy érzem: nincs eredménytelenség, nincsenek hiába megtett utak, lassan széppé válik az idej szalonkázás is, mint minden — ami immáron a múlté.

ÁPRILIS

Az éjszakában felhők járnak. Túl rajtuk talán pislognak apró csillagok, de olyan sötét van, hogy ez nem is bizonyos. Hideg arcával ott ballag talán a hold is, de halott fénye elfullad a felhők dombján, melyek délről jönnek, és komolyak, mint akiknek küldetésük van.

Alattuk csend. Csak a patak suttog sietős üzenetekkel, de ez a csendhez tartozik.

Fekete mezőkön, fekete bokrok közt szalad a patak, és fodrai megcsillannak néha, mint a hajnal ígérete.

Mitől csillog a patak? Talán a beleolvadt hó fehérségét hordja? Vagy napsugaras emléket vernek vissza benne? Mert a fényt ugyan honnét kapja?

Mindegy. Az éj fekete országában rohannak apró, csillogó vízfodrok, ide sügnak, oda sügnak, biztatnak, simogatnak, és lágy karjaikban a tavasz világosságának hitét hordják. Tudják, hogy a felhőkön túl csillagok vannak, hold van, nap van. Ég van — hát miért ne csillogjanak?

A réten álmos feketeség sóhajtozik, s alatta, mint játék kráterek, vakondtúrások süppedeznek, melyek alá befolyt a víz, és most öszsz erogynak a kis várak, mert a víz még az ilyen kis dombokat sem szereti. Ne nőjön senki a másik fölé: irigykedik, mert belőle hegyek nem nőhetnek. A víz az egyetlen demokrata, aki a szabadság és egyenlőség elvét becsületesen akarja megoldani, s közben kavicsdombokat rak a víz mellé.

A szántáson két nyúl ballag. Baktatásukban gond van és elmedződés. Majdnem összeütköznek, amikor észreveszik egymást. Az idősebb ijedten néz a kisebbre:

— Halálra rémítéd az embert!... Nem tudsz szólni?

A fiatalabb nem tud szólni, annyira megijedt ő is.

— Bocsáss meg — suttog végre —, nagyon elgondolkodtam, de annyi a gond és a veszedelem, hogy eszét veszti az ember...

— Hát ez igaz — nyugszik meg az öreg nyúl —, hogy vagy a fiatalokkal?

— Nőnek! Szépek, de a fejem szeretném a fába verni, hogy olyan közel ágyaztam az úthoz... emberek jönnek-mennek... már egészen szívбайos vagyok a félelemtől.

Ekkor megsuhogott fölöttük a levegő. A két nyúl lelapult, és eggyé váltak a földdel.

— Szamarak! — evezett fent tovább egy bagoly. — Nem titeket kereslek, de ettől a sok piszok esőtől elpusztulnak az egérkék. — És elimbolygott a falu felé, ahol a magtárak táján még gond nélkül éltek az egerek.

A nyulakba visszatért az élet, és ismét kinőttek a földből.

— Hát élet ez? — panaszkodott újra a fiatal. — Csupa rém az egész világ. Ez is csakolyan zsvány, mint a többi...

— Azt mondják, nem bánt — vélte az öregebb —, bár nem lehet hinni senkinek...

A szántás sarában cuppogva vágtatott feléjük egy nyúl.

— Vigyázzatok — szóit oda rohantában —, a Vörös jár a határban!

A két nyúl elrohant a fészek felé, és zakatoló szívvel takarta be a fiatalokat.

De ekkor már megeredt az eső.

A róka az erdő felől jött, és úgy suhant végig a barázdákon, mint a szél, mely alig érinti a földet. Bundája csapzott volt, orrát verte az eső, és barlangjában családi örömök voltak készülőben. Megrázta magát.

— Még csak ez az eső kellett! Se szimat, se nyom, se fene. Hát nem jobb az ilyen nyavalyás nyúlnak? Nyakig ül az élelemben. Ide harap, oda harap és megvan. Nem fut el előle a lóhere. És még ők panaszkodnak... Hopp, itt nyulak jártak! — És híres orrát rátette a csapára, melyen az előbb a nyulak elloholtak. Az eső szakadt. A róka orra niár a földet súrolta, de aztán elveszett a szimat, mert az eső szétverte az otthagytott párákat. Megállt. Leült, és belenézett a feketeségbe, melyből eső született.

Butaság itt keresgélni — gondolta, és elvágtatott a falu felé, hol tudott egy tyúkólat, melyen nyitva van az ajtó, de az udvarban akkora komondor őrködik, mint egy borjú. Veszély, veszély, de a fiatalok maholnap megjönnek. Enni kell sokat addig. Tej kell, erő kell, hogy a nemzedék is erős legyen.

A szérűk alatt az esti füst kesernyés szaga lengett még, és csend volt a faluban, mert hajnal felé járt az idő, amikor a kutyák elmondták már egymásnak az összes kutyapletykákat.

A róka becsúszott a kerítésen, és orra remegve kapkodta össze a szimatokat, melyek hidegek voltak, és hiányzott belőlük a komondor veszedelme. Fülelt. Ez nem rendes dolog! Hol a kutya? Ekkor vékony, sokhangú nyöszörgés ütötte meg a fülét, amitől egyszerre jókedve kerekedett.

— Szóval a kutyaasszonyságnak is kicsinyei vannak? — mosolygott. — Szép dolog, nagy dolog! — És vidáman indult a tyúkól felé, melynek ajtajában kidüllesztett mellel ült a kakas. Aranykarikás szemével vaksin nézett a sötétségbe, honnét a róka sompolygó nesze hallatszott.

— Kakatt... kerrr... Jár itt valaki? — És kinyújtotta nyakát, hogy többet lásson.

— Szegény utazó vándor vagyok — mondta a róka magában, és leemelte a szép kakast nyakánál fogva. A kakas nem kérdezett többet, úgy látszik, nem volt kíváncsi többé világi dolgokra, a róka pedig kisurrant vele a rét felé, hol ekkor már nehéz ködök jártak, melyek a hajnal ébredését várták.

A róka belerohant a ködbe, mely összefolyt utána, és gomolygott tovább, mintha mit sem látott volna.

Az erdő fái egyszer csak felálltak előtte a ködben. A róka letette a kakast, és figyelt, mert az erdő titok még a rókának is, és veszedelmeket rejt néha magában. De csend volt. A fákról lekoppantak a tavalyi levelekre nehéz esőcseppek, az utakon csak a köd sóhajtott. A róka újra elindult a kakassal. Amikor besurrant az erdőbe, valami madár rebbent fel előtte. A róka megtorpant.

— Ijesztgetsz, nyavalyás! — szuszogta, mert a kakas tollai az orrát csiklandozták, és nehéz volt, mint a só.

A fák némán álltak az éjszakában, és ágas ujjakkal a levegőt tapogatták, hogy kiterjeszthetik-e már levélszányaikat, és virágjaikra nem hoz-e bajt a hajnali dér. De az idő itt van már. A föld küldi az élet nedveit, és erei duzzadásig tele vannak, de a levegő még hideg, s így gondjai vannak a szegény fának. Merjen-e virágozni? Merjen-e levelezni.

A róka nem érzi a fák aggódását. Halkan surran az ismerős csapáson.

A nyiladékon megáll és körülnéz, bár nem sokat látni, de nem lehet tudni... baj is lehet...

Az erdő legsűrűbb részébe ért. Itt már nem siet. A szederindák szövevénye alatt átsúszik, hogy a hasa a földet éri. Igen, nem sok idő van már a fiak érkezéig. Duzzadt csecsbimbói súrolják a hideg, nedves avart, és arra gondol, hogy nemsokára meleg szájacskák tapadnak rá, és ez nagy gond és nagy boldogság lesz.

Az öreg bükk tövében ott ásított a rókavár szája. Sötéten, melegen. Leült a róka. Letette a kakast, és nézte a bejárást. Itthon van az ura? Körülszaglásztta a bejárást. Igen. A levegőben ismerős, meleg szimat lebegett. Felkapta a kakast, és gond nélkül surrant be a várba.

A sötétségben ura szemei világítottak.

— Már féltettelek — mondta kedveskedve —, ilyen állapotban többet nem engedlek messze. Gege népéből hoztam egyet. Még hozzá sem nyúltam. De látom, te sem jöttél üresen... Ügyes és bátor asszonyka vagy. Szép fiaink lesznek... De most együnk. Egyiket megesszük, a másik itt marad neked, hátha megérkeznek a fiatalok, és akkor élelemnek kell itthon lenni.

A barlangban ezután már csak a csontok ropogtak. Azután ez is elhallgatott, és összebújva elaludt a két róka.

... Künn a nedves szántáson pedig lapultak a nyulak. A portyázó róka réme még ott leskelődött a sötétségben, és nem akart hajnal lenni.

Csak a patak csobogott vidáman, és üzeneteket hozott messze tájakról. Fodrai felcsillantak, és becsukták újra szemüket. Apró hullámai megrázták a tavaszi nádszálakat, melyek búsan álldogáltak forgóikkal.

— Mi a bajotok? — susogott a patak. — Ébredjetek! Túl a hegyen most születik a fény, és ti kishitűen gubbasztotok. Hát nem érzitek? Jön a fény, a meleg, a tavasz!

Ekkor vált el a dombok éle az égtől. Az ég magas lett egyszerre, mert elszakadt a földtől, hova az éjszaka feketesége ragasztotta. A dombok gömbölyűek és puhák lettek, mint nagy, lágy kenyerek, tetejükön pedig meleg kezével végigsepert az első napsugár.

És erre megmozdult a rét, a nád, az erdő.

Az erdőben csattogva szólt a feketerigó, és fuvolázó, lágy muzsikája behullt a rókavárba, hol békén aludt a két róka, és a nótára álmukban megnyalták szájukat; a szántások felett egy pacsirta ájtatoskodott, és hangján világosan meg lehetett érezni, hogy imádkozik.

A barázdákban gondtalan nyúlasszonyságok baktattak, vagy vitorláztatták füleiket, csak úgy megszokásból, ám az is lehet, hogy morzejeleket váltottak egymással; a tavalyi nádszálak is kihúzták magukat a patakban. Kopott zászlójukat odatartották a hajnali szélnek — ki a fodrász tisztét tölti be az erdő és mező világában —, és kacéran néztek a patak tükrébe, mely csupa nevetés volt. Apró hullámgyűrűi is ott karikáztak az öreg nádszál körül, és felszóltak hozzá:

— No, öregúr, kár volt, ugye, szomorkodni?

— Igaz, igaz — bólogatott a száraz nádszál —, de olyan végtelen volt az éjszaka, és én nem magamat félttem, hiszen tudjátok... — És szemérmesen nézett a hóna alá, hol ekkor született harmatos zölden az első nádlevél.

MÁJUS

Elmúlt már a hejehuja az erdőn. A csapongó nászrepülések vidámsága elszakadt, mint a hegedűhúr hajnaltájon. A madárszívek ablakán hűvös józansággal bepillantott a fészek gondja, az anyaság aggodása, és ha szól is a madárdal reggel vagy alkonyattal, az már nem a régi, felelőtlen ujjongás, hanem vagy a hála vagy a kérés vagy a panasznótája.

Hiszen nem mondom, a hímje még most is felrikkant, hogy így meg úgy, vagyunk mi még olyan legények... de ha meglátják a fészen ülő asszonykák aggodalmas, lázas szemét, egyszerre elhallgatnak, vagy csippannak bocsánatkérőleg, hogy ők azt nem „úgy” gondolták, és nagyon csodálkoznak, hogy a feleség egy pillanatig is kételkedett az ő komoly mivoltukban. Ez igazán nem szép!... Egyébként pedig tessék, itt van ez a felséges kukac...

És árnyékos, titkos lett az erdő. A szél csak a tetején borzong végig, és ha szét is nyitja a fák boglyas fejét, összecsucolja megint, mert nem illik beleskelni más mindennapi életébe.

Ilyenkor hamvasabbak az erdők, éberebbek az éjszakák. A békamuzsika zsongása harmonikázva verődik házunk falának, és lehull a földre. Elgondolom, hogy ha e sok hang mind hangjeggyé válna reggelre, kocsival kellene elhordani a házunk mellől...

Hát ilyen bolondokat gondol néha az ember, és hallgatja az éjszakát, amikor egyszer csak a szomszéd kéményen elkezd kelepelni a gólya.

Lehet, hogy ez a békáknak szól, de lehet valami éjszakai ájtosságnak is, melyre felébred az asszony.

És megszólal:

— Hallja, hogy kelepel a gólya?

— Nem, nem hallom... egyébként is alszom...

— Jó, jó! Egész nap nincs itthon, és még ilyenkor sem akar beszélgetni... Erről jut eszembe, hogy Zoltán bácsinak kellene egy őzgerincet küldeni.

— A gólyakelepelésről az őzgerinc? Nagyon logikus...

— Mindegy. Most megbeszélhetjük...

Sóhajtottam. Legyünk túl rajta.

— Az nem megy olyan könnyen — mondtam. — Tudja, hogy válogatok. Nekem nem a hús a fontos...

— Márpedig Zoltán bácsinak csak valami fiatal „dolgot” lehet küldeni...

— Küldjön neki friss tojást... ez még egészen embrionális...

— Nagyon szellemes, de én már megbeszéltem Gyurival. Van egy tavalyi bak. Sánta. Olyan nagyokat lép... sajtarba... vagy hogy is mondják... a ló szokott úgy...

— Csöbörbe...

— Igen, igen!

(Gyurit ki fogom oktatni! Járt az erdőn egy kis bak, mely hurokba lépett talán, vagy másként megsértette az egyik hátsó lábát, mert magasra felkapta minden lépésnél, mint a cseberbe hágó ló. Úgyis elhatároztam, hogy meglövöm, de nem szeretem, ha az asszony úgy rendelkezik a vaddal, mintha azt mondaná: „Mari, ezt a kakast reggel ölje le...”)

— Jó, majd meglátom... — És szuszogni kezdtem, mint akire azt mondják, hogy „egészségesen alszik”. Feleségem azonban nem hagyta magát.

— Holnap kimehetünk. Vasárnap van. Kocsival becserkésszük...

— Jó! — ásitottam és bevacoltam, jelezve, hogy a továbbiakban egyedül akarok maradni az éjszakával, a békamuzsikával és gondolataimmal, melyek visszanéztek rám az ablakból, és elszaladtak a patakpartra, hol békák és felhők úszkáltak a víz csillogásában; felszálltak a gólyafészek peremére, hol fél lábon álmodozott az öreg gólya, és csak puska kellett volna a vállára, hogy olyan legyen, mint egy gránátos, ki löportornyot őriz; aztán visszaszaladtak hozzám, hogy elmondják: mit láttak, de már csak álmaim közé értek.

Másnap kedvetlenül húztam ki a puskám. Mondom, nem szeretem az ilyen gerincvadászatot, pláne ha megrendelik. De a feleség nem nyughatott. Csak menjünk! Holnap feladja a gerincet, holnapután ott van.

Mentünk. A nap már alkonyatra hajolt, és aranyos küllői felértek az ég tetejére. Az úton porfelhő úszott, a mélyedésekben még csillogott az áprilisi rengeteg eső, de másutt már lázasra cserepedett a föld a májusi szárazságtól.

Az erdőben pedig szúnyogfelhők. Ennyi szúnyog talán sose volt erre. A tocsogókban megállt a víz, és szépen szaporodtak szúnyogék. A lovak nyaka feketedett tőlük. Csípős megjegyzéseiket azonban tőlünk sem sajnálták...

Az egyik vízállásról vadkacsák rebbentek fel. Csupa gácsér. Itt kaszinózhattak a betyárok, amíg a szegény asszony feje föl a fészek gondjaiban.

Az erdőben lassan árnyék nőtt a földből, csak a fatetőkön járt még világosság. Szúnyogék pedig belénk szerettek. El nem maradtak volna világért sem. Vidáman döngicséltek felettünk, és lakodalmat csaptak a fülünk hegyén.

— Ne hadonásszon — szóltam feleségemre —, mert minden vad elriad.

— De akkor megesznek a szúnyogok... — méltatlankodott.

— Mi, illetve Zoltán bácsi megesszük az őzet, minket a szúnyogok, a szúnyogot a fecske, a sólyom és így tovább. Ez a természet örök körforgása, melybe nem szabad beleavatkozni.

— Hát én nem bánom! — veszekedett. — Én nem körforgok, és nem engedem magam kiszipolyozni. Máskor nem volt itt ennyi szúnyog...

— Ezek még csak kis fiaszúnyogok — vigasztaltam —, egy hét alatt megnőnek. Mi lesz itt akkor! Hajaj!

— No, nem is jövünk ide se többet! — mérgelődött.

(Hála isten! Most már tudom, mire jó a szúnyog. Eddig hiába törtem a fejem.)

Az erdő elcsendesedett. Egy-egy legelésző sutát láttunk, de a kis sánta bak nem mutatkozott. Egyszer aztán... az egyik tisztás szélén ott csipegett a kis sánta, és emelgeti hátsó lábát, mintha dróton rángatnák.

A kocsi megáll, és én szinte sajnálkozva emelem fel a puskát. Egy öreg bakot szépen belopni — igen! De egy ilyen tacsót kocsi-ról lelőni, amikor olyan bizalmasan néz két fényes szemével...

Már majdnem meggörbítettem az ujjam, amikor megszólal a kocsis:

— Tessék hamar leszállni...

Megörült ez?

— Gyorsan, kérem, mert elsüllyedünk...

Ekkor már magam is láttam, hogy hiba van. A rudas szó nélkül lefeküdt, a nyerges pedig készült elmerülni. A kocsit a feneke fogta meg. Persze ugráltunk le ész nélkül, feledve bakot és szúnyogot.

Mindez az erdőnek egy teljes száraz helyén, hol évekig jártunk, és most sem látszott egy csepp sár sem. A sok eső azonban alámos-ta, az araszos száraz réteg alatt feneketlen lekvár. Ember vidáman járhatott rajta, de lovat, kocsit már nem bírt el.

A lovak kapálóztak, az istrángot megfeszítették, levetni nem lehetett, tehát neki a bicskát, mielőtt még valamelyik eltöri a lábát.

Mit részletezzem? A lovakat egy óra alatt kihálásztuk, további egy óra alatt a kocsit. Közben a rúd eltörött, a szúnyogok pedig da-gadtra szórakozták magukat.

A kis bak vidáman kapkodja a lábát ma is, Zoltán bácsi édes re-ménységgel gondol a gerincre, amit eddig már el is felejtett volna. Feleségemnek van egy rémes témája, melyet már téli estéken, hangulatlámpa alatt, „Halálveszély az ingoványban” címmel így fog barátnőinek előadni, én pedig örülök, hogy a lovaknak nem lett semmi bajuk.

Szóval mindenki elégedett.

Hát nem csodálatosak a sors útjai?

Volt azonban egy szép bak ebben a májusban, mely elindult felém. Közben... de hát ez nem így kezdődött. A bak reggel hétkor indult el, mi pedig háromkor.

Akkor kezdett hamvasodni az ég, és színe lenni a falevélnék. A pataokban szóltak a békák, az erdőben a fülemülék. Egyébként vendégségben voltam, és egy órakor fekvőtűnk le. Ehhez mért bam-basággal pislogtam, és csontjaim szinte csikorogtak az álmoságtól.

Ballagtunk fel a hegyre. Csendesen.

— Könnyű magának — mondtam később az erdőörnek —, ki-aludta magát...

— Vendégség volt nálam — szuszogott —, kettőkor fekvődtem le.

Erre megnyugodtam. Nekem kell erősebbnek lennem... egy órával...

Akkor felértünk az élre, megálltunk. A völgyben álmos párák úszkáltak. Körülöttünk bokros sarjerdő. Milliós zöld bokor. Vajon melyik mögött hallgatódzik az az öreg bak, melynél szebbet a „leg-öregebb emberek sem láttak”?

Itt cserkészetről szó sem lehet. Meredek, kavicsos oldal, zörgő avar. Várni kell.

Leültünk. Márpedig katonaviselt embernek illik tudni, hogy amíg áll az ember, nehezen alszik el, de ha leül...

Közben feljött a nap, ragyogott a harmat, és kinyitotta szemét az erdő. Így kellett lennie, mert így volt, amikor — felébredtünk.

A zöld tengerben azonban nem változott semmi. Sehol egy megnyugtató vörös folt, így a messzelátóra sem volt szükség, hogy bak-e az illető.

Békés, nagy csend volt. Ekkor a túlsó oldalon megmozdult valami. Errefelé, úgy látszik, még nem vedlettek meg az őzek, mert barna volt a csuhája. Messze volt még, de csak őz lehetett. Az is volt! Nagy testű bak. Az agancsát nem lehetett jól látni, mert mindig takarta valami.

És jött felém. Jött, jött! Már kétszáz lépés... már százötven... már csak százharminc...

De miért siessek a lövéssel? Idejön úgyis a szózóra, mely alattunk van kődobásnyira. Hiszen ezek a vadász legszebb pillanatai. Jön... jön! Még nem láthat bennünket, s ezekben az izgalmas pillanatokban annyi szép megfigyeléssel lehet gazdagabb az ember.

Miért siessek? Ez a bak az enyém! Szép, sőt kapitális agancsát főhelyre teszem a többiek között. Uram bocsáss... talán még a kiállításra is elküldöm! Miért ne küldeném el? Elküldöm. Megnézheti akárki! Meg is nézi. A vadásztestvéreknek felcsillan a szemük. „Láttad? — mondják. — Ez az ember nemcsak firkálni, de vadászni is szokott...”

A bak pedig jött, jött... A gerincét pedig — üsse a kő! — elküldöm Zoltán bácsinak... Huj, azt a keserves mindenségét!

Rohan a bakom. Viszi a trófeát. Viszi a gerincet! Kapkodok. Hol itt bukkan fel egy tized pillanatra, hol ott. Aztán csak ott... aztán sehol...

A vadór a fejét vakarja, én pedig megjöttem a kiállításról.

Később pedig vállvetve szidjuk a nyulak terjedelmes atyafiságát, mert egy nyúl volt az oka mindennek. Amikor már emeltem a puskám, a bak lába előtt kiugrott egy mennykő nagy nyúl, és úgy megijedtek egymástól, hogy még talán ma is futnak.

Egy darabig mérgelődtem még, de aztán megbékélt az erdő.

A gyalogút puha, zöld tenyerét tartotta elé, hogy lassan járjak, mert a fészekben megijednének a kicsinyek, a visszacsapódó zöld gallyak simogatva utánam sóhajtottak, hogy nem olyan nagy baj az, mert itt lesz az a bak máskor is.

A patak sietve bukdácsolt mellettem, és megkérdezte, nem küldök-e a Júniusnak valami üzenetet, mert ő elibe siet, és ha valami hírt kellene vinni, csak szóljak.

Szívesen elviszi!

LESKELŐDÉS

Híre-pora sincs már annak a sok esőnek, melyet annyit szidtunk. Beitta a föld, elhordták a szelek és felszívta a szivárvány... Pedig most kellene. Most! De hát nincs. Kívánva kívánják füvek, fák, vetések, minden, de nem jön. Nem is csodálom. Annyit küldtük különféle csúnya helyekre, hogy elment. Megsértődött, és most kéreti magát. Privát ember persze hiába kéri, az nem elég. De szóltam már a katolikus papnak, a lutheránusnak és a kálvinistának is, hogy tegyenek valamit az eső érdekében. Meg is ígérték. Azóta még nagyobb a szárazság...

Az erdő is olyan, mint máskor augusztusban. Kiégett, cserepes, pókhálós. Már hajnalban olyan fülledt, mint a kemence. Izzadva ténfereg benne az ember. Lába alatt pattog a gally, morzsolódik a falevél, és egy zöld gallyat tolok magam előtt, mert a keskeny utat úgy összevissza kötözték mindenféle pókok, hogy szúnyog legyen a talpán, amelyik itt elrepül.

De a szúnyognak is van ám esze! Nem fönt repül a pókhálók csapdái körül, hanem lent, ahol mindenféle lábak járnak. Például az enyém! Amint megállok, hogy bekukucskáljak egy-egy tisztásra, szépen elhelyezkednek a vádlimon — és elő azzal a kis szivattyúval!...

Kapkodom is a lábam rendesen.

Egyik fordulónál valami vöröset látok mozogni. Róka!

Rudas erdőben járok. Kora hajnal van, még alig szürkül az idő. A róka nem vett észre. Egy kis földhányás mögé ugrik, honnét már ketten gurulnak elő. Játszanak. Lassan csúszom előre, hogy többet lássak.

Alig vannak húsz lépésre, és csodálatosan szép lenne az a film, melyet most lehetne csinálni. Öt kis róka játszik anyai felügyelet alatt. Mozdulataik puhák, mint a hajlós ágé, a szemeik ravaszul csillognak, amint a másik mozdulatait lesik. Az egyik valami csontot tart a szájában, melyet megfog a másik és úgy mennek egymás mellett, mint az iskolás gyerekek.

A mama akkorát ásít, hogy majd az állkapcsa ugrik ki. Szeme azonban jár ide-oda, figyel, és fülei mozognak. Halk suhogással egy galamb száll fölöttük a fára. Minden mozgás erre megszűnik. Egyszerre. Mintha az életet egyszerre kapcsolta volna ki belőlük valaki.

Aztán megy tovább a játék.

Öreg rókavár ez, számtalan kijárással. A kölykök bebújnak egy-egy lyukon, és a legváratlanabb helyeken jönnek elő; kergetik egymást, és szinte összeráncolják homlokukat, hogy melyik lyukon bújik ki az „üldözött”. Az persze éppen a háta mögött jön ki a leskelődőnek, és elkapja a farkát...

A legjobban élvezem azonban a látvány tűneményes csendességét. Pedig a mozdulatok gyorsak, mégsem hallok semmit. Mintha a levegőben járnának.

Múlik az idő. Nem várhatok. Elkezdek cincogni, mint az egér. Újra megdermed az egész család, és merőn néz felém. Azt mondhatnám, pontosan a szájamra, ahonnan a hang jött.

Az utánzás azonban nem lehetett tökéletes, mert nem mozdulnak. Ülnek, mint egy nagy és öt kis kutya. Végtelen kedvesek. A kicsinyek arcában inkább ravasz kíváncsiság, az öregében valami nyugtalan gyanú. Nem, az az egércincogás nem volt igazi...

Meredt mozdulatlanság van a levegőben.

Mi lesz most?

Kezem csigalassan csúszik a messzelátó felé, s amikor a szememhez akarom emelni, alig hallhatóan nekikoccan a kabátgombomnak. A hat rókát abban a pillanatban mintha egy láthatatlan erő beszippantotta volna a lyukakba. Ha nem erdőben lennék, most határozva kellene nevetnem.

Két kistróka ugyanis a nagy igyekezetben egy lyukba rohant és megszorultak. Félig a lyukban, félig kint. Apró lábaik kétségbeesetten rúgták a port, és a farkuk ijedten vitorlázott. Nagy volt a rémület, míg végre eltűntek ezek is.

Szép volt, de azért holnap elküldöm a kutyákat.

Egészen elfeledtem, hogy nem rókanézni jöttem ide, hanem azért a bizonyos bakért...

Erősen világosodik. Lassan bogoزم végig az utakat, kileskelek a nyiladékokra, de sehol semmi... Csak szúnyog és kullancs. Nem csodálom, ha a vad csak éjjel mozog. Nagyon sokat szenvedhetnek ezektől a vérszopóktól.

Valami keményre lépek, pedig tapogatva rakom lábaimat. Egy zöldharkály (küllő) feje. Tollak. Mérgelődöm. Itt fészkel valahol egy héjapár, de hiába keressük. Véres munkájukkal azonban mind sűrűbben találkozunk. Gerle, örvös galamb, fácán széttépve hol itt, hol ott.

Mégiscsak kihozom az uhut. Hátha sikerül.

Vége egy őz! Gyanútlanul csipegetve jön felém. Suta. No, csak menjen békességgel! De nem megy. Tíz lépésre megáll, tipródik keveset, aztán lefekszik. Vakarózik szegény állandóan, szinte rossz nézni. Dobálja a fejét, fülével legyez. Igazán szívesen megvakarnám a hátát. A kullancsokat is kiszedném... Sőt egyelőre azzal is megelégedném, ha észrevétlen elfüstölhetnék innen.

Nem megy. A suta észrevesz és eliramodik. Nem messze pedig mély hangon riaszt egy bak.

Az a bizonyos...

Pár nap múlva pedig kivittem az uhut az erdő szélére, hol a héják portyázni szoktak. Nem sok reménnyel. Az ilyen héja kiszámíthatatlan. Legtöbbször úgy tesz, mintha másutt lenne sürgős dolga, és az uhut kutyába se veszi. De hátha bal lábbal kelt fel, és mérgesen nekimegy a bagolynak?

Elsők — természetesen — a szürkevarjak. Hagyom őket a zenebona kedvéért. Most látom csak, milyen esetlenül vagdosnak a bagolyra. Ideiek. Ugyancsak korán kireptettek. Egy öreg van köztük, az szinte terelgeti fiait a bagoly közeléből. Ezt már nem engedem, s az öreg hangos tottyanással esik az árpa közé. Egy fiatal pedig a hátam mögé.

A lövésre messze károgások felelnek.

Csak gyertek! Nem várom én azt a héját!

Jönnek is. Nagyon magasan. Szépen szól a puska, a varjak pedig szépen — repülnek. A sötét bokor alól nehéz távolságot becsülni.

Most jöttek meg a vörösvércsék. Ez is egy fészkalja lehet, mert megismerem a fiatalokat, melyeknek alsó tollmintája sokkal szebb. Töretlen a tolluk, és hiába integetek nekik, hogy ne piszkálják a szegény uhut. Benézek a nyíláson, egyébként füttyülnek rám. Némelyik megáll a levegőben, hogy golyóval is kényelmesen lelőhetném.

Szerencsére jön egy szürke. A lövésre szétrebbenek a vércsék, a szürke pedig kezét-lábát széthányva vágódik az árpába.

Most egy kis szünet van. A nagy bokor alól leselkedem, hogy nem száll-e le valami az öreg bükkfára, mely a hátam mögött van.

Ollóval csipegetem ki a leveleket, hogy jobban lássak, de az egyik nyílásnál hamar le is teszem az ollót, mert három idei szürkevarjú ül az egyik száraz ágon. Nem értem. Valami bajuk van ezeknek, hogy a lövöldözésre nem mentek világgá?

Sörétnek kicsit messze vannak; elő a kis golyósat. Alig csettenik, s a középső lefordul az ágról. A másik kettő csak éppen hogy utána nézett. (Nem tudnak ezek repülni?) Következő lövésem — kapkodtam persze! — a fa oldalán koppant. Szidtam magam. A szidásnak meg is lett a foganatja, mert a két következő lövésem „egyes” volt s az ág üresen maradt.

Hat szürkevarjú már eredmény, s én örültem, hogy kijöttem. Többre számítani nem lehet. Amikor bebújok a bokorból, akkor jön még egy varjú, de nagyon magasan. Nem engedem. Ez a hetedik.

Összeszedjük a varjakat. Sietek a golyóval lőtt háromhoz. Jól sejtettem, hogy ezeknél valami nincs rendjén. Ritkaság, de a varjak valami csontbetegségben (talán angolkór) voltak. Lábukon az ízületekben bunkós daganat, és ujjaik is csökevényesre ferdültek. Hogy repülni tudtak-e, ezt nehéz lett volna most már megállapítani, de valószínű, mert azon a fán fészük nem volt.

Rádásul — amint hazafelé siettem — az öreg bak megint rám riasztott. Arrafelé fenyegettem:

— Jössz még, öreg, a konyhára!

Tegnap aztán megjött az eső. Úgy éjfél tájban. Szörnyű zenebóna előzte meg. Nem csoda, a levegő szinte reszketett a villamosságtól, és az égi erők mély hördülésekkel gurguláztak a felhők hátán. A kivilágítás félelmetesen szép volt, és egy megfelelően kiteremtett reccsenés után levágott a szomszéd pusztán. (Amint később megtudtam, egy szegény cselédember tehenét vágta agyon. Felesleges erőpocsékolás volt, mert a tehennek fele mennykő is elég lett volna... Egyébként tudtam volna annak a villámnak egy-két címet adni, ha mindenáron ütni akar.)

A nagy csattanás után kilyukasztotta a fellegek esernyőjét, mert zuhogva megeredt az eső.

Este pedig kimentem meglesni az öreg bakot, mely már tűrhetetlenül szemtelen volt. Nem tudtam úgy kimenni az erdőre, hogy rám ne kiabáljon, ki ne csúfoljon, s ebben vele tartott az erdő is, mert visszhangozva, kacagva ismételte a riasztást, és az öreg fák azt mondták:

— Báaa... aa... hahaha...

De ma, ma én leszek felül! Nemcsak azért, mert magaslesre ülök, de nem kell kapkodnom a lábam, és nem én mozgok, hanem a bak.

Füstölögve, párás köddel jött az alkony. Először egy kis suta jött ki a nyiladékra. Sietve, kapkodva legelt. Biztosan fiai vannak. Aztán egy nyúl ballagott el alattam, de az én szemem már a sűrű vágáson volt, melyben kifelé mozgott valami. Az ágak elhajoltak, és egy vörös folt kifelé tartott a nyiladékra.

— No, öreg kujon, írhatod a végrendeletedet!

Talán írta is, mert a nyiladék szélén megállt, és csak állt... állt... Közben erősen sötétedett. Ideges lettem. Ez a vén akasztófárávaló nem a végrendeletét írja.

De aztán megrezdültek az ágak, és a bak kilépett a nyiladékra, és ahelyett, hogy megállt volna, hosszú léptekkel a túlsó sűrű felé tartott.

Nem tanakodtam. Ez csak ő lehet. Nagy test, kurta, erős agancs — már amennyire a homályban százharminc lépésről láthattam.

Éreztem, hogy a golyót jól eresztettem el. Hallottam a becsapódását. A bak csak egyet ugrott a sűrűben, aztán csend.

— No, öregúr, most hahozázzon kelmed!

Csend volt. Az erdő hű maradt az öreg lovaghoz, mert a puska visszhangjával nem játszottak a vén fák. Ráfeküdtek lomha párák a csattanásra, és most csak az esőcseppek potyognak a fákról.

Nem sietek. Egy kis önvád piszkál. Meglőttem a legjobb bakot az erdőn. A jó bakok apját. Talán nem kellett volna...

Igen, itt fekszik. Csak egyet ugrott. Agancsával beletúrt az avarba. Szép lövés. Fejét felemelem, és tartom... tartom. Aztán visszajetem. Újra felemelem.

Csúnya, fehéres, gyöngy nélküli, kopott agancs.

Ez nem az a bak!

Öreg ez is, de nem az! Most érzem csak, hogy a szúnyogok is csípnek, sötét is van, dolgom is van otthon, meg minden...

Feltesszük a kocsira.

Gyerünk haza.

A fordulónál valami elugrik az egyik tisztásról, aztán keményen, győztesen rám kiabált az igazi. Mély hangja végigharsan az erdőn. Elszáll a csalitok felett, és beleütközik a szálerdő fekete falába, s az öreg fák csak annyit kiáltanak vissza belőle, amennyi nekem jár:

— Haaa... ha-ha-ha!

JÚNIUS

Lehajlik a nap az erdő mögé. Délután esett az eső, és most könnyű párák úsznak a csapadék felett. Langyos, meleg párák, melyeket a föld lélegzett ki magából, hogy elment a nap, mélyebb lett az árnyék, és hűvösebb az esőszagú levegő.

Messze látni innét a magaslesről, hova feltelepedtem elejteni azt a bakot, melyet ha meglőnék, egyszerre nem „az” lenne, amire gondoltam, mert „azt” meglőni úgysem lehet.

Alattam az erdő, mely titokzatos lett egyszerre, hogy zöldbe borult, és ezer fészket fogott águjjai közé.

Varjak jönnek valahonnét messziről. Veszekedve, károgva szokás szerint. Még csak mint kis pontok látszanak az alkony és hajnal csendjének ezek a kíméletlen vámszedői. Vajon mit hajtanak? Semmit! Egymást! Heten vannak, mint a gonoszok. A hetediket vagdalják a levegőben. Annak nincs párja. Elmaradt tőle, vagy nem is volt már régen? Eltemette a téli hó, és tollát széthordták tavaszi szelek? Nem lehet tudni. Most egyedül van, és marják. De hát hova menjen? Még a saját fajtája is űzi...

Átszállnak a fejem felett. Amikor észrevesznek, felvágódnak, és lekiáltanak hozzám valamit. Jót nem. Aztán sürgősen otthagynak, mert egy lomha ölyv került a szemhatárra. Utána! Ebben már egyet értenek. Az ölyv megunja a veszekedést, a károgást, leszáll a fák közé. A varjak ide már nem követik. Nem lehet tudni, micsoda veszélyt rejt az erdő homálya. Magasan keringenek egy darabig, az ölyv beszállóhelye felett, aztán újra neki a hetediknek... Vége a barátságoknak.

Már rég eltűntek a lilából sötétkékre vált ég alján, még mindig hallom károgásukat. Szegény hetedik!

Leszállnak majd valahol valami öreg faóriásra, melynek magját azok a felhők öntözték, melyek Napóleon hadai felett is villámlottak — és elbóbiskolnak, de szemük éberén nyílik, ha hangosabban zendül a szél a kopasz ágak között. Mert az ilyen öreg fán mindig

akadnak száraz ágcsontok, melyekben megállt az élet, s amelyek olyanok, mint a vénember bütykös ujjai: porladásra várók.

Alattam észrevétlenül homály szakadt az erdőre. Halkul a dal, s a hűvös árnyak elől fészekbe húzódtak az erdő tollas kis síposai, furulyásai, dombérozó, kurrogó, bűgő zenészei. Mert nem jó hanguoskodni ilyenkor már, amikor a sötétség démonai kinyúlnak fekete kezükkel a földből, és hideg, titkos zörrenésekkel tapogatják a tavalyi száraz avart.

Fülelek, mert a zörgések erősödnek. Ez az a pillanat, amikor a vad kilép a nyiladékokra, tisztásokra, de még lőni lehetne. A zörgés azonban elhal. Talán egér futott a száraz leveleken, talán valami madár. Üresek a tisztások, melyekre odalátok. És ekkor arra döbbenek, hogy valami mozog alattam. Lassan fordítom szemem lefelé. Egy őz. Suta. Közvetlen alattam. Hogy ez hogy került ide — a jó Isten tudja. Kint áll a nyiladék közepén és legel. Fejét idegesen fel-felkapja, és látszólag siet az evéssel. Nézem, és szentül hiszem, hogy ez az őz megérzi közelségem, és nyugtalanítja. Mindenütt csend, hűvös, tiszta levegő. Fölötte vagyok 8-10 méterre, szimatot nem kaphat, mégis viselkedése olyan, mintha tudná, hogy itt valami nincs rendben. Néz előre, hátra, oldalt, közben idegesen harap a fűből, és szinte érzem, hogy minden idegével figyel, és minden izma meg van feszítve, hogy elugorhasson, ha megmozdul a veszedelem, mely bent van a levegőben. Mit lehet azt tudni, hogy a bennem levő és bizonyára kisugárzó rontási energia, gyilkolási szándék miként hullámszik körülöttem és miként rezdíti meg a vad ösztönös félelmének érzékeny antennáját? A kis suta távolodik tőlem, és minél messzebb kerül, annál nyugodtabb lesz. Aztán — hogy egy pillanatra másfelé néztem — úgy eltűnt, mint ahogy jött. Észrevétlenül. Megint egyedül maradtam.

Egy pár fogoly szaladt ki a nyiladéokra. Sietősen, óvatosan. Úgy látszik, ezeknek a fészket is tönkretette a víz. Máskor ilyenkor nem lehet párban foglyot látni, most — sajnos — sokat. Esős volt a május, és esős a június eleje. A föld egy darabig csak szívta, szívta be a sok vizet, de aztán azt mondta:

— Elég. Béka nő a hasamban ettől a sok víztől. — És becsukta milliárdnyi pórusszáját. És ekkor elindultak a kis esőpatakok a folyók felé, melyek megdagadtak, és gorombáskodtak a parti népekkel, füzekkel, hidakkal. Mély hangon beszélgettek és kamaszosan folyamkodtak, mert Hankó professzor úr jóvoltából megtudták, hogy még sok esőre van kilátás.

Jöttek a kis esőpatakok le a dombról, vad vágtaban arra, hol zúgva mormolt a folyó, és „anschluss” csináltak, lehangolva, eláztatva, megfojtva, ami útba esett. Aztán diadalmas örömmel csordultak a folyó zavaros ágyába, mely torkukra tette erőszakos kezét, és egy pillanat alatt belehaltak a nagy egyesülés örömébe. Nem így gondolták ezt a kis patakok, de már visszacsinálni nem lehetett.

Mögöttük sárban feküdtek a vetések, és iszapos, hideg hordalék alatt a fészkek. Pedig elindult már az élet a tojásokban, és a szegény fogolymadár kétségbeesetten szaladgált a rommá tett jövő körül. Hiszen kitartott ő a végsőig, és már-már felemelte a víz, mely alattomos, hideg ujaival marokra fogta a fészket, és vele együtt a szegény kis fogolyszívet is. Amikor aztán kihültek a fiókatermő tojások, kihült a fogolymadár szíve is. Ő csak az életet takargatta, mely meleg és titkos jövőt hord burkában. Amint hidegre vált a fészek: idegen lett, melyhez neki semmi köze.

Vissza se nézett. Szaladt a párja után fel a dombra, honnét messze lehet repülni, ha valami veszedelem elől menekülni kell. Talpalt a két kis fogoly fürgén, simán, amíg csak az erdőbe nem értek, hol a nagy fák hátán hangosan dobolt az eső, és az ég sokkal magasabban volt, mint az ő búzakalászos országukban.

És most átszaladtak alattam a nyiladékon. Szürkületbe vesző két kis madár, járjatok szerencsével!

Amíg a foglyokat nézegettem, és tűnődtem sorsukon, csendesen alám kúszott az est. Fekete taraja kiáll már a csalitokból, és hiába jönne most a bak, hiába állna ki a legnagyobb tisztás közepére, legfeljebb elmosódó árnyat látnék belőle, melyre löni nem lehet.

Kicsillagosodott az ég, és egy lappantyú leül elém a magasles korlátjára. Lelapul, halkan kiált, és „muzsikálni” kezd. Muzsika? Igen. Én annak hallom. Lágy perregése, igaz, egyhangú, és nem énekszó, de danája álmosító, titokzatos, mint maga a júniusi este. Napfényben meg sem hallanánk talán, de így este szeretnénk megsimogatni a titokzatos madarat, melynek hangja mintha ködből és elmúlt időkből jönne, mint a gyermekévek nagypénteki kereplője.

Haza kellene menni — gondolom magamban —, de most nem lehet, mert madaram még mindig itt ül, és dalolgat a maga módján. Nem zavarhatom. Én itt vendég vagyok, és ő a házigazda. A házigazda most önfeledten énekel, a vendég pedig udvariasan hallgatja. Amikor szünetet tart, azt mondom magamban: nagyon szép volt öregem!

Ő, úgy látszik, megérti, mert tovább dalol.

Messze az országúton autó szalad. Előtte világosság, mögötte sötétség. Úgy látszik, mintha valami kergetné a világosságot, melyet el nem ér soha...

Vajon kik ülnek benne? Érzik-e, hogy virágok, kalászok, tojások, fiókák, mind-mind rájuk gondolnak, kik hörgő masinájukkal megremegtetik körülöttük a földet, és múló fénykévéjükkel átsepernek felettük? És gondolnak-e arra, hogy az előre küldött fénynyelv mögött mint vágat annak édestestvére: az árnyék? Az egyiket el nem érik, a másikról nem szabadulhatnak soha. Bizonyára nem gondolnak. És rám se, ki már fázni kezdek, de nem mehetek, mert a „házigazda” most fogott a tizedik versbe... Elmondja ezt is rendesen, aztán fellendül a levegőbe, kiált egyet, és összecsapja a szárnyát, mintha önmagának tapsolna... Ejnye, ejnye, én bizony erről megfeledkeztem!

— Bocsáss meg, rég elkorhadt cserények álomfilkója, régen köddé vált pásztornépek kecskefejője, nem jutott eszembe. Azt hittem, csak magadnak énekelsz... és álmos is vagyok... nagyon álmos... És most hazamegyek.

HANZI

Egy vadkörtefáról leselkedem

A kedves kis szúnyogok vetélkedve döfködik ormányaikat harisnyám lyukacsai közé. Óvatosan vakaródzom. Gerle kurrog nem messze tőlem, s a rétek felől idáig ér a fonnyadó szénaillat.

Távoli dombok erdői zöldek, a még távolabbiak kékek, és párás messzeségük úgy réved felém, mint maga az elfutott idő: a múlt.

Csak a dombok éle látszik ide. A völgyekben valószínű falvak vannak és emberek. És posta és rádió és telefon. Jó itt egyedül lenni. Inkább csípijenek a szúnyogok. Nekik az a kis vér életkérdés, nekem nem. Azaz legközelebb mégiscsak csizmát húzok, mert ha ezek így csípienek tovább, nekem is létkérdéssé válik a dolog.

Egy hónapja készítettem itt leshelyemet. Egy szarvasbogár akkor még egyedül volt a sima ágon, legyek döngtek körülötte, melyeket ő agancsával igyekezett távol tartani. Amikor másodszor jöttem ki, már ketten voltak. A hím és a nőstény. A nőstény alul. Ez csak természetes. És most, amint felpillantok, szinte elámulok. A két bogár ugyanazon a helyen — sőt! —, ugyanabban a helyzetben. Az áldóját! Az „agancsár” ugyancsak bírja...

A sima ágon — most veszem csak észre — még egy szarvasbogár van. Egy gyenge „bika”. Úgy látom, a házibarát szerepét akarná betölteni, de az öreg szigorúan visszautasít minden közeledést. Pedig a „kis bika” megpróbál minden módot, de a nagy vészesen olózik a szarvaival, így kénytelen visszavonulni. Elindul nagy búsán lefelé az ágon. Felém.

Megvigasztalnám, de szarvasbogárul vajmi keveset tudok, így hagyom bánatával elvonulni.

Múltkori kis hantmadaram is itt billeg alattam egy hajlott ágon, és néha lecsap a földre.

Aztán újból felül az ágra, és ringatja magát.

Néha a szél szárnyai végigsuhintanak az erdőn, melyben most már alkonyi árnyak járnak, s ilyenkor az erdő hűse kiárad a vetések közé, ahol elfakult már a búzavirág, és gondterhelten bólogatnak a kalászkok. Szárukban lassúdik már az élet folyása, és a magok nehezen telnek. De azért egy hét alatt csak meg telnek, és akkor jöhet már a kasza. Szépen lefeküsznek a kalászerdők, mint ahogy ilyenkor elpihentek millió ősök millió éveknek előtte, és az élet megy tovább, az érett magok ölében új csírában, új kaszák alá.

Az erdőnek egy kis hajlása van, ahova nem látok, s onnét mint-ha valami zaj hallatszana. Ember? Kihajlok, amennyire lehet, s egy alakot látok felém jönni az erdő mentén. Alattam kell eljönnie. Ki lehet? Most már felismerem a szomszéd terület csőszét, aki a vadőri „hivatalt” is ellátja. Nem lehet a szomszédot irigyelni...

Ez az ember nem vadőrnek született. Mindennek, de vadőrnek nem. Kisegítő harangozó, kisbíróhelyettes vagy sírásó mindenestre jobb lett volna belőle. De vadőr?... Amint elmegy alattam, azt hiszem, a kalapját is leemelhetném, és nem venné észre. Alszik. Néz, de nem lát. Ha orvvadász lennék, ennek a területére ki sem mennék. Ezt az embert kijátszani nem virtus, hanem szégyen.

Csendben elballag, eltűnik. Sajnálom. Odahaza biztosan nem tudták mire használni, hát csőszet csináltak belőle. Arra igazán elég a fél ember is. Aztán jött az új vadásztársaság. Vadőr kellett. Olcsó. Nagyon olcsó.

— Itt van a Hanzi — ajánlotta a bíró. — Azt fogadják meg az urak. Úgyis a határt járja. Ismer az minden vadat, ami a határban van. — Így aztán Hanzi vadőr lett. Dupla hivatal, fél fizetés. Sok szégyen hivatásos vadőr pedig napszámba jár, mert sok az ilyen Hanzi, és kontárokat ma már nem tűr meg az országban senki és semmi, csak ez az áldott, türelmes magyar föld. Pedig a szomszéd terület szép, és lehetne rajta valamit kezdeni, de az új bérlők nem számolnak, és nem áldoznak.

Hanzi vasárnap délután feldobálja a sörösüvegeket, melyeket a vadászok szétlődöznek. Ha nincs üveg, feldobja a kalapját is, melyben nem sok kárt tesz már a legöregebb sörét sem, és zsebre vágja azt a pár fillért, mellyel az urak a kalapon esett sérelmeket orvosolják.

Nemrég Hanzi puskát is kapott, mert eddig csak a baltával járt a határban. A balta jó a csősznek, de nem elég egy vadőrnek. A vad-

örnek puska kell, mellyel a dúvadat irtja, és tekintélyét emeli. Az öreg mordályt azonban még nem hallotta senki szólni. Mert mit lőjön vele Hanzi? Rókát? Nem, erre nem is szabad gondolni. Hanzinak olyan bagó- és hagymaillata van, hogy a legifjabb rókanemzedék is röhögve tér ki útjából, de meg úgyis elhibázná...

Kutyát meg nincs szíve lelőni. Ismeri mind, ami a határban vadásztatni szokott, és ismeri gazdájukat is.

Kutyát lőni ki hallott? A kutyák között fővezér a bíróé. Hát azt már aztán mindenki beláthatja, hogy Hanzi nem bolondult meg a bíró kutyáját agyonlőni.

Pont a bírót. No, még csak az kellene!

Ide új puska, oda új puska, kapna Hanzi négyszemközt olyan két csattanós magyar ötöst bíró uramtól, hogy az új puska sem szól különbet. Így aztán a kutyák — melyek „csak úgy elszaladtak, kérem, a kocsni után” — vidáman „dolgoznak” a nyomorúságos vadállomány utolsó roncsain. Amelyik határunk közelébe téved, az persze nemigen megy többet a szekér után. Az ilyen drasztikus eltanácsolásért szegény Hanzit vonják falujában felelősségre, és Hanzi majd esküdözhet, hogy az ő lelkét ilyen „galádság” nem terheli. Tíz patront kapott az uraktól, és itt van mind a tíz, meg lehet olvasni — méltatlankodik.

A távoli dombok hátára ráfeküdt már az alkonyi ég, és ha kilátnék rejtekem sátrából, talán már csillagokat is látnék.

Halk zörgés lopakodik most az erdőben. Meg-megáll. Néha szinte elveszik, s ilyenkor azt hiszem, feketerigó moszatolt, s az vezetett félre. De a zörgés megindul megint, s úgy vélem, a bak — ha az lesz — ugyanott fog kijönni, ahol a múltkor, amikor a sötétség puskám torkára tette kezét. Most még jól tudnék lőni — célozgatok a rozson túlra —, de később...

A bak azonban nem várta magára. Szépen odaballag a célgomb alá.

Nem is tanakodom sokat: elnyomom a ravaszt.

A dörrenés visszhangja még harsogva újrázza magát az erdőben, és én már a bak mellett állok, és — vakarom a fejem... Nagy test, őszülő pofa, de az agancs... az agancs... Nem is értem az egészet. Más bakot itt még nem láttunk kijárni, mint azt az öreg bakot, melynek igazán kapitális ékessége volt. Ez pedig — nem az. Olyan

váratlanul jelent meg célozgatás közben, hogy nem is nézegettem a fejét — takarva is volt egy kicsit —, hanem okulva a múltkori hirtelen besötétedésen, latolgatás nélkül oldalba lőttem. Most aztán már késő az okoskodás.

Kezembe veszem a fejét, megnézem fogait. A bak öreg, és mégis csak nyársas. Araszos, tűhegyes agancsszárak szépen gyöngyözve. Nézem a belövést, átfordítom a másik oldalára, megtalálom a kilövést is. De nem messze mellette egy különös dudorodás van a bőrön.

Elő a kést.

Először ránézésre azt hittem: az expanzív golyó szétvált, s annak egy darabja akadt meg a bőr alatt. Kívágva azonban jókora göbecs került elő. A gyenge agancs rejtélye így megoldódott. Odahaza a fejtesnél még öt darabot találunk benne, melyek közül egy a hátsó bal lábát érte, azt eltörte, és a csontot erősen deformálta.

Bosszankodásom így azután örömmre vált, mert ez után a bak után jó utódok aligha estek volna, gyilkos agancsával pedig réme lehetett az őzek társadalmának.

Azóta megint elmúlt két hét. Ha az öreg bak most este kinéz az erdőből, megváltozott világot talál.

A szélben ringó vetések helyén tarlott kopárságok hallgatnak, s az erényi kalásznép keresztbe rakva alig zizzen, ha a szél búcsúszóra jön esténként, és nincs már kikkel beszélgetsen a megsárgult mezők világában.

A kereszteken szalakóta leskelődik a bogárnépre, egy-egy ölyv is elbóbiskolt rajtuk, amíg csak el nem indulnak a szérúk felé, hol mérges masinák kiráglják belőlük a magot, hogy az utódok újra ki- zsendülhessenek az eljövendő időben.

Az öreg bak majd mérgesen toppant lábával. Bántja az ismeretlen világ, és bántja az idők haladása, mely megváltoztatja a mezők arcát, és ernyeszti az inakat. De aztán megnyugszik.

Az egyik kereszt aljában Hanzi horkol békességben, csakúgy, mint régen. Hanzi, a „Vadőr”.

Mert fordulhatnak ősze, fordulhatnak tavaszra a hónapok, indulhatnak új csírák és új életek az erdők ölén, múlhatnak el évek és emberek az idő sodrában, Hanzit ez mind nem érinti. Ő nyugodtan szunnyad és – marad.

JÚLIUS

Most megy le a nap. Az ég alja sárga tűzben ég, mintha az égi tüzes szekér nyomán aranyos köd porlana, melyben vörösen lobban fel a Napisten bíborpalástja.

Az erdő hátán végigkúszik valami véres lángolás. A szálfák teteje már beleér az égi tűzbe, és szinte várom, mikor lobbannak fel, mint nagy fáklyák, melyek beledugták fejüket az örök kohóba.

De hát a nagy tűz messze van. Nagyon messze. Ott is már fogogat. Ide a magaslesre még felér ragyogása, de a nyiladékokra már árnyékok folytak, melyek elbújtak a nap elől, de most előjöttek a kövek alól, öreg fák fekete odvából, besátorozott patakok nyirkos ágyából, mert megsuhogtatta már valahol fekete ostorát a szomorú úr, a láz és halál csatlósa, az Éjszaka.

A nap viszi magával a fényt, a világosság fehérségét. Az éjszaka hozza helyette az árnyékot, a sötétséget, a feketeséget. Örök szín mind a kettő. Csak ez a kettő: a fehér meg a fekete. A többi belőlük születik.

Most a sötétség kezd úr lenni. Fekete csápjai már végigtapogatták a bokrok alját, amire megszólal a tücsök és elhallgatnak a gerlék, melyek eddig kurrogva búcsúztatták a napot.

A nyiladékon egy feketerigó bogarász. Könnyelmű fekete leány. Beledugja csőrét a füvek közé, és most már nem csodálkozom, hogy a kiásott rókalyukban mért talál feketerigótollat az ember. Aggódom ezért is. Az előbb egy karvaly sistergett végig alattam, s a rigónak csak az a szerencséje, hogy fél perccel később ballagott ki a nyiladékra.

Rókának sem kerülne megerőltetésébe elkapni a rigót, melynek bizonyára felesége van, gyerekei, és itt könnyelműsködik alattam. Szeretném, ha észrevenne és elrepülne, de fel nem néz a világért sem, én pedig nem tudom szemem levenni róla. Félttem, és kötelességemnek tartom figyelmeztetni, ha valami baj lenne.

És mérgelődöm. Fene ezt a rigót! Mi közöm hozzá? Én örködjem felette? Különben sem vagyunk jóban. Elrontott a rokonsága egy-két jó cserkészetemet, tehát haragszom rá. Igen. Haragszom. Rám kiabáltak a legígéretesebb pillanatokban, és a nagy bak böffenve ugrott el, mert a rigó figyelmeztette a veszedelemre.

Talán éppen ez a rigó volt? Ki ismerné meg? Azoknak is ilyen sárga csőrük volt, csillogó, okos szemük, pipaszár lábuk, melyen úgy ballagnak néha komoly, billegő döcögéssel, mint egy falusi bíró. De azok éberek voltak. Leskelődők. Rosszindulatúak. Alig mozultam, már riadót rikkantottak, ez pedig beledugja a fejét egy-egy kis zsombék közé, olyan jóhiszeműen, mintha csak rigó meg kukac lenne a világon. Nem. Nem ez az a rigó. Ez egy jó rigó!

És nem tudom a szemem levenni róla. Vigyázok a rigóra!

Egy elkésett gerle villanó nyilallással terem a magasles korlátja előtt. Ez, úgy látszik, itt szokta esti danáját elkurrogni, szinte megtorpan a levegőben, és elvágódik a rigó fölött, mely a suhogástól — végre! — észre tért, és ijedten rebtent a bokrok közé.

Könnyelmű fráter! Na és ha héja lett volna?... Végignézhettem volna azt a hóhérolást, esetleg mérgemben odalöttem volna, a segítés legkisebb reménye nélkül.

Igaz, én sem virágot szedni jöttem ide, mert az a bak csak az élete árán lesz az enyém — ez még elválik! —, de az más. Egészen más... Hogy mért más, ezen most nem gondolkodom. Félek, hogy furcsa igazságok sülnének ki a héja javára, hát elnézek nyugat felé.

Belenézek a nap bágyadt arcába, és Szent Hubertuszhoz fohászkodom, hogy csak most ne jöjjön semmi, mert lilás köd ül a szememen, a puskám messzelátójában, és rendes célzásról szó sem lehet. Sokáig néztem a napba, és most akárhova nézek, fekete tányérok ugrálnak előttem. Elszíntelenedett minden, és azt a sárgás bokrot például alig látom, mely a nyiladék szélén áll, s melynek határozottan őz formája van.

Hogy megvakul az ember! Hogy képzelődik! De hát engem nem csap be! Csalóka játék az egész. Belenéztem a napba, és most mozog körülöttem minden. A bokor is. Lehet talán 160-170 lépésre, és még a fejét is hajtogatja, mintha őz lenne.

Elnézek másfelé. Becsukom a szemem, hogy egy kicsit rendbe jöjjön, és csak pár másodperc múlva nézek vissza a „bokorra”, mely már ekkor a nyiladék közepén áll.

— Hű, te vaksi számár — becézgetem magam —, szedd össze magad, mert ott a nagy bak!

— Csak biztosra lőj! — okosodott bennem valaki, s én összecsi-korgattam fogam, mert a messzelátóban a hajszálkeresztben és szép rózsaszín világosságon kívül nem volt semmi.

— Lőj, lőj — idegesített egy másik hang —, mert ezt a bakot soha többet nem látod!

A bak ekkor már átment a nyiladékon, és a másik oldalban állt, de minden pillanatban eltűnhetett.

— Már késő! — ágaskodott bennem a csüggedés.

— Nem késő! Most! Még lehet! — És még egyszer kinyitottam a szemem. A messzelátó használhatatlan volt, mert az eltűnő nap utolsó sugarai még benne tanyáztak, de az ezüstitény szépen megállt a bak oldalán.

Aztán eleresztettem a golyót.

A csattanás után eltűnt a bak. Homályos lett minden, mert a nap ekkor esett le a nagy fák mögött. A bak felől valami zörgés ért hozzám, mintha távolodna.

Elhibáztam!

Nem kellett volna lőnöm! Várni kellett volna. Elöttem a tisztáson van a szózó, a bak oda igyekezett. Tudtam ezt azelőtt is.

— Ha tudad, miért lőttél? — szidtam magam, és csak ültem a szégyenletes csendben, melyben újra és újra elmondtam magamnak: — Elhibáztad! — És a térdemre ütöttem, mintha ez segített volna.

Ekkor megint hallottam valami zörgést, és egy kis fa is megint azon a tájon, hol a bak eltűnt. Kezdett belém visszatérni az élet. Talán nem is ment el? Hallottam már ilyen esetet. Vagy súlyosan megsebesült, és az utolsókat rúgja?...

Moccanás nélkül figyeltem.

A zörgés megismétlődött.

Most már biztos voltam, hogy valami van a bakkal. Ez nem rendes dolog. Ha nem is rohan el a lövés után, legfeljebb csendben hallgatódzik, de nem zörög ilyen feltűnően.

Még várok. Nehezen szánom rá magam, hogy leszálljak a lestről, és belopjam. Különben is csizmában vagyok a szúnyogok ellen, s a csizma nyikorog.

Az est azonban nem vár. Sűrűsödik az árnyék. Valahol megszólalt már a lappantyú is. Nem lehet várni. Lerúgom a csizmákat, és harisnyában sebesen kúszom le a meredek létrán.

Nem jó hajós lenne belőlem, mert a létra vágja a talpam, és megcsúszva, térdem alaposan belevágtam a létra fokába. Gyerünk, mert sötétedik. Ha lejött a bőr, hát lejött! A bak nem vár.

Milyen csendes így a járás. Minden fűszálat megérezek. Hát még a tüskét! Ilyenkor felemelem a lábam, mint a gólya, és sziszegek, de csak úgy befelé.

A baktól már nem vagyok messze. Most már érzem, hogy a bak meg van löve, mert az előbb nekiment az egyik nyírfának, csak úgy harangozott a koronája.

Csúszom előre. Övig érő gazban, sűrű cserjék között. A zörgés már közel van, de nem látok semmit. Elpattan a lábam alatt egy ág. Ekkor meglátom a bakot, de csak egy pillanatra. Meghallotta az ág-pattanást, és előredobta magát a legközelebbi sűrűig. Most már tudom, hogy az enyém a bak. Utána! Zörög a cserje körülöttem, arcomba vágnak az ágak. Nem baj. A bak már nem menekül.

Felemelkedne még, de nem engedem kínlódni. Nyakba lövöm, és vége. Az agancsát csak most nézem meg. Fehér végű, erős, szép, szabályos agancs. Öreg legény volt a hordozója.

Lihegek még, és csak most önt el az öröm hulláma.

Enyém a szép bak! Most már igazán az enyém!

Aztán csitul az öröm. Úgy érzem, múlik az ünnep, és fordíthatok egyet a vadászboldogság naptárlapján. Jönnek újra szürke hétköznapiak. Ez a vágyam beteljesült, és másik még nem ébredt fel bennem.

Ülök a bak mellett, nézem, és várok valamire. Talán azokat a lázas perceket, amelyekért vadászok, amelyek ma beteljesültek, de vissza nem jönnek, mert leszállt az est, s a kurta örömet ellopta tőlem az idő.

Kihúzó a bakot a nyiladékra.

Ekkor már párákat lehel a föld, és bagoly sír az öreg erdő fekete ágyában.

Viszem a bakot. Ébredező kis csillagok szomorúan utánam pislognak, és talán azt várják, mikor kiált keményen az öreg bak, melyet jól ismertek.

Csend van. Megyek, mintha bűnöm lenne. Mintha elloptam volna az életet az erdőről.

A rétről visszanezék. Hallgat az erdő.

S ekkor valahol messze zengően riasztott egy bak, és egyszerre világos lett minden. A bokrok alján szentjánosbogárkák égették apró kis lámpásaikat, s én tudtam már, hogy csak az öreg bak emlékét viszem, mert az élet — amely örök — ott kint maradt az erdőn.

KUKA JULI

Emlékezetes nyár volt az nagyon, mert azon a nyáron tanultam meg félni, azon a nyáron pusztult el Bodri kutyánk, és azon a nyáron vendégeskedett nálunk mindkét nagyanyám, mégpedig — egyszerre. Egyszóval az események úgy összetorlódtak, hogy nem lehetett abból semmi jó, mint ahogy nem is lett, csak egészen a végén.

Nagyanyáim emlékezetes összefutása azzal a szomorú ténnyel kezdődött, hogy nevelni kezdtek. Ha egyedül voltak, mint más közönséges nyarakon, eszükbe se jutott, hogy törődjenek velem, de így együtt, vállvetve igyekeztek nevelésem hiányait pótolni, s ha az egyik azt mondta:

— Hogy fújod azt a levest, kisleány? — a másik azonnal hozzátette, hogy:

— ... és ne harangozz a kutyáknak... — ami a szék alatt kalimpáló lábamra vonatkozott.

Ekkor már kezdtem megérteni apám megjegyzését, amikor megérkezett a két levél, hogy egy időben jönnek.

— Szeretem mamáékat — hallatszott a másik szobából —, de csak külön-külön.

Én azonban nem voltam ilyen előrelátó; az ajándékokra gondoltam, és eszembe se juthatott, hogy itt tulajdonképpen az unoka-nevelés-vetélkedő keserű korszaka következik. Minden lépésemért ókulás, árgus szemek őrizték, és csak a kilincstre kellett nézmem, már elröppent a kérdés:

— Hová mégy?

— Csak ide a Kács alá... fürödni.

— Fürdeni! — mondta pesti nagyanyám.

— És kikkel fürdesz? — kérdezte kaposi nagyanyám.

Meghökkentem, de aztán óvatosan azokat szedtem elő, akik elsősként voltak az iskolában.

— Hát... az Onoka Ferkó meg a Lőrinc, az Esküdt, Deres Kálmán, Kovács Treszka, Kotyeta Ilona...

— Lányok is?!

— Persze.

— Schrecklich! Van neked fürdőruhád?

Ezek után kiderült, hogy a fürdőruha teljesen ismeretlen intézmény vidékünkön, lányokkal együtt fürdeni pedig egyszerűen erkölcstelen, sőt egészségtelen...

Hétéves fejembe ezek az újdonságok sehogy se fértek bele, és teljes tanácsalanságomban egyik mezítlábammal a másikat sikálgattam.

— Olvasgass, kisfiam — tanácsolta az egyik —, nem tanulhatsz te ott semmi jót...

Hát ez igaz volt, de éppen azért jártam a Kács alá, mert ott nem kellett tanulni, és a lányok női mivoltát csak annyiban vettük észre, hogy a csaták alkalmával jobban visítottak. És az, hogy erkölcstelen, nagyon is rendben volt, bár eddig csak lovakra hallottam emlegetni és vásárban:

„Sógor, ne vegye meg azt a lovat, mert »erkölcse« van.”

És most, hogy mi »erkölcstelenek« vagyunk?

Csak álltam.

Nem értettem.

— Na, csak menj, kisfiam, a belső szobába, és szépen olvasgass, mint ahogy a nagyanád mondta... Nem hallod?

Beténferegtem a másik szobába, s egy darabig néztem a cserépkályha karcsú angyalait, akik hajlékonyan bújócskáztak valami szülőlevelek között, és nekik se volt fürdőruhájuk. Mi tagadás, dühösen néztem őket, de aztán eluntam magam, és levettem a polcról egy nagy, piros könyvet, melyre aranybetűkkel ez volt írva: „Családi levelező”.

„Imádott Nagysád! — mondta egy helyen a könyv. — Álmaim rózsalugasában egyformán érzek illatot és töviseket... vajh' remélhetek-e?”

Bután néztem a betűket: mi az, hogy vajh'?

Aztán hallgatódzni kezdtem, mert a nyitva hagyott ajtón sokkal érdekesebb dolgok lopódtak a homályos szobába.

Nagyanáim ugyanis megfélelkezve rólam, olyan hátborzongató történetekkel szórakoztatták egymást, hogy rövid idő múlva körülnéztem a néma bútorok sötét zugaiban, sőt beleselkedtem az öreg kanapé alá is.

Huh! A gyilkos az ágy alatt volt megbújva... Az volt a szerencse, hogy nyirkos volt a padló, és a gyilkos eltüsszentette magát... felfázott. De Artúr bátor ember volt, és azonnal tudta, hányat ütött az óra. Úgy tett, mintha nem hallotta volna. Végül is a gyilkost megkötözték...

Erre másik nagyanyám Csejtevár asszonyát hozta elő, és bizonyos vasszüzet, aki késekkel felszerelt karjai közé szorította a valódi szüzeket, akiknek piros, meleg vérében ez a szörnyeteg lubickolt.

Reszkettem, és a vasrácsos ablakot néztem. Mi szükség van az ilyen vasrácsra? — gondoltam. Most szép csendesen kilépnék a vérmentes napsütésbe. Igen ám, de akkor bejönnének a gyilkosok!...

Addig igazán nem tudtam, mi a félelem, de azon az árnyékos augusztus végi délutánon aztán megismertem. Később jöttek a szellemek, a kísértetek, lánccsörgés a padláson és csontváz a pincében, aki gazdag indigókereskedő volt élő állapotában. Egy kicsit megálltam gondolkozni, hogy mi a csoda lehet az az indigó, azután reszkettem tovább.

És borzongtam még este is egyik nagyanyám szobájában. Eddigi napsütéses életem rémségekkel lett tele. Félttem egyedül maradni a szobában, de félttem kimenni is a sötét folyosóra. Csak ültem egyedül, megbűvölve, körülöttem gyilkosok, felettem kísértetek, a pincében csontvázak, azaz „indigókereskedők”...

Mellettem a nyitott ablak fekete szája, túl rajta a sötét, nagy kert, ahonnét pedig nem hallatszott más, csak az őszi tücskök szelíd, szomorú muzsikája... azaz a krumpli között mintha valami motoszkalás hallatszana...

És ekkor, igen, az ablak keretében felemelkedett egy lavórnyi sárga arc, sőt még hörgött is valamit. Ettől aztán elszakadt a gát. Ordítottam egy nagyot, és ajtóstul estem ki a folyosóra.

Ettől kezdve nem tudtam Kuka Julira nézni, aki friss, falusi pletykákkal akarta nagyanyám megörvendeztetni titokban, este, az ablakon át, anyám tudta nélkül, aki Julit — híreivel együtt — már régebben kitiltotta a házból.

De ez csak később tudódott ki, s én még éjfélkor is dadogtam az ijedségtől. És sokáig elfordultam szegény hibás vénlány arcától, aki nem is volt „kuka” — azaz néma —, mert jól hallott, csak a beszéde volt valami torokhangú, hörgő suttogás.

Nevelésem ezzel be is fejeződött.

Mehettem a Kács alá, mehettem, ahova akartam.

Nagyanyáim elutaztak, de én sokáig nem lettem a régi. Még felcsuklott bennem a rettegés, de aztán elmúlt ez is.

A rétaljában legeltették a lovakat egy vasárnap, amikor másnapos lakodalmi vendégség jött hazafelé a csomai úton.

A nóta már kicsit fáradt volt, és búsongó hullámmása békésen, melegen omlott szét a messzi rét s az őszi kukoricák pókhálós világában.

S a menet végén ott ballagott Kuka Juli.

És énekelt!

És attól kezdve megszerettem ezt a szegény öreglányt, mert az arca énekelt, szeme énekelt, és egész elnagyolt, hangtalan, szomorú teste énekelt.

Igen, én hallottam, hogy énekelt, és ha rá gondolok magányos őszi délutánokon — ma is hallom.

NYÁR VÉGÉN

Szótlanul ballagunk az erdő felé. Ránk szakadt a nyár végi délutá-
nok tikkadt tunyasága. Meleg a föld, éget a nap, és az álmos Augusztus ott hűsöl az erdők árnyékában. Aszott sarjú között fehérre taposott gyalogutak surrannak a réteken keresztül, és itt-ott apró virág színtelenedik. Nem is virág, csak száraz színfolt, mely láthatatlan szemével az eget kémleli, hogy merre járnak az áldott, páráktól súlyos, drága fellegek.

De az ég könnyörtelenül tiszta.

A dombéleken vibrál a levegő, a tarlok szinte lángolnak, a szántásokról port kavar fel a forgószél, melyben kerengve járja boszorkánytáncát egy pár szál szalma, széna meg egy árva madártoll.

Nem lesz itt egyhamar eső...

A rét közepén nádasér húzódik végig. A nádas még megvan, de az ér vizét ezer szomjas gyökér húzta ezerfelé. Fenekén ujjnyi repedések pókhálóznak, és a száradó sás között talán csak a róka lapul meg, ha nagyon elszórakozott a falusi tyúkólak táján, és itt érte a reggel.

Pedig nem is régen még vadkacsa leste itt a vízben nyüzsgő bogárnépet, nádiveréb kerepelt hajlongó nádszálakon, és piros lábú golya-katonák mondtak végső szentenciát az ungnemzetség vörös hasú zenészeire.

Egy-egy szárcsa is felnevelte itt az apróságokat, de aztán elmúltak a jó idők. Az öreg tőkés gácsért valami zöldkalapos siheder ledurrantotta, s a kis víz népe szorongva nézte a nagy madár lehatárolását. Nagyot csobbant a víz, és a kacsanép apró gyöngyszemében a gyász meg a félelem vergődött.

A szép gácsér megremegett a vonaglásban, aztán bársonyos fejét szépen lehantotta az apró hullámokra...

Este aztán, amikor a hold sarlója felült a nádbugák csúcsára, s az erdőből hűvös szellők jöttek beszélgetni a sással, a kacsák összeszedték fiaikat, és fordultak egyet a víz felett.

Sziszegtek a szárnyak, suhogtak a kifeszített tollak. Mind feljebb... feljebb, amíg csak valahol messze tompa csillogás nem ötlött a szemükbe. Ekkor aztán megindultak arrafelé.

Az erdőből rájuk kiabált az öreg bagoly, hogy mit csavarognak az éji órán. Parázsló tüzek felett repültek el, hol nyájak kolompja kondul néha-néha, és lappantyú szól a füzek csonka ágán.

A homályos tükör nőtt, nőtt, felette ködök gomolyógtak, mely aztán elnyelte a kacsanépet. Azóta üres az ér környéke.

Valaki majd csóvát dob bele, és akkor sziporkázva szállnak tüzes pernyecsillagok a magasságban, pattogva ég a tavalyi zombék, és a lóherés felé baktató nyúl álmélkodva nézi a nagy világosságot.

Nem tart sokáig az sem. Egyásra futnak az apró lángok, s addig marják egymást, míg hamuba fúltan rájuk szakad a sötétség. A füst még száll egy darabig, és tapogatva üli meg a völgyet, de hajtájon jön a harmat, és elalusznak az utolsó zsarátnokok is.

Lehet, hogy Ravaszdi reggel megint erre téved a faluból visszatérőben — hol valami ügyes-bajos dolgát volt eligazítani —, s akkor megtorpan az ismeretlen tájon. Az égés kesernyés szaga lappang a föld felett — már ez magában is gyanús —, de meg nem is érti az egészet... Nagy kerülővel ér az erdő alá. Még onnét is visszafordul. Fejét csóválja: hogy mi meg nem történik manapság...

Aztán új sarjak fakadnak a sárrá sűrűsödő vizekben, melyet felszív a nap, és elnyel a köd.

De most még áll a nádas.

Néha a rétek zsványa, a rétihéja libben el mellette, hátha kiriad valami aprómadár, mely véres játékként csüngne a gyilkos karmok között. Hiába. Élettelenül állnak a nádvitézek, félrecsapott forgóval, marokra szorított fekete buzogánnyal, és csak egy kis szellő kellene, hogy összedugják fejüket: mosolyogva a héja túlbuzgóságán... Tudja ezt a héja is, de olyan kedves emlékek fűzik a kanyargós kis nádfolthoz, hogy nem hagyja ki... hátha... Miért is van itt ez a rongyos nádas, ha nincs benne semmi? Talán csak azért, hogy ha a szeptember új ereket fakaszt a kökörös lapályon, legyen, ami utat mutat a tétova kis vizeknek:

— Erre, erre, kis híveim!

Hajladoznak majd a nádlovagok, összesimítják hosszú szabályjukat, és meghajolnak a kis erek előtt, melyek hűvös öleléssel szorítják magukhoz a karcsú legényeket. Akkor már az erdő koronás urai

hangos szóval hívják légyottra a szelíd szarvasmenyecskéket, s az idei kölyökrókák megugatják a ködből felszálló holdat.

Messze álmok...

Ma még Augustus úr hűsöl az erdő árnyékában, s csak akkor kanyarítja nyakába aszott tarisnyáját, ha a kökénybokrok gyümölcse hamvaskékre válik, a galagonyáé meg pirosra. Amikor egy hajnalon üzenetet hoznak a csókák, hogy útnak indult már lágy furulyaszóval, csengős szekéren az ősz dús keblű, elvirágzott asszonya: a bánatos Szeptember...

... Mikor aztán az első száraz gally elroppan a lábam alatt, elröpülnek az őszbe szálló gondolatok. Megbeszéljük, ki merre menjen. Nekem a régi csenevész vágás jut, ahol még nem lőttem semmit. Barátomnak a disznós sűrűségek. Indulás.

Jó cserkészutakon járok. Semmi. Átvágok a széles csapáson, egy hepehupás fenyvesrészre. Reményteljes tisztások, melyek pompás kis szorosokkal nyílnak egymásba. Ha valahol, hát itt kellene annak a jó baknak lenni! Semmi. Minden új tisztás: új reménység, de csak — reménység. Hallgatódzom. Alkonyodik.

Amint kinézek a mellettem levő kopasz oldalra, megdobban a szívem. Vörös folt mozog alatt. Nagy ügyel-bajjal mozgok előre, hogy többet lássak. Egy róka. No, kár volt a nagy igyekezet — mérgelődöm, és bár máskor nem szoktam nyáron rókát löni: ledurranom. Egye meg a fene! Úgysincs itt őz, amit a lövés elriasztana.

Rókám felhemperedik. Lemegyek érte. Kölyök. Értéktelen, de azért nem hagyom el, hanem húzom magam után hazafelé.

Az eredmény — amire különben számítottam — egy tucat bolha, amelyek azonban nem csíptek, csak szerényen korzóztak a combomon. Úgy látszik, a rókavér ízletesebb.

Barátom már a teraszon búbánatoskodott, amikor a rókával bevonultam. Feltűnő csendes volt, amiből egy „rendesebb” hibázásra következtettem.

— Eltoltad? — kérdeztem, mire ő lemondólag legyintett. Majd utánatette:

— Bezony.

Ráment egy akkora disznóra, mint egy zongora (ő mondta). Először a homályban szarvasnak nézte. Becserkészte hatvan lépésre, aztán oldalba lőtte a — disznó előtt álló hatalmas hangyabolyt, melyet nem vett előtte észre. Lövés után megindult az egész oldal.

Talán nyolc-tíz süldő rohant szanaszéjjel, melyek gyanútlanul turkáltak a magas gazban. Persze a nagy pukkanásra világgá mentek. Ez volt az eset a disznóval.

Baráti együttérzésem biztosítása után megvacsoráltunk, és készülődtünk az alváshoz. Ez a készülődés éjfélig tartott. Korán akarunk kelni, mégis elbeszélgettük az időt. Végül aztán kivettem a vekert, beigazítván fél háromra, és nyugodalmas jó'jszakát kívánva elszenderedtünk.

Reggel fél háromkor undorítóan és kitartóan berregett az óra.

— Pista, nyisd ki az ablakot! — rendelkezett szeretetreméltó barátom a másfél méteres kanapéról.

— Sötét van még – ellenkeztem, és éreztem, hogy az álom karjai úgy ölelnek körül, mint anya a gyermekét. (Hogy szebb hasonlatot ne is mondjak.) Műhorkolásom azonban hiábavalónak bizonyult. Barátom megígérte, hogy Drillingjéből kettőt a mennyezetbe lő, ha ki nem nyitom az ablakot, hát kinyitottam.

Szép csendesen esett az eső. Szürke ködök füstölögtek a völgyekben, és valahol álmosan füttyentett kettőt-hármat a feketerigó.

Eszembe jutott szolid, kis gumitalpú vászoncipóm, mely pacalá változik pillanatok alatt, és fázósan kezdtem öltözködni. Barátom hamarosan elköszönt, és én is kibotorkáltam a térdig érő latyakba.

Szegény kis „Dorkóm” három lépés után olyan bánatos szörcsögésre fakadt, hogy kénytelen voltam visszafordulni és levetni. Aztán találomra neki a Mánsztetőnek. Valami homályos ösztön után.

Meredek cserkésztút, síkos, mint a korcsolyapálya. De csendesen lehet rajta járni. Elérem a helyet, hol tavaly egy jó bakot lőttem. Elmegyek a tavalyi darázsfészek mellett is. Csupa kedves emlék. De most szomorúan szítál az eső, hajladoznak a fenyők, egész kis felhőszakadást rögtönözve, átázott hubertuszom nem kis bánatára.

Itt a magasles. Innen pislogtam le tavaly pompás kis bakomra, bezzeg most nincs bak! Ebben a pillanatban — ahogy rágódva az emlékeken, elindulnék — kilép a nyiladékból egy bak. A másikban pedig már görnyedve csúszom egy szénaboglya fedezete alatt — áldott legyen a polányi sváb, aki ide rakta — a „bakom” elé.

Odaérve kidugom a fejem. A bak már elérte a nyiladék másik oldalát. Fejét már nem is látom. Újra lehúzódok, letörlöm puskám csövéből a célzást akadályozó kövér esőcseppeket, és — Szent Hubertusz, segíts! — arcomhoz szorított puskával emelkedem fel, a „ba-

kom” pedig, mint egy rózsaszín – illetve sárga — álom, becsúszik a sűrű skopáriumok közé.

Azt hittem, megnyílik a föld, hogy elsüllyedjek. De nem nyílt meg. Egy-két egészen súlyos becsületsértést helyeztem el magamnak, és minden idegem megfeszítve csúsztam a hely felé, hol a bak — haj, már nem a bakom! — beváltott. Semmi, semmi, semmi! Mint a kámfor.

Előttem száz lépésre egy keresztnyiladék. Megpróbálok elibe kerülni. Nagyon sivár vállalkozás. Mellig érő skopáriumbokrok között csúszom előre. Csupa víz vagyok már. Jobbra apró tisztások; a reménység tűhegynyi kis szikrája arra kormányoz...

Elérek egy kis benyílot. Lassan előre. Minden mozdulatot meggondolva. S a reménység kis szikrája lángra lobban. Ott áll a bakom a tisztás túlsó szélén. Most már nem tanakodom. A fáradságtól ugyan reszket a kezem, de megemberelem magam, és — élesen vág bele puskám csattanása az álmos hajnali csendbe.

Kidobom a patront, vállra vetem a puskát, és megindulok a bakom felé. Szemei már zöldesbe opálosodnak, amikor megnézem agancsát. Szép, gyöngyös, erős.

Összekötöm lábait, aztán: „Magad, uram, ha szolgád nincsen!”

SZEPTEMBER

Egy gém szállt az erdő felett. Nem láttam, de kiáltása odahullt mellém, és én kíváncsian forgattam nyakam, hogy megláthassam a vándort.

Mert vándorlásban volt, az bizonyos. Érzett a hangján. Talán leszólt a vidéket, melyben hiába keresett érdemleges vizeket, de lehet az is, hogy társa után kiáltott, aki elhagyta.

Magasan repült a gém.

Akkor lapult a nap a nyugati ég pereméhez, és az erdőben már gémlábú árnyékok jártak.

A visszhangos kiáltás felhőmesszeségből szállt még egyszer felém, és utána révedtem, mert mindig szerettem a vándorokat, legyen az madár vagy ember. A vándoreMBER cipője porán, a vándormadár pedig szárnya tollán hordja idegen tájak ízét, üzenetét, nap-sugarát, borulását.

Repül a gémmadár felhők felett, felhők alatt, és talán lenéz a vándorló tájakra, hol érik már a kukorica, fellobbannak haldokló, nyárvégi tüzek, és a krumpli füstje rálapul a völgyre, mert nem akar elmenni onnét, ahol született.

Lenéz az utakra, melyek folytonosak és végtelenek, mint az idő, és átrepül a faluk tornya felett, hol rekedt kis harangok most már korábban mérik az estét.

Már messze lehet a hosszú lábú madár, és a fonál, mely gondolataim orsójáról pergett utána, elszakadt, mert egy őz jött ki a nyiladékra. Jó messze van, nem látom, bak-e. De ha bak is, nem lövök. Messze van. Feje a földön. Csipeget. Elég nagynek látszik, azt hiszem, bak. Legelésben felém tart.

Egy pillanatra elfordítom fejem — valami zörgött mögöttem —, és amikor újra odanézek, már három őz áll kinn. Az előbbi és két kisebb. Tehát nem bak! Suta és két gidája. Jönnek felém. A két kisgida játékosan megugrik néha, és anyjuk ilyenkor felemeli fejét. Ebben a fejmozdulatban valami figyelmeztetés lehet, mert a gidák erre megállnak, és közelebb húzódnak anyjukhoz.

Egyszer csak szétrebben a három őz, mert éppen felettük egy héja vágódott ki a nyiladékra.

De hogy megijedtek!

A héja előttem is elparádézott. Olyan kenetteljesen repült, mint egy örvös galamb. Egy-két ősmagyar átkot ereszték utána, mert golyós puska van velem, és ez a madársintér szinte megérzi ezt. Bezzeg, ha nyúlra megy a hajtás, nem mutatja magát egy világért sem! Csak ilyenkor, amikor — nem mondom — egy jó bak is elcsábítana, de látogatásom most nekik sem szól, hanem az igazi koronás uraknak, akikehez még a jó bak is csak olyan hétszilvafás kurta nemes.

Nekik szól a látogatásom, de ők nemigen állnak velem szóba. Fene gőgös társaság! Nemhogy látni kívánnának, de még a szagomat sem bírják. Én pedig plebejusi kitartással járok utánuk. Hátha! Hátha egyszer csak megjelenik előttem valamelyik koronás úr, és csak úgy félvállról odaszól:

— Mit akar fiam?... De csak gyorsan, mert lakodalomba vagyok hivatalos...

Én aztán megmondanám, hogy mit akarok...

Egyelőre azonban nem állnak velem szóba. Pedig a lakodalom már áll, mert a szomszéd erdőből idehallatszik a lakodalmi láрма, de hát én oda nem kaptam meghívót. Kár! Pedig de szép riportot írnék arról a lakodalomról!

— Voltak: ezek és ezek. X. úr 12, Y. úr 14 ágú koronával. A hölgyek pedig csupa báj, könnyedség, tűz és — szerelem. A lagzi előtt lovagi torna. Győzött ez és ez az úr. — Mondom, merített papírra írnám a csodás nászt, az orgonaszólót, a szilajságot, a hetykeséget s a hölgyek szűzi odaadását — de így mindezekről nem írhatok.

Pedig valami kis jogom is lenne hozzá, hiszen ez a főrangú nép egyébként nálunk lakik. Nálunk méltóztatnak részint születni, és egész éven át táplálkozni, csak a lakodalmat tartják másutt.

Nálunk is vannak családi örömök. Mi adjuk a bölcstöt, a szomszéd pedig a családi — sírboltot.

Persze erről a szomszéd nem tehet. Neki nagyobb az erdeje — oda mennek. Oda mennének, ha nem akarná, akkor is. Övé a nagyobb rész, illik, hogy övé legyen a több öröm is. Csak egy-két daliát küldene ilyenkor hozzánk! Talán küldene is, de ha nem jönnek... Kár!

Így aztán csak állok a nyiladék szélén, hallgatom, amikor a vőlegény elkurjantja magát odaát. A hangja után rendes legény lehet.

Közben megjött az este. Leül mellém. Az égi lámpagyújtogató is sorra lobbantja fel a kis csillaglámpákat.

Nem látok már semmit. A szomszédban ugyancsak jó a hangulat, én pedig hazaballagok, mint aki a lakodalomból kimaradt.

Másnap esett az eső, fújt a szél, s a felhők a hegyháton olyan alacsonyan jártak, hogy az ember megtörülhetett bennük a kezét.

Harmadnap pedig felültem egy öreg bükkfára, melyen magasles volt valamikor, s abból még megmaradt pár szál deszka.

Előzőleg azonban találkoztam egy szarvastehénnel, és alaposan megjijedtünk egymástól. Szinte megmerevedtünk. Szelet nem kapott tőlem, így nem volt tisztában velem, én pedig féltem, hogy nagy zajjal elrohan, és elrontja a lesem. Hát csak álltunk.

Valami rossz hírű asszonyág lehetett, akit szintén nem hívtak meg a lakodalomba. Néztük egymást kitaróan. Közben arra gondoltam, hogy tulajdonképpen örülni kellene neki, mert a legények szeretik az ilyen céda fehérnépeket, és nem maradna ez itt egyedül, ha nem lenne itt a párja is. Hát majd meglátjuk. Egyelőre szerettem volna eliszkolni, de az anya nem vette volna le rólam a szemét semmi pénzért.

Tudom, hogy szemrevaló legény vagyok, de ilyen érdeklődéssel nem néztek rám legszebb éveimben sem!

Végre! A tehén elfordul egy pillanatra, én pedig befejezem félbemaradt lépésem, és ezzel le is húzódtam egy bokor mellé. Egy kis nyíláson aztán látom, hogy a tehén most már végképpen nem érti az egész dolgot.

Se szimat, se fene, hová lett ez az alak? — ez volt a szemében. És sok gyanakvás. Aztán lassan ellépdelt, vissza-visszafordulva és rövidet riasztva félén.

Amikor végre elnyelte a sűrű, siettem a magasles felé. Hamar fenn vagyok. Belátok minden tisztásra. Elült a szél, és olyan alkony ígérkezik, amikor történni szokott valami.

Most még csak a cinkék cserregnek körülöttem, és egy mátyás zajong valahol beljebb. Ilyenkor szeretem a mátyást. Mond valamit. Csak érteném! Egy másik mátyás valószínűleg érti, mert a túlsó domboldalból válaszol.

Most már értem én is. Egy róka ballag felém a gyalogúton. Jobbra figyel, balra figyel, szaglász. Valami bogár mászhatott előtte

az úton, mert hirtelen ráteszi a talpát, és onnét veszi fel szájával. Közben már alám ér, és most alig van tőlem 5-6 méterre. Ez az a pillanat, amikor puskára nem is gondol az ember.

Jobbra tőlem megzördül most valami, és hagyom a rókát útjára. Elindul a zörgés. Elhelyezkedem, hogy aztán már ne kelljen mozogni, és minden ágrezdülésre odatapad a szemem.

De most nem mozdul semmi. Pedig bika lehetett, mert hallottam, hogy agancsa is koppant az ágon. Elfordult volna? Nem! A bika már kint is van a tisztáson. Leheletcsendesesen lépett ki egy bokor mellett, és jön felém, mint előbb a róka. Már az első pillanatban elengedtem a puskám. Megismertem azt a tavalyi bikát, melyet akkor is elengedtem, és öt perc múlva már jött utána a másik, az igazi.

Jön a bika. Igen, ez az. Vékony, hosszú, betegesen sárga, majdnem fehér száraz. Töredezett, pudvás ágak. Pedig nem lehet fiatal legény, mert testre igen nagy.

No, csak menjen!

Nem siet. Megáll alattam, szaglássza nyomom az úton. Most látom igazán, milyen nyomorult, korcs az agancsa. Szinte kedvem lenne nyakba lőni. Miféle utódai lesznek ennek?

Elballag a bika, és nem jön a másik. Az igazi. Tavaly ennyi idő alatt már itt volt az is. Most nem jön. Talán nincs is itt, talán az is a szomszédban legénykedik, és itt csak a fergese rontja az állományt. Most már bánom, hogy elengedtem.

Csend van, csak messziről, nagyon messziről száll felém a bölgés. Nálunk nem bög semmi, és én elegendem a bikát, mely után mind ilyen keshedt, csúnya agancsú bikák nőnek. Butaság!

Ekkor a másik oldalon megzördül újra az ág, és szívemben megcsendül valami, hogy nem baj, most jön a jutalom!

Jött is — vissza — az előbbi bika.

Mérges lettem. Mi ez itt? Promenádné?

És nyakba lőttem, hogy csak összedült, egyet sóhajtott, és levegőben kalimpáló lábakkal átlépett abba a másik világba, hol ilyen meglepetések bizonyára nem érik a szegény szarvasnépet.

Kicsit bántott az eset. Talán elhamarkodtam a dolgot, talán nem is az én dolgom lenne a selejtezés, de az bizonyos, hogy ha legközelebb jövök ide, és megint megzördül a sűrű, erre a bikára már nincs gondom. És ami akkor jön, talán az igazi lesz...

POLÁNYBAN

Szeptember végi hangulat kísér utamon. A völgyekben még ott bujkál a vénasszonyok nyara, de itt fenn már zörögve hordja a szél a falevelet. A túlsó domboldalon hordó kong: szüretre készülnek.

Nemsokára megcsordulnak a fűrtök, a pincék vidám füstöket áldoznak, s az öreg diófákról álmos éjszakákon koppanva hull alá a dió...

A pincegádorok megint egy évre elteszik a nótát, azután csak a csend szövögeti láthatatlan hálóját a homályban. Kinn a venyigesorokat majd befújja a hó. Egy-egy szarka cserreg a karókon himbálózva, a pincék meg behunyják apró szemeiket, hogy a lakodalmak mámorát őrző öblükben álmodhassék a múlt, kísérthessenek az elszállt melódiák, és érthessék új nóta új nászra a százéves dongák között...

Aztán elnyel az erdő.

Itt is csendes, pókhálós, álomra készülő világ. Megállok az egyik nyiladékon. Messze-messze ellátni. Előttem borong Somló vára a távolság és pár száz esztendő ködében, jobbra a veszprémi hegyek vonala, elnyúlva és elveszve a messzeségben.

Mily messze, és mégis milyen közel!

Boldog vagyok és végtelenül gazdag. Mert az enyém itt most minden. Enyém a zörgő avar, a horizontok messze kékje, az öreg fenyő suhogása. Enyém a csend és a csókák rikkantása párás magasságokban.

Lassan járom a cserkészutakat. Gyantaszagú alagútban. Zsong a fenyves, mintha évezredes orgonák búgnának halkan az álmos völgyekben; ahol kilátok az égre, fürge felhők úsznak az égen, s a túlsó oldal ezernyi, avarszínű, kavargó levele közül szomorú, öreg arcával mintha idemosolyogna az ős...

Aztán látok valamit, ami utat szab őszi hangulatba süllyedő gondolataimnak. Egy kiásott darázsfészket. Persze Csalavér barátom serénykedett itt is... Úgy látom azonban, az „üzlet” nem volt si-

ma lefolyású. A kiásott fészek egész környéke tele van hatalmas ugrásainak, elcsúszásainak nyomával. Esetett is egy-két „csípős megjegyzés”. Szerettem volna látni furfangos barátomat, hogyan tudta mégis olyan alaposan szétrombolni a darazsak fészket.

Innét óvatosan lefelé cserkésztem a homályos úton. Lábam alatt araszos vastagságban a fenyők tűlevele. Ideális csendben lehet itt járni.

Hátam mögött halk zörrenés. De sűrű nagyon a fenyves. Alig látok valamit a mellettem elhúzó két őzből. Nincsenek húsz lépésre. Kinyitom a závárt, hogy abban a pillanatban, mikor az agancsot meglátom...

Most. Egy villanásra. De gyengéllem. Mindegy. Nem kapitális, de jó. Egy illetménybakom jár még az erdőn, s ki tudja, mikor jöhetnek megint? A szél forog, az őzek egy pillanatra megállnak, úgy látszik, gyengébb szimatot kaptak, és gyanús a helyzet nekik. Tétovázásra nincs idő. Felemelem a puskám...

Az egyik összeroskadtt, mint a zsák, a másik eltűnt. Csodálatos, hogy ezekben a pillanatokban miként tud a vad kámforrá válni. Se zörgés utána, semmi. Lehet azonban, hogy az izgalom utórezgései, a dörrenés visszhangja alatt, amikor percek is pillanatoknak tűnnek, csúszik el a vad.

Két kézzel töröm át magam a száraz fenyőgallyak között. De nem túlságosan sietek. Szemem lassan csúszik végig a bakon, lábtól felfelé, mint a kártyásé, aki gusztál. Bejön?

Érdemes volt guberálni! Szép gyöngyös, egészen különös formájú agancs. Összehajló ágakkal. Igazi szép korona.

Leülök melléje, megsimogatom már kopottas csuháját, és — sajnálom. Felettem zúg az összeboruló fenyves, és messze a völgyben halkan kopog a harkály.

Ősz van.

Amíg a cigaretta elfogy, elszáll a hangulat is. Esteledik. Összekötöm a bak lábait, és szuszogva fel a tetőre. Még a magaslesről akarok kicsit hallgatódzni, nézelődni. A puskát magam mellé teszem. Úgyse lesz már semmi. Talán őzek jönnek ki a tisztásra, de már nem érdekelnek.

A bakot alattam hagytam, és le-lepislogok rá: gyönyörködve benne. A tisztás végén hamarosan megjelenik egy szép nagy róka. Egyszerre jókedvem támad. Én sose láttam őkelmében a vörös zsi-ványt, az erdők prókátorát, hanem a hallgatódzó lesek bohócát,

a csalitok elmaradhatatlan fiskálisát, aki sok kedves percet szerzett már nekem, amikor eszembe se jutott a puska.

Sajnos, a darázsfészekig nem látok el. Há tehát oda megy, vége a mozinak. Egyelőre nem arra tart. Szimatolgat összevissza, és itt-ott eszeget valamit. Azt hiszem, bogarászik. És lassan közeledik.

A baktól jó szele van. Most azonban imádkozom, hogy szimatot fogjon. Mi lesz akkor? Számítgatom a szél irányát, amikor a koma felkapja a fejét. A friss vér szaga odaért. Húz felém, mint a jó vizsla... mind közelebb... közelebb...

Most meglátta a bakot. Szinte odagyökerezik. Farka vízszintesen kimerevítve, kicsit vibrál, és villogó szemmel nézi a nagy sebet. A helyzet komikumát nem hagyhattam kihasználatlanul. Leszóltam trónusomról, félhangosan és feddően:

— Koma! Ne bántsд az őzet!

Persze csak a megszólításig juthattam el. Egy kis curukk hátra, egy oldalugrás, s a másik pillanatban már messze az erdőben hallottam szabályos ügetését.

Vége az előadásnak.

A leszálló alkony nagy léptekkel járja már a völgyeket, és szürke köpenyének szegélye mind feljebb kúszik a domboldalakon.

Aztán bársonyos feketeségével leborul a földre az est.

OKTÓBER

A patakoknak megjött a hangjuk, és amit a száraz nyár elrabolt tőlük, visszahozták súlyos, hideg, ködös őszi felhők. Ilyenkor — mint tört, homályos üvegcserepek — víz terem az utakon, a barázdákban, amely mind lefelé siet a patakokba, folyamokba, és pókhálóeres, sárga leveleken üzeneteket hord ismeretlen tájakra, melyeket álomra készülő fák küldenek a rokonságnak, mint az emberek az újévi üdvözlőket.

A messze utakon járó szekerek ilyenkor úgy mennek, mintha soha vissza nem térnének, és a vadlibák olyan hangosan kiabálnak az éjszakába süllyedő estéken, mintha eszük ágában sem volna többet visszatérni hideg hazájukba.

Az erdőkben is nő az avar. Álmos ködöt sóhajt a föld. Szállingóznak a rőt levelek néma libegéssel, és csak annyit hallani, amikor ezernyi testvérük fölé borulnak, mint amikor nyáron a fecske a vizet súrolja. De ettől csak nagyobb lesz a csend.

Amikor aztán megindul az eső, az Ősz dobol száraz ujjával az erdőn örök ritmusokat, mint amikor az ember álomtalan éjszakákon a szívét hallgatja.

Egy-egy makk is le hull hangosabb koppanással, és ha lejtőre esik, gurul is egy kicsit a levelesen, amíg helyet talál, de ez is csak annyi, mintha eger szaladna az avaron.

Csendes lett az erdő. Csendesek a koronás urak. A duhajság és kalandkereső vágy elszállt, a nagy ösztönök lángolására ráfagyott a kielégülés, és a vetélytársak egymástól kapott sebeik gyógyulását közös dagonyákban várják. Hogy miért verték pocsékká egymást, igazán nehéz megmagyarázni. De hát most már megtörtént, nem lehet a dolgon segíteni. Elég butaság volt! Ilyen jó cimborák, kenyeres pajtások... érthetetlen!...

Meghenteregnek vidáman a fekete lében, fülelnek néha, aztán az egyik nekidörgölődzik a vastag bükkfának. Jó kiállású legény. Csupa ín, ideg, szem. Készülnek már befelé a vágásba, hiszen már

reggel van. Az éjjel a répában jártak, hajnalban a krumpliban, jól vannak lakva. Még csak ez a kis fürdő hiányzott.

Mindez előttem talán ötven lépésre. Jó szelem, pompás takarásom van, nyugodtan nézegetem őket a fegyvertávcsövön át, és a keresztet hol az egyikre, hol a másakra teszem. Az egyik semmiképp sem lőhető, míg a másik szabályos, jó tízes.

(Hát akkor lőjön már, az isten áldja meg! — mondja a nyájas olvasó.) Lőnék én, nyájas olvasó, de lőnék ám, de ha nem lehet!

Hajnalban ugyanis, amikor öreg erdőőrünket megkérdeztem, mi újság, azt mondja, hogy:

— Rossz újság van, kérem. Nem lehet bikát lőni.

— Lehetetlen — mondom —, jó északi szelünk van, ilyenkor kitart nálunk a vad.

— Nem is a szél végett, hanem mert törvénybe tették.

— Talán tegnap este 8-tól 11-ig a nagykoszmában? — epéskedem.

— Nem is tagadom! Ott olvastam az újságban. El is hoztam, kérem. Tessék.

Így aztán ott, az erdőtől fél kilométerre, lobogó öngyújtó világosságánál tudtam meg, hogy az idei bikám egy olyan paragrafus-pajzsot kapott, melyet átlőni nem lehet. Hiszen ha tudtam volna! De csak halogattam. Jobbat vártam. És most fuccs! Így volt tavaly is. Bikámat átengedtem egy kedves vendégemnek, aztán se ő, se én.

De ez az újsághír a legjobbkor jött. Hajnali négykor. Mert ugyan ki böngészi az apró betűs napihíreket? Kevesen. Az én szemem ugyan nem akadt meg rajta. Mit keressek a napihírek között? Hogy az egyik főispán ment, a másik jött, és Teknős Treszka marólúgot ivott? A főispánok már a világ kezdetétől jönnek és mennek, Treszka pedig úgy kigyógyul, hogy a következő évi infanterista már észre sem veszi rajta azt a kis lúgkövet... Ezek hát nem nagyon érdekelnek.

Reggel négykor azonban az ember egészen elszomorodik az ilyen hírektől. De azért haza már nem megy. A bikák ugyanis a mi répánkon élnek, és a szomszédban — halnak. Ilyenkor bögés után esik évenként egy, legföljebb két bika erdő- és mezőgazdasági területeinken, melyeken egész éven át harminc-negyven nagy vad talál menedéket és ételmet. Óvjuk és védjük őket, télen istápoljuk, s amikor jönne a gyümölcs, lekampózzák azt egy paragrafussal.

— Volt bika... nincs bika!

Hát ezért nem lövök, „nyájas” olvasó.

Ha öreg vadőrünk nem volna „írástudó”, bizony lőnék.

Egy-két hét múlva aztán beballagnék szépen a „törvénybe”, és igazán kíváncsi lennék, hogy mennyit húzna rám a bíró. Talán húsz pengőt, melyet két nappal meg lehet váltani? Hát én leülném. Le én! Azt mondják, valamikor régen felhozták tarokkozni az intelligens rabokat. Hátha még megvan ez a rendes szokás. Talán még keresnék is pár forintot, azaz pengőt...

És ha a főbíró lenne a partnerem, illene-e nekem, „rab”-nak, gorombaságot mondani, ha úgy kezelné a kártyát, mint egy vincel-lér? Ugyebár, nem lehetne? Mert csak kiszólna a „gang”-ra:

— János! A rab urat vigye vissza a cellájába! — És még csak nem is provokálhatnám, mert büntetett előéletű lettem...

Ezek a gondolatok gurigáztak bennem, miközben a kisebbik bikának is ki méltóztatott mászni a sárból. Csöpögött róla a víz és fénylett az oldala. Aztán utánaállt a másiknak, mely tüneményes csendességgel lépkedett a puha avaron.

A misztikus, ködös erdőben hamar eltűntek. Amikor aztán már jó messze járhattak, én is elindultam hazafelé. Csendesen, nagyokat gondolva.

Az egyik fordulónál egy nagy madár verte össze szárnyát, és átcsapott a fiatalos felé.

— Drága, szép madaram! Hát megjöttetek?

Lám, a ragyogóan bús magyar ős szüretes bősége mindig tart valamit tenyerén, hogy elröppentse, ha öröm helyett szomorúság csordulna a piros levelű venyigék alatt.

Nézek a szép madár után és megkérdezném, ha leereszkedne hozzám:

— Hogy utaztatok, öreg madaram?... Hát a költés hogy sikerült, hogy van az asszony még a gyerekek?... Vagytok-e még sokan, hogy jövőre vagy még egy évvel odébb tavaszt, igazán nagybetűs, szétrobbanó, örökös Tavaszt hozzatok a magyar erdőkbe?... Vagytok-e még?

Elborúsít ez a gondolat, mint egy gigászi történelemlétkönyv, melynek csak egy része van felvágva, de amelyet talán el sem mernék olvasni...

Észre sem veszem, amikor emberem mellém lép. Látja, hogy elgondolkodott vagyok, megszólal:

— Bizony nagy baj ez, kérem. Szép bikák járnak pedig az erdőn....

— Semmi az — mondom megbékélve csodálkozó emberemnek —, de láttam egy szalonkát...

A NAGY BIKA

Megszólalt a kukoricaszár. Meg a nádas. Meg az erdő. Hiszen eddig is beszélgettek néha-néha, és panaszkodtak, ha a forró szelek végigboronáltak rajtuk, de beszélgetni, susogni, sóhajtozni — csak most kezdtek el. Most, hogy öregebbek lettek, rövidülnek a napok, és a hold is olyan lassan úszik el felettük, mintha valami bánata lenne, és lepergeti hideg ezüstjét a fonnyadó levelekre.

Most nem kel szél, hogy öregesen, titkosan sóhajtson az erdő. Most csak a hold kel és a fáradtan zörrenő este; magasban kiált a vándormadár, és a sás meg a nád meg az erdő millió levele összegyűjti fejét, és tanakodik, remegve suttog, hogy immáron eljárt az idő.

A száraz levélen zörögve gurul a hulló makk, mátyások veszekednek egy öreg bükkfa csonka ágán, és egy magányos örvös galamb nagy iramban suhan dél felé. Elkésett a galamb — gondolom. Talán későn kelt, talán meglőtték valahol, talán...

... itt elszakadtak gondolataim. A sűrű vágásban megroppant egy ág. Utána csend. Aztán elhajolt egy nyírfa, és suhogva csapódott vissza. Lehet tőlem száz lépésre. Látni azonban nem lehetett semmit. Lehet az tehén is... valami óvatos, nagy fülű dáma, amely ki nem jön abból a veszekedett sűrűből, de ha kijönne is... Mit kezdjek vele? Nézzem? Vakaródzni fog itt előttem harminc lépésre, közben megfordul a szél, és olyan zörgéssel ugrik majd el, hogy mehetek haza.

De az még nem biztos, hogy tehén. Miért hajolt el az a nyírfa? Nyilván agancsával tolta félre a bika. Az a bizonyos „Ó”! A megközelíthetetlen.

Na és ha mégis tehén tehénkedett neki annak a nyírfának? Vagy felnyúlt egy zsenge ágért, harapott egyet, és megrántotta? De eszik-e ilyenkor a szarvas nyírfalevelet? Eszik-e? Szégyen — de nem tudom. Elvonultak képzeletemben az összes szarvasok, amelyekre visszaemlékszem, melyek előttem legeltek. Mit is ettek? Na, mit?... Nyírfára nem emlékszem. Földibodzára, fűre, akáclevélre, répára, krump-

lira emlékszem... Azt ették. Jóízűen! De erre a nyavalyás nyírre nem emlékszem.

Most megint csend van. A szürkület már végigszaladt a nyiladékokon, és mind kevesebbet látott. Ha most kijönne az „illető”, most még igen.

De húsz perc múlva már nem látok semmit.

A nyírfa megint meglódult. Eszik az a bestia tehén! Mit izgatom magam? Eszik, és pont. „Ő” már régen elfüstölgött a jó bögőhelyekre, és ott legénykedik. Nekünk nem bőg. Legfeljebb — füttyöl.

De azért nézem a kis nyírfát, mintha kincset kapart volna el a tövében Sobri Jóska, a környékbeli szegénység felsegélyezésére. Miután pedig a környékbeli szegénység még ma is megvan, a kincznek ott kell lenni!

A nyírfa egyébként legfőljebb öt éves... A Sobri-feltevés tehát megbukott. A nyírfa pedig dülöngél jobbra-balra.

Aztán megindul a törés felém. Néha megáll, de közeledik, és ekkor... ekkor... — nem hiszek fülemnek — kongó, mély hangon megszólal „Ő”. Egy-két rövid morgás, mely elhalkuló, mély bögésbe szakad. És jött felém lassan, de ha betartja az irányt, nem lesz meszebb tőlem 50-60 lépésnél.

Szorítom a puskám nyakát, majd megfullad! Minden idegem a szemembe szalad segíteni, mert már keveset látni, de még menne a dolog.

Egyet azonban nem értek. Máshol van a bögés, jóval beljebb, mint a törés, mely már egészen a nyiladék szélén zörög. De azért az is közeledik. A tehén jár elől — gondolom —, és utána jön majd... no, csak nem kell elkiabálni! — korholom magam.

A zörgés megszűnt, és amint odanézek, szinte látomásszerűen jelenik meg a nyiladék szélén egy gyenge tízes bika. A bögés elhallgatott.

— Hát te vagy „az”? — mondom csalódottan, és nem tudom elhinni, hogy ennek a bikának lenne olyan mély, öreges hangja. — Mit csináljak veled? — bosszankodom. — Elég illetlenség és nagyképűség ilyen kis bikának ekkora mellénnyel járni.

Pedig most már bizonyossá kezd válni, hogy ez a bika bőgött, mert halálos csend van a vágásban.

A bika kilép a nyiladéokra, és felém figyel. Aztán végtelen óvatossággal becsúszik a másik oldalba, és most majd elnevetem magam. Már csak a fara áll ki a túlsó oldalból, amikor valami gyanúsat

észlelhetett a sűrűben, mert megmerevedik ez a kint hagyott rész. Jobb hátsó lábát a levegőben tartja, mint némely vizsla, amikor „áll”, és nagyon sután hat ez a „darab szarvas”.

Úgy látszik, ez marad nekem — próbálom az esetet humorosan felfogni, de aztán hirtelen nagyon komolyra fordult a dolog.

Ugyanazon a nyomon, ahol a tízes átlépett, egy nagy, fekete árnyék tolakodik a nyiladékra, és morogva felemeli hatalmas koronáját.

Nagyon homályos már az idő. Valami valószínűtlen sok ág-bog meredezik a nagy bika fején, és én fogcsikorgatva keresem a célgömböt, mely konokul eltűnik, valahányszor a bika oldalára teszem. Pedig tanakodásra nincs idő. Még felvillan bennem, hogy ezt a bikát sebezni nem szabad. Inkább nem löni! Nem! Nem eresztem! És amikor az ezüstlégy odatáncol — elhúzom a ravaszt.

A lövés visszhangjával még dobálódznak a sötétbe hullt domboldalak, amikor már elhalt a zörgés a nagy bika nyomán. Megvan! — gondoltam, és lassan ballagtam a beugrás helyére. Amint ott hajlongok, és valami jelt keresek, egyszer csak erős zörgés robajlik alig öt lépésre tőlem — kétfelé. A két bika tehát ott áll a sűrűben, pár lépésre tőlem.

Az egyik kitartóan távolodik, a másik pedig 20-30 lépésre újra megáll. Csend.

Sötét van már nagyon. Mit állogálok itt? Gyerünk haza. Majd reggel megkeresem. Mert hogy a bika fekszik, az egy pillanatig sem volt kétséges. Azaz legyünk csak őszinték. Ez a biztosság nem volt olyan maradéktalan... Nem!

A lövés pillanatában tisztán hallom a golyó bevágódását. A bika egész porfelhőt rúgott ki. Azt hiszem, a golyó kicsit hátracsúszott, mert csak lágy részen buffanik oly tompán.

A kétség azonban felágaskodott bennem. Az a porfelhő túl nagy volt, és a bevágódás is túl tompa volt... Hátha alálóttam? Megesett az már mással is... Ilyen pocsék világítás mellett...

Nem! A bika meglesz. Majd orron esett be a sűrűbe. A földön gellert kapott volna a golyó?

Hohó — epéskedett pesszimista énem —, gellert ám, de nem itt! Csupa zsombék és korhadt tuskó az egész nyiladék... Úgy elnyelik azok azt a nyavalyás golyót, mint a kutya a legyet.

Öreg erdőőrünknek is töviről hegyire elmeséltem az esetet.

— Mi a véleménye, Mihály?

— Meglesz a bika.

Ez megnyugtató. „Régi motoros” az öreg, és félezer szarvasnak piszkálta ki a „grandliját” negyven esztendő alatt...

Ha azt mondja, meglesz, akkor meglesz... Egészen biztos voltam a dologban, amíg mellettem ballagott. Csak amikor elváltunk, harapott megint sarkamba a kétség.

Nono! Csak ne legyünk olyan nagy legények... Nem jó az a nagy elbizakodottság...

Hazaérve feleségemnek is előadtam az esetet. Nem mintha szakértő lenne, de jó volt újra elmondani a dolgot. Gondoltam, egy kis reményt csepegtet belém.

— Na, mit gondol? — fejeztem be terjedelmes és élénk hadonászással kísért előadásomat.

— Elhibázta! — mondta.

Egészen elhültem.

— Honnét tudja ezt csak ilyen nemes egyszerűséggel kivágni?

— Elhibázta — makacskodott —, érzem.

— De az Isten áldja meg, hiszen mondom, hogy hallottam, mikor összeesett...

— Ezt az előbb nem mondta. — Ezt most csak azért mondja, hogy megint igaza legyen. Pedig érzem, hogy a bika nem lesz meg...

— Hát majd meglátjuk — vágtam el a vitát fölényesen, de már magam is éreztem, hogy valami baj van a bika körül.

Nagyon rossz éjszakám volt. Állandóan a bikával álmodtam, melyet hol megtaláltunk, hol meg nem.

Szinte megváltás volt felkelni.

A fogasról lekasztottam a fényképezőgépem is... Aztán viszontattem. És újból lekasztottam. Egyik hang azt mondta:

— Hahaha... csak vidd el, barátom! Nagyon biztos vagy a dologban... Talán tájképet akarsz fotografálni?...

A másik hang pedig:

— Ne légy babonás! Felnőtt ember vagy! Itt az alkalom, hogy egy szép képet csinálj magadról és a nagy bikáról... egyet előlről, fegyverrel, egyet oldalt, felvetett fejjel, „à la Mussolini”... — És már láttam magam, amint fogom a bika agancsát, kalapomon tölgyfalevél, és tekintetem a messzeségbe téved, kicsit unottan, fölényesen... mint akinek igazán nem nagy dolga ez a bika, de „engedett külföldi barátai unszolásának”.

Szóval a fényképezőgép is velem jött.

Akkor kelt fel a nap, amikor újra ott álltunk, ahol a bika beugrott a sűrűbe. Jól látszott, hol törte le agancsával az ágakat. Megtaláltuk a rúgás helyét is. Megtaláltunk mindent, ami nem volt fontos, csak egy csepp vért, egy szál szőrt és főleg a bikát — nem találtuk meg.

Pedig abban a kefesűrű földszedres dzsungelben összejártunk minden talpalatnyi helyet, és benéztünk minden bokor alá, mely alól egy sündisznó is kilógna.

Semmi!

Sehol semmi!

Az öreg Mihály látta rajtam, hogy milyen elkeseredett vagyok, felsorolt vagy ötven esetet, ahol szintén nem volt vér, nem volt semmi, és mégis meglett a bika.

— Ez is meglesz!

Rajtam ekkor már nem volt ép hely, melyet ki ne lyukasztottak volna dévaj kis tüskék, és ruhám is össze volt szabdalva, csak Mihály jobban cserzett bőre és nagy csizmái állták a sarat.

— Tessék csak „nyugodtan” hazamenni, a bika meglesz.

Dolgom volt elég, tehát „nyugodtan” hazamentem, de tekintetem valahányszor fényképezőgémemre esett, szerettem volna földhöz vágni...

Múlt a nap. Minden telefoncsengetésre felrezzentem. Aztán egy másik községben volt dolgom, és csak késő délután vetődtem haza.

— Nem telefonált a Mihály?

— Nem.

Érthetetlen! Érthetetlen ez az egész dolog. Amikor én olyan tisztán láttam, hogy szépen jelzett, és éreztem, hogy ez a bika az enyém lesz.

Éppen a tüskéket szedegettem bánatos vádlijaimból, amikor erőlesen megveri valaki az ablakot. Megdobbant a szívem. Így csak az mer kopogni, aki jó hírt hoz...

— Ki az?

— Megvan a bika! Már hozzák is! Most telefonált a Mihály.

A tüskék ebben a pillanatban megszűntek számomra. Tüskék? Ha nyársak álltak volna ki belőlem, azt is elfeledtem volna. Csak egy gondolatom volt: a bika. Milyen is lesz hát az a sötétben óriásinak látt agancs? Régen nem néztem ki ennyit az ablakon.

Aztán bedöcögött a szekér, és zöld lomb között a koronás úr. Csak egy pillantás az agancsra, és majd a nyakába estem Mihálynak.

Bakonyi bikának nemcsak erős, de merőben különböző két szár. Páratlan tizenkettes. A normális ága szépen fejlett, vörös színű, gyöngyös tízes, míg a tizenkettes ága a másiknál 30 cm-rel rövidebb, gyöngytelen, koronás, fekete agancs. Mintha nem is egy bika hordta volna ezt az ellentétes két szárat. Öreg legény volt már a hordozójuk. Nem tudott küzdeni ezzel az egyenetlen koronával. Kiverték a csárdából a fiatalabb legények — homloka, szügye véres —, és eljött hozzánk bánatával, dűnnyögő, mély hangjával — elmúlni.

A meglövés helyétől nem volt száz lépésre. De nem ám ott, ahol kerestük, a sűrűben, hanem onnét még kibotorkált a szálasba, és egy öreg bükkfa alatt dőlt el. A golyó kissé hátul rézsút érte, és elöl a lapockában állt meg. A 9,5-es Schönauser, bár az expanzív lövedék az egész belsejét összeroncsolta, egy csepp vért nem tudott kisajtolni belőle, mert olyan kövér volt, hogy a faggya a lövés helyét azonnal elzárta.

És az erdő suttog tovább. Jár az idő, és nő az avar. Az öreg bika nyomát elmossa az eső, és mint halott lepkék, néma libegéssel rászállnak a sárga levelek. Jár az idő. Holnap már új bikák jönnek az öreg nyomán, és holdas éjeken feldobják talán még a fekete völgyek a halott úr orgonáló hangjait. Jár az idő. Mint a víz, folynak a percek, és túl a hegyen már gyűjtogatja apró, fagyos gyertyácskáit mindenszentek kapujában a dérdolmányú November.

ŐSZI ESTÉK

Akkor is szép szeptemberi napok jártak. Elfogytak már a fecskék, zörgősre vált a tengeriszár, és búcsúzó, csendes ködök homályosodtak a távoli dombtetőkön. Esténként fellobbantak az örömtüzek az erdősarkokon, s a hold nagy, vörös udvarral kapaszkodott a Tejút felé.

Egyik este azt mondja főnököm:

— A vaddisznók tönkreteszik a kukoricát. Menjen ki, és nézzen a csőszök után, mert erős a gyanúm, hogy alusznak a lókötők.

Félig már le voltam vetkőzve, és siralmas ábrázatot vághattam a megbízáshoz, mert még búcsúzóul hozzátette: — Aludni a sírban is lehet... — Azzal magamra hagyott.

Felrángattam újra csizmáimat, s bánatos pillantást vetettem ágyamra, melynek enyhe teknőjét minden tagom kívánta, és neki a holdvilágos erdőnek. Egy öreg mannlichert szorongattam a hónom alatt, zsebemben néha koccantak a történetek, egyébként csend és holdvilág ömlött el az alvó tájon.

A túlsó domb oldalában cigányok tüzeltek, és a bokrok alján akkora szentjánosbogarak villogtak, mint egy mogyoró. Már elfelejtettem a fáradtságot, már megfogott az erdő.

Az ég magasságában apró kis felhők siettek, talán mulatni valahova, az öreg erdő fekete árkaiban hangosan rémüldözött a bagoly, s az ismert utak olyanok lettek a holdvilágban, mintha sohasem jártam volna arra.

Csak az őszi holdsugár ilyen varázsló. Valami finom köd ül mindenben, a házak fehér fala kilométerekre látszik, de a közvetlen környék ismeretlenné lesz, mesebelivé, más világgá, mint amit nappal látunk. Ilyenkor talán a vándormadár ösztöne bujkál az emberben, mert jó menni, menni ismeretlen tájakra, és várni valamire, amit csak a következő dombtetőn látunk meg. Fel a dombra, le a völgybe, új meg új őszykőn. Vágyak, remények teljesülnek be, és újak születnek. A csallitokból öreg erdők lesznek, a szálásokból tar-

fejű óriások. Mi pedig mind lassabban járjuk a holdas utakat. Elmarad mellőlünk a rohanó vágy, és csak a remény baktat mellettünk, hogy majd ott... ott, a túlsó domboldalon... ott... ahova talán soha el nem érünk, mert folyvást új meg új völgyek vájódnak, és újombok nőnek a reménység holdvilágos tengerében.

Nemsokára fellobbantak előttem az őrtüzek.

Óvatosan cserkésztem arrafelé a magamban elkészített prédikációval, mert már láttam, hogy a tűz mellett nincs senki. No, megálljatok!

Ekkor megszólal mellettem a kukorica:

— Ifiúr! Itt vagyunk e! Nagyon meleg volt a tűz mellett.

No, vége a szépen elkészített dikciónak! Ott állt kopott szűrében az öreg Galamb. Háromszor is elmentem volna mellette, ha meg nem szólal.

— Menjünk csak a tűzhöz — mondom, ha már itt vagyok, csak hadd jöjjön ki a disznó.

— Kijön az, attól ne tessék félni — nyugtatott meg az öreg. — De azért odamehetünk.

Ledobta magáról a rozzant szűrt, végigheveredtem rajta. Néztem a lángok játékát, a parázs izzását, a füst születését meg a csillagokat a tenger éjszakában. Embereim egy-egy szót váltottak halkan, aztán csak a tengeriszár susogott, meg a makk pottyant néha zörögve a száraz leveleken.

Nem tudom, meddig néztem így a tüzet, és mikor nyomott el az álom, mert amikor felébredtem, már a fejem felett szállt a hold, és csak parázs volt a tűz helyén. Az emberek sehol. A szél már elült. Néha libbent csak a kukoricalevél árnyéka, és hideg csend poroszkált a nyárvégi utakon.

Megsimogattam arcom, melyen érezhető nyomokat hagyott az öreg szűr egy gombja, és fázósan nézegettem, hogy jön-e már valaki. Kis idő múlva ott terem az öreg Galamb.

— Itt vannak — susogja. Kezével mutatja az irányt. Most már mintha én is hallottam volna valami zörgést. — Két nagy meg malacok — tette még hozzá.

Intettem, hogy üljön mellém, és suttogva megbeszéltük a tenivalót. Ők bemennek a kukoricába, én meg elállok, és rám hajtják a kondát. A disznóknak más útjuk nem volt, tehát csak arra jöhettek, ahol én várom.

Halk zörgéssel indult meg a hajtás. Egyszer mintha nagy fekete árnyék tolazkodott volna a kukoricaszár közé, tőlem talán tíz lépésre, de annyira mozdulatlaná vált, és annyira árnyékszerű volt, hogy nem mertem löni. Pedig már majd a szemem esett ki a megerőltetéstől. A gyenge szélben hajladozó tengeriszár mintha táncra kerekedett volna. Akárhová néztem, még az égen is ott állt a fekete árnyék, és teljesen belezavarodtam a sok disznóba.

Ekkor az egyik emberem elköhintette magát. Ezt már disznóink nem állták ki.

Mintha a föld dobálta volna ki őket. Nagy töréssel robbantak ki a kukoricából, s a sok rohanó árnyék között azt sem tudtam, hova lőjek. A nagy feketeség is megindult, és mint egy mozdony, úgy zúgott el mellettem. Erre vártam, hiszen a malacnépség nem nagyon érdekelt.

Nem hibázhattam el, mert majd az oldalát érte a puskám, mely a nagy durranás helyett szép csendesen azt mondta, hogy:

— Csett.

Aztán én is mondtam valamit, miközben az öreg mordályt úgy vágta a földhöz, csak úgy nyekkent.

Aztán is sokat jártam a disznók után. A szerencse azonban nem nevetett felém. Reggel álmosan, összetörten ébredtem, egész nap éreztem az alvás hiányát, de amikor a hold vörössége kigyulladt az égen, mennem kellett. Fojtogatott a szobalevegő, rám feküdt a négy fal, s ha mégis otthon kellett maradnom, szinte karjaimmal nyúltam a szabad terek után.

Éjjel éltem. Két emberemmel is úgy voltam, hogy nappal alig ismertük egymást. Adjon isten!... Fogadjisten! — és vége. De amikor fellángolt közöttünk a tűz, a szél belemarkolt a lángokba, és sziporkákat vitt a levegőbe, emberebb emberek lettünk. Eltűntek az öreg Galamb rongyai, el a nappali munka zörgő hétköznapiossága; az augusztusi ég ragyogása közénk ereszkedett, és ünnep lett.

Egyszer pár napig nem mehettem ki, pedig nagyon üzengettek értem, hogy egy nagy kan forgóját pontosan tudják, könnyen meglohetem. Végre szabadultam.

Nagy léptekkel poroszkáltam az erdőn keresztül, és gondolatban már húztuk a nagy kant a tűzhöz, amikor távoli lövés döngött végig az erdőn. Ki lőhet itt ilyenkor? — gondoltam, és még jobban

siettem. Az irányt pontosan meghatározni nem lehetett, hát arra gondoltam, hogy a szomszédban lóttek.

Amikor fél óra múlva befordulok a dűlőúton a kukoricatáblák közé, szekér zörög szemben velem. Hiába törtem a fejem, miféle szekér lehet, hát beálltam a kukoricába, mert a szekéren nagy beszédben voltak. Majd megtudom, kicsodák.

Pár perc múlva princípálisom hangját ismerem fel:

— Tudja, Józsi, alig ültem le, már jött... egyenest nekem... Fel-emeltem a puskát, és nyakba lőttem... alig rúgott... lehet két más-za is.

Én meg csak álltam a kukoricában, hol az égre néztem, hol a földre, és majd sírva fakadtam. Az én disznóm! Viszik a disznómat! Utánuk néztem. Végig feketedett a hosszú igáskocsiban. Ezért jártam én heteken keresztül, ezért áldoztam fel az éjszakáimat, hogy más egyszer kijön, és az lője meg! Még hallottam, amint princípálisom mondta:

— Ma is üzent az öreg Galamb, gondoltam, kijövök. Az ifiúr nem tudom, hol csavarog mostanában.

— Talán doktoréknál — vélte Józsi —, azt mondják, a doktorkisasszony tetszik neki...

A hold széles tepsiképevel kajánul vigyorgott le rám, én meg búsan indultam a szekér után, mint az őszi esték megcsalt szerelmese.

Józsi kocsisnak azonban igaza volt.

A doktorkisasszony azóta már rég a feleségem, de még most is, ha valami nem sikerül, amire nagyon vágytam, feltűnik a szekér a holdvilágos úton, és én búsan ballagok utána.

NOVEMBER

A szél úgy jár az erdőn, mint a végrehajtó, és a fák sziszegve hajladoznak, mint az adósok.

— Fizetni, urak, fizetni!

Visszaadni mindent kamatos kamatokkal, amit az öreg bankár, a Föld adott. Nézzétek a Nyárfát! Az a jó adós! Utolsó sárga levél-bankóját is visszaadta már, és most úgy áll a berekszálon, mint a becsületes adós: levetkőzve és elhagyottan.

A Bükk is tisztességes fajta, a Nyír is, de még a Gyertyán is, aki pedig komisz, tolakodó népség. Először csak egyenként hullatták levélpénzüket az örök nagy perselybe, de aztán látták, hogy úgyis hiába. Megrázták magukat, lerótták az adósságot, és most békén vannak.

Ha jön a végrehajtó, csak átsuhan az ágak között, nem tud belekapaszkodni semmibe.

Bezzeg a Tölgy meg a Cser! Nem, ők nem fizetnek. Itt-ott egy kis kamatot, de aztán táguljon az a végrehajtó, mert nem állnak jól magukért. Néha öltre mennek a széllel, mely perlekedve tépi a zizegő cserleveleket, de bevasalni alig tud valamit.

— Nem fizetünk! — kiáltják a cserfák. — Majd tavasszal! — És a szél is megunja a meddő verekedést.

Alkonyattal elpihen ő is a völgyek ölén, de előbb még beszámol gazdájának:

— A Nyár, Nyír, Bükk és többiek megfizettek, uram. Csak a Cser... különösen a fiatalja... Ne adj nekik máskor! Nem fizetnek. Verekedni kell minden krajcárért... Ne adj nekik többet, uram.

A Föld álmosan mozgolódik.

— Ne bántsd őket. Majd tavasszal megfizetnek. Alapjában jóra való népek... Nem aludnánk?

És az őszi estében mélyet ásít a Föld, és elalszik az erdő. Alszik a szél, alusznak a fák, csak apró kis cserbokrok zizegnek néha, mert álmukat zavarja a rossz lelkiismeret.

A Cser még nem fizetett...

Én azért odaálltam egy nagy cserbokor mellé. Nemcsak azért, mert magam is inkább az adósok kasztjába tartozom, és így félig-meddig rokonnak éreztem magam, hanem főleg azért, mert jó takarást adott.

A hajtók már elindultak valahol, mert egy-egy halk koppanás ért hozzám a túlsó domboldalból. Messze vannak még, lehet tűnődni ezen-azon. Most még csak róka jöhet, de a róka nem portéka. Róka nyugodtan átballaghat a nyiladékon, legföljebb azt mondjuk: „Ejnye, ebadta imposztorja! Most kell jönni!” — és nézünk utána, amíg el nem nyeli a másik oldal, de nem lövünk.

Ma disznók vannak a hajtásban.

Három vagy négy — ez még nem biztos —, de jókora darabok, mert az erdőőr szerint akkora csapájuk van, mint egy „tinónak”.

Megnéztem a csapákat, a tinóból mindenesetre engedni kell valamit, de tisztességes nyomok, az bizonyos.

És most várunk.

Fejem fölött egy csapat vetési varjú száll át szomorú, békés károgással. Közöttük csókák kiáltanak vidáman, mintha vigasztalnák a varjakat, hogy nem kell mindig búsulni, lesz még egyszer ünnep a világon...

De a feketék nem hagyják magukat. Csak azért is: kár... káárr... Ilyen az egyéniségük. Őket ne vigasztalja senki. Ők gyászolnak, gyászukat meg nem szünteti semmi, legfeljebb — egy marék kukorica.

Már messze járnak.

Közelednek a hajtók:

— Hoppó... hoppó! Ne hagyd ki, gyerek, azt a sűrűt, mert kupán váglak! Hóé!

Mátyások reppennek át a nyiladékon, visszakiáltva a hajtókra. Most már szorul kezemben a puska. Szemem minden ágrezdülésre megrebben. Egy szalonka vágódik eléem öt lépésre, és néz azzal a fényes szemével... Eredj, madárka, ne izgass! Amíg téged nézlek, az a tinónagy disznó átugorhat a nyiladékon, s akkor úgy melléd lövök ezzel az elefántpuskával, hogy még az unokáid is arról beszélnek.

Elment a szalonka, de jött helyette két bagoly. Az erdei népek két nagyeszű tanácsadója. Érdeklődve pislognak rám, és puhán szállnak egyik ágról a másikra. Erdei fülesek. Ezekhez már goromba vagyok:

— Tanácsos urak, menjenek a pokolba! — Nem mennek.

Valami mozdul előttem a sűrűben, és elfelejtem egyszerre a baglyokat. Egy róka. Ideges a koma nagyon. Hol előre fülel, hol hátra. Engem nem lát, de tudja, hogy elől sem tiszta a levegő. Tele van emberszaggal. Ki a fene ismeri ki magát ebben az emberbűzben és lármában? — ez van a ravasz orrára írva. Elindul felém. Farkát izgatottan rezegteti, és megáll, mielőtt kilépne a nyiladékra.

Állok, mint a cövek. A róka pedig lassan átballag mellettem. Szinte érthetetlen, hogy ne vett volna észre. Talán azt gondolta, hogy nem látom?

A hajtók már közel vannak:

— Hoppó!... Lassan... lassan. Jóska bácsi, ne siessen! Könnyű ott sétálni, ahol maga megy. Akár a kocsiúton a misére...

— Fogd be a szád! Majd ha ilyen öreg csont leszel, te is sétálhatsz. Hoppó... zörgess, gyerek! Ugye, mondtam? Szorítsd!...

Megrándulok. Nagy dobogással, töréssel vágat el mellettem három őz. Aztán még egy. Óriási bak. Persze ilyenkor... Nem baj, csakhogy megvan! Már azt hittem, elcsavargott valamerre, és lelőtték. De hát nem lehet az ilyen bakot csak úgy lelőni...

A hajtók már a nyiladék széléhez értek. Elzárom a puskám, vállamra vetem, és elindulok felfelé, amikor:

— Huj... haj... vigyázz! — ordítanak, s egy otromba nagy, szürke disznó ugrik át előttem vagy nyolcvan lépésre.

Nagy kavarodás, kapkodás, lőni nem lehet mindjárt, s amikor a túlsó rudasban robog a disznó, alája lövök, csak úgy porzik.

Esz a méreg. Kapitális nagy állat volt.

A nyiladék szélén volt egy kis bokros rész, abban feküdt. Ha a hajtók nem zajonganak, fel sem kel. De hol a többi?

A második hajtásban már nem törődtem sem varjúval, sem bagollyal, sem szalonkával. A nagy disznó ott ugrált képzeletemben, és én folyton azzal öltem magam, hogy — hogy is lett volna, ha...

Ha előbb jön, ha megáll előttem, ha csak úgy átkocog a nyiladékon, szóval, ha — meglövöm.

A hajtók alig indultak el, máris láttam, hogy valami mozog előttem. Sűrűben volt. Először azt hittem, róka. De a mozgása más volt. Hol eltűnt, hol megjelent elmosódó körvonala.

Amikor a hajtók lármája közelebb ért, kilódult végre a titokzatos idegen, egy kis süldőcske. Mondhatnám azt is, hogy malac, de így szebben hangzik. És egyedül volt. Egy olyan konyhára való kis

jószág. Mire várjak? A többinek se híre, se pora. Én biz meglőttem, hogy meg se nyikkant.

A durranásra hangos lett az erdő. Felkiáltottak a mátyások, hangosabbak lettek a hajtók.

Egy kis izgalom futott végig mindenkin, csak a kis süldő feküdt minden izgalom nélkül.

Délutánra jár már az idő, amikor a harmadik hajtást elkezdjük. Most már hamarabb mozdul a vad. Mindjárt az elején nagy a kiabálás a hajtók között. Ebben a hajtásban voltak a disznók, de visszatörtek. Rövid hajtás ez, jól hallani minden szót.

— Mondtam, hogy vigyázzatok, ugye?! Kinél mentek vissza?

— Berta Jancsinál.

— Annál a stanecliffejűnél?

— Annál...

Berta Jancsi nem szól semmit. Mit szóljon? Azt, hogy „stanecliffejű”, Jóska bácsi mondta, a „főhajtó”, aki három évig volt a csatában. Medáliája van négy is.

— Vigyázz, az annya ponciusát! Jó felé mennek!

Három tehén. Válogatásra nincs idő. De mégis, mintha az utolsó gömbölyűbb lenne, mint a többi. Könnyű ügetésben mennek át a széles csapáson, és amikor a nehéz Schönauser megszólal, az utolsó már úgy esik be a túlsó oldalba. Hallani a nagy zuhanást.

— Hallotta, Jóska bácsi? Ez megvan...

— Meg. De téged nem kérdezett senki...

Csend.

A nyiladék végén még egy lövés. Ott is egy tehén esett, aztán kiértek a hajtók.

Csak ekkor venni észre, hogy a völgyekben árnyéktalan homály van már, elment a nap, és a domboldalakon hűvös sóhajtásokkal jár az alkonyat.

Elbúcsúzunk. Felrakjuk a vadat, és a szekér zökkenve indul hazafelé.

Magam csak úgy gyalogosan.

Hazafelé szállnak a varjak felettem, de most csendben vannak. Cinkék surrognak az ágakon, és csak néha szólnak, akkor is csendesen, mert néma az erdő, és ezt a tiszta, nagy csendet nem illik megzavarni.

Fent magasan vadlibák húznak dél felé. A vezérgúnár kiált dalamos lágyan, és kiáltása csak éppen megszimogatja a csendet.

A völgyek ködöt álmódnak, a faluk hideg füstöt, a tornyok elmúlt harangbongást, s a temető kilibegő gyertyafényt, mely csak egyszer gyúl ki évenként, de világossága soha el nem múlik az elfeledett fejfák közül.

Derengő, meleg fény. Puha, mint az elmúlt ölézés, és édesen szomorú, mint az emlékezet.

Ilyenkor a nagy kereszt vállán újra fellobbannak elmúlt, távoli fények, kuvik kiált a homályban, és sírba hullt siratások zsonganak a kis kápolna orgonáján. Hangjában benne van a szél sóhajtása, tengeriszár zörrenése, varjak káromgása, koszorúvirágok enyészetszaga s eldőlt keresztek roppanása.

A vén legényt, a Novembert, a muzsikust nem hallgatja senki, csak az anyja, a borongó szemű Ősz. De ő is elsírta már minden könnyét, eltemette minden örömét — menni akar.

Szelíden megérinti fia karját:

— Gyere már, fiam! Halott itt minden... Kinek muzsikálsz?

ŐSZ VÉGÉN

Rázza az erdők színes rokolyáját a szél, dúdol is hozzá az öreg le-
gény öreges nótákat. No, még egyszer, szűzies nyírfák, nyárfák, ma-
radi tölgyek. Sose halunk meg!

Áll a búcsúbál az erdőn. Napok óta. Az őszi, hányaveti szél sí-
posai újra megfújják a jajgató instrumentumokat. A fészekrejtő lom-
bok táncra perdülnek, és suhogva vetkőznek. Nem kell az ékesség,
nem kell a kaláris, a dércsípte sárgapiros levél.

Némelyik már meztelenül mered a szürke ég felé, és ujjával
megfésüli a felhőket, melyek a tengerről jöttek a szél parancsára.
Hajnalra aztán kifárad a szél is. Kivel táncolna a kopasz erdőn?
A tölgy meg a cser zörgő barna rokolyáját csak szokásból tartja fenn,
de álomra készülnek azok is, mint a többiek. Ezután már a szél
egyedül járhatja, ha éppen kedve szottyán. Megmozdulnak ugyan
az alvó fák, de már nem törődnek vele.

Álmos, csendes reggeleken aztán felkúszik a köd a völgyekből,
és üzenetet hoz a vén, csonkafejű füzekről, égerfáktól és más völgyi
népektől.

— Alusztok-e már, testvérek, elkészültetek-e már? Mert hideg
hírt hozott a patak messze északi tájakról, és a vadlibák is beszéltek
a nádasszálen, hogy vijjogó, fehér madarát útra eresztette már a fe-
hértalárú Tél. Aludjatok!

... Messziről, a félig kopasz vágásban halk koppanások jön-
nek. Zörrenések. Egy hang is:

— Ne siess, gyerek, mert nem kel fel semmi...

Hajtás van. Csak olyan egyszemélyes. „Magamközt” vagyok.
Egy ember és két gyerek. Nagy eredmény persze nincs, de nem is
kell. Egy-két nyúl a konyhára; közben egy kis szemlélődés, egy kis
csend és egy kis békesség.

Szemem az erdőn, de gondolataim messze járnak. Így aztán
egy nyúl — hű, mekkora volt! — szépen átballag mellettem a nyila-
dékon. Még meg is nézett! Ezt bizony meg kellett volna lőni! — ál-

lapítom meg, de meg sem mozdultam. Ha megmozdulok, vad zörgéssel ugrott volna a gazosba, és meg kellett volna törni ezt az áldott békességet, csendet... de hát vadászni akarok, vagy mi a szösz?

Most meg szembetrappol egy velem. Látni nemigen látom, de nem sürgős, úgyis nekem jön. Nagyon sűrű itt az erdő, de közelebb már nem ereszthetem. Így is... na, szegény, ez jó állapotban lehet. Nem volt tizenöt lépésre sem.

Puskám csattanása végigordítja a hosszú völgyet. Válasz rá messziről:

— Lassan, gyerek, lassan, mert nem kel fel semmi... — Egy szarka vitorlázik magasan fölöttem. Lelőném a zsványt, ha — ágyúm lenne. Az is messze hordó... persze sörétes. A szarka, úgy látszik, tudja ezt, mert megfordul, és visszajön hangos cserregéssel. Azt hiszem, nekem szól le valamit. Lehet, hogy gorombaság volt, de hát mit tehetek ellene? Emberekkel is csak azokkal szoktunk gorombáskodni, akik — alattunk vannak. A szarka pedig veszedelmesen magasan volt... Nézek utána...

Suhogás balról. Mire felkapom a puskám, már késő. Egy kakas vágódott át a keskeny nyíláson. Már lefelé ereszkedőben, szárny-csapás nélkül, mint a héja.

A szél zörge a csontjait annak a disznó szarkának! — mondom magamban. — Ezt hát elbáméskodtam.

Megint egy nyúl. Sima bukfencet vet. Visszhang:

— Lassan, gyerek, mert minden kimarad...

Most már közelebb járnak. Törik a tavalyi ág. Botok kopognak. Egy tyúk rebben fel előttem. Éljen száz évig! — eresztem utána a jókívánságot.

— Kakas! Kakas! — kiált az egyik hajtó.

Jó lenne látni. Fortélyos fácánok ezek nagyon. Alig vernek a szárnyukkal. Csak úgy siklóznak. Motor nélkül. Kakasom azonban tudja, mi a rend. A fejem fölött sistereg el. Szembe már nem lőhetek, hát hátulról. Totty! Így kellene mindnek jönni. Nem úgy, mint a következőnek, jobbra tőlem, alacsonyan a fák koronája közt. Micso-da beteg gondolat! Ennél a lövésem betegebb. Megy a kakas vídáman.

Egy menyét zörög ki a tisztásra. Jókor. Felemelkedik, hogy körülnézzon, és megmutatja fehér mellénykéjét. Nem sajnáltam a patront. A mellényke ezek szerint le lesz gombolva.

Vége a hajtásnak. Megkeressük a fácánt s az egyik nyulat, amelyikre közel, a sűrűbe lőttem. Nem szabad ilyen közelről löni! Szegevény nyúlnak nincs formája se.

Átballagok a második hajtásba. A három szem hajtónak nagy útja van, hát leülök egy fatönkre. Összeroskad alattam. Belül hangyafészek. Meg sem látszott, hogy így szét van rágva. Régen vághatták le. Nincsenek itt már ilyen fák régen. A szálfák ideje elmúlt. Alig akad egy-kettő. Csak csalit és cserje és bokor mindenfelé. Meg iszalog. Sok iszalog és sok fagyöngy. Szerencse még, hogy a nagy erdő egy-két ősi tölgyére ezek nem tudnak felkapaszkodni.

Enyhe füttyszó bujkál bennem. Kezdődik a hajtás. Lassan neki-készülődöm. Ilyenkor még úgysem jön semmi. Legfeljebb róka. Azt meg kár lenne még meglőni.

Előttem egy vadkörtefán két mátyás tanakodik. Valami diszkréttebb természetű ügyről lehet szó, mert egészen halkan diskurálnak. Szinte lágyan. Félig füttyölve, mély torokhangon és nagyon színesen. Kedvesen.

Igaz, hogy fészekrablók, igaz, hogy károsak, igaz, hogy nem egy bakom ment tőlük világgá, amikor árulón rám reccsentettek, és én tehetetlenül ráztam öklöm feléjük, de ezeket most mégsem tudnám lelőni. Nyilván lány és legény ez a kettő. Azt már a hangjukról megérezni. Meg olyan bizalmas közel ülnek egymáshoz...

Ide nem látnak, de nekem is jobb hely kell, mert alig van kilövés. Amint előrelépek, észrevesznek, és eltűnnek a sűrűben.

Most már jobban belátok a bokrok közé. Jön egy nyúl. Keveset látok belőle. Mire harminc lépésre ér, kiderül, hogy nem is nyúl, hanem róka. Meglőjem? Ha közelebb jön, és már szép a gereznája, meglövöm. Jön a róka. Néha hátrafülel, szaglálódik. Szép bozontos farka van. Elhatározom, hogy meglövöm. Most egy bokor mellé lépett be. Felemelem a puskát, amint kilép... Hát nem lépett ki. Elfáradt már a kezem, amint készen vártam, de bizony az én rókám eltűnt. No, majd a télen!

Helyette hátam mögött a gazból ugrott fel egy nyúl. Elnézett itt már negyedórája, amint mozogtam, és csak most jött rá az ugorhatnék. Rajta már nem tanakodtam.

Jött is a visszhang:

— Zörgess, gyerek, mert nem kel föl semmi... Tiró! Tiró!

— Mondhatnád magyarul is, úgy is megértem — mérgelődöm.

Szép lassan jött a kakas. Ezt már lovagiasan, szemtől szembe terítettem le. Nagy zörgéssel esett a bokorba.

Ez a hajtógyerek 12-14 éves — térek vissza az előbbi gondolatra —, és már jól vagy rosszul, de nem magyarul kiabál. Talán tízszer hajtott életében, de az idegen szót nem felejtí el. Ha azt kellene neki kiáltani, hogy „repül”, lehet, hogy hallgatna. Mert azt, hogy repül, otthon is kiabálhatja, de azt, hogy „tíró” — szakértőbbek szerint „tirol” —, csak itt. Hadd lássa a vadász, hogy ő már nem kezdő.

Nekem ilyenkor mindig földrajzkönyvem „Tirol és Vorarlberg” című fejezete jut eszembe, melynek egyik oldalán egy tiroli képviselőben álló pár nézett rám szemrehányóan. Joggal. Egy rémséges szekundát kebeleztem be ugyanis velük kapcsolatban. És még ők nehezteltek...

A kakas azonban megvan, a gyerekek pedig megfogom a fülét, hogy otthon „tirolozzon”.

Nagy zörgés előttem. Három őz. Utoljára ugrik át a nagy bak. Persze ilyenkor... Jó lenne megkeresni az agancsát... a fejével együtt úgysem kapom meg soha.

Kipp-kopp.

— Zörgess, gyerek stb.

A fák fölött, szinte súrolja az ágakat, valami repül. Nem fácán, de messze van. Aztán megismerem. Héja! Akármilyen messze vagy, nem sajnálom! Durr! — és csodák csodája, leesett. Ennek örülök a legjobban. Ekkora héját még nem lőttem. Nagyobb, mint az ölyv. Micsoda karmok! Szegény fácánjaink! Az a pár darab. Hát ezért vagytok ilyen kevesen?

Még egy nyúl, és vége.

Kijönnek a hajtók. Felpakolunk, aztán hazafelé fordítjuk a kocsirúdját.

Utunk a temető mellett visz el. Apró gyertyacsonkok fagyoskodnak a sírokon, és a szél meglibegteti a zizegő koszorúk szalagját.

Pár napja még a novemberi estébe derengő világosságot hozott ide az emlékező, fonnyadó szeretet, és most megint egyedül vagytok. Emberien egyedül. Az ismerős lábak topogása egy évig talán megint nem hallatszik le hozzátok, de haj, sokan vannak, túl a határokon, akik fölé sohasem borult senki, s akik fölött sohasem lobbant árva mécs az emlékező novemberi estében.

Egyszer idegen vidéken jártam. Napok óta úton. Naptárt nemigen néztem. Sötét este volt, és megkérdeztem a kocsiszt, mi az a világosság a túlsó domboldalon. Megemelte kalapját, és azt mondta:

— Mindenszentek este van.

Megroskadtam a zörgő szekéren, és a messze domboldalakon imbolygó millió apró lángját elvittem nektek, akik mindent-mindent odaadtatok, és mindent itt hagytatok.

Istenem! Miért?

SZOMORÚ KARÁCSONY

Kifogytunk akkoriban nagyon a meghívásokból. Egy-egy szép vadászat emléken rágódtunk hanyatt fekve Pacolay hadnagy szobájában, és — mivel a hónap vége tökéletesen letört bennünket — olyan komisz füstöt fújtunk a levegőbe, hogy télire megmaradt egyetlen árva legyünk öngyilkos akart lenni az ablak üvegén.

A cigaretta egyébként sodrott volt, és dohányában úgynevezett finánclábszárcsontok pattogtak, ha odaért a parázs. Ilyenkor fel kellett ugrani az ágyról, hogy meg ne égjünk...

— Szép kis szórakozás — dühöngött Pacolay, és olyanokat mondott, hogy a kantinablakok is szégyenkezve hunyták volna le szemüket, pedig azok hallottak egyet és mást.

Legjobban az bántott bennünket, hogy amíg vadásztunk, feneketlen sárban dagasztottunk, most pedig szép fagyos idő van, és odakünn andalító csendességben hull a hó.

Karácsony hetében voltunk.

— De szép ilyenkor az erdei hajtás! — sóhajtottam. — Esik a hó, és a róka vörös frakkja csak úgy ég a nagy fehérségben. De disznók is jöhetnek. Feketén túrják a havat...

Pacolay felhördült, mint akinek tüzes forgácsot dugtak a körme alá:

— Ne kínozz!

— Nem kínozlak, csak úgy mondom. Ilyenkor az erdei hajtás az igazi. Különösen dombos vidéken. Már messziről látja az ember a vadat...

Pacolay lehunyta szemét, de aztán hirtelen felült.

— Te, én gondoltam valamit!

— Nem is látszott rajtad.

— Elmehetnének András bácsihoz vadászni...

— Gyerünk András bácsihoz! Útközben majd elmondod, ki ez az ismeretlen úr. Bár ha vadászni lehet nála, a többi már nem is fontos.

— Nyolcezer hold erdő van a keze alatt...

Erre már én is felültem.

— Pacolay, légy kíméletes. Ki ez az ember?

— Rokon, anyám révén. Eddig nem nagyon tartottuk a rokonságot, de biztosan szívesen látna. Agglegény. Vinnénk egy kis élénkséget...

— Magam megyek sürgönyözni — lelkesültem —, és az élénkségben sem lesz hiány...

Pacolay erősen gondolkodott a szövegen, mert a postán nem hiteleztek, aztán elküldtük a táviratot. A postán először hallani se akartak a furcsa nevű faluról, amiről kiderült, hogy nem is falu, és tetemes küldöncdíjat fizettünk.

— Nem baj — vigasztalt barátom —, valami jó vad hely lehet.

— Lehet? Hát nem voltál még ott?

— Nem. Az öregúr volt nálunk régebben, de én akkor nem voltam otthon... Annál jobban fog örülni.

Kicsit meghökkentem a rokoni ismeretség ilyen fokán, de aztán nem törődtem vele.

Kora délután indultunk, és valamikor éjfél után érkezünk András bácsi állomására.

Nehéz, havas éjszaka volt. Dideregve, ásítózva néztünk a bakterház felé. Esett a hó, és a kis órház lámpája ijedten pillogott a temérdek sötétségben.

— A fogat a ház mögött lesz! — mondta Pacolay ellentmondást nem tűrő hangon, és sietve elindultunk arrafelé. Útközben nekimentem egy subának, s a suba felmordult:

— Nem lát?!

— A főerdész úrhoz megyünk — magyarázta barátom —, most a kocsit keressük.

— Kocsi nem gyűtt.

Álltunk. Hátizsák, puska, vadászszek, tarisznya húzta a vállunk.

— Maguk erdősök?

— Dehogy. Én hadnagy vagyok, a barátom meg kadét. Füzi főerdész úr rokonom, meghívott bennünket vadászatra.

— Hát katonák. Én is voltam katona. Negyvennégyes...

A felhők hasa már a bakterház tetejét sűrölte, a hó nekisűrűsödött, s a kis lámpa csak mint távoli hunyorgó csillag látszott.

— Mi is azok voltunk.

— Él még a Strinovics kapitány úr? Én annak a keze alatt szolgáltam. Erszte kompani... dritte cug...

— Alezredes már régen...

Szakadt a hó, és én azon gondolkoztam, hogy vagy bokán rugom Pacolayt, vagy leülök a hóba, és a méregtől sírva fakadok. Kocsi nincs, éjszaka van, s ezek itt úgy diskurálnak, mintha május lenne egy kiskocsmá lugasában, a harmadik fél liter kadarka után.

— Hát ha már így van, fáradjanak be az urak.

Na végre!

A „váróterem” akkora volt, mint egy békebeli íróasztal, és tele is lett velünk. Jó meleg volt. A bakter, azaz öreg bajtársunk leterítette subáját a kis padra. Pacolay pedig hátizsákjából pálinkásbutykost húzott elő.

Barátkoztunk szorgalmasan. Később vendéglátónk eltűnt egy pillanatra, és egy nagy üveg szilvóriummal jött vissza.

— Ha meg nem vetik az urak, saját főzés.

Zamatos, méregerős pálinka volt, és utána mintha világosabb lett volna...

— A szánkó minden pillanatban itt lehet — vidámkodott barátom, és kártyát vett elő.

Ez a pillanat azonban egyre késett. Pacolay elnyerte már tőlem a csillagos eget is (pénzt nem), és világos reggel volt, amikor végre megérkezett egy kis erdőjáró parasztszán két kócos mokány lóval.

A hideg levegő — na meg a kisüstön főtt — elbágyasztott bennünket, és félig alva dülöngött velünk a szán.

Igaza volt barátomnak. Szép, vad vidéken jártunk. És felfelé, egyre felfelé. Mély hórhókban, szakadékos domboldalon, elhagyott szőlők között, és messziről a hegyek havas kékje borongott felénk.

Elszakadtunk a világtól. Ha a kis lovak megálltak egy pillanatra, a csend szinte sűrű lett körülöttünk, és szólni sem mertünk, hogy el ne törjék a némaság fehér, nagy üvegtábláját.

A szülő után csaltok jöttek, utána fiatal erdő, és egy forduló után távoli kutyaugatás szállt felénk az úton.

Néró már hall bennünket — mondta a kocsis, és pár perc múlva egy régi ház nézett ránk a fák közül. A kutya már nem ugatott. Kémények nem füstölögtek, szarka nem cserregett, csak valami tűnődő, fehér téli szomorúság lengett a vén ház körül.

Befordul a szán, s az ambituson ott állt egy szürke szemű öregember.

Állt, és csak nézett.

Nem jött elének.

A lovak megálltak, és mi kászálódni kezdtünk.

Ez lenne András bácsi?

Kaucsukgallér, foszlott pantalló alatt olcsó bakancs.

Pacolay már felért a lépcsőkön.

— Megjöttünk...

András bácsi szóltanul kezét nyújtott mindkettőnknek.

— Hát akkor gyertek be! — És elindult előttünk.

A hosszú, téglás pitvar hidegen kongott, az ajtó nyikorgott, és a bolthajtásos szobában a pipában, kályhának, dohos könyveknek magányos, szomorú szaga fogadott.

Az ablakon pókháló, az asztalon por, a sarokban öreg puska, pár könyv, egyszerű faágy, színehagyott takaró, a falon színes kép sok aláírással: „Ballag már Füzi András... Selmec, 1870”.

— Nem ültök le? A holmitokat majd elvitetem.

Szóltanul leültünk és hallgattunk. A magányos öregségnek, az elhagyatottságnak, a reménytelen másnapoknak fojtogató köde borult ránk. Miért jöttünk ide? Még Pacolay viharvert ábrázata is tűnődő lett.

— András bácsi sokat van egyedül?

Az öregember megmozdult, és cipőjét nézte.

— Én mindig egyedül vagyok.

Csend.

Az ajtóban valami kaparászás hallatszott, aztán bejött egy öreg vizsla. Megszagolt bennünket, és lefeküdt a kályha mellé, hangosan sóhajtva.

— Csendes házigazda vagyok, de majd megszokjátok. Amim van, szívesen adom. És ezt nemcsak mondom... Na, gyertek reggelizni.

— Nem akarunk sokáig alkalmatlankodni — mondta barátom minden meggyőződés nélkül.

— Ide pedig nem érdemes rövid időre jönni. De ha jobb dolgok van... Na, lássatok hozzá! Én már reggeliztem.

Bolthajtásos, nagy szoba volt ez is. A kályhában dűnnyögött a tűz, az ablakon kovácsoltvas rács, és kétoldalt a homályban két ágy nyújtózkodott, mint a ravatal.

— Hát csak egyetek, nekem dolgom van.

Elkopogott a folyosón.

Olyan csend maradt utána, hogy csak suttogva mertem megkérdezni:

— Pacolay, hova hoztál te engem?

Pacolay csak a vállát húzta fel, mint akinek sejtelve sem volt a magányosságának ilyen mélységéről.

— Legközelebb a néma barátokhoz megyünk vadászni.

— Szsz... — intett ijedten Pacolay, mert nyílt valahol egy ajtó, de nem András bácsi jött vissza, hanem házvezetőnője, egy ijedt, szürke kis öregasszony. Tőle aztán megtudtunk egyet-mást, bár ő is halkán suttogott, többször András bácsi szobája felé intve, mintha ott éppen valami titokzatos istentisztelet folyna.

— Nagyon jó ember, igazán nagyon jó ember! Hogy várta már az urakat, és hogy gondolt mindenre, húsrá, borra, édességre; az erdőőrök kétszer is be voltak rendelve... csak aztán amikor itt a vendég, akkor magára hagyja. Egyedül akar lenni, mindig csak egyedül.

— És ilyenkor mit csinál?

— Semmit. Pipál. Néha régi leveleket kotorász, és a szobájába nem szabad bemenni senkinek. Ha valami kell, csak nekem tessék szólni. Van minden.

— Izé — mondta nagyorrú barátom —, nekem ugyanis a gyomrom... ha egy kis pálinka lenne...

— Jaj, hogy elfelejtettem! — szaladt ki a kis asszony, és egy nagy pálinkásüveggel tért vissza. — Ez eperpálinka, de van körte meg szilva is.

— Ó, mindegy, csak egy cseppet...

— Aztán tessék csak ledülni, délig úgyse jön ki az erdősz úr.

— Na! — mondta Pacolay, amikor egyedül maradtunk. — Kezd a dolog mozogni. Most alszunk egyet.

Aludtunk is. Délben felkopogtak bennünket, hogy itt vannak a vadőrök.

— Jöjjenek be! — vezényelt Pacolay.

— Megvárjuk az erdősz urat — mondtam az ismerkedés után.

— Az erdősz úr mindent elrendezett, most már csak tessék parancsolni, mikor és hol kezdjük. A kocsisnak tessék megmondani, mikor fogjon.

Miután ezt is elrendeztük, felöltöztünk, és mentünk ebédelni.

Nagy, sivár szoba az étédlő. Öreg székek, agyonmosott, hófehér terítő, megfakult porcelán és kályhaszag, mint ahol hónapokig nem fűtenek.

András bácsi a levessel egyszerre lépett be, és a sajt után felállt.

— Csak beszélgessek, nekem dolgom van.

Másnap reggel, amikor a szán előállt, kijött egy pillanatra.

— Az emberek mindent tudnak, mulassatok jól.

— András bácsi nem jön?

— Nem.

Elfordult, és bement a szobájába.

Az erdő szinte végtelen volt. Éjjel esett egy kis hó, s a mokányok prüsszkölve kocogtak a néma utakon. Vad nem volt sok, de délig mégis lőttünk pár nyulat, egy rókát és egy kakast. A disznók visszatörtek. Az ebédes kosárból jutott mindenkinek, így a beszéd megeredt egy kicsit, mert egyébként itt is hallgatott mindenki, még a hajtók is.

— Az erdész úr nem szereti a lotyogást — magyarázta az öregebbik erdőőr, és mindjárt szájára is vette a borosüveget, mintha már ezzel is sokat beszélt volna.

Így ment ez négy napig.

A házigazdát alig láttuk.

Egyik vacsoránál a szokásos „nekem dolgom van...” után hozátette még:

— Elfelejtettem mondani, hogy vadat nem vihetek el, mert már nem volt időm megkérdezni, hogy adhatok-e.

— Nem azért jöttünk, András bácsi.

— Tudom.

Vadásztunk tovább. Éreztük gondoskodó jóságát, mégis elkívánczoltunk lassan, mert néma szobája — amelyben csak a megérkezéskor voltunk — úgy lehelt ránk, mint egy dohos kriptá.

Karácsonyeste korábban volt a vacsora, és szinte elállt a lélegzetünk, amikor kinyílt András bácsi ajtaja. A régi erdészek egyenruhája feszült rajta, meg volt borotválkozva, és arca szokatlanul ünnepélyes volt.

— Nekem ez a nap nagyon szomorú ünnepem már negyven éve. Ilyenkor illik, hogy felöltözzem.

Vacsora után így szólt:

— Hát csak szórakozzatok. Erzs, ha el akar valahova menni...

— Hova mennék, erdész úr?

— Kártyázunk Erzs néniével, dióba — nagylelkűsködött barátom, így mi is segítettünk az asztalt leszedni, és megteríteni a kártyához a mi szobánkban.

A kártyacsata meglehetősen egyoldalú volt, mert Erzsi néni állandóan nyert, ami nem kis megerőltetésünkbe került. Miután ezzel boldoggá tettük, végre Pacolay megkérdezte:

— Miért öltözött fel ilyen díszesen András bácsi?

— Én is csak úgy hallottam... — szabadkozott az öregasszony.

— Én rokon vagyok, nekem megmondhatja, Erzsi néni.

— Az erdész úr lent szolgált a kincstári erdészetnél, Boszniában, és menyasszonya volt valahol Máramaroson. Akkor karácsonykor lett volna az esküvőjük. Négy napig utazott, s amikor leszállt a vonatról, akkor kanyarodott a temetési menet a temető felé. Kocsolyáztak az ottani fiatalok, beszakadt a jég, és nem tudták a menyasszonyát kimenteni.

Azóta ilyen csendes ember.

— Ilyenkor — de ezt nem szabad elmondani — beszélget is magában, és különben, ha csendesen járnak, benézhetnek az ablakán.

Valami szomorú kíváncsiság vitt bennünket az ablakhoz, s a karácsonyest éjig érő békéje mögött mintha ránk szakadt volna valami régi-régi bánat.

Ott ült az öregember íróasztalánál, díszes ruhájában, és arca lágy volt, egészen más, mint amilyennek megismertük. Előtte — magas gyertyatartóban — két szál gyertya.

Nézte a lobogó lángokat, de látszott szemén, hogy messze még valahol, túl az időn, elmúlt karácsonyokon, elsüllyedt életén mereng.

Nézte, egyre nézte.

Mögötte a kép: „Ballag már Füzi András...”

A gyertyák lobogtak, pedig még kint se mozdult egy lehelet se.

Másnap elutaztunk.

EGYEDÜL

Erre az útra, ezekre a vadászatokra tavaly óta készülök. Tavaly, amikor hazafelé utaztam, s a sokszor meddő fáradozások emléke elaludt lábaimnál, egyszer csak arra döbbsentem, hogy már egy éve előre, erre az időre tervezgetek, ami íme, csodálatos gyorsan elérkezett.

Úgy éreztem, mintha nem is lett volna közben semmi. Háború a nagyvilágban, öröm és szenvedés, jó és rossz idehaza, színház és könyvek, a gyerekek egy évet nőttek, mi ugyanannyit öregedtünk, új barátok jöttek, a régiak elszéledtek... Mindezek a gondolatok elreppennek felettem, mint a fecske, amikor a tó felett alig érinti a vizet.

Úgy érzem, ez a vagon ugyanaz, amiben tavaly jöttem, de azzal a nagy különbséggel, hogy akkor ugyanaz a párnás fülke határozottan bagó- és elhasznált „utasszagú” volt, most pedig mintha tágas erdőszagú lenne. Egy kis füst, egy kis hideg fenyőszag, egy kis szabadságos vonatszag, ami a régi, karácsonyi vakációk utazásaira emlékeztet, hogy csordultig tele lesz a szívem tőle... És valami nagyon kellemes, szinte keleti cigarettaillat.

Hát ez azért tűlzás — és majdnem hangosan felnevetek —, mert „Nikotex munkás”-t szívok. Hát ennek a füstje és a keleti illat... mintha tűlzás lenne...

Nem! Ma semmi sem tűlzás.

Nini, megy a vonat! Olyan zökkenésmentesen indultunk el, hogy észre sem vettem. Ez aztán masiniszta!

De ebben a pillanatban ijedten nézek a csomagtartóba, és leltározom a cókmókom, hogy nem hagytam-e valamit otthon. Tudom, hogy ez nem normális dolog... de ilyenkor mindig végigborzong rajtam egy kis pánik. Na: hátizsák, két kenyértarisznya, három kisebb csomag... cigaretta... gukker... Atyaisten! A messzelátó! Otthon hagytam! Otthon én, a mennykő csapjon abba a negyedórás búcsúzásba, ez a vége. És lerogyok az ülésre, és lehorgasztom a fejem,

hogy búsuljak vagy káromkodjak, de egyik sem lesz belőle, mert a gukker a nyakamban lóg...

Jön a kalauz, és majdnem a nyakába borulok.

— Dohányzik? — kérdem, miközben kezeli jegyemet.

— Sajnos... — mondja, én pedig a messzelátó feletti örömben egy csomag Darlingot nyomok a markába.

Tele vagyok örömmel, hogy meglett a gukker. Közben a vonat kezdi magát beleheccelni a vágtaiba. Az előbb még a váltók között úgy riszálta a farát, mint egy matyó hajadon húsvét másnapján, de most már egyenesben vagyunk. Hajrá!

Meg kell említenem, hogy első osztályon utazom, bár ez nem szokásom. Kerül, amibe kerül, megéri. Nem az első osztály, hanem a magány, ami ugyan nem mindig sikerül, de most sikerült. Ebben a vagonban csak ez a fülke első osztály, talán nem is veszik észre.

Rágyújtok — mintegy megajándékozva magamat —, aztán jöhet a magány... az emlékek. Mindig ott kezdődik — majd ötven éve —, amikor szüleimmel utaztam, második osztályon, és én átlopóztam a szomszéd üres, első osztályú fülkébe, és rendkívül előkelőnek éreztem magam. El is határoztam, hogy ha nagy leszek, csakis első osztályon utazom...

És íme! Ha nem is mindig, de néha, és most például...

A vonat most már szinte hejehujás szabadsággal vágat a térben előre, de az időben visszafelé, s az emlékek elrohannak az ablak előtt. Először a homályos régiek, aztán egyre világosabban az elmúlt évek naptár-kerítései között.

1914... Hajnal... és én didergek a nagy téren. Állnak a menet-századok. Ragyogóan, keményen, mint a kő, és a trombiták olyan lágyan búcsúztatják őket, hogy nem látok a könnyeimtől.

1918. Már magam is katona vagyok, és utazunk a „Negyven embernek vagy hat lónak” címzett marhavagonban.

„Befűtötték a gőzbikát, áll a menetszázad” — harsog az ének, pedig egyelőre csak a tisztiiskolába megyünk. Mi vagyunk a „negyven ember”. Hányan élünk a negyvenből ma? Negyvenöt esztendő múlt el azóta...

Mielőtt nekibúsulnék az emlékeknek, szerencsére megjelenik az italosember.

— Friss perec, sós kifli, szalámi, bor, pálinka...

— Perecet és pálinkát — mondom, pedig a pálinkától gyomorégést fogok kapni. — Még egyet! — Ha már gyomorégés, legalább

legyen értelme, mert feledni akarok. — Sör nincs? — kérdem, mert akkor talán mégsem kapok gyomorégést.

— Hozom.

A sör határozottan jól tett. Az ablak előtt újra rohanni kezdett az idő, és elálmosodtam. Nem is bánom. Jobb, ha ezek az emlékek belerohannak a múltba.

Jön a kalauz és meglátja, hogy újságpapírt rakok a lábam alá...

— Tessék nyugodtan aludni. Majd szólok.

— Köszönöm — mondom, és arra gondolok, milyen ismerős...

Fene egye meg, hát hogyan lenne ismerős, hiszen fél órája látam!...

És már alszom is.

Amikor felébredek, áll a vonat. Zsibongás. Gőzpöfögés. Az ívlámpa fehér fénye éppen a táblára esik. „Debrecen” — olvasom. Nézem a csomagjaimat. Megvannak.

Na — gondolom —, fele idő elmúlt.

És jön a kedves kalauz.

— Tessék nyugodtan aludni. Utas ide már aligha jön, jól hátul vagyunk...

— Köszönöm — mondom, s arra gondolok, úgysem alszom már. Kár volt nappal aludni. Jön most a hosszú éjszaka... Sójajtok egy nagyot, és már alszom is...

Amikor felébredek, és kinézek az ablakon, esik a hó. Egyszerre jókedvem lesz. Szeretem a friss havat, a tiszta telet és a behavazott erdőt. Nézem az órát. Ejha! Öt óra. Mindjárt reggel lesz.

Az állomáson egy szem lámpa „ontja” a fényt; a vonat zakatolására már ráült a csend, felraktuk a szánkóra a csomagokat, ellenőrzöm a gukkert, hogy megvan-e még, megszámolom a csomagokat, és mehetünk.

— Mi újság, Ferkó bácsi?

Ferkó bácsi nem sok újdonságot tud, s amíg a patikához érkeünk, azt a keveset el is mondja. A patikához nem azért megyünk, mintha valami medicinára lenne szükségünk, hanem mert nagybátyám vár, aki patikus, s egyben a vadásztársaság vadásmestere. Ez a társaság négy Feketéből és egy Kittenberger Kálmánból áll. Elegen is vagyunk, bár a terület nagy. Kicsi a társaság, de nagy a fegyelem és a békesség benne, bár erről soha szó nem esik.

Ha mind az öten együtt vagyunk, a vadászmester azt mondja:

— Kálmán, hova akarsz állni? — Kálmánnak ez megjár, hiszen több oroszlánt lőtt, mint némelyikünk nyulat, de Kálmán elhárítja ezt az udvariasságot:

— Mondd meg, hogy hova álljak.

Kálmán nem kér, és nem is fogad el semmiféle előnyt. De lehet ez ravaszság is, hiszen tudja, hogy a legjobb helyet kapja, amiről esetleg kiderül, hogy nem is olyan jó. Az igazi nagy öröm azonban az, ha valamelyik Öreg elhibáz valamit. Sajnos, ez nagyon ritkán fordul elő, mert egészen kiváló puskás mind a kettő. Kálmán akár golyóval is meglőné a nyulat vagy rókát, és nagybátyám a messze környék legjobb puskása. Hozzájuk képest mi csak tanulatlan kezdők vagyunk.

Most azonban csak egyedül leszek a vadászházban. János, a vadőr bizonyára vár már, de tudja, hogy úgyis hazaküldöm. Persze jó, ha János ott van a vadászházban, de így karácsony körül talán disznót akar ölni, vagy más dolga van, én pedig megvagyok egyedül is.

Megállunk tehát a patikánál. Szerető viszontlátás és hatalmas reggeli. Búcsúzásul nagybátyám markomba nyom egy üveget.

— Kömény — súgja titokzatosan — vadköményből. Saját főzés.

Keményen szalutálok — hiszen katona voltam valamikor —, aztán meglódul a szán, és úgy érzem, most kezdődik a szabadság. A falu csendes és sötét még. Egy-egy ablak világosságában látszik, hogy esik a hó. Aprón, de elég sűrűn.

Persze kell a hó a vetésekre, és — ha nem sok — jó a vadásznak is, de én mindig örülök a hónak, mert mögötte mintha mindig karácsony lenne és szabadság. Béke és szelíd emlékek. Fenyőszag, kis gyertyák és drága arcok, akik már elmentek...

Kiérve a falu vályújából, egy kis szél játszik a hóval, ide-oda kanyarítva a pehelyrajokat, s mintha egy kis köd is lenne.

A lovak nem dobognak a hóban, a szán némán csúszik valami testtelen könnyedséggel, és az út menti fák mintha az elhagyott faluba ballagnának hajnali misére.

Tel van a szívem néma örömmel, mert szabadság kezdődik, s a szabadságban álmok és beteljesülő vágyak, amelyek talán csak álmok is maradnak... de ez sem baj. Úgy jó, ahogy van, azazhogy: ahogy lesz.

Dereng az idő. A szomszéd falu már ébren van, s a sűrű hóesésben házak nőnek, s az utcán egy-egy ember.

Kis-Magyar nevű örökös fuvarosunk némelyik embernek az ostorral tiszteleg, amit a jövevény azzal viszonz, hogy kezével a kucsmája felé bök. Vajon megismerték egymást ebben a homályban? Megkérdezni azonban lusta vagyok.

Befordulunk egy mellékutcába, és jól megnézzük az utolsó házat, mert ezt a házat János építette, a vadőrünk. A ház sötét, tehát János nincs idehaza, azaz az erdőn vár bennünket. Lehet, hogy János kint is aludt a vadászházban... talán valamit csapázott, és ráes-teledett; ez majd kiderül.

Ki is derül, de csak később. Egyelőre a szánkó lefordul a kövesútról, áthuppanunk a legelőre, ahol semmi nyom nincs, de Kis-Magyar úgy tudja az irányt, mintha fényes csillag vezetné.

A kövesúton néha mégis dobbantak a lovak, vagy horzsolódott a szántalp, de itt az úttalan, füves legelőn mintha a levegőben úszna a szán.

A legelő két erdőrészt között a völgyben van, amelynek a fene-kén kanyargó, sötét vonal húzódik végig, a patak. Sajnos, ez a patak semmire sem jó, azaz csak a hídnál lehet horgászni benne, s egy-két pár vadrévét terem, amelyek jobban tudják a sörétávolságot, mint egy puskaműves...

Némán úszik a szán még egy negyedóraig, aztán Kis-Magyar felmutat a dombtetőre, ahol selymes lágyan füstöl a vadászház kénye.

És fél óra múlva már újra üres a völgy. A szánkó elment, a cók-mókot szétraktuk rendben, ahogy illik, és végre leülhetünk Jánossal megbeszélni a dolgokat.

János arcán ugyanis van valami, amiről nem tudhatom, hogy mi lehet. Valami keserű vonás. Beteg talán náluk valaki? Vagy valami? Mert ha a tehén beteg, vagy a hízó nem eszik, az is baj.

János néha gyanakodva néz rám, és én nem is hagyom kínlódni:

— Hát mi baj van? Mondja!

János kapargálja térdén a foltot.

— Ugye, meglátszik rajtam? Esz a méreg, hogy már a gyomrom is fáj...

— Hát mondja el, akkor megnyugszik.

— Alig hinném... ha rágondolok...

— János, mondja, vagy nem mondja? Először csak röviden...

— Szóval a vidra...

— Mii?!

— Vidra. Akkora, mint a... — János nem talál hasonlatot, hát szétárja karjait olyan másfél méteresre...

— Nono!

— Hát tessék ide hallgatni... aztán majd megmutatom az árokban a csapáját a víz alatt is...

És János elmondta. Egy kis homokpadon meglátta a vidra nyomait, amelyek „akkorák voltak, mint egy tinóé”, és mellette a szét-szórt halpénzt is. János megdermedt az örömtől, az izgatottságtól s a vidrabőrben rejlő bankóktól... De azért nem vesztette el eszméletét, hogy a dolgot elhamarkodta volna. Szép csendesen elvonult a látománytól, rohant haza ásóért, kapáért, veremelőért, és másfél óra múlva már újra a tett helyén volt, ahol nem változott semmi, tehát a vidra a barlangban volt. Ezek után rözsével, kis karókkal elzárta a kijáratot, és jól megvizsgálta a környéket, hogy nincs-e másik kijárat. Hát nem volt...

— Te már az enyém vagy! — reménykedett János, és kinézve a bejárat irányát, a partban kezdett lefelé ásni. Jó széles vágatot csinált (később megnéztem, igazán szakszerű munka volt), és jó két óra múlva meg is találta a föld alatti folyosót, amely olyan csendes volt, mintha nem is lenne benne semmi. A lyuk a folyosó felett még nem volt nagy, de János alaposan kifáradt, tehát elhatározta, hogy egy cigarettával jutalmazza meg magát. Ha bent van a vidra... miért ne lenne benne? – gondolta János, és elment az égerbokorra akasztott kabátjáért, és rágyújtott a cigarettára. Közben megtöltötte még a puskáját is, ha esetleg a vidrát a barlangban nem tudja megszorítani. Ott nem löheti meg, mert azt a drága bőrt szétlőné, hát hagyni kell kiugorni...

És a vidra ki is ugrott, de szinte abban a pillanatban, amikor János mindezeket elgondolta, és letéve a puskát, cigarettázott.

— Tessék elhinni, csak álltam, mint a gutaütött. A puskához nem is nyúlhattam, úgy látszik, amikor otthagytam a gödröt, a vidra kitágította a kis lyukat, aztán szinte repült. Egy csobbanás, és már eltűnt. Láttam már vidrát, de ekkorát elképzelni sem tudtam. Jóval felül volt egy méteren... Azóta is fáj a gyomrom, ha rágondolok...

— Visszajön az még — vigasztaltam Jánost, de ő csak legyintett, mint ahogy az ő helyében én is csak legyintettem volna. Ez a vidra kóborlás közben volt, hiszen lőttek már vidrát hegytetőn is,

minden folyótól távol is — itt vidrát soha nem láttunk, nyomait, egyéb jeleit soha nem találta senki. Tehát János — minden emberi számítás szerint — ettől a csodaállattól elbúcsúzhatott.

Jánost tehát nem is vigasztaltam tovább, de gyötrő gondolatait mégis el kellett terelnem.

— Hogy fizetett a hízó? – kérdeztem, bár tudtam, hogy János nem ölt még. (Nagybátyám figyelmeztetett, hogy ha János kéretőzne, hát eresszem haza, bár úgyis tudta, hogy figyelmeztetés nélkül is hazaengedtem volna.)

— Nem öltünk még — mondta, még mindig szomorúan a vidra fölött borongva —, majd valamelyik nap, ha ráérek...

Ezen egy kicsit felmérgelődtem:

— Mi a fene dolga van magának? Engem akar dajkálni? Mikor akar ölni?

— Talán csütörtökön... ha lehetne...

— Hát akkor ne beszéljünk róla többet. Holnap este hazamegy, holnapután megöli a disznót, pénteken rendbe teszi a disznóságot, elküldi a kóstolókat, szombaton félig ünnep, aztán vasárnap és kedden kijön. Kész!

— Hát vasárnap, nem mondom, de hétfőn már itt leszek. Nem is lehetne otthon megkötni. A gyerekek zsivajognak, jönnek a szomszéd- meg komaasszonyok... lityi-loty... szóval hétfőn korán itt leszek, aztán majd kitalálunk valamit.

— Olyan csendes kis hajtásokat gondolok — mondtam. — Egy embert is hozhat magával, talán azt az öreget, akit a szerkesztő úr úgy megszeretett... (Kittenberger Kálmán ezt a csodálatos pipás öreget — lehetett talán hetvenöt éves — annyira megszerette, hogy a napszámon kívül még alapos borraivalót is adott neki, ezenfelül — amikor a hajtóknak külön áldomást is fizettünk a kocsmában, amiből azonban az öreg nem ivott — vásárolt neki egy „karika” pipadohányt is, ami talán ötven csomag. És ez az adomány az öreget teljesen boldoggá tette.)

— Jancsi gyerek is eljöhetne — gondolt a családra és a napszámról János —, elég nagy már.

— Hát hozza el. A meredekebb részeket majd ő mássza meg.

— Az meg. Eszi a fene a vadászatért...

— Na. Hát akkor most mondja el, mire lehet számítani, aztán üsse össze az ebédet...

— Patikárus úr egy egész lakodalomra való disznóságot küldött...

— Savanyúság van?

— Feleségem tett el két üveggel.

— Jól van. Ha hazafelé megy, van a csomagok közt egy, barna papírban. Az a feleségéé meg a gyerekéé. Most aztán beszéljen a vadról.

— Hát szóval, elsősorban: disznók vannak. Van egy egyesleg járó, öreg kan is, ezt jó lenne meglőni, mert jó húspanban van, ámbár az egyik agyara csonka.

Süldőféle is van hol itt, hol ott; biztos helyük van három is, valahol csak rájuk találunk.

Nyúl is van elég rendszeren; fácán, ahogy szokott, pár darab, és sehol se ott, ahol keresi az ember... Ezeket a rengeteg ragadozó madár nem engedi elszaporodni. Aztán: vadmacska, nyest, nyuszt, görény, hol itt, hol ott... Róka — rengeteg. Tizenkilencet lőttem az idén, és három almot ástunk ki. Ez összesen huszonkilenc róka. De nem látszik meg, hogy hiányozna belőlük, mert a friss havon mindenütt ott van a csapájuk.

Az őzek megvannak. Három bak esett összesen. Egy beteg sutát a patikáros úr lőtt meg. Csont-bőr volt, és folyton a fejét rázta. A fejét elégettem, a többi csapdába tettem, de nem fogott semmit... Most is kint van, majd megmutatom. Bár a vidrabőrt is megmutathatnám...

Ezek után Jánost elküldtem ebédet csinálni, mielőtt még újra bánatba süllyeszti magát, a vidrabőrre emlékezvén; bár talán az az igazság, hogy az a bőr végeredményben mégiscsak a vidráé, és ha János birtokba veszi, az nemcsak rablás, de — vidraszemmel nézve a dolgot — gyilkosság is...

Az ebéd emlékezetesen jó volt, ehhez mérten el is álmosodtam. Elbúcsúztam tehát Jánostól, s egyben jó ünnepeket is kívántunk egymásnak, mert bölcsen tudtuk, hogy az ebéd utáni szusszantás gyönyörűségét megzavarni nagyobb bűn, mint a vadorzás, pedig az is gyalázatos dolog.

A vonatban való alvás nem nagyon pihentető, azért János eltávozását, a konyhaajtó csukását nem is hallottam; s amikor felébredtem, már csak az ablak derengett, s a nagy cserépkályhában dünyögött egy kis szél.

De nem erre ébredtem fel, hanem mintha valami kedves emlék csiripelésre ébredtem volna.

Nini, az én két kis verebem! Somogyban azt mondták volna: „Bori-veréb”... szóval nem házi veréb, hanem kisebb testű mezei

veréb, a „Passer montanus”, hogy az ornitológiában való jártasságom is bizonyítsam. Ezek az én kis tavalyi verebeim, „akiket” a cinkekkel együtt héjahússal etettem. Ez a két kedves kis jószág, úgy látszik, nem szaporodik, mert tavalyelőtt is csak kettő volt, és tavaly is. Lehetséges, hogy a fiókákat eltanácsolják? Lehetséges! Mert nem valószínű, hogy mindig csak kettő maradna a szaporulatból. Hol fészkelnek? — nem tudom. Lehet, hogy a vadászház padlásán, lehet, hogy valamelyik öreg fa odvában, amelyet meghagytak itt a kis ház körül.

Csendesen, kedvesen diskurálnak és ülnek egy ágon az ablak előtt, illedelmesen, mint a jó gyerekek az iskolában. Nézem őket, hallgatom a halk csivogásuk és megmelegedik a szívem...

Ettől az álom is kimegy a szememből.

Készülődöm az éjszakára, emlékezésekre, játékokra az emlékekkel és a gondolatokkal. Mindenekelőtt: van-e elegendő víz és elegendő fa? Van. Jánosban meg lehet bízni. Még fel is terített a konyhában, mert tudja, hogy ha egyedül vagyok, nem szeretek ide-oda hurcolkodni ennivalóval, lámpával, miegymással.

A szoba és a konyha előtt téglával lepadlózott terasz van. Persze fedett. Jövet-menet innét mindig körülnézünk, mert a vadászház dombon van. (Van? Nem. Csak volt... Reményeink, vágyaink, örömeink és tervezgetéseinknek tanyáját, pihenésünk kedves helyét elvitte a háború... hogy az isten verje meg azt is, aki kitalálta és elkezdte... Öcsémtől kaptam egy fényképet: nyoma sincs. Embermagas sarjerdő van a helyén.)

De akkor még volt. És ha a szobából kilépünk, egy pillantással átfogtuk a messze tájat, mert a völgyben nem volt erdő, csak a másik domboldalon kezdődött újra. A völgyben a „vidrás patak” volt, mert János vidrája után azonnal elkereszteltük.

Alkonyodik, de a hó világít, és átlátom az egész völgyet, ami pár száz hold lehet, azaz olyan 2-3 négyzetkilométer. Középen enyhén kanyargó fekete vonal: a patak. Nagyon ritkán esik a hó, és az egész látóhatár felett elnyújtózott a csend. Arra gondolok, ha előbb felébredtem volna, talán fogom a puskát, és végigballagok a patak mellett a hídig, amelyet mindig túlméretezettnek találok, pedig János megmagyarázta, hogy tavasszal, hirtelen olvadás idején, nem-hogy nagy lenne a híd, de át se fér alatta a lerohanó hólé, s előfordult, hogy már elvitte a hidat is — a régít —, és azért építették ilyen rendkívül erősnek.

Igen, elkéstem, de majd holnap. Mit lehet tudni. Hátha valami öngyilkos vidráról van szó? Hátha mindenáron erre akar a menyasszonyához menni, mert nagysága után ítélve — amit viszont János elkeseredéséből állapítottam meg, és János egyébként sem hazudós — csakis hím lehetett. Vagy kan? Nem, ezt nem merem írni, és szégyen, de nem tudom, az apavidrának nincs-e speciális természetrajzi neve.

Van azonban más foglalkozás is, azaz szórakozás. János a konyhában tárolja a vágott fát, tehát behordom az éjszakára való tüzelőt, ami talán felesleges is, hiszen az óriás cserépkályhában annyi a parázs és a hő, hogy a pokolban sem lehet sokkal több. Ezt azonban a két szoba megemésztí. A kis ház falai ugyanis vastag tölgyrönkökből vannak összeillesztve, s a hézagok mohával kitömve. Ezek az illesztések ugyan néhol szelelnek, ami nem árt, mert a levegő a szobában állandóan cserélődik. Nemcsak oldalt, de felfelé is, a padlásra telelő méhek és a két kis veréb öröme. A padlásra levő három kas méh János tulajdonát képezi. Vad-, illetve elvadult méhek, mert ide az erdőre rajzottak ki valamelyik faluból, és János befogta őket. Néha mintha hallanám is halk zsongásuk, bár lehet, hogy ez képzelődés. Ha nem tudnám, hogy itt vannak, talán nem is hallanék semmit...

Sötétedik. Meg kellene gyújtani a lámpát... de nem gyújtom meg. Lassan besötétedik, hát félig-meddig levetkőzöm. Kinyitom a kályhaajtót, hogy jobban világítson, bár becsukva is világít, mert az ajtón kis máriaüveg ablakocskák vannak. Azután mégis becsukom, mert hátha elalszom... szikra ugrana ki a padlóra, és másnap olvasni lehetne az újságban „Egy vadász tűzhalála” című megdöbentő tudósítást...

Ezt nem akarom, de nem is alszom el, mert ilyenkor úgy jönnek az emlékek, mint János méhei a kasokban. Jönnek, lerakják a nek-tárt... és már alszom is.

Reggel arra ébredek, hogy a két kis „Bori-veréb” beszélget a sombokor kihajló ágán. Somogyban ugyanis így hívják a kis mezei verebet, amint már mondtam. Kabátkájuk, igaz, egy kicsit veres, de nem borveres, bár szívesen fészkel öreg pincékben, a nádazásban, zsúptetőkben, falrésekben, mert faluban vagy fákon nem rak fészket.

Beszélget a két kis madár, s ettől kimegy az álom a szememből. Ki is mehet, mert legalább tíz órát aludtam nyikkanás nélkül. Persze azért nem pattanok fel... csak nyújtózok, és azt gondolom: fene jó dolgom van, bár a kis madaraknak kellene enni adni. János valami faggyúról beszélt, ha bakancsom be akarnám kenni.

Meg is találom, és negyedóra múlva a két kis veréb vígan kosztol, hiszen megszokták már, hogy a vadászházban úgynevezett „jóemberek” laknak néhanapján, akik nyilván azért jönnek, hogy őket etessék, mert egyébként mi értelme lenne jövetelüknek?... Tavaly egy testes, nagy héját lőttem, azt is megfőztem a kis madaraknak — nyolc-tíz cinke is betársult az ingyenkosztba —, és meg is ették az örök ellenséget tökéletesen.

Később a megnyúzott rókákat is kiakasztottam, és le is húsolták a komákat majdnem teljesen.

Ezen gondolatok közben megmosakodtam, és fel is öltöztem. Majdnem siettem, mert hátha vár a nagy vidra...

Lassan ballagok az árokparton. A hó alig ér bokáig, meg-megállok, s egy helyen a homokpadon, kicsit a víz alatt is, meglátom a vidra nyomait. És megértem János elkeseredését. Óriási állat lehetett, a nyomai után ítélve. Mindenesetre kezembe veszem a puskát...

Ballagok, ballagok a puha hóban nesztelenül, és kicsit — úgy magamban — mosolygok is.

— Hát öregfiú, képzelődni azért nem kell...

Ettől a figyelmeztetéstől egy kicsit meg is nyugszom. Enyhül a feszültség, a puskát már kicsit lazábban tartom, és nem markolom úgy a nyakát, mintha meg akarnám fojtani.

— Brrr... sááp... sááp...

— Durr!

Végre megtört a jég. Ez volt az első vadkacsa, amit ezen a kis patakon lőttem. Szép, öreg gácsér. De mi a fenének lőttem meg? Ennivaló annyi van, hogy el sem fogy, és János biztosan hoz kóstolót is, és megharagszik, ha nem eszem betegre magam... És Jánosnak sem adhatom, mert sem ő, sem családja nem eszik meg a vadat. Csak az őzet és a disznót. Nyulat sem. János szerint azt mondják, hogy a házinyúl is összepárosodik a patkánnyal...

Simogatom az öreg gácsér szép, csillogó kék fejét. Aztán a tarisznya fedele alá szorítom, rákapcsolom, és hátralódítom, hogy ne lássam. De a puskát mindenesetre újra megtöltöm, mert ahol kacsa van, ott vidra is lehet...

Lehet... de nincs.

Vidra helyett két sárszalonkaszerű madár cikázik fel, és én rendesen el is hibázom mind a kettőt... de a bosszankodás mellett még egy kicsit örülök is. A kacsát majd megsüti János, de ezekkel a madarakkal mit kezdett volna?

Amúgy csendes, felhős, kellemes az idő. A felhők magasan vannak, és egy-egy tétova hópehely is leszállingózik néha.

Lemegyek a hídig — gondolom —, és a másik oldalon vissza. A hídnál elég széles a víz, és ott a halakra is lehet leskelődni. Egyszer egy nyércet láttam ott, azt hiszem, az első és utolsót életemben... de lehet vidra is...

Szóval álmodozom.

A hídnál nincs semmi. A hideg, sötét vízben egészen apró halak cikáznak — fene a jó dolgukat! —, meg-megvillannak néha, de olyan aprók, hogy szardíniának sem lennének elég nagyok. Mégis elnézem őket, mert hátha valami ragadozó, nagy hal csap közéjük. De ezzel sincs szerencsém... akárcsak ezzel a szegény kacsával...

Aztán jön egy szánkó egy lóval, és asszony a kocsis.

A hídnak egy kis dombja van, s a sovány öreg ló felhúzza ugyan a szánkót a dombra, de ott megáll. A szánon kék csíkos dunyha, s alatta valaki teljesen betakarva. Az asszonyon rojtos nagykendő, arcát alig látom, de szeme fáradt és fásultan szomorú.

— Mi baj van? — állok fel, mert eddig a híd téggláján ültem, s onnét lestem a kis halakat.

— Elfáradt a ló. Öreg is már...

— Beteget visz?

— Az uram — int hátra — megfázott az erdőn... a doktornál voltunk. Azt mondta, most már túl van a bajon, csak vigyázzak rá. Egyen sokat...

Előrelódítom a tarisnyát, s fedele alól előhúzzom a gácsért.

— Elfogadná?

Az asszony fáradtan elmosolyodik.

— Vadréce...

— Az. Jó húsban van. Húzza le a bőrét, akkor nem lesz semmi halszaga. Kövér, akár egy háziréce... Süsse meg sok zsírban... — És az asszony mellé leteszem a gácsért az üléskasba.

— Hát... köszönöm szépen... — Megpöccinti a lovat, s a szán, elindul. De visszanéz még egyszer, és bólint, én pedig intek, hogy rendben van minden, és rendben is van, mintha kisütött volna a nap,

és mintha a lovacska is jobban sietne. Mintha nem is lennék egyedül... Emlékek és régi gondolatok jutnak eszembe, és észre sem veszem, már ballagok hazafelé.

· Világosodik. A felhők elvékonyodnak, de a napot nem látni. Meg-megállok, és tele lettem egyszerre tervekkel. Rókát kellene hívni — gondolom, és megnyugszom, mert a csalogató pipát magammal hoztam. De itt még teljesen bokortalan a domboldal, tehát közelebb kell mennem az erdőhöz. Ott van egypár bokor, azok mögé elhúzódhatom.

A bokor nem túlságosan nagy, de jól takar, és pár perc múlva megszólaltatom a hívót. Áááá... miáááá-máááá... Róka legyen, aki ennek ellen tud állni. Zsebre vágom a pipát, és Drillingemet golyóra pöccentem. Most jutott eszembe, hogy a róka erre a takarás nélküli, sima, havas oldalra aligha jön ki, de megáll az erdő szélén — nincs messzebb 80-85 méternél —, golyóval talán meg tudnám lőni...

De egyelőre nem jön semmi, később egy óriás héja portyázza végig az erdő alját — ez már a hívóra jött ide —, de sörétnek messze van, golyóval pedig úgysem tudnám meglőni, talán még ha leszállna sem.

Várok.

Van ebben a várakozásban valami feszültség. Szemem szinte minden fát és bokrot körültapogat... de nem akad meg sehol.

· A patak felett két vadréce repül, de nem szállnak le. Csodás az a gyorsaság, amivel eltűnnek. Nézek még a vadrécek után, amikor valami, valamilyen érzés, amiről nem tudnék beszámolni, az erdő felé fordítja fejem, és... megrebbenek, mert hatalmas, nyurga farkas áll az erdő szélén... Nyelek egyet, és figyelmeztetem magam, hogy régen lőttek itt már farkast... hát maradjunk talán a farkaskutyánál. Erről jobban feltehető, hogy rókahívóra jön, és szinte felkínálja magát. Ilyenkor — már nem először — megcsodálom a puszkacsó végtelen lassúságát, amint a célra fordul, és a célgömb megáll a vadon. Ez a mozdulat alig észrevehető és öntudatlan. A lélegzet megáll, és — úgy érzem — szinte hosszú az idő, amíg a puska felcsattan.

Aztán kieresztem a visszafogott lélegzetet.

Jól van!

Csodálatos ez a Drilling, a puszkagyártás teteje. Mind a sörétes csövei, mind a golyós csodálatosan lőnek.

A kutya kissé elfordulva állt, s a golyó félig hosszában kapta el. Nem, itt semmiféle fájdalomról szó sem lehetett. Jó hosszú lábai

vannak, és nincs is rossz húsban, mert ez nem éhezett, az bizonyos, és sem nyúl, sem valami gyengébb őz ez elől el nem menekülhetett.

Csodálkozom, hogy János — a sok hír között — ezt meg sem említette. Lehetséges, hogy nem is tudott róla? Lehetséges, hogy csapáját sem látta? Vagy talán messziről kóborolt ide? Majd kiderül.

A kutyát mindenesetre lehúztam a szánút mellé, hogy János meglássa, ha jön, és beszámoljon róla, ha már látta valahol, vagy találkozott vele. A kutya — fogai után ítélve — nem fiatal, és nem is túl öreg. Javakorabeli. Combján hosszú sebhely, arra gondolok, vaddisznó vág ilyen sebet, mert ez nem harapás... De a kutyának ez már mindegy. A havon jól látható vérnyomok maradnak, ahogy húzom, de a rókák egy-két napig még aligha kapnak rá a dögre. Ha pedig megeszik, hát válják egészségükre. De szinte biztos vagyok, hogy egy-két napig csak kerülgetik, és azt gondolná az ember, egész rókagyülekezet volt körülötte, pedig csak egy volt, esetleg kettő, de nem egy időben...

Megint szállingózni kezd a hó, elsötétednek a felhők, és úgy látom, északi szél kerget egy-két falevelet a havon. Talán új havat hoz az új esztendőre? Úgy illene, hogy ne legyen fekete szilveszter.

De még nem akarok hazamenni, mert mit csinállok egyedül a vadászházban? Nem is vagyok még elég éhes, följebb kellene menni a patakon, mint ahol reggel átjöttem. Szállhatott még le kacsa is, és az a vidra... az a vidra...

Az idő egyre komorabb, de a szállongó hó nem sűrűsödik. A messzeség azonban fátyolozottabb és egyre sötétebb. Az idő múlása pedig nem érdek. Van, amennyi van. Az órát beletettem az asztalfiókba, mert nem szeretem, ha belekontárkodik életembe. Alsom és eszem, amikor megkívánom, egyébként pedig tőlem jöhet és mehet az idő, engem nem érdek, s velem nem erőszakoskodik az összerakott másodperceivel.

Hohó! A kilőtt golyóspatront pótolni kell... bár aligha lesz rá szükség. A vidrát senki sem lövi golyóval, hacsak nem véletlenül.

A patakparton, ahol most járok, kisebb-nagyobb égerbokrok állodogálnak, persze levéltelenül, mégis adnak egy kis takarást. A vidék teljesen néptelen. Egy-két kis darab szántóföld csak messze a túloldalon akad, de mit keresne bárki ilyenkor a szántóföldön? Ott is van egy kis bokros erdő. Tavaly két rókát lőttem benne, de most még három rókáért sem mennék oda. Persze ha Kálmán itt lenne...

Biztosan kieroszakolná, hogy próbáljuk meghajtani a kis erdőt, de lebeszélném, mert ő nem tudná átugrani az árkot.

— Ölben vigyelek át? — mondanám.

De a kis szántáson később mégis feltűnik egy róka. A túlsó oldalról jöhetett, és valóban egerészik. Nagyokat ugrik, s hosszú farka úszik utána, de foghat valamit, mert mintha talpa alól harapná ki az egeret.

Közben szinte észrevétlenül feltámadt a szél. Északról jön, és elég hideg. Ha havat hoz, megmarad. Végignézek a patakon, hideg üresség; a szél felborzolja a sötét vizet, s erről jut eszembe a meleg szoba és a kályha. Nem emlékszem, hogy reggel tettem-e rá elegendőt, azért újra felmászom az erdő alá, és irány hazafelé. Itt szinte szélcsend van, tehát a szél nem északi, hanem északkeleti. Zörögnek a cserbokrok, s a szél egy-egy száraz levelet kihajszol a domboldalra.

A ház körül semmi újság. A kémény felett hullámoz a meleg levegő. Mintha valami kis fehér füst is lenne közte... de erre nem esküdnek meg.

Aztán körülvesz a szoba árnyékos csendje.

Jólesik leülni, aztán vetkőzni kezdek. Cipőm, mint a kő... jövel, papucs, jövel, háziköpeny! Urak vagyunk, amíg egyedül vagyunk... de hány óra lehet? Úgy érzem, hogy fél kettő és fél három között. Az idő félreismerhetetlenül délutáni, sőt késő délutáni, de ezt nem merem mondani, pedig úgy érzem, és nem is tévedek. S ezek a megérzéseim legtöbbször csalhatatlanok.

— Gyere, óra! — rántom ki az asztalfiókot. — Gyere, és tégy igazságot. — Megállt? Nem, nem állt meg. Vidáman rázza a farát a kis másodpercmutató.

Egynegyed — egy!

Homályos már a szoba, és messziről, az idő homályából hallom apám hangját egy kis csendes vidámsággal:

— Nem lesz belőled, fiam, soha semmi... bár azzal a kacsával... okosan cselekedtél... és ennél több talán nem is kell. — Sőhajtok, elteszem az órát. A szívemben csend és béke van.

A nagy kályha ontja a meleget, pedig már alig van benne parázs. A két nagy tuskó, amit reggel rátettem, szétesett. Most csak egy kis hamu van a parázson, s ahogy kinyitom az ajtót, a hamufoszlányokat a kéménybe sodorja a huzat.

A szoba túl meleg, s ebben a melegben erősen érezni a bútorok, pokrócok, ágyak, ruhák elhasznált kipárolgását.

Kinyitom a szobaajtót, és nemcsak érzem, de szinte látom a be-
zúduló levegőt alul, s a kitódulót felül.

Igazán itt lehetne ez a Kálmán... Így hazaérkezve, az üres ház-
ban jobban egyedül van az ember érkezéskor... Persze lehúznám
a cipőjét — mert Kálmánnak, talán a sok bivalyhústól, nehezen haj-
lik a dereka —, és komiszkodnék egy kicsit vele, ami mindig
jókedvre derítette.

— Pistákám, igazán bezsírozhatnád a bakancsaimat...

— Azt már magad is meg tudod csinálni — mondom, de ő
nevet, én pedig kiviszem a bakancsait bezsírozni...

De Kálmán most nem jött velem.

— Sok a dolgom — mondta, és nevetett, mert tudta, amit én
is tudtam —, hogy a Nimród szerkesztőségében Jánoska, a bátyja
végzi a kulimunkát, amíg ő a Rudasban dagonyázik. De erre szük-
ség is volt, mert egy kis reumán túl nagyon elmeszesedtek gerince
és lábai.

És ezeken az erős kaptatókon, meredek cserkészutakon ál-
landó aggodás volt az életem, hogy nem csúszik-e el valahol,
aminek valószínűleg nehezen gyógyuló törés lett volna a vége.

Persze nem is erőltettem.

— Majd írok — mondtam; amire meg ő nevetett, mert tudta,
hogy úgysem írok. Majd ha hazamegyek, részletesen elmesélek
mindent — gondoltam, és csak legyintettem az asztalfiók felé, ahol
esetleg írásra alkalmas ceruza lehetett.

Így aztán egyedül jöttem, és nem is bántam meg. Jó néha az
embernek kicsit egyedül lenni, önmagával egy kis számadást tenni,
az elmúlt esztendővel is számot vetni, és megdorgálni és megdi-
csérni önmagát komolyan, ahol kell, ahol helyénvaló.

Ezt a számadást már most elkezdtem, de abba is hagytam, mert
arra eszméltem, hogy a szoba kissé kihűlt, ezenkívül éhes is vagyok.

Persze nem vesződtem az ételek behurcolásával, hanem ki-
mentem a konyhába, és — akármilyen éhes is voltam — először be-
fűtöttem a tűzhelyen, mert a konyha dermesztő hideg volt a szobá-
hoz képest. Pedig csak két nap múlt el, amióta János elment...

Befűtöttem, és fel is tettem a teavizet, mert Kálmán szerint
ilyenkor az első, de legelső a tea. Sőt: „A Tea!” Ő nagy teás volt, s ezt
a szenvedélyét különféle angol és magyar barátai táplálták, akik
Indiában voltak, míg kávészükségletét Tüköry és Gajdács Mátyás
fedezték Afrikából. Gajdács Abesszínában volt — immár vagy har-

minc éve. Ő még Kovács Ödönnel ment ki, aki később Kittenberger sógora lett, bár erről nem tudott, mert ott halt meg a Nílus mocsárvilágában maláriában, vagy a feketék tették el láb alól. Ez soha nem derült ki... S amikor ennek a lelkes kutatónak holmiját Addis Abebában elárverezték, a magyar kormány „nem tartott rá igényt”, és csodálatos madárgyűjteményét pár ezer koronáért az amerikaiak vették meg.

Miközben ezeket elgondoltam, már forrt is a teavíz, s én valódi Darjeeling teával nemesítettem meg, aztán a sötét kamrából kihálasztam valami húsfélét, kenyeret, kétszersültet és — igen! — libamájot. És sajtot.

A konyha bemelegedett, és kezdtem jól érezni magam. Kiderült, hogy éhségem nem is volt kicsi, és már a harmadik csésze tea fogyott el, bár én állítólag a „teát nem szeretem”. A kávéra gondolva ugyanis ezt szoktam mondani, s most arra gondoltam: mi lenne, ha — szeretném? Hány csészével innék meg? Mert immáron most töltöm a negyediket. Nem tehetek róla, de a hideg disznóhús, máj, sütemény mindent kívántak, csak hideg vizet nem. Közben erős hiányérzetem volt, csak azt nem tudtam, mi hiányzik. Aztán rájöttem, hogy kutya barátom hiányzik, János farkaskorcs kutyája, a Lupi, „aki” ilyenkor toporogva az asztal körül, vad farkcsóválás mellett akkorákat nyelt, hogy a falatok felét rendszeren ő fogyasztotta el.

Azt hiszem, kicsit sokat ettem, bár ezt csak akkor kezdtem érezni, amikor a maradék ételek elrakásakor hajlongani kellett. Néha azonban az ilyen felesleges hajlongások is hasznosak lehetnek, mert a polc legalján, lám, mi akad a kezembe? ... Semmi más, mint kis madaraim tavalyi etetőtálcája. Egy falap, négy sarkán átfúrva és dróttal alkalmassá téve a felakasztáshoz.

Ha nem tudtam volna, hogy nem lehet több délután egy óránál, azt hittem volna, hogy már alkonyodik. A szobában sötétedett, a felhők alacsonyan jártak, az erdőt átszötte a köd, s a csend úgy megülte a távolságot, hogy cipőm kopogása is alig hallatszott, amikor az etetőtálcát feldrótózni vittem a tavalyi helyére.

A szoba közben alaposan kiszellőzött, s a tuskókkal tele kályhában mintha távoli vonat robogott volna.

Most már nem is néztem: hány az óra...

Nem érdekel!

A szoba sötét már, csak az ablak négyszöge világít, de szinte csak önmagát világítja meg. A pára befogta az üveget, és így nem

láthatom kis madaraimat, de csendes diskurálásukat hallgatom egy darabig, de mindig távolabbról, mindig távolabbról...

Amikor felébredtem, alig világított már a kályha ajtaja, és valami nagyon nyomta a lábam, ami nem is csoda, hiszen általában nem alszik bakancsban az ember.

Leérugva a bakancsokat, úgy éreztem, hogy agyonnyomorított két lábam — ha ez szokásuk lenne — ujjongva üdvözlőné a szabadságot...

• Az ablakon túl fekete éjszaka.

Hány óra lehet? És hova tettem az órát? És a gyufát? Lemászom az ágyról (ez az ágy kb. öt méter széles, kicsit a láb felé lejtő, emberhosszú deszkalap, öt szalmazsákkal, erdei szénával töltött „vánkos”-okkal és vastag pokrócokkal), és összeszedem álmos irányzőkészégem. A fene a dolgát, az asztalt is alig találom meg, nemhogy az órát...

Nem részletezem. Három perc alatt megtalálom az órát és újabb három perc alatt az öngyújtót, melyet az asztalon kerestem, holott a zsebemben volt. Mindig is ott szokott lenni...

És „lőn” világosság!

Lehet már talán éjfél is — gondoltam előzőleg. Eleget mászkáltam a szokatlanul friss levegőben, és jólesett elszundítani.

Nézem az órát. Nézem a másodpercmutatót... megy ez, a fene egye meg, és az óra ötöt mutat... Hát ez így van — gondolom, de hogy mi van így vagy úgy, azt nem tudnám megmondani.

Beleerőltetem a kályhába az óriás tuskót és azt gondolom, kicsit még ledőlök, aztán felteszem a teavizet. Jánosnak pedig megmondom, hogy hozza ki a kutyáját, ilyenkor jó, ha valaki mozog az ember mellett, akihez lehet szólni... Megfognám Lupi fülét szelíden, mire azt mondaná — Újúj — ami persze csak játék, mert a fülét alig fogom, de Lupi örül, hogy ez tetszik nekem.

A kályha helyeslően dörmög, s ez maga az álom...

Igen! És már alszom is újra.

Amikor felébredek, nagy csetepaté van az ablak előtt, s az ablaküvegek ragyognak, mert már jól fent jár a nap.

A kulcsot csak ráfordítom az ajtóra, ha valaki kijönne meglátogatni... de hát ki jönne? Minden ismerős tudja, hol a kulcs rejtekhelye, hát leveszem a kulcsot, s a teraszgerenda ismert helyére teszem.

Süt a nap, de hideg van azért, s az egész erdőt ragyogóra öltöztette a zúzmara. A tea jótékonyan melegíti a gyomrom, a bakancs helyett ma gumicsizmát húztam, és kucsma helyett kalapot tettem, mert nem szeretem, ha nyakamba olvad el a zúzmara.

Aztán fel a hegynek!

Néhol cinkék szólnak, néhol leszalad a fákról a zúzmara, de hangja nincs, mert hóra hullik.

A kapaszkodó nehéz. Nagyon erős itt az emelkedés, és felfelé nem is használják ezt az utat a fuvarosok, csak néha lefelé, bár ez rendkívül veszedelmes. Ha meglódulna a fával terhes szekér, összetörne a kocsi, ló, esetleg az ember is.

Amíg ezt elgondolom, már fent is vagyok a tetőn, és kileskelődöm a vágásba, ahol csak egy-két öreg hagyásfa áll.

Az egész vágás csupa ragyogás; bár néha fehér, ködszerű felhők vitorláznak nyugat felé, és mintha árnyékuk is lenne.

— Kár! Kár! — trombitál a vágás szélén valahol egy szürkevarjú, és hangján érzem, hogy lát valamit, ami azonban neki nem élelem, de legalább árulkodik.

Egy bokor mellé húzódok, azaz a vén bükkfa mellé, amelyet elkerült a fejsze. Nem nagyon magas ez a fa, de rendkívül vastag, és csupa forradás, csupa бүtyők, még az ágai is.

A varjú újra károg — de már halkabban —, mintha azt mondaná: elment az a valami, amit látott... Nem ember volt, az bizonyos. És róka sem. Kutya sem. És valami nagy héja sem. Ezeket a rá is veszélyeseket másként jelzi, s abban a károgásban egy kis félelem és nagy gyűlölet van. Szinte biztatás, hogy ölje meg, aki tudja a nagy ellenséget. Ez a varjú azonban nem úgy károg, mintha a látott valami ellenség lenne; ez a varjú árulkodik. Hogy kinek — nem tudom. Csak úgy általában?

Lapulok a vastag bükk mellett, s a bokrok között egy suta balag át a kocsúton. Csapkedi az ágvégeket, a fiatal hajtásokat. Közben hátrafigyel, s szépen az anyja nyomán jön gidája. A hó puha, laza, s teljesen hangtalanul mennek át az úton. Amikor eltűnnek, arra gondolok, minek is jöttem tulajdonképpen ide, hiszen legfeljebb egy nyulat lőnék testünk táplálására, amit János kiválóan tud elkészíteni.

Szinte nevetni lenne kedvem, mert a gondolat másodpercében kibaktat az útra egy nyúl, s ha ez nem lenne elég, még fel is ágaszkodik, hogy jobban lásson.

A puska száraz csattanására:

— Kár-káár-kááárr...

A hangról hallok: közeledik a varjú, mert kíváncsi, és néha zsákmány marad az ilyen durranások után.

— Kár — mondja halkabban, de már emelem is a puskát. És amikor észrevesz — már késő.

A csattanás után a varjú kezét-lábát széthányva esik a bokrok közé.

Jó helyen vagy! — gondolom, és felveszem a nyulat. Jó nagy kan nyúl. Csupa szerencse — gondolom, de aztán lenyelem még a gondolatot is, mert szerencsére még csak gondolni sem szabad a vadásznak...

Aztán ballagok hazafelé. A nyulat a tarisznyafödél alá szorítottam. Az orra ugyan kicsit vérzik, de ez nem árt sem a gumicsizmának, sem a megnevezhetetlen színű nadrágomnak.

Megtöltöm a puskám, mert az ördög nem alszik, és ballagok hazafelé, bár akkora a csend, hogy még az ördög is nyugodtan alhatna.

Amikor ahhoz a meredek ereszkedőhöz érek, valami zajt hallok, amit talán nem is lehet zajnak nevezni. Mintha valami torokhangú tüsszögésképe lenne. Sietni itt nem tudok, de amint leértem a hajlás végéhez, már látok valamit. Hó hullik az egyik bükkfáról. És ekkor meglátom a kétségbeesetten körbe-körbefutó mókust, nyomában az óriási galambászhéjával. A mókus valami furcsa tüsszögő torokhangon rémüldözik, a héja a nyomában, spirálban a fa derekán, s a következő fordulónál el is kapja. A mókus most mintha félig visítana, félig nyekeregne... a puskám pedig azt mondta, hogy durr! — és a héja, karmában a mókussal, lezuhan a földre.

Én pedig szeretném megcsókolni a puskámat.

Nem sietek, és közben lépéseimet olvasom:

— Hatvan. — Gyorsan kiszámítom, hogy ez a hatvan lépés 45 méter, és megsimogatom Drillingemet. És itt nemcsak pár szem sörétről van szó, mert a puska a héját és markában a még kapálódzó mókust is tökéletesen agyonvágta.

Fogom a nagy madár két lábát csüdben, a héja pedig még hol-tában is markolja a mókust. Azon gondolkodom, hogy így kellene őket kitömetni.

Az idő elég hideg, s én azon is gondolkodom, hogy a némelyik fáról lezúduló zúzmara a növekvő hidegtől vagy a növekvő melegtől indul-e meg lefelé, mintha a fát valaki megrázta volna.

Kiérve az erdőből, szinte bántja a szemem a hóval bélelt völgy ragyogása, bár ez a ragyogás aligha lesz hosszú életű, mert a völgy felett elnyúlt, alacsony párafelhők húzódnak dél felé.

És kis házunk úgy néz rám, mintha várt volna. A kémény nem füstöl, de felette reszket a felmelegedett levegő.

A héját — markában a mókussal — felkötöm a terasz gerendájára, s azon gondolkodom: ha mégis felmelegedne a levegő, és az izmok, inak meglazulnának, elengedné-e áldozatát?

A szoba nagyon meleg, de hát ilyenkor könnyen megy a szellőztetés. Ha az ajtóban áll az ember, szinte érzi alul a bezúduló hideg és felül a kifelé húzó meleg áramlását.

Levetem a bőrmellényt — macskával béleelve, párnás ujjakkal —, amely Kálmán ajándéka, és mindig kényszerít, hogy a jeles adakozóra hálával gondoljak. Könnyű ez a mellény, és nincs olyan hideg a világon, ami ezen kifogna. Lőni úgy lehet benne, mintha egy szál ingben lenne az ember, és nem hiszem, hogy több másfél kilónál, és csuklónál ideális puhán zár. Szóval tökéletes. Ha gypjúinget veszek alá, néha ki kell gombolni még nagy hidegben is. Építője pedig Szűcs Dávid Gergely, akinek a foglalkozása is szűcs, mégpedig a legjavából. Ő készítette ki Kálmán oroszlánjait, párducait, az összes afrikai gereznáját, mégpedig kiválóan, s ennél már többet nem is mondhatok.

Amíg ezeket elgondolom, a jeles mellényt már levetettem, és hanyatt fekszem az ágyon, az ajtó nyitva — maradjon is még egy kicsit, gondolom —, és jóval későbbben arra ébredek, hogy fázom. Amikor elaludtam, tizenegy óra lehetett, de mennyi lehet most? Nem, nem jósolok többet, és jó is, hogy nem jóoltam, mert ez a pár percnél tűnő szusszantás majdnem másfél óra lehetett.

De most is csak arra ébredtem fel, hogy fázom, és hogy a verebek hangos csiripeléssel méltatlankodnak.

Persze a cinkék.

Az ember nem is gondolná, hogy még ez a kis ökörszem nagyságú kékcinke is milyen erőszakos tud lenni; szóval itt rendet kell csinálni.

A rendcsinálás másfél órát „vett igénybe”. Így mondják ezt, s ehhez tartom magam én is.

Most már mindegy. Másfél óra múlva mindenki ki volt elégítve, még a harkály is, aki „ritititi!” felkiáltással érkezett, és „üsd-vágd, nem apád!” kiáltással egy sonkacsontot vett munkába, amelyen János valamit még hagyott. Egyszóval jutott mindenkinek. Két etetőtálca és talán tíz, különféle helyekre felaggatott faggyú, mócsing, szalonna, mind munkába lett véve, s a cinkék olyan zajt csaptak, hogy kénytelen voltam őket, a lármázásra való tekintettel, a folyton érkező konkurrenciára figyelmeztetni.

Így múlt el a nap. Ebéd előtt már nem volt érdemes kimenni, ebéd után pedig — mire felébredtem — már alkonyodott. Gondoltam, hogy talán a nyulat meg kellene nyúzni, de aztán mégsem nyúztam meg, mert majd megnyúzza János, amikor kell, és ha én most megnyúznám, a cinkék egyáltalán nem respektálnák az emberi „tulajdonjogot”. A cinkében — de általában az egész természetben — nagy a közösségi érzés, s ennek eredendő logikájával ki tudna perbe szállni?

Tehát nem nyúztam meg a nyulat — hideg is volt, kezem is fázott —, de kiálltam a teraszra, néztem a tájat, ahol most minden az enyém volt, akárcsak a cinkéké... néztem a felszálló ritka párát a patok felett és az alkony előregomolygását az erdőből.

Holnap szilvesztereste — gondoltam, s ettől mindig egy kis szomorúság ül a szívemre.

A végtelen jóság s a végtelen szomorúság felfoghatatlan valósága: az Idő majd — talán — megáll egy pillanatra, és szembenéz velünk, mintha lennénk, és talán vagyunk is; aztán újra peregni kezd a mulandóság homokórája, és nem mond semmit, nem ígér semmit, csak folyik, csak folyik, hogy majd egyszer egészen betemesse a szívünket.

A völgyet lassan telefolyta a köd.

A madárkák elmentek éjszakai szállásra, az alkonnyal megjött a nagy csend.

Újra kiszellőztettem a szobát, ettem valamit, megraktam a kályhát, és később mintha valami mély, zengő zsongás indult volna el, ami lehetett a kályha, lehettek a méhek a padláson, de lehet hogy csak a képzelet játszott velem, az előbbi gondolatok reszkető zenéje, ami aztán lassan álomba ringatott.

Aztán arra ébredtem fel, hogy ragyogó reggel van, s az ablak előtt irtó csetepaté. Úgy látszik, a verebek is erősítést kaptak, mert öt kis veréb is szidta a cinkék minden nemzetségét, akik szintén nem hagyták magukat, és alig hallgattak el, amikor megjelentem.

— Csend! — kiáltottam, és majdnem elnevettem magam, amikor egyszerre elhallgattak a harcos ellenfelek. — Micsoda disznóság ez?! — folytattam, amire még nagyobb lett a csend, de nem repült el egy sem, mert talán azt gondolták, hogy ez a meredek valaki csúnya látvány ugyan, és a hangja is borzasztó, de hogy miért kiabál?...

Talán eddig még nem is hallottak embert kiabálni.

Erre gondoltam, s arra, hogy mit adok az ingyencsetekosoknak, ha elfogy ez a kis hús?

Szalonnám van, de sózott. János csak holnapután jön ki, és a szardíniát nem hiszem, hogy szeretnék.

Hopp! A kutya!

Jó keményre kifagyhatott... és remélem, nem ették meg a rókák, de hogyan hozom haza? A nyakamba nem kanyaríthatom, bár talán a bolhák kimentek belőle, de hát akkor hogyan? Nem utálkozom tőle, hiszen végeredményben ha rókát, őzet, nyulat vihetek haza, mért ne vihetnék kutyát is? De ez a nagy farkaskorcs olyan keményre van fagyva, mint a deszka, és fogásra mindenképpen alkalmatlan.

De hát mire jó a cukorspárga, azaz madzag vagy talán zsineg? Mindegy, akárminek nevezem. Ilyen erős zsineggel mindig bőven ellátom magam; hát félre gond, a néhai ebet szépen hazahúszom.

A nagy völgy ragyogó teknő volt ezen a reggelen, bár az erdő felett mintha fehérés, ritka ködfelhők lettek volna. Hideg volt, ropogott a hó, és a kutya elég messze volt.

S amikor odaértem, arra gondoltam, hogy ha azok a nagy borókabokrok közelebb vannak, itt lehetett volna rókát löni. A kutya körül a rókák mintha gyűlést tartottak volna. Nagy körben csupa rókacsapa volt a hó, bár csak háromféle nyomot tudtam megkülönböztetni, és lehet, hogy nem is volt több...

A mord „farkast” tehát felkantároztam, aztán elindultunk hazafelé. Szerencsére a hó elég kemény volt, hogy nagyon nem süllyedt bele a kutya, de még így is mire — jó fél óra múlva — hazaértem, alaposan megizzadtam.

Közben a „farkas” szőre olyan szépen megtisztult, hogy elhátároztam: megnyúzó. Jó lesz lábszönyegnek az ágyak elé. Persze

a báránylelkű és nem vadász vendégeinknek János azt mondja majd, hogy „farkas”. Valami mesét is kanyaríthat hozzá...

Megnyúztam tehát a „farkast”, és dél lett, mire végeztem vele a ház mögött, ahol az ilyen mészárosmunkát szoktuk végezni.

Hanem a gerezna igazán szép volt, és a nem szakértő biztosan farkasnak nézhetne volna.

Aztán a húsrészeket 10-15 darabba vágtam, jól behasogattam, és nagy körben az ablak előtti cserjékre és kisebb fákra felaggattam.

A kis verebek a háztetőről nézték a nemes munkát, de a cinkék eltűntek, és csak később vettem észre, hogy a távolabbi fákról figyelnek. Most tehát körülbelül húsz helyen kosztolhattak madaram, de végre magamra is kellett gondolni, mert imitt-amott összekentem magam.

Ebéd után aztán kissé megbántam madárkáim táplálását, mert olyan ricsajt csaptak az ablak előtt, hogy csak erős elhatározással tudtam elaludni.

Arra ébredtem, hogy János vidrájára gondolok, és meglódult fantáziám szinte korbácsolt a patak felé.

És miért ne jöhetett volna a vidra vissza? János nem lőtt rá, azóta — különösen éjjel — nem zavarta senki. A házból nem hallatszik le semmi lárma, kutyaugatás.

Nézem az órám: hármat mutat.

Lassan megyek... óvatosan — mondom magamban —, van idő...

A patak felett már elnyúlt ködpára úszik. Az ég felhős, és nincs nagyon hideg.

Hát ez nagy dolog lenne azzal a vidrával. Kálmánnak már van valódi vidrakucsmája. Persze maga lőtte... Sőt! Feleségének van egy gyönyörű rövid vidrabundája. Nem tudom, hány darab van benne: hét vagy nyolc? Azokat is ő lőtte.

— Nono! — intem le magam. — Fantáziálni azért nem kell... Kibújniál a bőrdőből, ha csak egy vidrát is lőnél!

— Ki én! — ismertem be ravaszul, mert arra gondolok, a sors így talán kegyesebb lesz hozzám. „Őszinte fiú! — mondaná. — Megjutalmazom egy vidrával...”

Közben leérek a patakhoz, és szidom magam, hogy ilyen gyerekes gondolatokkal játszom.

— Sose nő be a te fejed lágya, fiam — hallom szinte apám hangját, és bólintok, hogy alighanem igaza van.

— Sáp!... Sáááp!... — burran fel a vízből két kacs... és a puskám nincs is megtöltve.

Lemondóan és mérgesen nézek utánuk.

— Még a kacsákat is hiába vered fel... és mért nem töltöd meg a puskádat? Kényelmesen lelőhetted volna mind a kettőt!

— Minek? — dühöngöm. — Tele vagyok élelemmel, és ott van még a nyúl is.

— És ha vidra lett volna?

— Hát ez igaz — hajolok meg végre a magam igaza előtt —, ez tökéletesen igaz. Beismerem, de most már fogd be a szád.

— Rendben — legyint ez a másik énem —, befogom. Csak arra kérlek, méltóztassál talán a puskát betölteni... mielőtt elindulnál.

Beleköpök a vízbe, és megtöltöm a puskám.

De nem indulok el. Nem! Szeretek egy kicsit leselkedni, s ez csak csendben és állva, azaz mozdulatlanul lehetséges. De egyúttal megmutatom annak a másik énemnek, hogy engem nem lehet csak úgy rángatni...

— Milyen ütődött vagy! — súgja a fülembe, de nem válaszolok, mert most érzem: igaza van...

És nagyon lassan elindulok.

Mellettem sötéten rohan a patak, de majdnem zajtalanul.

Hátrafordulok, és elámulok, mert az erdőből, mintha a patak partjai közt jönne, sűrűn, tejfehéren jön utánam a köd.

— Gyerünk! — vezénylek magamnak, és kilépek, hogy előbb kiérjek az útra, mielőtt mindent elborítana ez a fehér vakság.

Ebben a pillanatban:

— Csau-vau... csau... csau... — És már látom is a kutyát, amint hajta a nyulat. Alig hiszem, hogy elérné, bár nagyon szorítja.

Mire felemelem a puskát, már előttem rohannak keresztbe, hogy a legszebb lövés esik rájuk.

Az első lövésre a nyúl felkarikázik, mire a kutya egyszerűen leül az ámulattól, aztán megszólal a bal cső, s a kutya is lefekszik.

Sietnem kell. A nyulat beszorítom a tarisznyafedél alá, a kutyát pedig sorsára, azaz a rókáknak és varjaknak hagyom.

Ez a legszebb halál — gondolom, bár a kutya talán mást mondana, aztán kilépek a híd felé, mert már a nyakamban a köd. Mint a tej, olyan sűrű, hogy ha lenézek, a földet se látom, úgy tapogatok, mint a vaksötét éjszakában.

Már majdnem szaladok, de hiába...

A köd gyorsabb. Tapogatok a lábaimmal, hogy bele ne menjek az árokba, és azon gondolkozom, hány lépésre lehet a híd. És arra gondolok, hogy most már nem hiányzik más, csak egy kis hideg fürdő...

A patak nem mély, de ha mellélépek a partnak, alighanem hason érkezem a téli fürdőbe. Ez a nyúl bosszúja — gondolom, és szinte várom, milyen lesz a kutya bosszúja. A kutya sokkal műveltebb, mint a nyúl...

Hopp! Hol a mennykőben járok? A patakparton nincs ilyen bokor... nem nagy bokor, de nem fűz... igaz, a patakparton — ha jól emlékszem — nem volt semmiféle bokor, tehát vissza a patakhoz. Igen, de hol a patak?...

Állok.

— Sáp... sáp... háát... háát... — vidámkodik egy gácsér; megismerem a hangjáról, arrafelé indulok, mert a kacsza nyilván a vízen vidámkodik.

Csak egy kis szél lenne! — sóhajtok.

Hopp, egy kis emelkedés, ez alighanem a part! Igen, ha lehajlok, nagyon halkan, de hallom a víz csobogását.

Ballagok — azaz inkább lépegetek, most már a patak partján. Nem is gondoltam, hogy ilyen messze vagyok az úttól. Igaz, csak mászom...

Az út már nem lehet messze, mert szánkócsengő pendül néha. Jobbról jön, és balra megy. Már elment előttem, mert eddig jobbról szólt, és most már balról hallom... aztán elveszik a ködben.

Ekkor szél mozdult, és megemelte a ködöt, és majdnem szaladok a hídhöz, mert pár pillanatra látni lehetett.

Milyen okos dolog ez a csengő — gondolom, mert eddig azt hittem, a kis csengők a téli vidámsághoz tartoznak, de ebben a ködben kivilágosodott, hogy a csengők a kocsizörgést pótolják, hogy menjen az útból a gyalogjáró halandó, de még az egyenrangú másik szán is vigyázzon.

Ülök a hídon, de a vizet alig látom. Mintha azért ritkulna a köd... A mellém tett tarisznyát már jól látom, és a kosorrú, nagyon nyúl keserves szemét is...

Csak azt szeretném tudni, mi a fenének lőttem meg. A vadászházban van már egy nyúl.

Csak jönne az a kedves, szelíd arcú asszony, milyen örömmel odaadnám ezt a nyulat is!

Kicsit megint emelkedik a köd, és az utat már jócskán látni. És mintha gondolataimban is messzebb látnék...

— A falu talán tíz percre van, a beteget biztosan ismerik a faluban, hát vidd el nekik a nyulat. Mi dolgozod van?

— Nem lehet! Mi a fenét gondolnának az emberek? Tudod, hogy milyen a falu... és milyenek a falusiak...

— Mit törödsz vele?

— Szamárr! — becéztem magam. — Ezt így nem lehet, de azt lehet, hogy beviszed, és magad adod át. Te azután megmagyarázhatsz mindent. A betegnek orvosság kellett, az bizonyos, tehát nagybátyádat ismerik... s az öreg patikus már küldhet az öccsével... Kegyes hazugság, az igaz... de ez legyen a legnagyobb bűnöd...

Közben — észre sem veszem — eljárt az idő, bár valahogy a köd nem lett sötét, sőt mintha kapu nyílt volna benne.

Észre sem vettem, és már trappoltam a falu felé, a jó szándéktól szinte korbácsolva. Ez a kis falu is vadászterületünkhöz tartozik; jártam már benne, hát tudtam, hogy húsz perc alatt ott vagyok. Ott is voltam, és egyenesen a mindentudó kocsmát kerestem, amit egyszerű, kivilágított ablaka után meg is találtam. A vigasztalan, savanyú, füstös kocsmaszag sem ütött le a lábamról, mert a jó szándék motorját nem állíthatja meg semmi. Még az sem, hogy „fogyasztani” is illik valamit.

Sört kértem, remélve, hogy nincs, de volt, s amikor a kocsmáros hozta a sört, megpróbáltam kivallatni, hogy hol lakik az én beteg emberem.

A kocsmáros nézte a földet, nézte a gerendákat, de ilyen beteget nem tudott a faluban.

— A felesége tegnapelőtt szánon a patikában volt — mondom.

Három ember volt még a kocsmában, akik azonnal segíteni akartak:

— Az Istók Jancsi beteg...

— Annak két lova van, és a fiát küldte volna a patikába...

— Hát Kosaras Jóska?...

— Annak egy lova volt, de eladta a múlt héten...

— Akkor a Böröc Pali. Beteg is, és egy lova van.

— A felesége olyan barna arcú, sovány asszony... — mondom, hogy biztos legyen a dolog.

— Az. Szép asszony.

És nevettek.

— Értsük meg egymást, emberek. Én a patikus öccse vagyok, és orvosságról van szó...

Az emberek elkomolyodtak.

— Hát eredj, Jancsi, kérdezd meg a Verát, volt-e patikában, aztán ha volt gyűjön ide.

— Nem kell! — mondom. — Ha az lesz, én megyek oda. Megfizetem a fáradozást — mondtam a legénynek, és ettől komoly lett a három ember. Az öregek talán arra gondoltak, hogy ezt a kis borralót ők is megkereshették volna...

Múlt az idő, egyre múlt, de a legényke csak nem jött.

— Hun a fenébe van ez a gyerek? — méltatlankodott az egyik öreg is. — Eddig már az egész falut bejárhatta volna...

Végre azonban megérkezett. Lihegve és izzadta.

— Nem a Böröc Pali felesége vót! Aztán voltam még három helyen... akiknek egy lova van... de a Sándor sógor látott egy egylovasszánt. Asszony hajtotta a lovat, és a beteg dunyha alatt volt... Aszongya a sógor: nem idevaló. Láta, a dombon kiment a faluból...

Na... — gondoltam valamit mérgesen, és odaadtam a borralót a legénynek. Aztán fizettem és elköszöntem, utálkozva a sava nyú, áporodott kocsmaszagtól és jószándékú tehetetlenségemtől.

Kinyitottam az ajtót, és visszahőköltem, mert az ajtó előtt, mint a fal, állt a köd...

— Nem! — ordított bennem a düh. — Csak azért is megyek! — És nagyot léptem, mert a lépcső magasabban volt, mint gondoltam. — Nem! — dühögtem, és — elnyelt a köd.

Kitapogattam a kövesútig, aztán nagyon lassan elindultam hazafelé.

A jól bevágódott szánkócsapába igazodott a lábam, de sűrűn megálltam hallgatódzni, hogy neki ne menjek valakinek vagy valaminek, ami szembejöhet ebben a süket ködben.

— A jó emberek többnyire hülyék — mondta bennem egy hang, és én, bár nem szokásom, beleköptem a ködbe, és toporzékolni tudtam volna, hogy akármilyen történi, nekem volt igazam.

Ez a belső küzdelem szinte elfeledtette bennem az idő múlását, a bukdácsolás keserűségét, a tapogatódzás bizonytalanságát, s egyszer csak emelkedni kezdett alattam a híd domborulata. Ha ez nincs, talán túlmentem volna rajta, és talán — még ma is mennék...

És ez az útbaigazítás mintha kezdete lett volna a láthatár tángulásának s a köd ritkulásának.

Megtaláltam a legelőre beforduló utat, ami a vadászházhoz vezetett, de nem is volt messze a hídtól.

Megálltam, kifújtam magam, és nagyon csendesen megkérdeztem magamtól, attól az okos másik énemtől, hogy:

— Hát kinek volt igaza?

— Fölösleges volt. Talán meg is fáztál... Csupa víz vagy, nem érzed? Jó, ha egy szelíd tüdőgyulladással megúszod...

Csak legyintettem. Így volt, hát így volt. A nyulat majd elküldöm Jánossal, aki mindenkit ismer a környéken. Sőt egy üveg bort is küldök mellé... Tüdőgyulladni pedig befekszem a patikáros nagybátyámhoz...

Hopp! Itt feküdt a farkaskutya. Csupa vér körülötte a hó. És szinte tánclépésben mentem a vadászház felé, mert a köd egyre ritkult. Északi szél kavarta a lomha, nagy ködkazlakat, és néhol már látszott a csillagos ég.

Nem baj! Jót akartam, nem sikerült. Bizonyára van valami oka... Holnap pedig kimegyek rókát hívni... nem is tudom, hova tettem a csalogatósípot... és már feledve minden... tervezgetek...

Hát ez meg mi? — és megállok.

Ahol az út felkanyarodik a vadászházhoz, egy szánkó áll. A lovakat nem látom, mert be vannak fordulva a fák közé.

Ki lehet ez? — örvendezem. A szánkó egyszerű parasztszán, amire üléskast is lehet tenni, de fát is lehet fuvarozni. János jött ki meglátogatni... vagy valamelyik öcsém?

Hát mindegy! És ballagok a meredek úton felfelé, egy kis tétova örömmel. Lassan megyek, mert elég izzadt vagyok úgyis, közben összerakom az ismerősök listáját, hogy hát ki lehet. Az egyik öcsém katona... talán megjött szabadságra? Nem, ez nem jó. A fuvaros azonnal fordult volna vissza, hogy idejében otthon legyen, mert öcsém itt is maradna.

Felérek a dombra és nézem a kivilágított ablakot. Meg is állok, de az ablak mögött csend van, és ez nem mond semmit.

Felérek a teraszra, csendesen állok — semmi.

Benézek az ablakon, de olyan párás, hogy még mozgulást se látok mögötte. És halálos csend...

Hát — benyitok.

— Jó estét! — mondom, s olyan érzésem van, mintha idegen helyre jöttem volna.

— Jó estét kívánok! — mondja egy vadászruhás ember, aki eddig a kályhához támaszkodott, s most a kezét nyújtva elindul felém, és feláll egy asszony is a székről, és zavartan mosolyog. Ismerős, de mégis ismeretlen...

— Nem bírtam ezzel az emberrel — mondja —, de jót is tett neki az orvosság, hát mindenáron eljött, hogy a vadkacsát megköszönje.

Szép este volt. Talán a legszebb életemben. Odaadtam volna nekik az egész erdőt, a mi erdőnkét, ahol a vadász inaskodott, rokonságban volt Jánossal, nagybátyám keze alatt nőtt fel... és beláttam, hogy nem várhatják meg az éjfélt, mert a ló megfázik, ami baj lenne, de az ember is megfázik — ami nagy baj lehetne.

Összeszedtem mindent, amit odaadhattam; nem akartak elfogadni semmit, de látták, hogy megharagszom, és elrontják örömet, hát ráadásul odaadtam még a „farkasbőrt” is.

— Jó lesz az ágy elé. Szép a farkasbőr kidolgozva...

A jáger jól megnézte a bőrt, forgatta, tapogatta, rám nézett komolyan, és végül elmosolyodott.

— Nagyon szép bőr lesz kidolgozva. Senki sem meri majd azt mondani, hogy farkaskutya volt, amíg élt...

És nevettünk még az úton is lefelé menet.

A vadászt jól bepakoltuk, hogy a füle sem látszott ki, aztán a menyecske megpöccintette a lovat, és a szán lassan belecsúszott a csillagos éjszakába.

Néztem utánuk, amikor már csak a kis szánkócsengő pendülései játszottak a keményre fagyott havon, és akkor világosan hallottam, éreztem és tudtam: „Ha szeretetem nem lenne, olyan lennék, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom...”

És akkor fordult a Föld új esztendőre.

TARTALOM

BARANGOLÁSOK • 5
ÉJFÉL AZ ERDŐN • 6
SZILVESZTERI EMLÉK • 17
SZILVESZTER • 21
A TÖR • 25
MATULA ÉS EGYEBEK • 28
TÉLI NAPOK • 33
A VAD SZEME • 38
JANUÁRI HÍREK • 43
RÓKÁIM ALKONYA • 46
JANUÁR • 50
VENDÉGEK VOLTUNK • 54
VADDISZNÓK • 61
FEBRUÁR • 66
MÁRCIUS ELEJÉN • 69
MÁRCIUS • 74
WALTER KARCSI • 79
ÜRES TAVASZ • 85
MOST VAN AZ IDEJE • 88
APRÓSÁGOK • 93
ESŐ UTÁN • 97
A MÚLT TÜZEI • 101
AZ IDEI SZALONKÁZÁSOK • 109
ÁPRILIS • 112
MÁJUS • 117
LESKELODÉS • 122
JÚNIUS • 127
HANZI • 131
JÚLIUS • 135
KUKA JULI • 139
NYÁR VÉGÉN • 143
SZEPTEMBER • 148
POLÁNYBAN • 152
OKTÓBER • 155
A NAGY BIKÁ • 158
ŐSZI ESTÉK • 164
NOVEMBER • 168
ŐSZ VÉGÉN • 173
SZOMORÚ KARÁCSONY • 178
EGYEDÜL • 185

Nyomtatta és kötötte a Dabas-Jegyzet Kft.
Felelős vezető: Marosi György ügyvezető igazgató
Munkaszám: 95-0785

Barangolások című elbeszéléskötetéről így írt a szerző:

„Barangolások erdei fényben, puha gyalogúton, kopott legelők tarlóján, bodzavirágok súlyos illatában és sötét fenyvesek elsóhajtott tegnapiában, amikor észrevétlenül vállamra ült az Idő, és csendesen figyelmeztetett a sok tegnapra és a fogyó holnapokra. Barangolások az Idő és Emberek erdejében, amely lassan emlékké válik, mint az elszállt füst és az ódon kalendáriumok, amelyekben már megfakult a belű, és nincs már értelme az Időnek sem, amelyben — mint ez a könyv — emlékké válok majd magam is.”

Fekete István (1900—1970) írói munkásságát aligha kell bemutatni a magyar olvasónak. Halálának 25. évfordulóján, a jelen kötettel tiszteleg a Kiadó a nagy magyar író emléke előtt.